

- [Карл Май](#)
 - [1. Лов на хипопотами](#)
 - [2. Осъдени на обесване](#)
 - [3. В селото на гохките](#)
 - [4. Във властта на смъртния враг](#)
 - [5. Краят на ловеца на роби](#)
 - [6. В хана на Хой](#)
 - [7. Един мохамедански странстващ проповедник](#)
 - [8. „О, сихди, конете ни!“](#)
 - [9. Преследването](#)
 - [10. Духът на раки](#)
 - [11. При „Капелата на мъртвите“](#)
 - [12. „Мечката на безсмъртието“](#)
 - [13. Иса срещу Мохамед](#)
 - [14. В глуха линия](#)
 - [15. Абу Рекик](#)
 - [16. Моят враг Рейс Ефендина](#)
 - [17. „Пестникът на светеца“](#)
 - [18. Сали Бен Акил](#)
- [info](#)
 -
- [notes](#)
 - [1](#)
 - [2](#)
 - [3](#)
 - [4](#)
 - [5](#)
 - [6](#)
 - [7](#)
 - [8](#)
 - [9](#)
 - [10](#)
 - [11](#)
 - [12](#)
 - [13](#)
 - [14](#)
 - [15](#)
 - [16](#)
 - [17](#)
 - [18](#)
 - [19](#)
 - [20](#)
 - [21](#)
 - [22](#)
 - [23](#)
 - [24](#)
 - [25](#)
 - [26](#)
 - [27](#)
 - [28](#)
 - [29](#)
 - [30](#)
 - [31](#)

- [32](#)
- [33](#)
- [34](#)
- [35](#)
- [36](#)
- [37](#)
- [38](#)
- [39](#)
- [40](#)
- [41](#)
- [42](#)
- [43](#)
- [44](#)
- [45](#)
- [46](#)
- [47](#)
- [48](#)
- [49](#)
- [50](#)
- [51](#)
- [52](#)
- [53](#)
- [54](#)
- [55](#)
- [56](#)
- [57](#)
- [58](#)
- [59](#)
- [60](#)
- [61](#)
- [62](#)
- [63](#)
- [64](#)
- [65](#)
- [66](#)
- [67](#)
- [68](#)
- [69](#)
- [70](#)
- [71](#)
- [72](#)
- [73](#)
- [74](#)
- [75](#)
- [76](#)
- [77](#)
- [78](#)
- [79](#)
- [80](#)
- [81](#)
- [82](#)
- [83](#)
- [84](#)
- [85](#)

- [86](#)
- [87](#)
- [88](#)
- [89](#)
- [90](#)
- [91](#)
- [92](#)
- [93](#)
- [94](#)
- [95](#)
- [96](#)
- [97](#)
- [98](#)
- [99](#)
- [100](#)
- [101](#)
- [102](#)
- [103](#)
- [104](#)
- [105](#)
- [106](#)
- [107](#)
- [108](#)
- [109](#)
- [110](#)
- [111](#)
- [112](#)
- [113](#)
- [114](#)
- [115](#)
- [116](#)
- [117](#)
- [118](#)
- [119](#)
- [120](#)
- [121](#)
- [122](#)
- [123](#)
- [124](#)
- [125](#)
- [126](#)
- [127](#)
- [128](#)
- [129](#)
- [130](#)
- [131](#)
- [132](#)
- [133](#)
- [134](#)
- [135](#)
- [136](#)
- [137](#)
- [138](#)
- [139](#)

- [140](#)
 - [141](#)
 - [142](#)
 - [143](#)
 - [144](#)
 - [145](#)
 - [146](#)
 - [147](#)
 - [148](#)
 - [149](#)
 - [150](#)
 - [151](#)
 - [152](#)
 - [153](#)
 - [154](#)
 - [155](#)
 - [156](#)
 - [157](#)
 - [158](#)
 - [159](#)
 - [160](#)
 - [161](#)
 - [162](#)
 - [163](#)
 - [164](#)
 - [165](#)
 - [166](#)
 - [167](#)
-

Карл Май
В Судан

1. Лов на хипопотами

Нашата следваща цел беше маййех Семкат, в превод Блатото на рибата. Това име ни говореше, че там можем да разчитаме на обилна прехрана. Щяхме да стигнем за три дни. После трябваше да напуснем кораба и да поемем по суша. Но как? В пеши марш? В тая бластиста област! Това би било страшно голямо напрежение, пък и щяхме да се придвижваме твърде бавно. Значи да яздим? Да. Но какъв вид животни? Коне и камили по онези райони няма. Там те са напълно безполезни, а и бързо загиват. По онези места хората си служат с друго ездитно животно, което не е, наистина, толкова благородно като арабския кон и нито толкова често възпявано като „Кораба на пустинята“, а именно волът.

На тези животни отлично им понася по изобилстващия с блата Горни Нил. Те са силни, бързи, схватливи и същевременно много добродушни. Ездитните волове очевидно се култивират чрез дисциплина и представляват особена порода. Употребяват се също и за носене на товари.

Ако можехме да се сдобием с такива животни, то имахме шанс да спечелим играта. На Ибн Асл щяха да са му необходими двацет дена, беше тръгнал преди пет и следователно щеше да достигне целта си след две седмици. Ние обаче можехме да стигнем до Вагунда за девет дена, така че придобивахме една преднина от шест дни, което беше повече от достатъчно да му подготвим там възнамеряваното посрещане. Само се питаше откъде да получим ездитни волове за всички нас и товари за багажа ни. Трябваше да ги търсим тъкмо в областта на нашата следваща пътна цел — маййех Семкат.

Там горе хазяйстват борите, които наброяват приблизително десет хиляди души, обитават четиридесет села и притежават големи стада говеда. Като късмет за нас можехме да отчитаме обстоятелството, че тези бори бяха клон от големия народ динка. Тъй като се касаеше за спасението на съплеменните с тях гошки, смятахме, че ще намерим при тях необходимата подкрепа.

Освен това нещата засягаха и времето. Ние не искахме да губим нито ден и следователно не биваше да отлагаме преговорите с тези хора до пристигането на нашия кораб. Ето защо бе решено да изпратим напред голямата лодка, която побираше осем гребци и един кормчия с необходимите провизии. Осем гребци й придаваха една далеч по-голяма бързина, отколкото „Шахин“ дори при най-добър вятър можеше да развие. Аз щях да се нагърбя с ръководството й получих от Рейс Ефендина пълномощието да водя преговорите с чернокожите по свое усмотрение. Като гребци бяха подбрани осем измежду най-силните мъже, сред които се намираше динката Агади, който щеше да служи за преводач, понеже никой от нас не бе достатъчно силен в езика на динките. Че всички бяхме също така добре въоръжени, се разбира от само себе си. Няколко асакери претендираха да знаят, че маййех Семкат гъмжало от хипопотами, а по бреговете му се срещали слонски стада. Това ми даде надежда за някое ловно развлечение.

Този план беше обсъден малко след отпътуването ни от разрушената сериба и веднага приведен в изпълнение. Малко по-късно ние, деветимата мъже, бяхме вече далеч пред „Шахин“.

Бреговете на реката бяха покрити с гъсти гори. По водата често имаше изобилна тръстика, което обаче не ни задържаше, тъй като лесно преминавахме навсякъде. За да щадя силите на моите хора, наредих да гребат на смени от по четирима. Аз самият седях при руля. Освен това имахме и едно платно, та да се възползваме от всяко благоприятно за нас въздушно течение.

Вечерта пристанахме да изчакаме изгриването на луната и продължим после плаването. Аз трябваше поне за кратко да поспя, тъй като през последната нощ не бях мигнал. С Агади случаят беше същият. А другите си бяха имали на кораба своята

пълна почивка. Един огън ни бранеше от жилещите насекоми, станали тук изключителна досада. Ширината, на която се намирахме, вече принадлежеше към територията на известната с лошата си слава Баудах.

Севернякът си няма представа какво означава там комарената напаст. Нашите стайни мухи, та дори и комарите са истински ангели в сравнение с пъклените твари, които там в комарена форма изтезават другите създания. Негърът гори заради тях големи купища дърва, тор и мокра слама, та да позволи на стадото си да почива. Той самият се заравя до брадата в бялата воняща пепел, за да държи на разстояние от тялото си комарите и мухите. Ужасните ruppīraṇ (хапещи мухи) често покриват говедата и овцете в такова количество, че кожата им не се вижда. Тази злина, когато продължи с дни, седмици и месеци, уморява и най-силното говедо. Ето защо в тези местности я последният моряк е снабден с намусийе (мрежа против комари), а при набезите за роби дори най-бедният аскери се увива в мрежата си, докато достойните за окаяние чернокожи биват изоставяни напълно беззащитни на произвола на страшното бедствие.

Когато луната се издигна над гората, бях събуден и продължихме пътуването си. Носът на лодката беше покрит с глинест слой, на който запалихме огън. Той ни закриляше срещу насекомите и ни подsigуряваше преимуществото да набождаме и печем риба. Рохл е много богата откъм тази страна. В особено изобилие се въди един по-дребен, много вкусен вид сом.

Гребахме цялата нощ. Когато на утрото вятърът се пробуди, бе издигнато платното и предоставено на един моряк, докато другите налягаха криво-ляво в лодката да поспят. После отново загребахме, в най-жежкото време по пладне пак плавахме под платно, по-късно греблата наново влязоха в ход и ето как изминахме едно толкова значително разстояние, че според моята карта търсеното маййех Семкат трябваше да е съвсем наблизо. Един от помилваните асакери на Ибн Асл беше идвал вече насам и ми бе казал, че нямало как да пропуснем входа на маййех, защото малко преди него обичайният лес преставал, за да бъде заменен от една представителна гора от делеб.

Палмата делеб редом с финиковата палма е най-красивата палма на Северна Африка. Тя има високо, стройно стебло, което по средата се издува тумбесто и после постепенно пак се изтънява. Формата му напомня колоните на някои древноегипетски строежи. Гъстата корона се състои от безчет тъмнозелени перести листа, които много приличат на тези на палмата дом. В зряло състояние плодовете имат портокалов цвят и достигат големината на детска глава. Дървесината се употребява предимно за изготвянето на леки лодки и като хромел за зърнени култури.

Вечерта беше вече близо, когато се появи сочната зеленина на една делебска гора. Гребахме край нея половин час, сетне надясно се разклони един речен ръкав. Когато го последвахме, се оказа, че той скоро се разшири до един широк, езероподобен басейн. Това беше маййех Семкат, нашата цел.

По време на пътуването си не бяхме мернали никакъв човек и като че не следваше да се очаква и тук някаква среща. Загребахме навътре в маййех, чиито брегове можехме най-напред да обглеждаме съвсем отблизо. После те толкова се разединиха, че ние, за да можем в случай на необходимост по-бързо да пристанем, се придържахме към десния. Докато се плъзгахме близо до сушата, аз претърсвах с поглед брега за следи, от които да заключа за наличието на човешки същества, но дълго време без успех. Времето на краткия здрач приближаваше и аз вече бях писал идната нощ като изгубена за нашата цел, когато забелязах едно странно, гилотиноподобно съоръжение, издигнато на няколко крачки от брега. Една дълбоко вдълбана от ходене пътека водеше между двата странични дирека и под напречната разпънка. На нея бе окачено към тежък камък едно късо желязно копие, имащо връзка с дълго въже. Другият край на въжето бе закрепен към лек тръстиков сноп. Върхът на копието беше снабден с контракука.

Това съоръжение беше капан за хипопотами. Хипопотамът впрочем в никой случай не е миролюбивото животно, както понякога бива описвано. То напада човека във водата често даже непредизвикано. Ранено е два пъти по-опасно. То се потапя и връхлита после отдолу нагоре, за да преобърне лодката на врага и сдоби противника между широко зейналите челюсти. Ето защо по възможност негърът го избягва във водата, но пък толкова по-усърдно го дебне на сушата, понеже месото и особено сланината на това животно са търсен деликатес. Даже белите считат сланината за вкусна и възхваляват езика.

Речният кон пребивава денем във водата и се изкачва през нощта на сушата, за да си похапва сочни растения. Особено обича да ходи в полетата със захарна тръстика и други насаждения, в които причинява големи опустошения, понеже изпотъпква поне толкова, колкото изпасва. Той си има, както почти всяко диво животно, определена пътека, от която ежедневно се възползва, докато някоя причина не го принуди да я изостави. На тази пътека негрите поставят своите капани — висящи копия или харпуни, утежнени с камък, за да придобият по-силен, дълбоко проникващ удар. Капаните са така нагласени, че животното да освобождава харпуна от спуска дори с най-леко докосване. Той пада и се забива дълбоко във врата или гърба на животното и поради обратната си кука не може да бъде отърсен. Раненото животно се хвърля във водата и лека-лека умира от загуба на кръв. Трупът не изплува веднага на повърхността, а често остава дни наред под водата. Тъй като в онези райони разлагането настъпва бързо, месото би било изгубено, ако харпунът не е, както вече отбелязах, снабден с дълго въже, за което е вързано снопче тръстика. Снопчето не може да потъне. То плава на повърхността и показва на търсещите къде се намира поразеният дивеч.

Един такъв капан имавме пред нас. Под него минаваше пътеката на някой хипопотам. Аз заключих: „Където има капан, трябва да има и хора!“ и насочих кормилото към брега. Но се въздържах да пристана до дивечовата пътека, и то не пък от страх пред животното, ами от предпазливост към хората, които се канехме да потърсим.

Още не знаехме дали ще намерим при тях приятелски прием. Те сигурно щяха да дойдат да проверят капана и ако пристанехме там, щяха да намерят лодката ни, която, в случай че бъдехме нападнати, щеше да означава нашето спасение. Тя при всички случаи трябваше да бъде запазена. Ето защо я насочих още донякъде покрай брега и пристанах едва когато стигнахме до едно тясно врязване на водата в сушата, чиито страни бяха така обрасли с висока, гъста тръстика, че едва се забелязваше. Насочих лодката вътре. След като слязохме, тя бе изтеглена и набутана в тръстиката по такъв начин, че външен човек едва ли можеше да я открие.

Сега моите придружители трябваше да почакаят, а аз отидох до капана, за да се огледам при него и наоколо за следи. Касаяше се да открия в каква посока да се отправим, за да намерим хората, заложили капана. Искях да го сторя сам, та да избегна следите от наша страна, които можеха да ни издадат.

Задачата ми не беше лека, тъй като брегът беше блатист и краката затъваха. Вдлъбнатините бързо се запълваха с гъста, мътна течност, така че стъпките не можеха да ми създават грижа. Въпреки това за да бъда съвсем сигурен, си вързах тръстика по краката, та ямките, които правех, да мязат на големите кръгли стъпки на някой речен кон, тръгнал да си търси храна.

При капана открих отпечатъците на боси човешки крака.

Когато ги прегледах внимателно, установих, че хората, които ги бяха оставили, трябва да са били тук в следобед. Около двата кола меката почва беше разровена и не беше се загладила. От това заключих, че капанът е построен едва днес.

Хората, свършили тая работа, се бяха върнали в гората, както показваше дирята, по-ясна от която хич и не можеха да оставят. Реших да я последвам донякъде.

Гората и тук се състоеше от палми делеб, чиито корени образуваха един почти затворен покрив. По стebelата пълзяха нагоре увивни растения, които разпращаха по

всички страни разклоненията си и образуваха между палмите такава гъста мрежа, че проникването бе възможно само с помощта на ножа. Ето защо негрите се бяха видели принудени да пресекат една пътека през тази плетеница. Аз я последвах с постоянната готовност да се дръпна бързо встрани да се скрия.

След приблизително пет минути пред мен се откри една свободна площ в гората, възникнала вероятно от някой буредом. На нея видях шест тукула от онази лека конструкция, която строи негърът само при временен престой. Големината на колибите даваше да се предполага, че въпреки незначителния им брой, не малко хора живеят под шестте фуниеvidни покрива.

Пред вратите лежаха, седяха и стояха чернокожите — все мъже, както видях. Неколцина се бяха заели да събират дърва за огън, защото до броени минути щеше да стане тъмно. Стражи не бяха поставили. Хората, изглежда, се чувстваха сигурни тук. По татуировките различих, че имам динки пред себе си, навярно динки от подразделението бор, които търсехме.

Върнах се по пътя, по който бях дошъл, първо до капана и после до лодката. Там разправих какво съм видял. Агади, нашият преводач, се изказа:

— Това са войни бор, ефенди. Те се намират на ловен поход и за туй нямат жени при себе си. Хайде да отидем веднага при тях!

— Мислиш ли, че ще ни срещнат приятелски?

— Да. Защо да не го сторят? Ние идваме с приятелски намерения, а и аз като донгиол съм техен съплеменник. Ела, нека идем!

Агади пое в посока капана.

— Стой! — повелих му аз. — Нека бъдем предпазливи! Още не е толкова сигурно, както мислиш, че ще бъдем добре дошли при тях. Ако се видим принудени да отстъпим, то ни остава само пътят към капана. Той обаче им е известен и те лесно могат да ни преследват.

— Та нали си имаме добри пушки! Ние ги превъзхождаме.

— Аз не се страхувам от тях, но ако е възможно да избегнем загубите, защо да не го сторим? Нека си прочистим втори път, водещ до тукулите!

— Ще уцелиш ли посоката?

— Определено. В случай че се наложи да бягаме, този път няма да е познат на борите и те няма да могат да ни следват. По тоя начин ще спечелим време да издърпаме лодката си.

— Както искаш, о, Кара Бен Немзи ефенди. Ама тая работа не е нужна.

Дали се заблуждавах, или не, аз сметнах за по-добре да си имаме една по-сигурна линия за отстъпление. Извадихме ножовете, заметнахме пушките и започнахме да си проправяме път през увивните растения. От само себе си се разбира, че го правехме по възможност без шум. Аз дадох напращането. Ножовете ни бяха остри и напредвахме доста бързо. Въпреки това се стъмни, преди да сме достигнали поляната. Тогава борите запалиха своите огньове, така че можехме да се ръководим по техните проблясъци.

Колкото повече се отдалечавахме от брега, толкова по-суха и твърда ставаше почвата, което ни беше много добре дошло. Най-сетне стигнахме до поляната и видяхме колибите пред себе си. Първата можеше да се достигне от мястото, на което се намирахме, с трийсет крачки.

Пред всяка гореше огън, на който обитателите се бяха захванали да пекат месо. Ароматът се носеше към нас. Агади пое въздух с нос и примлясна с език.

— Това е мишви хусан ел бахр¹. Борите трябва тая заран да са повалили някой речен кон. Ефенди, ние ще ядем с тях. Веднага вкупом ли ще тръгнем, или първо да говорим с тях?

— Нито едно от двете! Ще изберем средния път. Ще вървим заедно до първата колиба. После ти излизаш напред, поздравяваш борите и ги заговаряш. Веднага щом

забележиш, че не са доброжелателно разположени към нас, връщаш се бързо, а останалото ще видим.

Агади се съгласи и ние закрачихме напред. Тъй като и сега не беше поставен пазач, хората не ни видяха, преди светлината на огньовете да падне върху нас. Първият, който ни съгледа, нададе силен крясък, скочи и посочи насам. Всички очи се впериха в нас и се разрази многогласен вой. После чернилките изчезнаха с невероятна бързина във вътрешността на колибите си.

Първият ми импулс беше да се придвижа веднага с всички напред, ала си казах, че това не е препоръчително. Видях от входовете да щръкват към нас пушечни цеви. Ето защо Агади тръгна сам към колибата, в която предполагахме да се намира предводителя. В ръката си размахваше палмова клонка — знак за миролюбиво намерение навсякъде, където има палми.

Стигнал до огньовете, нашият преводач спря. Заговори към тукула. Заредиха се реплики известно време от двете страни, после от колибата излязоха двама черни. Те не бяха въоръжени, пристъпиха към Агади и заговориха с него. Физиономиите и движенията им не навяваха заключения за вражи намерения. Накрая посочиха колибата, в която също гореше огън, защото виждахме да се издига пушек от горното-отверстие. Канеха Агади да влезе с тях вътре. Понечих да му викна, за да го предупредя, ала се отказах, за да не събудя недоверие у борите. Той се отзова на поканата.

Минаха десет минути, четвърт час, без Агади да се появи. Този четвърт час се превърна в половин, но така и никой не се показваше. Негрите си кютах в колибите и не излизаха. Огньовете, които вече нямаше кой да поддържа, все повече догаряха. Това будеше подозрения. Защо Агади поне за миг не се подадеше, за да ни посъветва за търпение? Ако продължехме да чакаме, докато огньовете угаснат, щяхме да дадем единствения коз от ръката си. Викнах името на Агади няколко пъти, но напразно. Помолих го да отговори. Тогава гласът му прозвуча от колибата:

— Ефенди, аз съм пленен, защото хората те смятат за Ибн Асл. Те не ми вярват.

— Предводителят при теб в тукула ли е?

— Да.

— Нека излезе заедно с теб. Искам да говоря с него!

Агади не отговори. Минаха няколко минути, после го видях да пристъпва от вратата. Ръцете му бяха вързани на гърба и освен това беше свързан с едно въже, което се губеше във вътрешността на колибата. Можеха всеки миг да го дръпнат вътре.

— Е? — попитах. — Къде е предводителят на борите?

— В тукула. Воат няма да излезе. Аз трябва да те приканя на часа да се отдалечиш.

— А ако не го сторя?

— Тогава ще загърмят по нас. И не си ли тръгнеш, ще дръпнат въжето и ще ме убият.

— А ако се оттеглим, после какво ще става?

— По тоя въпрос ще се посъветват.

— Кога ще чуем резултата от тоя съвет?

— Утре.

— Защо чак утре? Знаеш колко ни е скъпоценно времето. Как и къде ще го узнаем? Да не би да си казал къде е скрита лодката ни?

— Не. Казах, че не мога да опиша точно мястото. Може би все пак ще убедя тия хора, че не си Ибн Асл. Върви си и чакай спокойно до утре. Сега не опитвай да ме освободиш. Това ще означава мигновената ми смърт.

— Ще помисля какво да правя. Но кажи на Воат следното: Ще дойда за отговора още на разсъмване. Разкажи му каквото знаеш за мен и му съобщи, че ще заплати с живота си, ако макар и един косъм падне от главата ти.

Аз се обърнах и се отдалечих с моите асакери, ама не надалеч. Веднага щом светлината от огньовете престана да ни огрява, спряхме. Когато погледнах назад, видях Агади да изчезва във входа на тукула.

— Той е изгубен — рече един от асакерите. — Тия чернилки го смятат за предател, за съюзник на Ибн Асл. Понеже те считат за ловеца на роби, ще се постараят да ни се изплъзнат. Те ще се измъкнат тайно, като преди туй пречукат Агади.

— Че тези хора таят намерението да ни офейкат, мисля и аз. Но ние ще им попречим. Ще обградим бивака.

— Това нищо няма да ни помогне. Бихме могли да застреляме неколцина, наистина, ама не всички.

— Ако борите поискат да се разкарат, всички ще ни застанат пред пушките. Размисли само! Те живеят край реката и сега бивакуват при маййеха. Гората е непроходима. По кой път са дошли насам? Да не би през гората?

— Надали. Негрите са искали да ловят речни коне и навярно риба. Те са дошли по вода.

— Съвсем вярно! Значи знаем какво трябва да правим. Ние не видяхме лодките им. Борите са ги скрили, сигурно недалеч оттук, и то в близост до хипопотамската пътека, тъй като по нея най-лесно се стига до водата. Ако им я отрежем тая пътека, няма да могат да се ометат. Ние сме осем мъже. Това дава четири двойни поста — по един на север, юг, изток и запад от бивака. Ще се разставим по периферията на поляната, за да бъдем по-късно, когато луната се покаже, в сянка. Понечат ли негрите да пробият към някоя страна, то съответният пост ще извика. Ние останалите ще го чуем и ще се завтечем нататък. Това е всичко, което трябва да направим. От калпавите пушкала на негрите няма защо да се страхуваме. Елате! Ще ви покажа местата.

Като обхождахме бавно бивака, аз оставих по посочения начин три постови двойки. Четвъртата се състоеше от седмия аскери и мен. Бях си избрал позицията от юг, защото там хипопотамската пътека водеше към маййех и това бе посоката, в която можехме да очакваме от неговите опит за пробив.

Залегнахме на меката земя. Под палмите беше толкова тъмно, че човек можеше да ни съгледа единствено ако се спънеше в нас. Лагерните огньове изгаснаха един подир друг. Когато и последният изтля, тукулите също тънеха в дълбока тъмнина. Владееше пълна тишина. Животинският свят също спеше и не полъхваше никакъв вятрец. Животинският свят, да де, ама не всичкият. Хиляди светулки припалваха фенерчетата под ветрилата на палмите и милиони комари се стрелкаха над нас. Само че милите живинки тая вечер трябваше да си правят сметката без нас. В протоците на Горни Нил има именно едно малко водно растение с лещовидни листа, което като че няма никаква миризма, но ако човек го стърка, разпространява един наистина пъклен мирис. Следобед ние бяхме гребали през една плаваща колония такива водни растения и насъбрали в лодката няколко шепи. При слизането си после всички си бяхме натрили ръцете и лицата с тях. Средството пропъждаше всеки комар, всяка мушица от нас.

Не познавам смрад, дето да прилича на вонята на тоя Ситт джами ел минхар. Щом въпреки това биваше предпочитана пред комарената напаст, толкова повече от един европейец, то човек може да добие представа за страданието, причинявано от тези насекоми. Ако лицето не е защитено с мрежа, то след късо време вече кажи-речи не може да бъде сметнато за човешки лик. То отича от комарената отрова, очите се изгубват под подутините, устните се превръщат в мехури, а носът — в някаква синьо-червена топка. И горко пък на езика, ако на един или няколко комара се удаде да се намъкнат в устата! Той така се подува, че изпълва едва ли не цялата устна кухина, и става неподвижен. Говорът замязва на безпомощно лomotене. На същото дередже са и ушите, чиито входни канали се запушват, така че човек остава глух за дълги часове. Ето как миризмата на споменатото водно растение все пак

може къде по-леко да се понесе. А и ние бяхме принудени да припомним към него, понеже оставихме противокомарните мрежи в лодката. Те само щяха да ни пречат в това, което бяхме наумили.

Така лежахме на пусия може би в продължение на половин час. Сетне звездите започнаха да избледняват, небето като цяло просветля... луната беше изгряла. Тя прониза от празнините, оставени от палмовите корони, горския мрак с трепкащи сребристи снопове, които примамиха рояци пръскащи искри светулки.

Тогава долових вдясно от нас леко шумолене от прегъвани вейки.

— Чуваш ли, ефенди? — нашепна спътникът ми. — Какво може да е това?

— Промъкват се двама души, при всички случаи негри. Те приближаваха. Ние лежахме странично на пътеката под увивните растения, така че не ни забелязаха. Тук под палмите беше тъмно, но въпреки това различих очертанията на две черни фигури и ми се стори, като че носеха гребла в ръцете. Когато отминаха, шумът се повтори.

— Отново идват неколцина — прошепна аскери. — Ще ги пропуснем ли?

— Да. Борите отиват при лодките. Ако не ги обезпокоим, ще можем да узнаем къде лежат съдовете. В противен случай ще трябва да се мъчим да ги търсим. Но следващите, които дойдат, ще прогоним обратно.

Докато шептах това на войника, двамата чернокожи ни отминаха. Борите се канеха да си дигат чукалата и бяха изпратили тези четирима да приготвят лодките. Заслушах се към бивака, но не чух нищо.

— Ще се промъкна след тях — уведомих шепнешком аскери. — Ти остани да лежиш тук! Дойдат ли други, им викни. Ако не се оттеглят, стреляй по крака на предния. Това ще подейства поне докато се върна.

Изпълзях от скривалището ни и се насочих към маййех. Пътеката нямаше извивки, а водеше право като опънат конец към водата и след като бях изминал известно разстояние, се формира сякаш в далекоглед, през който можех да гледам навън към маййех. Никакъв ветрец не раздвижваше неговата повърхнина. Тя блестеше на лунната светлина като разтопен метал. По брега, между гората и водата, лежеше широка ивица тръстика. От нея стърчеше капанът. Между него и гората видях да се кумят — с гръб към мен — четиримата негри. Държаха гребла в ръце и явно зяпаха нещо във водата на маййех, което аз не можех да различа. Продължих бързо нататък, докато стигнах при изхода на гората. Тогава съгледах, застанал в сянката на последните дървета, предмета, който наблюдавах.

Беше женски хипопотам, исполинско животно, съдейки по големината на главата. То си играеше във водата, изплуваше и се потапяше, но не позволяваше да се види цялото тяло, когато се издигаше, а само главата и врата. Беше го яхнало едно малко, което имаше височината на нюфаундлендски пес, но беше по-дебело.

Древните египтяни са наричали хипопотама рер, което означава водно прасе, и тялото на грамадното животно наистина има голяма прилика с това на свинята само дето всички измерения са почти в чудовищна степен надминати. Главата не може да се сравни с нищо, защото няма животно, което да притежава подобна глава. Лицето на hippopotamus е несъразмерно широко и плоско. Малките свински очички стоят високо горе. Пастта, съоръжена с яки бивни, може да обхване здрав мъж през средата на тялото. Понеже очите, ушите и ноздрите лежат на една и съща равнина, животното може да държи тялото си скрито във водата и да подава само лице над повърхността, за да диша или се оглежда за врагове, под здравата кожа се намира дебел, полутечен слой мас, който извънредно много облекчава плуването на животното. Грубите, недодялани крака са толкова къси, че при бяг тялото едва ли не се влачи по земята.

Сега животното отново изплува и остави водата да се отцеди от двете страни на устата. После издуха през ноздрите гъст воден прах, замята се насам-натам, отръска малкото, пое го пак и накрая приближи до брега. Там малкото беше отново запокитено. То се заплацика доста безпомощно във водата, достигна сушата и се

затътри бавно нагоре по пътеката. Пробяга под капана и спря после да се огледа за старата.

Майката бе държала глава над водата, за да може да наблюдава малкото и в случай на нужда да му се притече на помощ. Сега, когато то се намираше на сигурна, здрава почва, дойде до брега и старата — една могъща, безформена телесна маса, която се измъкна с пръхтене и стичаща се вода на блатистия бряг. Малкото видя майка си да идва и безгрижно се повлече нататък, приближавайки негрите, които предпазливо се снишиха. То не им обърна внимание, защото си нямаше понятие за опасностите, на които е подхвърлено дори едно пълно с грация и чар хипопотамче.

Моето внимание беше насочено изключително към двете животни. Всичко друго за мен беше второстепенно. Така, изглежда, стояха нещата и при четиримата негри. Те не мислеха за лодките, при които бяха изпратени. Виждаха пред себе си само възхитителното печено — макар сега-засега в сурово състояние — и през душите им минаваше дълбок трепет, на който всичко друго бе длъжно да се подчини.

Всеки европейец познава грамадната разлика между прелестната сладост на едно нежно прасенце-сукалче и вече по-обикновената наслада, която предлага свинската пържола. Също така всеки що-годе опитен суданец умее да отличи печеното от хипопотамче от това на някой стар речен кон. А тук крехкото месце шапукаше така удобно към ръцете на чернокожите, че им бе невъзможно да устоят на изкушението. Те скочиха, нахвърлиха се с греблата върху нищо неподозиращото животинче и го повалиха. То извреця два-три пъти и замря под мощните удари. Аз видях да се задава онова, което трябваше сега да се зададе, а именно отмъщението на възрастното животно.

То чу болезнените писъци на своето малко, изпръхтя яростно и се втурна напред. С една бързина, на която човек изобщо не би сметнал за способна тая безформена камара месо, то се стрелна през капана. При това задейства освобождаващия механизъм и харпунът се стовари... но едвам след животното, защото неговият бяг се бе оказал твърде бърз. Речният кон остана невредим и продължи да се носи към мястото, където лежеше малкото. Там спря и го обърна със зурла няколко пъти от едната страна на другата.

Бяха ли се мислили четиримата негри в безопасност пред старата? Дали бяха смятали, че няма да стигне по-далеч от капана? Ако е било така, те сега се видяха страшно разочаровани. Изпървом застинаха от ужас. Когато старата спря при малкото, те все пак спечелиха време за бягство. Захвърлиха веслата и хукнаха обратно край мен през гората към бивака. В същия миг чух високия, заповеден глас на моя спътник:

— Стой, спри, иначе си труп!

Е, ние бяхме непосредствено един зад друг, но не речният кон зад мен, а аз подире му. Бях се притиснал дълбоко в увивните растения, за да пропусна четиримата негри, и не бях отделил поглед от животното. След като се бе убедило, че малкото е мъртво, то се бе втурнало отново напред, видяло негрите да изчезват сред палмите и полетяло бясно след тях. Бързината, с която това се случи, беше просто невероятна. Същевременно издаваше звуци, неподлежащи на никакво описание. Не бяха сумтене, пръхтене, нито грухтене, реване и все пак всичко това, та и още къде-къде отгоре.

Когато разяреното животно ме приближи, аз останах — не от страх, а от пресметливост. Двете цеви на мечкоубиеца бяха заредени. Можех да ги изстрелям, но бях достатъчно предпазлив да не го сторя. Исполинското животно трябваше да бъде улучено така, че веднага да падне. Само че тук под дърветата няха сигурна цел, а един речен кон по никакъв начин не притежава много места, на които може да бъде смъртоносно ранен. Отпред не биваше в никой случай да се заема с него.

При профучаването си той ме докосна, съвсем лекичко, ала аз полетях настрана в гъсталака. Съвзех се обаче веднага и хукнах подир него. Каквото сега последва, може по-лесно да се преживее, отколкото да се опише.

Представете си една изрътена от речен кон пътека, която буквално се състои от дълбоки кръгли дупки, пълни с вода. Вдясно и вляво гъсталак. Горещи палмовите върхари, които затъмняваха пътеката, а пробиеше ли някъде лунен лъч, то беше само колкото да увеличи несигурността на светлината. Отпред изстрели, виковете и крясъци на изплашени хора, от всички страни виенето, граченето, скимтенето, ръмженето, реването и крясването на дивите животни от девствената гора!

Как съм се придвижвал с такава скорост, тогава не ми бе ясно и толкова по-малко мога да кажа сега. Речният кон се носеше, побеснял, а аз подире му, през дупки и гълове между стените от увивни растения. Спъвах се в човешки тела, пометени от чудовището, но до падане не стигах. Краката ми едва докосваха земята и все пак запазвах добро дишане. Ето че тъмницата над мен просветна. Пътеката свърши и дърветата отстъпиха назад. Поляната се широка, обляна от лунната светлина. Вдясно, вляво, отпред се блъскаха припряно, търчаха презглава, катурваха се, препъваха се и се претъркулваха и валяха черни фигури. Пет-шест дълги скока вляво и напред, после спрях. Отправих дулата изотзад под лявото ухо на речния кон и дръпнах спусъка. Изстрелът процепи гората, вторият куршум веднага последва първия. Метнах се наляво в сянката на най-близката колиба, бръкнах с лявата ръка в пояса, където имах патрони, и едва сега се обърнах назад, за да заредя отново и същевременно констатирам какъв успех са имали изстрелите ми.

Животното стоеше, без да се помръдва. Беше зейнало широко паст и даваше да се видят яките, затъпени бивни. Имаше вид, сякаш се канеше да изреве в неудържима ярост, ала пастта си остана занемяла. Източниците на гласа — белите дробове, бяха немошни. Един силен гърч премина бавно по тялото. То се наклони надясно, наляво, напред, отново надясно и после падна тежко на тази страна като отрязан пън. Там остана да лежи замряло и неподвижно, без да помръдне и един от крайниците си.

Междувременно аз бях заредил и приближих предпазливо до главата, готов в случай на нужда, да му пратя още два куршума. Не се наложи. Както се оказа по-късно, първите два бяха проникнали в мозъка и моментално парализирали чудовището. Сега то беше мъртво.

Огледах се. Неколцина убити и премазани лежаха тук и там по земята, иначе жива душа не се мяркаше, но от вътрешността на тукулите чувах гласове. Отправих се към най-големия, пристъпих във входа и попитах:

— Агади, тук ли си още?

— Да, ефенди — отговори той. — О, Аллах, какъв ужас дойде на земята!

— Още ли си вързан?

— Да. Към подпорния дирек.

— Има ли и други тук?

— Мнозина.

— Аз ще ти срежа вървите.

Неговият глас ми подсказа накъде трябва да се насоча. Стъпвайки между и по хора, прескачайки тела, които не виждах, и които търпяха нозете ми, аз се добрах до Агади, прерязах въжето, освободих ръцете му и го издърпах после във вън над мегдана. Освен мъртвите и ранените, ние бяхме единствените хора там. Другите се бяха намъкнали от страх в колибите. Виждайки проснатото животно, Агади плесна ръце.

— Ей къде лежи страшилището, в името на Аллах, там лежи то! Ама наистина ли е мъртво?

— Да, аз го застрелях.

Преди да е съумял да отговори, иззад животинския труп прозвуча силният вик:

— Аллах акбар! Тук лежи четириногият шейтан, дето искаше всинца ни да погълне! Той е мъртъв, трябваше да остави своя живот и да умре в греховете си. Нали ти си този, който го застреля, ефенди? Аз лежах проснат до пътя и макар да бе тъмно, видях, че търчиш по петите му.

Говорещият беше аскери, с когото бях дебнал край пътя.

— Сега ние спечелихме играта — извика Агади. — Ти спаси целия бивак, съхрани живота на борските воители, защото тоя звяр щеше да стъпче колибите и всички, които се намират в тях. Сега никой не може да гледа на нас като на врагове и хората ще ми повярват, когато им повторя, че ти не си Ибн Асл. Ела с мен! Искам да кажа на предводителя Воат, че ти си неговият спасител!

— За тая работа моето присъствие май не е нужно. Върви сам при Воат! Нека нареди да запалят отново огньовете. Когато нарежем животното на парчета, всеки бор ще получи също като всеки аскери своя пай. Така му кажи! Междувременно аз искам да се огледам за моите аскери.

Агади влезе отново в тукула. Аскери, който беше с мен на пост, ме придружи, когато тръгнах към шестимата други аскери. Те се бяха държали храбро. Никой от тях не беше напуснал мястото си. Бяха чули крясъците, предупредителните викове и забелязали неразборията, но без да знаят какво означава всичко това, тъй като не разбираха езика на борите. Чернокожите бяха побягнали пред хипопотама и поискали да офеят от бивака, ала бяха отблъснати от изстрелите на аскерите и после от страх се бяха завреци в тукулите. Вярно, не биваше прекалено високо да оценявам спокойното поведение на моите постове. Ако бяха знаели, че пред тях беснее един речен кон, то и те, макар да бяха устояли така сърцата на чернилките, сигурно също щяха да побягнат.

Аз ги отведох в бивака, без да се питам дали бива да поема тоя риск, защото вече не мислех, че може да ни застрашава някаква опасност. Ето защо заповядах на моите войници да запалят два големи огъня в близост до хипопотама, за да може той да окаже на тяхната светлина своя ефект.

Докато те изпълнявах заповедта, аз наблюдавах борите. Те запалиха огньовете си и завлякоха при тях убитите и ранените от речния кон. Бяха доведени и всички, които бяха тръгнали по пътеката към капана. Като цяло четирима мъже бяха мъртви и осем ранени, повечето тежко. Всичко това се вършеше по начин, сякаш нашето присъствие беше съвсем естествено. Когато мъртъвците бяха отнесени настрана, а ранените — подслонени в един тукул, преводачът дойде, съпроводен от един чернокож, който ми бе представен като шейк Воат. Аз можах да разгледам мъжа на светлината на горящите огънове. Беше на средна възраст. Лицето му беше кажиречи напълно черно, но в чертите не се забелязаха характерният негърски отпечатък. Като почти всички представители на народа динка и той беше остригал косата си, оставяйки само по средата на темето нещо като скалпов кичур. Също и споменатата при описанието на преводача татуировка беше налице. Тоалетът му се състоеше от синя ленена роба, която му стигаше почти до петите. Тя беше притегната в кръста с един ремък, в който бяха втикнати един стар пишов и един нож. В ръката си Воат носеше дълга, едноцветна арабска кремъклияка. Той ми направи един дълбок поклон и ме огледа с любопитни очи, при което лицето му стана забележимо по-любезно.

— Не, ти не си Ибн Асл. Сега го виждам.

Той си служеше с езика на своето племе, така че Агади трябваше да ми преведе думите. По тоя повод ще спомена, че и по-нататък всеки разговор с него или някой от хората му се провеждаше с помощта на Агади.

— Познаваш ли лично този мъж? — попитах го аз.

— Да. Веднъж го видях долу при Мокрен ел Бохур².

— В такъв случай ти действително можеш да разпознаеш дали аз съм този негодяй, или не.

— Одеве, когато стоеше до нашия бивак, не можех ясно да различа лицето ти и понеже знаех, че Ибн Асл възнамерява поход за роби, трябваше да бъда предпазлив. Сега обаче те виждам толкова близо до себе си и вярвам на думите на Агади. Кажи ми как мога да ти благодаря!

— Това, което сторих, не се нуждае от благодарност. Най-много да те помоля за една услуга. Ние имаме необходимост от волове за яздене и носене на нашия багаж.

— Значи е вярно, че Ибн Асл иска да потегли срещу гохките?

— Той е вече на път. Аз знам, че те принадлежат към твоето племе, и ето защо се надявам да не ни откажеш своята помощ.

— Те са наши приятели и сродници и наш дълг е да ги подкрепим. От колко волове се нуждаеш?

— Приблизително двеста. Можеш ли да събереш толкова, и то бързо?

— Ако искаш още утре по пладне можеш да имаш хиляда, защото ние сме много богати откъм говеда, по-богати от другите племена, които имат села по тази област. Двеста ще ти са твърде малко.

При тези думи Воат ме погледна с усмивка, сякаш таеше някаква приятелска задна мисъл.

— Защо? — попитах, изпълнен с очакване.

— Защото двеста вола не биха могли да откарат всичките войни, които ще потеглят. Щом чужди войни се подхвърлят на такива лишения и опасности, за да помогнат на гохките, то за нас е невъзможно да останем у дома си. Аз ще сбера двеста от моите хора и ще потегля заедно с вас.

Нищо не можеше да ми е по-приятно от това предложение. То беше далеч повече, отколкото можех да очаквам. Ето защо отвърнах зарадван:

— Вие ще ни бъдете много добре дошли! Ние по никой начин не се страхуваме, наистина, от Ибн Асл, но на човек повече сили никога не са му излишни. Само се пита за колко време ще свикаш двестата бойци.

— Рейс Ефендина кога ще пристигне с хората си?

— Смятам, че утре по свечеряване ще е тук.

— А аз мисля, че той после няма да може веднага да потегли, ами ще трябва да изчака до другото утро. При това положение няма да е нужно да губи време заради нас, защото аз още сега ще разпратя вестители, за да съберат до обяд моите войни. За да не се налага заради прехраната да се задържаме с лов, ще си изпечем достатъчен запас от храна. С тая работа нашите жени и момичета до утрото ще са готови. Позволи ми да се отдалеча, за да дам заръката на пратениците!

Той свика хората си. После шестима от тях бързо потеглиха да изпълнят указанията му. Тръгнаха към брега, защото щяха да изминат пътя с лодка, а останалите ги съпроводиха, за да донесат младото хипопотамче. Понеже и аз отидох с тях, видях, че чернокожите действително бяха скрили ладите си в близост до хипопотамския капан.

Когато се върнахме в лагера, малкото също беше насечено. После започна печенето. Аз седнах с моите асакери до един от огньовете и предводителят на борите зае място при нас. Той се радваше на готвения боен поход и аз от всяка негова дума схващах, че в негово лице ще имаме един храбър съюзник.

Борите вече бяха вечеряли, ала въпреки това се нахвърлиха върху хипопотамското печено, сякаш бяха примрели от глад. Какви количества месо може да погълне един такъв негър, човек си няма представа. Вярно, аз също си похапнах здравата и голямото парче език, което си бях взел и от което нищо не остана, ми се услади много, ама изяденото от тези хора и начинът им на ядене ме доведе до изумление. Те си режиха дълги, дланообразни късове, поднасяха ги, отметнали глава далеч назад, с лявата ръка над отворената уста — горе-долу както неаполитанските лазарони ядат макароните си, захапваха ги и отрязваха после с десницата отделните хапки досами зъбите. Лапаха ли, лапаха по тоя начин, додето най-сетне нищо повече не можеха да поемат, а търбусите им така дебело се бяха издули, че почти ме хвана страх за тях. После пропълзяха в тукулите си да спят. Ранените бяха също така буквално натъпкани с месо, за което европейският лекарски свят сигурно би поклатил колективно глава. Аз предпочетох да спя под открито небе и наредих да вземат от лодката ни мрежите против комари. Увихме се в тях и се отдадохме на

почивката, без да считаме за нужно да поставим за нашата сигурност някакъв страж. Толкова голямо бе доверието, което предводителят на борите ми бе влял.

На утрото бяхме разбудени от крясъците на птиците, населяващи гората. Чернокожите бяха вече будни и седяха край огньовете, за да... ядат отново. Ако тези войни бяха храбри и срещу врага, както тук при яденето, то Ибн Асл беше безвъзвратно изгубен.

Предиобедът беше прекаран в заниманието да се напече един запас от месо по такъв начин, че да не се развали толкова бързо, както в сурово състояние. Междувременно се върнаха вестоносците, изпратени до шест различни села, и доложиха, че воините щели да бъдат тук по пладне, като откарат воловете на една малка степ наблизо. Там по-късно щели да отидат и жените с провизиите.

По обяд се появи един чернокож и донесе вестта, че воините били пристигнали с воловете. Воат поиска да ги споходи и аз трябваше да отида с него. Не беше изключено Рейс Ефендина да пристигне по-рано, отколкото бях разчел. В този случай се касаеше да се погрижа той да ни намери. Ето защо изпратих нашата лодка с четирима гребци и един кормчия да пристанат до нилския бряг във пред маййех и ако рейсът дойде, да го доведат. После придружих главатаря до степта. Агади тръгна с нас, понеже се нуждаех от него като преводач.

След като бяхме крачили през гората приблизително четвърт час, достигнахме степта, която поради близостта на водата бе покрита с гъста тучна трева. Там се намираха двестата войни с ездитните си волове и подкарвачите, които бяха докарали останалите говеда. Борите имаха здрави черни фигури, облечени само с кожена препаска. Оръжията им без изключение се състояха от ножове, достатъчно здрави, за да могат да си проправят път през увивната растителност, и дълги стари кремъклийки, с които тези хора обаче, както по-късно разбрах, доста добре умееха да боравят. Воловете бяха яки и добре охранени, с по-изящни форми и линии от нашите. Очите им гледаха умно и разсъдливо и по време на нашия поход не се яви ни един-единичък случай на твърдоглавие, както това толкова често се наблюдава у нас. Аз намерих техния вървеж за лек и пъргав. Този, който по-късно яздих, се подчиняваше и при най-лекия натиск, понасяше напреженията, без да се уморява, и не прояви непокорство нито един-единствен път.

Тук имаше в наличност далеч над четиристотин такива животни. Товарните волове носеха от всяка страна или ликов кош, или голяма глинена стомна. Кошовете бяха предназначени за приемане на здравите предмети, а стомните — за превозване на питейната вода, тъй като водата на блатата, на които щяхме да се натъкваме по пътя си, не беше годна за пиене. Определените за предводителите ездитни волове носеха на гърба си своего рода седло и имаха на носа, както и всички останали, две халки, за които бяха закрепени поводите.

Повелителят на борите дръпна на хората си една реч, която за съжаление не разбрах. Както ми каза преводачът Агади, той им съобщил причината, направлението и целта на нашия поход и ги призовавал към храброст. Те отговориха с крясък, който много вероятно трябваше да има смисъла на нашето „Да живее!“ или „Ура!“. После Воат ги накара да минат пред мен първо пешком и след това яздешком. Тая процедура трябва да бе „преглед на войските“. Те ми направиха много добро впечатление и само Стария Десауец им бе нужен на тия негри, за да ги приучи да вървят в крак. Каквото им липсваше в друго отношение, те напълно компенсираха с лютите физиономии, които кривяха. Ако се съдеше по тях, то сега имах пред себе си, както би се изразил Селим, най-храбрите герои във всемира.

Когато парадът свърши, ние се върнахме в бивака. Войните останаха в степта, тъй като при нас сред дърветата нямаше място за тях. Но известен брой трябваше да ни придружат, за да си вземат месо. Че от него имаше достатъчно налице, човек може да се сети, ако кажа, че убитият хипопотам бе имал дължина почти четири метра.

2. Осъдени на обесване

Не бяхме престояли кой знае колко дълго в бивака и ето че се върна лодката с асакерите, които ме известиха, че Рейс Ефендина вече бил доплавал. Отправих се към хипопотамския капан, за да го дочакам там, тъй като това място най-добре подходеше за акостиране. Оттам скоро след това видях кораба да се появява при входа на маййех и след няколко минути офицерът дойде сам на брега.

Аз му съобщих резултата от мисията си. Той също намери за много изгодно, дето борите се решили с такъв брой да вземат участие в нашия поход, и даде заповед екипажът на кораба да слезе на сушата.

Докато ставаше това, аз поведох Рейс Ефендина към предводителя на борите, който го приветства чрез преводача с почитителни слова. После негърът покани рейса да се отправи с него към степта, за да инспектира на свой ред борските войни. Тъй като аз вече ги бях видял, отказах да отида с тях. Рейс Ефендина можеше самият да вземе в ръце необходимите приготовления за марша. Аз следователно нямах никаква работа и понеже имаше още няколко часа до вечерта, а не ми се щеше да се шляя безделно, наумих да се занимавам с лов на някакви ядливи птици. Тъй като Воат трябва да познаваше околността, аз го попитах накъде да се насоча, та да стигна до изстрел.

— Тук няма да намериш нищо, ефенди — отговори ми чрез Агади Воат. — Нашето присъствие е подплашило дивеча. Но ако гребеш до отвъдния бряг, сигур ще намериш каквото търсиш.

— Знаеш ли, дали там отвъд ще съм гарантиран срещу неприятелски срещи?

— Знам, че хич от нищо не бива да се страхуваш. Няма да се натъкнеш на никакъв човек, тъй като местността е обитавана само от нас.

Това уверение трябваше да разсее всяко съмнение. Аз поканих Бен Нил да ме придружи в лодката. Думите ми бяха чути от един, когото по-рано често бях вземал със себе си, ала в последно време вече не, понеже от дълго се намираше на борда при Рейс Ефендина, а именно Селим, „изхвърляча на кокали“.

Той пристъпи бързо към мен и помоли:

— Ефенди, вземи ме със себе си! И аз искам да стрелям по птици.

— Не си ми необходим — отклоних аз, спомняйки си по-раншните затруднения, в които ме бе вкарвал.

— Защо? — попита оня с удивено лице.

— Защото сигурно пак само серсемлъци ще вършиш.

Тук Селим заметна дългите си ръце във въздуха и плесна длани над главата.

— Серсемлъци! Аз, най-прочутият воин и ловец във всемира, серсемлъци! Ти оскъряваш глъбините на моята душа и опечаляваш чувствата на сърцето ми. Пред мен не може да устои и най-храбрият герой на земята. Нека се нахвърлят върху ми петдесет речни коня и сто слона, те нищо няма да могат ми стори. По-скоро аз ще ги натръшкам мъртви за пет минути. А пък ти се каниш да гърмиш само по птици!

Дори и този увещаващ протест надали щеше да съумее да ме накара да изпълня желанието му, ала на Бен Нил, види се, му бе мерак да вземем пак стария самохвалко с нас, защото се застъпи за него.

— Ама не му отказвай, ефенди! Ти чу, че оттатък ще бъдем напълно сигурни. Значи не може нищо да ни се случи.

— И така да е, Селим най-малкото ще ни пропъди птиците, защото като едното нищо ще свърши някоя дивотия. Е, нека видим дали барем веднъж ще може да се държи разумно.

Взехме малката корабна лодка, която беше много по-лека и предлагаше място за повече от двама гребци и един кормчия. Бен Нил и Селим загребаха. Преплавахме напреко маййех и пристаняхме на отсрещния бряг, където слязохме и проникнахме в

гората. Вървахме през нея може би повече от четвърт час, но така и не стигнахме до стрелба. Птици имаше достатъчно, ала бяха твърде плашливи.

— Още не сме се отдалечили достатъчно от бивака — рече Бен Нил. — Трябва да навлезем по-навътре в маййеха.

Тъй като сметнах забележката на Бен Нил за правилна, върнахме се обратно при лодката и изминахме едно значително разстояние покрай брега, додето стигнахме една тясна бухта, която се вдаваше вляво в сушата. Насочих навътре. Селим се огледа и каза:

— Тук ще намерим каквото търсим. Да слизаме!

Той прибра греблото, без да дочака заповедта ми. Бяхме отдалечени още на няколко метра от брега, до който се бе струпало нещо като полуостров от зелена блатна трева. От това, че Селим изтегли греблото, лодката получи завой, който аз нямаше как да компенсирам с руля. Ние попаднахме с носа на плавателния съд в шавара. Селим сметна плаващия полуостров за твърда земя и...

— Стой! — викнах му. — Ще се продъниш!

Но много по-бързо, отколкото бях могъл да го предупредя, дългият обесник се беше изправил и извършил скока. Моите думи се изпълниха буквално — той се продъни и изчезна под предателската зеленина на блатния треволяк. Понечи да почерпи вода с единия борд, поради което аз се наклоних рязко на дясната страна, за да надигна лявата. В този миг Селим изплува тъкмо от тази страна, вкопчи се в дълбоко наведения планшир и зарева:

— Аз се давя! Помощ, помощ!

— Издигни краката, плувай! — извиках му аз. — Иначе ще прекатуриш лодката!

— Искam вътре, вътре! — разврещя се оня. — Крокодилите идват, крокодилите! Приберете ме вътре! Бързо, бързо, че ще ме разкъсат!

Не се мяркаше никакъв крокодил, ала въпреки това страхопъзльото остана да виси непохватно и тежко на лодката, така че не съумях да я изправа.

— Бен Нил, бързо на другата страна, иначе ще се преобърнем! — повелих аз.

Моят млад спътник понечи да се подчини и се дръпне от Селим. Това още повече увеличи страха на дългуча.

— Не се махай! — изкрещя той. — Остани тук! Вземи ме вътре! Те идват, идват!

Селим се изтегли от страх пред крокодилите, каквито тук изобщо нямаше, високо на планшира и посегна към Бен Нил. Страничният товар беше твърде тежък за лекия съд. Той загребва вода и се обърна, тъй като Селим въпреки това не се пусна. Старият кутсузлия изчезна отново в дълбочините и Бен Нил също потъна ведно с пушките ни, които бяха лежали на дъното на плавателния съд. Само аз останах на повърхността, тъй като проявих благоразумието веднага да разперя ръце и крака за плуване. Бен Нил бързо се измъкна.

— Къде е Селим? — попита той, не виждайки дългуча.

— Долу. Да се гмурнем, иначе ще се удави. Същевременно се отпуснах да потъна и мигновено бях сграбчен за единия крак. Заработих с ръце нагоре и заплавах после към брега, влачейки Селим. Той се беше вкопчил така здраво за крака ми, че дори когато се намерих на сухото, не се пусна. Наполовина във водата и наполовина на сушата, той беше стиснал здраво очи и не се помръдваше. Трябваше да употребя сила, за да се освободя от неговата спазматична хватка.

— Нали не е мъртъв? — попита Бен Нил, като дойде и той на брега.

— Не. Толкова бързо никой не се дави.

— Но е в безсъзнание. Ще пробвам дали ще ме чуе. Селим, Селим! Отвори очи, де!

Селим последва подканата, вторачи се в нас, изтегли се незабавно напълно на сушата, погледна, изпълнен със страх, обратно към водата и закрещя:

— Къде са крокодилите, къде? Бързо да се махаме оттук!

— Остани, пъзливецо! Никой крокодил не е толкоз будала да те сметне за някоя добра хапка. Тук ти си в пълна безопасност. Наблизо няма никакъв крокодил, но с

нашия лов сега се свърши. И цялата работа дойде от това, че те взехме с нас. Знаех си аз, че няма да се мине без някоя гламавщина.

От тази дума Селим се върна отново на себе си. Той видя, че не съществува никаква опасност — причина, достатъчна за него, да заеме една възможно най-достойна стойка и да ми отвърне докачен:

— Не говори така, ефенди! Кой извърши гламавщина, ти или аз? Кой насочи към този треволяк, който нямаше как да не сметна за твърд бряг? Нали ти?

— Не. Аз исках да мина край него. Ти обаче изтегли веслото без моя заповед и лодката получи погрешен завой. Всъщност трябваше да те оставим да се удавиш, после повече нямаше да е нужно да се косим с такъв амсалах.

— Амсалах? Аз ли пък? Не, невъзможно е да имаш предвид мен, ефенди. И аз да се удавя? Казвам ти, аз съм във всички морета и реки така у дома си, че много по-лесно ще се удавя на сушата, отколкото във водата!

— Ако това е вярно, то влез там вътре и докарай лодката, но преди всичко измъкни пушките ни!

Тогава той се почеса по известните места зад ушите и замълча. Моята подкана въпреки не беше сериозно изречена. Селим не беше мъжът, който щеше да ни помогне да се доберем до пушките си. Аз самият трябваше да я свърша тая работа. Ето защо изпразних джобовете си, за да оставя съдържанието им да съхне на слънце, и притурих към него и пояса с всичко, що се намираще в него. След като си бях изул ботушите, навлязох във водата. Беше лесно да намеря пушките, тъй като лежаха точно на мястото, където бе станала аварията. Докато ги вадох с гмуркане, Бен Нил също се освободи от всичко излишно, за да плува към лодката, която се носеше нагоре с кила, и да я закара до брега.

После седнахме на сушата да се заемем с чистене и подсушаване затворите и цевите на пушките. При това бяхме обърнати с очи към водата и говорехме високо помежду си, тъй като не мислехме, че има причина да разговаряме тихо и да посвещаваме на гората някакво особено внимание. За съжаление обаче предводителят на борите ни беше — непреднамерено, наистина — невярно осведомил. Неговото мнение, че на този бряг няма да срещнем никакъв човек, се оказа погрешно. Ние даже видяхме много хора, и то само какви!

Аз тъкмо бях привършил с карабината „Хенри“ и поисках сега да посегна към револверите, за да видя доколко са пострадали от водата, когато зад нас прозвуча заповеден глас:

— Върху тях! Не им позволявайте да се надигнат и ги вържете!

Бях толкова бързо сграбчен отзад и съборен, че не намерих време да се обърна, много по-малко пък да скоча. Трима-четирима тъмнокожи типа коленичиха върху мен, един друг се мъчеше да ми върже с кърпата си за глава ръцете към тялото. Опитах да отхвърля враговете и да се изправя. Приповдигнах се, наистина, на няколко пъти, ала винаги бивах отново повален, докато накрая бях вързан и безпомощен. Трима също така дръзко изглеждащи бабаити бяха надвили Бен Нил. Редом с него лежеше Селим. Той, „най-великият герой на всемира“, бе държан в шах от един-единствен човек.

Сега, когато бяхме обезвредени, се показа мъжът, чиято команда бяхме чули. Беше останал в шубрака, за да не би пък да бъде наранен от нас. Чувствайки се вече сигурен, той излезе и ни заговори.

— Вие тук при маййех Семкат, кучи синове? Това е отредено от Аллах! Той ви даде в моите ръце и сега със сигурност няма да ни причинявате повече вреди.

За наше изумление видяхме пред нас да стои Нубар, муца'бирът, комуто вече на няколко пъти се бях измъквал благополучно. Аз бях на мнение, че е потеглил заедно с Ибн Асл. Защо беше останал тук при маййех и що за хора бяха тези, които командваше?

Неговата физиономия изразяваше най-голяма радост, когато пристъпи непосредствено към мен.

— Шейтанът неколkokратно ти помогна да ни се изплъзнеш, когато те мислехме изцяло в кърпа вързан. Тоя път обаче неговата помощ с нищо няма да ти е полезна, защото няма да ти предоставим време за измъкване. Веднага щом стигнем бивака, ще бъдеш обесен. За жалост тази смърт е прекалено бърза за теб. Ти би трябвало да бъдеш измъчван бавно, додето пукнеш. Ама и това може да се случи, ако се опънеш да ми кажеш истината. Та ако искаш да си спестиш болките, говори откровено! Откъде идвате?

Нубар говореше за някакъв бивак. Да не би Ибн Асл да беше още тук? Едва ли! Да го ударя на мълчание, щеше да е детински глупаво. Но и да му кажа истината, разбира се, също не ми хрумваше.

— Ние тримата сме тръгнали нагоре по реката — отвърнах.

— Повече никой?

— Не.

— Не лъжи, гяур!

— Казвам ти истината.

— Не, ти лъжеш! Лодката те издаде. Такива лодки тук няма, тя идва отдалеч и принадлежи на някой кораб. И тоя кораб е на Рейс Ефендина. Признай! От кого имаш лодката, кучи сине?

Реших тоя път да кажа истината, та по-нататък Нубар да не се усъмнява.

— От Рейс Ефендина — потвърдих.

— Така си и помислих! Къде лежи неговият кораб?

— Долу по реката, на ден и половина път с лодка оттук.

— И аз трябва да ти повярвам? Защо не сте и вие там?

— Защото Рейс Ахмед ни изпрати напред да стъкмим тук в маййех капани за хипопотами. Нашите асакери трябва още с пристигането си вдругиден да заварят месо.

— Какво чините изобщо тук горе?

— Търсим Ибн Асл.

— Аха! Че не ви ли е известна серибата му?

— Не. Но ще разузнаем къде е.

— Вие нищо повече няма да разузнаете, защото ще сте мъртви още преди да е залязло слънцето. Не се ли отбивахте по време на пътуването си в някоя сериба?

— Спряхме при серибата Алиаб.

— Кому принадлежи тя?

— На един стар, хром мъж, който върти търговия с крайречните жители.

— Може би търговия с роби?

— Не. Ибрахим е честен мъж и продава само позволени стоки.

Тук Нубар се изхили шумно и подигравателно.

— Такъв балама може да е само един християнин, един проклет гяур! Другоземец, с тоя акъл нещата трябва доста печално да стоят! Ти си се оставил да бъдеш ужасно избудалкан от тоя „честен мъж“. Знай, оная сериба Алиаб принадлежи на Ибн Асл, а старият, хром мъж, който се е представил за търговец, е фелдфебелът на ловеца на роби!

— Мътните го взели! — направих се аз на сачисан.

— Да, така е! И вие искате да заловите Ибн Асл. Смехотворно! Той отдавна вече не е там, където го търсите.

— Че къде е пък? — запитах аз с преднамерена простоватост.

— Къде е? Мислиш, че ще ти кажа? — ухили се оня, но прибави, ставайки бързо сериозен: — Ами да, ще ти кажа, за да ти докажа, че няма защо повече да се страхуваме от теб, че ти си изгубен. Ибн Асл е с над двеста войни на път за Вагунда, за да направи негрите гохк, които живеят там, роби.

— Ти защо не тръгна с него? Бъз ли те е?

— Да ме е бъз? Мен? Би трябвало всъщност да ти изпиша отговора на тоя въпрос по лицето! Аз останах тук с моккадема, защото Ибн Асл ще поеме пътя за насам

веднага щом е направил робите. Ние строим тук една нова сериба — временна, само с леки колиби, в които ще бъдат настанени робите още с пристигането си, докато ги пласираме. Ти ще я видиш тая нова сериба, защото сега ще се отправим натам.

Нубар имаше девет мъже със себе си. Бен Нил и Селим бяха взети помежду от по двамина, другите петима трябваше да надзирават мен и той им повели много да внимават. Лодката остана да лежи до брега, вързана с въжето за едно дърво. Тя щеше, както чух, да бъде прибрана по-късно.

Бяхме поведени по протежение на брега. След късо време гората престана и аз видях пред себе си една доста просторна, открита тревна площ, която пристъпваше до водата. Тук маййех беше поръбен само от тясна ивица храсти. Тази тревиста равнина много вероятно беше възникнала от някой горски пожар. Вървяхме по нея може би в продължение на половин час. После видяхме, като запазвахме маййеха все вдясно, отново гората пред себе си, до чиято крайнина бяха издигнати няколко колиби. Техните кръгли стени се състояха от тиня и тръстика. Фуниевидно изтъняващите се кръгли покриви бяха изготвени само от тръстика. Тези тукули явно представляваха новата, намираща се още с стадий на развитие сериба на ловеца на роби.

Когато я приближихме, насреща ни тръгнаха четирима мъже. Трима имаха африкански черти, в четвъртия разпознах моккадема на светата Кадирина. Как само се удиви Абд ел Барак, когато ме съгледа! След като бе дал достатъчно израз на радостта си да ме види отново като пленник при себе си, той попита къде и по какъв начин сме били заловени, фокусникът му съобщи всичко, казано от мен, и двамата го повярваха, което действително не бе доказателство за голям интелект от тяхна страна.

Тъй като Нубар ми беше казал, че щял съм да бъда незабавно обесен, аз бях замислил едно бързо бягство. Забрадката, с която ръцете ми бяха вързани плътно към тялото, не беше нова, но още здрава. Аз трябваше да докарам нещата дотам, че за миг да я развържат.

В серибата се намираха двамата ни смъртни врагове и дванайсетте асакери, които Ибн Асл беше оставил при тях. Всички бяха въоръжени, но когато стигнахме до колибите, се освободиха от дългите си пушки. Пищовите и ножовете, които още имаха по себе си, не можеха много да ми навредят. Малко встрани пасяха два вола, ездитни животни, както изглежда. Закрепените към носовите им халки юзди бяха увити около вратовете им. От само себе си се разбира, както едва ли е нужно да отбелязвам, че негодяите ни бяха иззели цялото имущество. Абд ел Барак се бе съгласил, че трябва да умрем чрез въже, но внесе предложение, поне мен преди туй мъничко да поизмъчат. Докато ония се пазаряха по въпроса, нашепнах аз на двамата си спътници, които стояха близо до мен:

— Аз ще ви срежа вървите. После хуквате направо, без да се озъртате, към нашата лодка и се качвате, за да можете да почнете да гребете веднага щом пристигна и аз.

— Как може да се каниш да срязваш! — отговори Бен Нил нечуто за нашите врагове. — Та нали си вързан и нямаш нож.

— Ще се освободя.

— Ще се изплъзнем ли? Те всички ще се втурнат по петите ни.

— След вас не. Аз ще поема на първо време в друга посока и тъй като те все пак главно на мен са турили око, ще хукнат подир мен, а не след вас. После ще чакате, додето дойда, иначе пак ще бъда спипан!

Аз раздвижих мишци, за да разхлабя кърпата. Ама пък не го сторих тайно, понеже трябваше да бъде забелязано. Муца'бирът видя пръв и пристъпи към мен.

— Кучи син, да не би да искаш да се освободиш? Това няма да ти се удаде. А-а, кърпата наистина вече се е разхлабила. Аз ще я вържа пак здраво.

Нубар не помисли, че ще трябва при това да развърже възела. Той бе разпуснат, наистина, само за един кратък миг, ала аз оттласнах лакти от тялото си, освободих си

ръцете, извъртях се към муца'бира, изтръгнах му ножа с десницата от пояса, забих левачката в лицето му, от което оня се сгромоли възник, после два бързи среза... вървите на Бен Нил и Селим паднаха, срязани надве, и двамата хукнаха, колкото им държаха краката. Тези движения бяха извършени с най-голяма бързина, но все пак не толкова бързо за моккадема, който дотърча и ме улови за лявата ръка, за да ме задържи. Аз държах ножа в дясната ръка, трябваше да се освободя от оня, ала не ми се искаше все пак да го намушкам. Ето защо захвърлих оръжието и повалих с пестник Абд ел Барак, при което той изтърва лявата ми ръка, и побягнах на свой ред, но не направо, както моите спътници, а надясно, навътре в степта. При това трябваше да мина покрай двата вола. Тогава ме споходи една идея. Метнах се на гърба на единия и го смушках с пети в хълбоците толкова силно, че той мигновено се втурна с мен като хала. Още при първите му скокове почувствах, че се подчинява на юздите.

Ловците на роби закрепяха след мен и се впуснаха да ме гонят. Аз погледнах назад и забелязах, че муца'бирът бързо се бе свързал и тъкмо възсядаше втория вол, за да ме преследва. Никой не го беше еня за Бен Нил и Селим, а аз имах една толкова значителна преднина, та нямаше защо да се опасявам, че ще бъда застигнат.

За съжаление обаче тази крепка вяра се оказа безпочвена. Моят вол стъпи с един от предните крака в някаква дупка, която не бях успял да забележа, тъй като беше обрасла с трева. Бях запокитен и полетях в широка дъга към земята с такава сила, че останах да лежа за кратко време. После се освестих. Бях невредим, ала цялото ми тяло „бръмчеше“, както бива охарактеризирано с народен израз това иначе трудно за описване чувство.

Волът не можа да се изправи. Беше си строшил крака и аз трябваше да разчитам на собствените си крака. Муца'бирът ме беше приближил на двеста разкрача. Той нададе ликуващ вик и размаха пищова в дясната ръка. Далеч зад него търчеше моккадемът с останалите. От онази група не бе нужно да се страхувам, но толкова по-опасен беше за мен фокусникът. Той щеше да ме догони при всички случаи. Не беше ли по-добре да го изчакам на място? Вярно, Нубар беше въоръжен, а аз — не, но мислех, че мога да разчитам на острия си поглед и моето добро щастие. И така, останах. Оня препускаше насам, насочил пищова към мен, и още от стотина крачки извика:

— Умри, кучи сине! Щом искаш да отървеш въжето, то куршумът ми ще те уцели!

Нубар дръпна спусъка и... не улучи, както се бе очаквало. Който от такова разстояние, върху галопиращ вол, иска да уцели, трябва да е по-добър стрелец и при всички случаи да има и по-добро оръжие. Пищовът имаше само една цев. Нубар го затъкна в пояса и измъкна другия. Стреля още един път по мен и отново пропусна. Сега човекът ми принадлежеше.

Фокусникът затъкна и втория пищов и изтегли ножа от пояса. Вбесен от двата „сватбарски изстрела“ и в твърде голямото си желание да сложи ръка на мен, той изгуби верния поглед и пропусна да обуздае животното в подходящия миг. То не спря при мен, а се стрелна късо разстояние по-нататък. Нубар дръпна рязко поводите, забравяйки да се огледа назад за мен. Изгуби само няколко мига, но те ми бяха достатъчни да се възползвам от неговата непредпазливост. Втурнах се след него и волът още не беше спрял напълно, когато се озовах на гърба му зад Нубар и му пресовах ръцете към тялото. Животното се подплаши и се разтърча с подновен устрем.

— Кучи син! — ревна муца'бирът. — Пусни ме, иначе и двамата ще си строшим вратовете и краката!

— Аз няма да си строша нищо — ухилих се, — но на теб ще счупя кокалите. Пусни ножа или ще ти премажа ребрата!

Нубар държеше с две ръце юздите и редом с това ножа в дясната ръка. Той го остави да падне, понеже ведно с думите си обвих по-здраво ръце около него.

— Престани! — простена оня. — Ще ми смажеш гърдите!

— В случай че се подчиниш, няма да ти се случи нищо. Но при първата съпротива ще те разплескам като гнил плод. Юздите са у теб. Насочи вола по-наляво!

Хората му вече бяха толкова далеч назад, че не бе необходимо повече да им обръщам внимание. Моите двама придружители бяха ударили през равнината. Те приближаваха, както видях, отвъдната гора и бяха извън опасност. Сега вече се касаеше само да ги последвам, и то не сам — муца'бирът трябваше да дойде с мен. Ето защо го принудих да извие наляво, в посоката, водеща към нашата лодка. Приклеших му ребрата така, че бе заставен да изпълни заповедта ми. Той изпълка силно под хватката ми, ала се подчини, без дума да обели.

Вольт се втурна в пълен бяг към гората нататък. Ловците на роби зад нас свърнаха под ръководството на моккадема в същото направление. Кресяха като побеснели, но сега не можеха да ми създадат ни най-малка грижа. Почти бяхме достигнали гората, когато Нубар вдигна крак да се озове от едната страна на вола и по тоя начин да се изкубне евентуално от прегръдката ми. Но аз в никой случай не бях склонен да се задоволя само с това, че съм се изплъзнал на враговете. Имах ли веднъж този човек в ръцете, то той щеше и да си остане в тях. Затова го пуснах за миг, склещих го с лявата ръка за гърлото и му стоварих един пестник по дясното слепоочие. Вдигнатият вече крак на Нубар се смъкна, а торсът му понечи да падне напред. Аз издърпах юздите от неговите безсилни ръце и претеглих с другата ръка към себе си свиващото се тяло.

В същия миг достигнах гората и трябваше да обуздая вола. Той се подчини и закрачи по-бавно напред. Въпреки това не беше лесно да се държа на гърба му, без муца'бирът да падне или аз да бъда свлечен от клоните. По-късно, когато дърветата се събраха по-нагъсто, се видях принуден да слеза. Натирих вола, взех фокусника на рамо и поех бързо към мястото, където беше лодката.

Тя лежеше още там. Моите спътници седяха в нея, чакайки ме тревожно.

— Хамдулиллах! — викна насреща ми Бен Нил. — колко добре, че идваш! Ние беряхме голям дерт по теб, ефенди. Ама кого носиш? Това е... в името на Аллах, та това е муца'бирът!

— Действително! Нубар искаше нас да има, а сега ние имаме него!

— Какво щастие! Какъв номер от твоя страна! Как я свърши тая уйдурма, ефенди?

— За това по-късно. Сега трябва бързо да се махаме, защото преследвачите скоро ще бъдат тук.

— Те имат нашите оръжия и другите ни вещи. Ще им ги оставим ли?

— Само временно. Сега въпросът е да се разкараме оттук.

— Направо през маййеха?

— Не. Така ловците на роби ще ни видят и ще разберат накъде се отправяме. Ще гребем обратно все покрай брега, където няма да могат да ни открият. Пристигнем ли после срещу хипопотамския капан, то междувременно ще се е стъмнило толкова, че враговете вече няма да забележат лодката ни, когато тръгне напреко през маййеха.

По време на този къс разговор се бях качил в лодката, сложил на дъното изгубилия съзнание муца'бир и седнал сетне при руля. Двамата се заловиха за веслата и ние се плъзнахме под дърветата, максимално близо до брега. Слънцето стоеше вече ниско зад отвъдната гора и до няколко минути щеше да изчезне. Ние бързахме да стигнем мястото срещу капана, на което преди туй бяхме пристанали и напразно търсили пернат дивеч. Докато двамата прилежно гребяха, аз им разказах по какъв начин ми се беше удало да сложа ръка на муца'бира. Тъкмо бях свършил с изложението, когато пристигнахме на планираното място и Нубар започна да се размърдва. Пристанахме и го вързахме със собствения му пояс. Той безропотно и без съпротива позволи това да се случи.

Сенките на гората отдавна вече лежаха върху водата. Започна да се стъмва и ние отново се отблъснахме, за да насочим кил към хипопотамския капан, където лежеше корабът. Заради враговете, на които се бяхме изплъзнали, ми беше приятно, че

отсреща не бе запалена никаква корабна светлина. Та нали имаше вероятност да я видят.

Рейс Ефендина беше разставил постове и се намираше при тукулите на борите. Отправихме се нататък, като взехме муца'бира така здраво помежду си, че му беше невъзможно да офейка. Как се удиви Рейс Ефендина като го видя и чу от мен какво се бе случило. Хората вече бяха запалили огън. Той улови пленника за ръката, тикна го по-близо до пламъците, метна му един мрачен, изучаващ поглед и му заговори грубо:

— Познаваш ли ме?

Понеже Нубар не отговори, Ахмед повтори въпроса си:

— Знаеш ли кой съм? Отговори, иначе ще наредя да те налагат, додето месото ти се отдели от костите!

— Ти си Рейс Ефендина — прозвуча инатливо.

— Да-а, Рейс Ефендина съм. А знаеш ли и какво означава това за теб? В качеството си на Рейс Ефендина аз съм твой съдия, а ти си чувал, че нямам навика много-много да се мотая.

— Аз няма защо да се страхувам от теб!

— Дали се страхуваш от мен, или не, си е твоя работа, моята обаче е да размахвам сопата на правосъдието.

— Ако имаш претенции да си справедлив, трябва да ме пуснеш да си вървя. На теб не съм сторил нищо.

— Ти си ловец на роби!

— Докажи го! Доведи ми един роб, когото съм заловил!

— Лай си, куче, скоро ще заскимтиш! Не си ли се домогвал до живота на Кара Бен Немзи ефенди?

— Той лъже. А и дори да беше вярно, би трябвало да се обърне към своя консул, а не към теб.

— Мамиш се. Ти си поданик на хадифа, когато тук аз представлявам. Всичките ти злодеяния ми са известни. Ефендите многократно е проявявал снизходителност към вас. Но аз си знаех, че в мига, в който те заловя, ти ще си изгубен. Сега те имам и с теб следователно е свършено.

— Представи ми доказателства! Какво казват другите, не ме интересува. Аз мога да ти доведа свидетели, че нищо не съм извършил и съм погрешно обвинен.

— Твоите свидетели не чинят нищо. Аз вярвам на онези, които са твои обвинители. Моят закон е законът на пустинята: Отвърни със същото. Горко на онези, които стори зло! Азис, едно въже!

Азис беше, както е известно, любимецът и изпълнителят на присъдите на Рейс Ефендина. Той се завтече в един тукул да вземе поисканото въже. Когато го донесе, муца'бирът извика:

— Рейс Ефендина, да не би сериозно да се каниш да го направиш? Помисли за отговорността! Моккадемът на светата Кадирина е мой приятел. Той знае, че съм невинен, и ще ти подири сметка при хадифа за моята смърт!

— Тоя моккадем е и мой приятел и още преди да се разведели, ще увисне за свое забавление тук до теб. Провесете го там горе на клона!

Трима асакери държаха здраво муца'бира. Азис му нахлузи клупа на врата и метна другия край на въжето към двамата асакери, които се бяха покатерили на най-близкото дърво. Осъденият опита да се отбранява. Кряскаше и ревеше, кълнеше се в своята невинност. Аз не можах да пропусна да помоля строгия съдник за милост, ала получих, както и очаквах, един гневен отговор.

— Мълчи! Знаеш колко често съм проявявал снизхождение заради хатъра ти. Ако не бях го вършил, то отдавна да сме приключили с тези кучи синове. Като идваш сега при мен, когато стоим почти в края, пак с такава молба на слабост и неразбиране, ти се подхвърляш на опасността така да ме разгневя, че да не искам повече да зная за теб. Та си затваряй значи устата и се отдалечи, ако не ти понася да гледаш как бива бесен един такъв негодай!

Доста ясно казано. По този начин още никой „приятел“ не беше говорил с мен! Аз се отказах от по-нататъшни приказки и мълком се извърнах. Противно ми беше, наистина, да ставам свидетел на екзекуцията, ала в никой случай не беше слабост онова, което ми беше продиктувало моята молба.

Когато всичко отмина, Ахмед дойде при мен. Гневът му се беше изпарил така бързо, както и беше дошъл.

— Ефенди, справедливостта е удовлетворена, но не напълно — каза той. — Ние трябва да пипнем и моккадема. Надявам се, няма да ми откажеш помощта си?

— Как стигна до тоя въпрос?

— По причина твоята така наречена „хуманност“. Преди малко ти поиска да се застъпиш за муца'бира, а аз съм длъжен откровено да ти кажа, че веднага щом спипаме моккадема, ще наредя да го окачат на същото дърво. Ако това не ти е по угодата, то нека Бен Нил ни води към новата сериба, а ти остани тук, та по-късно твоята деликатна съвест да не може да ти отправя упреци.

— Моята съвест е също така крепка като твоята. Щом аз съм този, към когото някой е прегрешил, то считам за свой дълг поне да вметна някоя добра дума за него. Не помогне ли това — нищо, е, аз съм си изпълнил задължението и няма за какво да се упреквам.

— Значи си съгласен, дето ще разпореда да обесят и Абд ел Барак, и ще тръгнеш с нас?

— Да.

— Това ми е приятно, защото ти си по-добър водач и съветник от Бен Нил. Даже още сега трябва да те помоля за съвет. Мислиш ли, че ще сбарае хаирсъзите?

— Убеден съм.

— А аз се опасявам, че са офейкали. Та нали могат да си помислят, че ще се върнеш!

— Даже ловците на роби да си го помислят, то при всички случаи няма да вярват, че ще отида толкова скоро. Аз се погрижих днес да се чувстват още сигурни. Те смятат, че си отдалечен на ден и половина път оттук. Аз трябва, понеже ни взеха оръжията, да дочакам пристигането ти, та да мога да предприема нещо срещу тях. Аз съм им избягал, разкарал съм се сигурно надалеч, за да не могат да ме намерят. Това е тяхното гледище и поради това те ще се чувстват в новопостроената сериба толкова сигурни, все едно днес изобщо нищо не се е случило.

— Ако нещо не се заблуждаваш, то ние действително можем да бъдем уверени, че ще турим ръка на тях. Кога ще потеглим?

— Час по-скоро. Аз и сега съм готов. Ние имаме две лодки и ако заемем само още една от борите, те ще поберат повече хора, отколкото са ни нужни за надвиването на малкото врагове.

— Само че трябва да хванем някой друг път, та ловците на роби да не забележат идването ни.

— Определено! Те знаят, че избягахме в западна посока, и, в случай че изобщо бдят, ще насочат вниманието си в това направление. Ние трябва да се появим от изток. За тази цел ще гребем в сянката на дърветата винаги близо до отсамния бряг, докато подминем лежащата на отвъдната страна нова сериба. После прекосяваме напреко маййех, приставаме, зарязваме лодките и се промъкваме пешком.

— Не можем ли да се объркаме?

— Не. Луната скоро ще изгрее. После тъмната гора по отвъдния бряг ще е лесно отличима от тревната равнина, в чийто край е разположена серибата. Вземи освен мен и Бен Нил още двама мъже. Това е достатъчно.

— Аз също мисля, че от повече не се нуждаем. Необходимите ти оръжия можеш да получиш от кой да е оставащ тук аскери. Накарай да ти дадат!

— Не желая никакви. Аз ще си прибера моите. Взема ли сега други, то по-късно ще трябва да ги мъкна ненужно обратно.

— В такъв случай ще поговоря с Воат за лодката.

Предводителят на борите не само беше готов да ни заеме една от своите лодки, но и помоли на това отгоре да го вземем със себе си, което на драго сърце му беше позволено. Аз се качих с Рейс Ефендина и Бен Нил в малката лодка, която бяхме имали в следобеда, за да гребем начело, докато асакерите щяха да ни следват с двата по-големи съда.

Луната още не беше изгряла, когато нашето плаване започна, но звездите светеха достатъчно ярко, за да ни позволяват да избягваме стърчащите из водата коренища и разните други препятствия. Ние следвахме брега, който имаше от тази страна няколко големи бухти. От това нашето пътуване се забавяше, но това хич не ми беше неприятно, тъй като исках, за да не се заблудя по-късно, да изчакам луната.

Когато изгря, видяхме я да стои ниско в края на небосклона, понеже отсреща нямаше никакви дървета да я скрият. По това разпознах, че вече сме на една ширина с лишената от дървеса степ, в другия край на която се намираше серибата. Сега налегнахме по-здраво веслата от преди. Луната бавно се възкачваше, ала скоро изчезна пак зад една тъмна стена. Това беше гората, започваща отново отсреща. Значи бяхме отминали тревистата площ, погребяхме още малко нататък и се насочихме после напреко през маййех насреца.

На отвъдния бряг слязохме и вързахме лодките. Първата ни работа беше да разберем дали приближаването ни е било забелязано. За тая цел останахме напълно притихнали и заслушани, но нямаше нищо за слушане. После, докато другите все още си стояха по местата, аз претърсих околността. Дърветата не растяха нагъсто и луната надзърташе между короните, така че можех горе-долу добре да виждам. Наблизо нямаше никакъв човек. Значи късият марш можеше да започне. Намирахме се на не повече от шестстотин крачки зад серибата.

Аз вървах начело, може би на двацет крачки отдалечен от другите, които образуваха зад мен дълга върволица. Още не бях стигнал края на гората, когато видях отпреде си проблясъците на огън и чух високи гласове. Наредих на асакерите да спрат и продължих да се промъквам сам. Хранех увереността, че ще надвием враговете, без да се наложи капка кръв да пролеем.

Както вече споменах, тукулите на новата сериба се издигаха при окрайнината на гората, сред първите дървета. Между два от тях беше запален огън, във всеки случай за прогонване на жилещите мушици. Край него седеше моккадемът с асакерите си, от които не липсваше никой. Безделниците не бяха намерили за нужно да поставят стража и се смятаха за сигурни. Този извод се налагаше и от факта, че не съзрях никаква пушка. Мъжете бяха оставили кремъклийките си в тукулите. Това ме зарадва както заради нас, така и заради враговете, защото ако и Абд ел Барак да не можеше да бъде спасен, то се надявах, че Рейс Ефендина ще помилва останалите, при положение че не се пролеее кръв.

Върнах се и поведох хората насам. Можехме да различаваме враговете ясно, защото огънят гореше така, че сянката на едната колиба затъмняваше мястото, на което стояхме. Поисках да споделя с Рейс Ефендина моето виждане за начина на действията ни, ала той ме хвана под ръка и каза:

— Ела тук настрани, та да не бъдеш улучен!

Ахмед ме повлече при тези думи. Последвах го, без нищо да подозирам, и попитах:

— Улучен? Ами че ловците на роби изобщо няма да стигнат до стрелба. Ние ще ги върхлетим от невиделица и...

— Ефенди — прекъсна ме Бен Нил, който се беше промъкнал безшумно след нас, — враговете ще бъдат застреляни, всички освен моккадемът. Когато ти вървеше одеve напред. Рейс Ефендина заповяда да...

— Мълчи! — срыза го Ахмед гневно на думата. После посочи огъня и викна, преди да съм съумял да попреча, на хората си: — Огън!

Двацет изстрела изтрещяха. Всички, които седяха нищо неподозиращи край огъня, рухнаха с изключение единствено на моккадема. Той скочи и се вторачи

ужасено към нас.

Аз предугадох какво ще се случи, ама не хукнах към огъня, за да го заловя, а наляво към брега, който — до започването на степта — беше обточен с храсти.

— Какво ти хрумна! — викна подире ми Рейс Ефендина. — Хайманата стои там при огъня. Напред!

Ахмед се затича, следван от всичките си хора, към огъня. Това възвърна присъствието на духа на Абд ел Барак. Той се обърна, за да побегне. Накъде? В гората, от която виждаше да се задават враговете, не можеше. По откритата степ, където луната така ярко грееше? Това също беше опасно. За него имаше само един изход — към водата. Само в укритието на крайбрежия храсталак можеше да намери спасение. Той се затърча нататък. Това беше, което бях предвидил, и затова бях поел в тази посока. Бях стигнал там незабелязано от него. Когато се озовах при храсталака и се сниших, той тъкмо се обърна да бяга, сега търчеше право към мен. Аз се изправих. Оня ме видя и отскочи назад.

— О, Аллах! Ефендите! Пъкълът да го погълне!

Абд ел Барак беше толкова изплашен, че изобщо не стигна до мисълта да си послужи с някакво оръжие. Той видя своето избавление единствено в бягството и направи ново обръщане, за да се втурне в степта. В същия миг аз го пипнах за мишниците и го метнах към дотърчалите подире му асакери, които тутакси го събориха на земята. Какво щяха да правят после още с него, ми беше безразлично. Аз побързах към огъня да видя сражените с изненада врагове. Девет бяха мъртви, от които неколцина улучени от няколко куршума, останалите — тежко ранени. Това не бях го искал.

Рейс Ефендина стоеше настрани и ме наблюдаваше. Аз отидох при него и го запитах силно възбуден:

— Необходимо ли беше? Защо не ми каза по-рано? Налагаше ли се всъщност да бъдат избити?

— Избити? — върна репликата египтянинът разгневено. — Прощавам ти този въпрос, защото си превъзбуден. Да не би да трябваше да пусна тия хора да си вървят по живо по здраво и да им предоставя възможност да продължат да въртят своя занаят?

— Такова нещо от теб нямаше да поискам. Ти можеше да ги помилваш и вземеш при себе си на служба. Та нали вече го стори с тесните другари, които заловихме в серибата Алиаб!

— Сторих го само по твоя молба. Понеча ли обаче да се вода все по желанието ти, то ще трябва да направя всички ловци на роби в Судан асакери, а сетнината от тая работа ще е, че в крайна сметка те ще ме принудят сам да стана ловец на роби.

— За това не може и дума да става. Касаеше се само за дванайсетте мъже тук.

— Само за дванайсетте?! Само? Като притуриш към тях и ония, дето помилвах в серибата Алиаб, то хората, на които не бих могъл да вярвам, стават достатъчно, за да изкалпазаят полека-лека моите досега толкова благонадеждни войници. Не. Горко на онзи, който стори зло! Тези мискини си бяха заслужили смъртта, а аз познавам своя дълг. Ти видя осъдените. Колцина са още живи?

— Само трима, ала и те са толкова тежко ранени, че е невъзможно да се възстановят.

— Ще ги избавим. Ела с мен при моккадема! Той ще е заплепен да те види толкова скоро.

Докато последвах, силно разстроен, тази подкана, Ахмед повика със знак трима от хората и им даде някаква заповед, която не можах да разбера. Те се запътиха към огъня. Не погледнах нататък, ала три бързо отекнали един след друг изстрела ми подсказаха, че са получили нареждане да застрелят тримата ранени.

Асакерите вързаха ръцете и краката на Абд ел Барак и го замъкнаха при огъня. Рейс Ефендина взе една главня и ме покани да претърсим вътрешността на тукулите. В първата колиба намерихме няколко мазни парцала и ги запалихме. Горящият клон

беше опасен, тъй като следваше да се очаква, че има в наличност барутни запаси. Колибата принадлежеше на моккадема, както по-късно узнахме от самия него. Тук лежах моите, бен ниловите и селимовите оръжия. Налице бяха и останалите предмети, които ни бяха отнели. Получихме си всичко обратно. Намерените в този тукул и другите колиби неща обещаваха добра плячка и тя щеше да бъде разпределена между борите. Чувайки това, техният предводител излезе кажи-речи извън себе си от радост и запрелива от уверения за своята вяност и преданост.

Бяхме постигнали целта си и решихме да се връщаме.

Няколко асакери щяха да останат, за да пазят колибите през нощта. На утрото борите щяха да дойдат да приберат плячката и запалят тукулите.

Връщането се осъществяваше в право пътуване напреко през маййех, така че за кратко време достигнахме бивака. Там моккадемът беше сложен на земята, че да не може да види все още висящия на дървото труп на своя съучастник. Неговото осветено от огъня лице имаше спокоен израз. Той или притежаваше достатъчно самообладание да прикрива страха си, или лелееше убеждението, че дори при настоящите обстоятелства един мъж от неговия ранг не може от нищо лошо да бъде сполятан. Това предположение се потвърди още и от факта, че Абд ел Барак, след като дълго време никой не му обърна внимание, ми викна почти заповедно:

— Да не би да трябва да остана да лежа така? Искам да ме развържете!

Тогавя Рейс Ефендина пристъпи към него.

— Май нещо си в лошо настроение, а? Може би защото ти е скучно? Добре, ще имаш развлечение. Би ли имал милостта да ми съобщиш желанията си?

— Не се подигравай, ами помисли кой и какъв съм! — тросна се пленникът. — Освободи ме!

— Как ще постъпиш, ако изпълня заповедта ти?

— В този случай съм готов да ви простя малтретирането, на което бях подложен от вас.

— А ако не ти сторя хатъра?

— Тогавя ще ти припомня, че аз съм моккадемът на светата Кадирина, и че ще ми коства само една дума да погубя и теб, и всички останали.

— Тъй! Ами нека я чуем тая голяма дума!

— Рейс Ефендина, не се серсемосвай с мъж, който стои толкова високо над теб! Стотиците хиляди членове на светата Кадирина са ми подвластни!

— Аз обаче не съм неин член!

— Въпреки това аз притежавам могъществото да ти докажа колко ниско под мен стоиш!

— Не е нужно да си даваш такъв зор, о, велики моккадем, защото аз също го притежавам това могъщество и на друга воля съм готов да покажа, че имаш право. След няколко мига всички ние ще стоим ниско под теб и ти ще се извисяваш над нас. Още сега ще добиеш предвкус за това. Погледни там нагоре!

Ахмед посочи дървото и придаде на моккадема друго положение, така че да може оня да погледне нависоко там. Съглеждайки обесения, пленникът остана цяла минута безмълвен, но очите му като че се канеха да изскочат от орбитите си. После закрещя, изпълнен с ужас:

— Кой е този? Очите ли ме мамят? О, Аллах, Аллах, Аллах! Та това е... това е Нубар, муца'бирът!

— Да, муца'бирът — потвърди Рейс Ефендина. — Той се мислеше за толкова издигнат над нас, че ние го въздигнахме високо, та да можем в смирение да му се поклоним. Понеже знаем, че ти стоиш къде-къде над него, ще ти отредим едно още по-високо място.

— На мен? Да не би... да искате да ме... да ме...?

Абд ел Барак изрече въпроса на пресекулки и последната дума даже остана заседнала в устата му.

— Обесите? — довърши неумолимият Слуга на справедливостта. — Да-а, ти ще бъдеш обесен. Какво иначе трябва да ти се случи?

— Не... не... невъзможно!

— Ние ще трябва да направим невъзможното възможно, защото обещах на муца'бира, че още преди да засивее утрото, ти ще висиш заедно с него на същото дърво.

— Какво убийство! Какво престъпление само! Какво ви беше сторил Нубар? Неговата смърт ще бъде отмъстена. Аз самият ще отида при хади́фа и после горко, трижди горко на убийците! От тоя миг няма ни да отдъхна, ни да почина, додето не ви унищожа. Вие вдигнахте нечестивите си ръце, за да...

— Мълчи, кучи сине! — прогърмя тогава към него съдията, говорил спокойно до момента. — Как смееш да приказваш за нечестивост! Та нали ти самият си най-нечестивият сред всички нечестивци! Знаеш, че са ни известни всичките ти злодеяния, и въпреки туй дръзваш да ме заплашваш? Щом толкоз ти се ще да ми говориш отвисоко, то на часа ще ти отредя най-подходящото за целта място. Дигайте го горе, и хем два клона по-високо от муца'бира! Сетне нека неговата света Кади́рине, с която толкова се фука, го отреже от дървото. Аллах е справедлив, а аз казвам: „Горко на онзи, който стори зло!“

3. В селото на гохките

На шестия ден след тая вечер на безмилостна разплата нашето шествие се виеше като някоя безконечна змия през една огромна гора. Нейните исполински дървета формираха един листен свод, през който дори слънцето на Судан не бе в състояние и един лъч да промуши. Ние се намирахме в един постоянен сумрак. Той ни беше много добре дошъл, тъй като ни закриляше от изпепеляващия зной, унищожаваш всякакъв живот във по откритите, безводни местности, но пък и бе най-малкото също толкова опасен, както слънчевата жарава, защото под гъстите шумнати аркади лежеше една земя, която бе невъзможно да бъде окачествена като земя. Тресавище, бездънно дълбоко тресавище беше онова, в което великаните на дървесния свят провираха корени, без — на мен това ми се струваше почти необяснимо — да потъват в него.

Аз се бях запознавал в Съединените щати с тамошните дисмъл-, алигейтър-, кетфиш-, грийн- и гам-суомп и оттогава все си бях мислил, че няма мочурище на земята, дето да може да се мери с тези суомпс, ала сега трябваше да осъзная, че те, сравнени с областта на Горни Нил, която сега преброждахме, не заслужаваха името „тресавище“.

Горската почва, по която се движехме, представляваше покрита с воден мъх и други блатни растения гъста каша, заплашваща на всяка крачка да погълне ездача и животното му. Тя се тресеше пихтиевидно и зейваше лакома уста, шептеше и избълбукваше, пропълзяваше напред и се хлъзгаше пак обратно... Аз не можах да се отърва от тревогата, че ще бъда повлечен в глъбините на тая тиня и няма да се измъкна, и всеки миг очаквах да видя как мъжът пред мен изчезва в лепкавото тесто, само че той не изчезваше, аз — също, нито някой от всички нас. Как да се обясни тая работа? Не можех да намеря отговор на тоя въпрос.

Всички ние яздехме споменатите вече волове — начело едно отделение борски воители, после отряд асакери, нататък следваха товарни волове, сетне отново войници и товарни животни, след които другата половина от борите заключаваше шествието. Беше щастие за нас, дето се бяхме съюзили с чернокожите, защото без тях никога нямаше да достигнем целта си, а щяхме да загинем из това безкрайно тресавище. Но те го познаваха, както всеки човек познава пътеките на родния си край. Техните обучени очи различаваха с лекота местата, на които можеше да се довериш. Само не биваше двамина едновременно да рискуват да го сторят и ето защо яздехме все един подир друг. Аз все повече и повече се учудвах на зоркия поглед и съобразителността на тези хора и се научих тук да уважавам и воловете, защото без животните дори робите нямаше да могат да се придвижват. Воловете затъваха почти при всяка крачка до половината крак и при все това не показваха никаква умора. Никой не се отклоняваше надясно или наляво. Всеки знаеше, че трябва точно да следва преднокрачещия. И това не ставаше по права като конец посока, а Воат, предводителят на борите, които оглавяваше шествието, трябваше да се съобразява с товароносимостта на почвата и ето как се случваше да описваме сегиз-тогиз завои, при което последният в шествието се доближаваше до първия, докато яздещите по средата се намираха далеч от челото и опашката.

Така я карахме вече три дена и порядъчно се бяхме заситили, комарите ни докарваха страшно много главоболия. Нямаше твърд нощен бивак, водата не свършваше, а онова, което дишахме, не беше въздух, ами направо зловонна треска.

Ето че отпред, където яздеше предводителят, прозвуча в най-висок регистър един протяжен крясък, който тутакси бе повторен от всички бори. Агади, преводачът, се движеше между Рейс Ефендина и мен по средата на шествието. Аз го попитах какво трябва да значи тоя крясък и получих за отговор, че това било възвестяване на някакво радостно събитие. Що за събитие се имаше предвид, разбрах още след броени минути, когато видях през станалите по-рехави върхари да

се прокрадва един слънчев лъч и въздухът из един път проникна в дробовете ми лек и живителен. Земята стана по-твърда и между гигантските стволоче започнаха да се мяркат нежни храсти. Хората пред мен язدهа по двама, трима и по четирима един до друг. Всичко това загатваше, че тресавището е на края си, и зад нас се разнесе гърленият глас на Селим:

— Хамдулиллах! Голямата каша е надвита. Тя зинваше своята паст, за да ни погълне, ала ние минахме по нея като героите, които не се боят от никой змей. Сега тя захлопна зад нас грамаданската си уста и чезне от яд и срам, дето не ѝ се удаде да изплюска Селим, храбрива покорител на всички тресавища и мочурища във всемира!

Старият празнодумец не пропускаше случай да се „докара“, ама „покорител на всички тресавища и мочурища във всемира“, това надминаваше всичко, което бях чувал досега от неговата уста.

Воат беше спрял, за да ни позволи да приближим, и каза посредством устата на преводача:

— Тресавището е зад нас и сега започва добър път. Скоро ще прием вода и ще видим поля, които принадлежат на гохките. Привечер ще влезем във Вагунда.

Не е трудно да си представи човек как силно ни зарадва тази вест. Толкова смълчаните, омърлушени досега хора се оживиха и станаха приказливи, а и животните, изглежда, знаеха, че целта е близо. Те дадоха своите гласове да се чуят и започнаха да напират напред, така че старият ни порядък вече не можеше да се съблюдава. След известно време насреща ни плисна ярката слънчева светлина. След дългия полумрак ни се стори, като че ни заля море от светлина. Беше пладне, ала ние чувствахме зноя само като топлина, която благотворно прониква в нашите тела и съживява всичките ни сетива.

Вековната гора свърши. Тя граничеше с река Тондж, на другия бряг на която растеше само тръстика, примесена с буш. Реката беше широка наистина, но не дълбока. Борите намериха след кратко търсене едно място, където можехме да я прекосим. После продължихме по старото направление, все на запад. Тръстиката изчезна, но храстите останаха. Те образуваха острови сред зеленото море от трева, която по отношение тучност не оставаше нищо повече да се желае. Аз помолих предводителя на борите да спрем тук поне за късо време, за да могат воловете ни да попасат. Воат обаче предаде да ми бъде отговорено, че скоро сме щели да стигнем до едно място, което било къде по-подходящо за спиране.

Не след дълго теренът започна леко да се изкачва и ние съгледахме в далечината възвишения, увенчани с гори. Оттам извираше, както научихме, един приток на Тондж, край който били разположени по-големите села на гохките. Продължавайки да яздим нагоре, достигнахме една долина с преливни форми, на чието дъно се появи езерце. То намираше своя отток на североизток в нещо, което почти бих могъл да нарека бара. Това беше рекичката Яу. В миг наскочаха чернокожите от своите ездитни добичета и също така бързо снеха товарите от другите животни, за да не бъдат повредени, тъй като хайваните станаха вече неударими. Те хукнаха към езерцето и навлязоха навътре, додето могат, за да се напият до насита след дългото странстване през тресавището, чиято вода не бе годна за пиене. Хората си имаха работа колкото щеш с опазване барата свободна за себе си.

Барата? Това звучи толкова родно! Вярно, употребявайки тази дума, аз извършвам една неправда. Тези неща, които ние наричаме езерца и бари, по онези местности ги няма. А възвишенията, за които говорех, далеч не бяха планини. Но след едно тридневно мъкнене из вонящо на треска мочурище човек лесно изпада в риск да класифицира една земна издупина като възвишение и една вода, която не е баш застояла и е горе-долу прозрачна, като бара.

След около час потеглихме отново. Яздехме на запад, но следвахме течението на друга вода, която много скоро се вля в една тясна река, чийто бряг стана наш водач.

Той ни отведе до големи полета захарна тръстика и негърско просо³, сред които видяхме да стърчат кръглите покриви на отделни колиби. Приближавахме едно малко селце на гохките и спряхме, за да изпратим напред вестител, та жителите да не се изплашат и побягнат при нашата поява.

Когато той се върна, подире му търчеше „къораво и сакато“ от селото — бащици и майчици, мъжоря и женоря, момчурляци и девойчета, всеки и всяка в най-гиздавата премяна, насъбрана и навлечена с цялата му бързина.

Един стар, посивял мъж, представен ни като повелителя на селото, носеше само една кожена препаска, ала на главата му се мъдреше някакъв кош, който като едното нищо имаше метър височина и бе набучен с шарени пера. Една млада селска красавица беше засукала косата си в плитчици и така ги вкоравила с лой и охра, та създаваше впечатление, че някой дузини червени тирбушони са провъртени през черепа ѝ навънка. Един момък, много вероятно контето на селото, беше украсил куфелницата си с една съдрана периферия на шапка. Как ли се беше запиляла насам в дълбока Африка? Десният му крак беше намъкнат в кожена обувка без подметка, докато на левия беше закрепил един сандал. Неговото най-хубаво труфило обаче, може би най-голямата драгоценност в цялото село, се състоеше в една лишена от стъкла, разкривена старовремска рамка за очила от месинг, която беше прикачил към врата си с помощта на тънък ремък.

Аз на драго сърце щях да продължа наблюденията, ала споменатият старик хвана за ръката младия притежател на рамката, повлече го към Рейс Ефендина, който му бе охарактеризиран като наш предводител, и дръпна някаква съпроводена с оживени жестове реч, от която, наистина, думица не вдяхах, но съдържанието ѝ отгатвах. Стрият посочи именно неколkokратно очилата и после на запад — една пантомима, която си преведох по следния начин:

„Вие сте другоземни, много височайши господари и искате да отидете във Вагунда. Младият Адонис тук е притежателят на тази рамка за очила и по тази причина е единственият достоен да ви показва пътя.“

Оказа се, че правилно съм отгатнал. Агади ни преведе словото. Ние дарихме стария с няколко дребни, за него изключително ценни предмета и продължихме после ездата. Собственикът на очилата без стъкла крачеше в качеството си на наш водител гордо напред. Ама някой да не си помисли, че той беше единственият, дето вървеше пред нас. След посрещането на нашия вестител и преди да дойде после при нас, стареят на селото изпратил един мъж към Вагунда, за да доложи там най-добросъвестно за предстоящото пристигане на толкова много чужденци. Последницата от това забелязахме по-късно.

Нашият водач си го биваше в търчането, макар краката му да бяха така неравнозначно оборудвани. Той поддържаше еднакъв темп с нашите волове, които все пак тичаха много бързо. Придвижвахме се все надолу покрай споменатата река, после я прекосихме при един брод и продължихме в продължение на час по една нажежена от слънцето, пуста земя. След това видяхме в далечината една проточила се надълго гора от дървета белут, която даваше да се заключи за наличието на вода.

Докато яздехме към нея, водачът непрестанно ни джомолеше нещо. Узнахме от Агади, че ни правел описание на Вагунда, което бих предпочел, наистина, да чуя на някой по-разбираем за мен език. За да проверя дали знаеше що за нещо си бе овесил на врата, магнах му да дойде при мен и му дадох да разбере, че ми се ще да ми заеме рамката. Оня страшно се изплаши и най-решително се възпротиви с жестове да откликне на моето както неблагонаравно, така и грабителско искане. Преводачът Агади му отправи няколко меки укора и когато това нищо не помогна, стана груб, както отсъдих от тона му. Това подеждства, защото мнителният джентълмен отвърза безценното си съкровище и ми го даде в ръката, но не отвърна очи от него, докато си го получи обратно. Аз си сложих очилата, след като бях изправил кривините и чупките, извадих бележника си от джоба и наподобих движенията при четене и

писане. Черният момък си нямаше никакво понятие какво искам да кажа. Но когато на няколко пъти без и после през очилата погледнах към лежащата пред нас гора и чрез промяна израза на лицето си му дадох да разбере, че е нещо съвсем другояче да гледаш някой предмет през рамката, той, изглежда, загря. Когато му върнах сега очилата, веднага си ги курдиса и погледна през тях. Физиономията му просия от удоволствие. Явно намираше местността хиляда пъти по-красива отпреди. От този миг се оказа от всяко по-нататъшно описание на Вагунда и непрекъснато зяпаше през рамката. Моето напътствие, че трябва да я носи не на врата, а на носа, ми беше спечелило цялото му сърце, за което той по-късно ми доставяше най-убедителни доказателства.

Достигнахме гората, яздихме напреко през нея и излязохме на брега на един продълговат, подобен на езеро водоем. Един поглед ни осведоми, че се намираме в близост до нашата цел. Бреговете на езерото бяха заобиколени от плодородни поля, от които се ширеха пасища чак до хоризонта. По края на водата бяха вързани лодки. Вдясно от нас имаше един планински рид, е, поточно възвишение, което в условията на иначе съвсем равната местност можеше много добре да бъде квалифицирано като планински рид. Той се възкачваше доста стръмно и заобленият връх беше окръжен от висок, гъст трънен плет, зад който не можехме да видим нищо.

Този плет сега имаше едно тясно отворстие, от което се ливнаха множество хора и тръгнаха насреща ни на двойки един зад други. Едва сега научихме чрез преводача, че жителите на Вагунда били уведомени чрез пратеник за приближаването ни. Този пратеник бил разказал също и по каква причина сме предприели нашата езда. Зарадвани, хората идваха тържествено да ни кажат „добре дошли“.

Воат, предводителят на борите, които познаваше обичаите на страната, указва как трябваше да се подреди нашето шествие. Изискваше се да сформираме две вълни — в първата ездачите и във втората товарните животни с техните подкарвачи. Начело заставаха предводителите, сиреч Рейс Ефендина, Воат и аз. В този порядък трябваше да настъпваме непрекъснато и да стреляме и вдигаме дандания кой колкото може. Останалото можехме да предоставим на гохките.

За щастие теренът беше подходящ за едно такова разставяне, защото между нас и хълма лежеше една широка морава, която, както по-късно чухме, била подобно нашите събори увеселителното място на населението на Вагунда. Ние намерихме време да се разгърнем там по описания начин, начело Рейс Ефендина, вляво от него Воат и вдясно аз. Покрай Рейса се навърташе преводачът Агади, та в случай на нужда да е веднага под ръка. Аз също се сдобих с адютант, защото очилатият младеж смушка вола си до страната на моя и ми се ухили многообещаващо, от което разгадах, че има да изпълнява край мен важна и полезна служба. Той всъщност не притежаваше животно, но бе обсебил един свободен товарен вол, за да може да се представи съобразно новия си сан.

Когато гохките достигнаха споменатата морава, също се съсредоточиха в две вълни и се впуснаха после към нас начело с вождя си, размахвайки оръжия и крещейки. Те бяха пеша. Оръжията им се състояха в копия, саби, ножове, боздугани, лъкове и стрели. Неколцина от тях, разбираемо и вождът, имаха кремъклии. Последвалите сега движения се състояха в това, че гохките проникнаха търчешката в нашите редици, а ние се врязахме яздешком в техните. Най-главното в цялата работа беше гюрултията. Който имаше пушка, стреляше на поразия. Другите размахваха оръжия със страховити жестове, но всички се деряха, крещяха и виеха, сякаш бяха откачили. Аз също допринесох в значителна степен своята лепта към този прекрасен концерт и после в продължение на няколко дена страдах от пресипнало гърло. Онзи, който пътува колкото мен, трябва да може да извива трели със славеите и да надига вой заедно с вълците, иначе навсякъде ще предизвиква недоволство.

След като в продължение на четвърт час се бяхме посвещавали с благородно въодушевление на тези движения и гласови изпълнения, двете партии спряха по заповед една срещу друга. После вождът на гохките тръгна с много поклони към

Рейс Ефендина, виеше снага ту надясно, ту наляво, сякаш страдаше от някакви много силни конски колики, въртеше очи, кършеше ръце, рипваше няколко крачки напред, сетне отново назад, изшилваше винтовидно врат като някоя кокошка, която се тъкми с клюна да снася яйца, движеше нагоре-надолу адамова ябълка, като да се е задавил с кост и най-подир тръсна на бял свят онова, което трябваше да си дойде на бял свят, а именно една реч, която трая може би четвърт час, и която ме заплени най-вече с това, че поради своята дължина не можеше да ни бъде преведена. Когато последната дума бе отзвучала, гохките го избиха на умопомрачителен ликуващ крясък, в който ние се включихме с всичка сила.

Сега настъпи важният миг, в който нашият обергенерал трябваше да отговори. Той се приготви за целта с едно благотворно покашляне, позволи на устата си да изтръгне късо, изящно звучащо изречение и включи след това мъдра пауза, за да предостави на Агади време за превод. Сетне заниза — все в обаятелно редуване — няколко други изречения и паузи, додето стигна до зряло обмисленото убеждение, че трябва да тури край на своето красноречие. Той даде с вдигната ръка знак, приканвайки ни да напънем до краен предел гласните си струни. За съжаление обаче добрият Рейс Ефендина не бе съумял ни себе си, ни някоя друга персона да въодушеви, защото резултатът от тая подкана беше една както всеобхватна, така и фрапираща тишина.

Ето как се видяхме надминати от гохките. Техният предводител беше надбягал нашия с безчет конски дължини. Как да се оправи тая работа? Ако трябваше да бъде заличен гнетящият ефект, предизвикан от мълчанието, то се налагаше бързо да се направи нещо. Това ми подсказа моят изтънчен усет и същите усещания бе имал и моят черен адютант, защото подкара напред товарното си животно още преди да съм достигнал до някакво решение, спря пред вожда на гохките, посочи към мен и му изрева два-три пъти едно дълго изречение, от което естествено нищо не разбрах. За щастие Агади ми обясни набързо. Изречението изразявало, че сега аз също трябвало да говоря.

Аз, реч! Тази идея беше превъзходна. Да, гохките щяха да чуят една реч! Колкото по-щурова, толкова по-добре, понеже колкото по-шантаво се държах, толкова по-дълбоко впечатление щях да създам. Та заставих значи, без дълго да се размислям, вола да полети в най-бесен бяг, извъртях десет-двайсет кръга около главатаря на гохките, надавайки дивия, пронизителен боен крясък на апачите, които толкова често бях чувал, скочих от седлото, пуснах после вола да търчи, накъдето му хванат очите, и спрях пред зяпация в прехлас вожд на чернокожите, като захвърлих мечкоубиеца на земята, изпружих ръце нагоре и подхванах с надалеч ехтящ гръмовен глас:

„Здраво взида на земята,
стои формата от глина печена
Да стане трябва днес камбаната;
бодри да сте, калфи, под ръка!“

Така продължих да изнасям, или по-скоро да крещя, цялата дълга „Песен за камбаната“ докрай. О, Шилер, ти, най-въдъхновяващият сред певците, де да ти бе съдено да ме чуеш, то щеше да стигнеш до убеждението, че аз съм единственият смъртен, който правилно те е разбрал, и твоята великолепна поема правилно съм в състояние да възпроизведа с нужните гърлени и нежни звуци!

Аз по никой начин не стоях на едно място по време на рецитацията, а скачах напред и назад, мяхах ту единия, ту другия крак във въздуха, прикляках, изхвърлях се отново като пружина, въртях се като пумпал около себе си, грабнах, когато изревах във всемира последните редове „Радост за този град означавай; мир да бъде първият ти звън!“, отново мечкоубиеца, хукнах към вола, който беше спрял недалеч,

скочих на гърба му и го подгоних, надавайки пак бойния вик, в див бяг няколко пъти насам-натам между двете партии, след което се върнах най-сетне на мястото си.

Каквото сега последва, просто не подлежи на описание. Изпървом дълбока, безмълвна тишина, после моят съобразителен черен адютант зави към мен. Воят му отприщи гласовете на всички присъстващи черни, кафяви, жълти и бели в бушване. И що за гласове само! Какво е фьонът, сирокото, самумът, североамериканският близард, та какво е дори беснеещият високоазиатски вюга пред урагана, който сега се надигна! Който имаше глас, пък такъв си имаше всеки, го пусна на воля, сякаш имаше сто гласа. Цялата преизподня да се бе продънила, щеше пред тая олелия в миг да се свре пак в миша дупка. Красивият ред из един път се разтури, френетизмът прогони всеки от мястото му. Нашите ездачи скочиха от животните си. Всичко, всичко живо кълчеше тела, ръце, крака, глави, хързулкаше се, танцуваше, скачаше и летеше в лудешки хаос по мегдана. Нашите иначе толкова разумни волове се подплашиха и офейкаха, мучейки. Накратко казано, аз имах такъв неизразим успех, че и днес, когато се сещам за това, ме хваща страх. Защото ако аз преди туй се бях държал като хахо, то моите слушатели сега го вършеха още в къде по-голяма степен. Те наистина мязаха на перковци. Дори най-разсъдливите от нашите асакери се зарязаха и заедно с тях се чекнеше и ликуваше и Бен Нил по начин, сякаш му плащаха за това.

Един-единствен само оставаше спокоен, а именно Рейс Ефендина. Той приближи до мен, за да ми декларира:

— Ще повярваш ли, ефенди, почти си помислих, че си превъртял! Какво ти щукна? Ти, най-здравомислещият и най-спокойният измежду нас, започна из един път да се държиш като някой, който си е изгубил разума! Как трябваше да я възприема тая шашарма? Идеше ми тозчас да се махна оттук!

— Значи моето постижение не предизвиква аklamацията ти? — ухилих се аз.

— Не, хич никак! Ти навреди на нашия престиж. Какво ще си помислят чернилките за нас!

— Те ни смятат оправни люде, можеш да бъдеш сигурен в това! Ако приемаш хората каквито са, никога няма да ги скандализираш, а само ще намериш признание при тях. Аз съм на мнение, че още и ще ми благодариш за моето поведение.

— Надали! Аз съм представител на хадифа, чийто авторитет ще пострада от тия шуротии.

— Аз действително не мислех за авторитета на хадифа, а на първо място за това, ние самите да си извоюваме тук авторитет. Последницата ще си покаже дали хадифът ще изгуби заради моето държане трона си, или не. Когато се каниш да триеш носове, първо провери!

— Ама ти трябва все пак безусловно да признаеш, че моето слово беше много по-достойно от твоето държане!

— В моите очи, да. Но ти да не би заради мен да държа приветствието си?

— За гохките, разбираме.

— Тогава те са тези, които трябва да отсъдят. Въпросът е, на тях чия реч е допаднала повече, а не на нас. Всъщност със своите аплодисменти те вече дадоха отговора.

Този отговор щеше да дойде веднага и по друг начин. Вождът на гохките беше скачал наоколо досущ като всеки от подчинените си. Сега той се измъкна от блъсканицата и издигна нещо като пряпорец. Той се състоеше от прът със скрепена към него сива маймунска кожа. Това бе знакът за сбор. Бъркотията се оправи и всеки се запъти към своето място. Предводителят на гохките проведе кратко съвещание с неколцина мъже, които според нашите понятия можеха да бъдат квалифицирани като общински съветници. После закрачи с тях към предводителя на борите, който също се намираше отново на мястото си, защото и нашите хора бяха заели прежната си позиция. Той говори доста време с Воат, много вероятно за Рейс Ефендина и мен, тъй като отново и отново ни търсеше с очи. След това тръгна към нас двамата, поклони се пред Рейс Ефендина и му каза чрез преводача:

— Господарю, аз дочух какво ви води при нас; Вие сте дошли да ни избавите от една голяма опасност. По-нататък ние ще поговорим още за нея и за метода и начина как да я предотвратим. Преди всичко ние ви казваме добре дошли. Чух, че ти си любимец на хади́фа. Вярно, ние не сме негови подчинени, защото сме свободни гошки от големия народ на джангехите, но при нас ти ще бъдеш тачен, както те тачат по вашите места. Бъди наш гост и остани при нас колкото ти се нрави!

После се обърна към мен със следните думи:

— Ефенди, предводителят на борите, които са наши братя, научил за твоите дела и накратко сподели с мен няколко от тях. Ти идваш от една страна, в която живеят само лични мъже. Ти издихваш враговете от себе си като прахоляк и никой не може да те победи. Аз те чух и видях освен това да говориш, както никой друг не съм чувал и виждал да говори. Който долови твоя глас, се въодушевява като от мериса⁴, а движенията ти удостоверяват истинността на твоите думи. Ако някога някой човек съумее да устои на ножа ти, тогава ти ще го победиш със словото си. Ето защо ти си единствено мъжът, който е в състояние да ни спаси. Аз ще поставя моите хора под заповедите ти. Кажи дали искаш да бъдеш техен предводител!

Това сега действително бе изречено в прекомерен изблик. Съдейки по думите на този черен добряк, аз хем наистина бях заслужил с пълно право прозвището, за което Селим така често незаконно претендираше, сиреч бях „най-големият герой във всемира“. Значи щях да стана обергенерал! Е, няхах причина да отхвърля този чин. Ако го приемех, то поне щях да бъде сигурен, че в ръководството няма да бъде допусната груба грешка, и ето как заявих на вожда, че съм готов да приема предложението му.

Когато той оповести този отговор на хората си, наоколо се надигна висок ликуващ крясък и встъпи в ход ново представление, което се състоеше в това, че всичко, що имаше крака, започна да танцува в кръг около мен. После бяхме поканени да отидем горе в селото. Черните се строиха и ни взеха по средата, след което шествието се раздвижи и пое по същия път нагоре по баира, по който те преди туй бяха дошли. Аз яздох редом с Рейс Ефендина, но само броени крачки. После моят очиларко застана от другата ми страна и беше направо забавно да наблюдаваш гордия строеж, който се старееше да заема. Целият отблясък на приписваната ми от него суверенна власт озаряваше неговото лице.

Едва горе видяхме какви измерения имаше хълмът. Намирахме се на едно плато, което от другите три страни се спускаше толкова стръмно, че можеше да бъде изкатерено единствено от посоката, от която бяхме дошли. Значи отбранителните възможности на това селище бяха много добри. То заемаше приблизително половината плато и се състоеше от кръгли колиби от вида, който неколkokратно беше вече описван. Оградено беше от висок, много гъст трънак. Площта извън селото беше обрасла с къса трева. Там имаше няколко ограждения, за да могат да се отвеждат стадата през нощта или по време на нападение вътре на сигурно.

Входът на трънената стена беше отворен. Слязохме тук от животните си, които бяха откарани на пасбищата, и влязохме в селото, тържествено посрещнати от всички онези обитатели, на които по една или друга причина се бе наложило да останат. Най-голямата от колибите бе определена за Рейс Ефендина и мен, всички останали бяха подслонени при селските жители. После хората заклаха няколко вола и запалиха огньове да пекат месото. Аз няхах намерение да живея в колибата. Скачащото и лазещо, жилещо и хапещо население на такива подслони обикновено е толкова общително, че аз сметнах за по-уместно дори през нощта да остана на открито.

Най-напред предприех с Рейс Ефендина, Воат и Агади една обиколка на селото и околността, за да се запозная с терена и годността му като крепост. Установих, че една прибързана атака лесно можеше да бъде отбита. Другояче обаче стояха нещата в случай на обсада. Горе именно нямаше вода. Тя трябваше да се взема от малката

рекичка, подхранваща долу езерото. Нямаше как да бъде скътан запас за по-дълго време, защото, първо, липсваха необходимите за целта съдове, и второ, при царящата тук жега изпарението беше така значително, че не можеше и да се мисли, да се оставим да бъдем обсадени от Ибн Асл на хълма. Той би имал долу при реката вода в изобилие и със сигурност можеше да разчита, че жаждата скоро ход ни принуди да капитулираме. За да не доведем Ибн Асл до това предимство, а нас в несгода, беше необходимо да изнесем позицията си по-напред, изобщо да не го допуснем до езерото, до реката. Касаше се да го посрещнем на някое място, което ни предлага изгледи да го победим бързо и без големи загуби. Понеже очаквахме врага от югоизток, подходящото място трябваше да се намира в тази посока от селото. Необходимо беше значи да се излезе на разузнаване и да се потърси целесъобразен терен. Но за тая работа днес нямаше време, тъй като щеше да е оскърбление за гохките, ако се измъкнех от тяхното гостоприемство.

Впрочем нещата не бяха належащи, понеже Ибн Асл още не следваше да се очаква. От залавянето на неговия пратеник ние бяхме прекарвали девет дена в път, докато той бе смятал до Агуда осем и после до Вагунда още дванайсет, значи общо двайсет дена да изкара в пътуване. По тази причина се налагаше предположението, че той ще пристигне, считано от днес, след десет или единайсет дена — достатъчно дълъг срок да му подготвим едно съкрушително посрещане и веднъж завинаги да сложим край на неговото подвизаване. Следователно задълженията на главнокомандуващ не ми пречеха да понеса днес доказателствата за приятелство на гохките.

Да понеса! Да, това е то правилният израз за онова, което искам да формулирам, защото в тая работа аз бях третираният, но не действащият. Моята единствена деятелност се състоеше в дъвчене, постоянно поглъщане на месото и възкиселата мериса, която отново и отново кажи-речи буквално ми бе изливана в гърлото. О, Аллах, колко много може да изяде и изпие един такъв негър! И тъй като той добре знае, че белият стои над него, то очаква той да го превъзхожда и по широта на търбуха и храносмилателна способност. Аз трябваше от вежливост да отида до крайния предел на моите възможности и следствие на това, когато след полунощ са проснах пред селото в тревата, имах чувството, че никога вече през живота няма да ми се наложи да ям. Въпреки все още царящата в селото дандания веднага изпаднах в дълбок сън и станах едва когато слънцето вече стоеше толкова високо, че палещите му лъчи ме събудиха. С пристъпването си през ограждението в селото заварих... негрите и също нашите асакери отново на „трапезата“. Най-функционално годен от всички, изглежда, беше моят върлинест Селим. Съглеждайки ме, той викна:

— Ефенди, ама че е хубаво тук! Ще остана тук за всичките си дни. Аз хич не спях, ама непрекъснато ядох и разправях. И тези мили, добри хорица — дано Аллах ги дари с хиляда години! — също непрестанно ядоха и ме слушаха. Седни при нас и си похапни! Тук имам едно парче ребро, чиято сочност затъмнява всички наслади на земята.

Той ми поднесе с две ръце къса и така го стисна, за да ми докаже верността на думите си, че сосът прокапа измежду пръстите му. Аз благодарих и продължих пътя си да навестя Рейс Ефендина, който седеше в нарочената за нас колиба и имаше една визита на добра воля в лицето на клекналия срещу него вожд на гохките. Трябва ли да издадем какво вършеше вождът? Той ядеше! Когато влязох тъкмо имаше пред устата си един прешлен, от който оглозгваше месото с еленската си захапка. На почтително разстояние от двамата стояха двама млади негри, които за мое изумление не ядяха, макар главатарят да имаше пред себе си такава камара печено, че десет мъже с моята физика можеха напълно да се заситят от него. Рейс Ахмед посочи, след като го бях поздравил, към двамата.

— Тези младоци ще са ни от голяма полза. Те са родом от селото и случайно се връщат таман сега от едно двугодишно пребиваване в Хасаб-Аллах на Бахр ел Джур.

Били са там като асакери и дотолкова са научили арабския, че могат да ни служат като преводачи.

Това известие ме зарадва, тъй като сега щях да имам възможност да се движа по-свободно. Помолих вожда да ми предостави в постоянна помощ единия от тези преводачи, което той веднага стори. После обясних на Рейс Ефендина, че е необходимо още днес да се предприеме една езда, за да се запознаем с територията на югоизток, и го попитах дали желае да ме придружи. Той сухо отклони. Както добре забелязах, това стана от ревност. Чувстваше се пренебрегнат, дето вчера командването на гохкските войни бе предоставено не на него, а на мен. Накърненото честолюбие лесно може да превърне и най-доброто приятелство в противното.

Само преводачът и моят верен Бен Нил щяха да ме придружат. Очилатият младеж поиска да тръгне с нас. Не му позволих. Селим също се обади. Той беше ял толкова много, че не можеше прав да стои, камо ли да язди вол. Ама аз и бездруго нямаше да го взема, защото тоя злощастен чешит щеше да ми е в пречка повече от всеки друг и със своите глупости можеше само в беда да ме вкара.

Моят млад преводач се оказа много полезен мъж. Вярно, говореше само така наречения бахр-арабски, ала ние се разбирахме горе-долу добре, тъй като аз се стараех да нагаждам изразите си към него. И най-вече беше добре запознат с касаещите ни местности. Беше ходил по-рано с баща си няколко пъти в Агуда и съумя задоволително да отговори на въпросите ми. Описа ми точно пътя, по който Ибн Асл трябваше да поеме от Агуда към Вагунда. Въз основа неговите обяснения и моето разузнаване, от което се върнахме чак вечерта, аз нахвърлях един план, от който със сигурност очаквах, че ще достави без голямо кръвопролитие Ибн Асл и всичките му асакери в наши ръце.

Вагунда е разположена в близост до средна Тондж. Реката предлага само едно-единствено място, където земята е достатъчно твърда, че човек може да я приближи и прегazi или, според годишния сезон, преплува. Към това място трябваше Ибн Асл да насочи похода си, за да дойде до Вагунда. Моят план беше следният:

Бродът трябваше да бъде окупиран от двете страни на реката от достатъчно бойници. Подразделението отвъд реката щеше да се крие, докато Ибн Асл го отминеше и стигнеше водата. Последваше ли го сетне, онзи щеше да има него в гърба си, вдясно и ляво блатото и пред себе си брода. Изтикан от отвъдното отделение във водата, той щеше да опита да достигне отсамния бряг, на който щеше да го чака другото отделение. Натикан така в реката, Ибн Асл щеше да има пред и зад себе си блата и врагове и според всяка прогноза щеше да бъде принуден да се предаде без съпротива. Същевременно разчитах и на джангехските му войни, чийто предводител се намираше при нас. Извикаше ли им Агади отдалеч, че са били измамани от Ибн Асл и трябва да се предадат, то те сигурно щяха да го сторят и после противникът щеше да е толкова немоощен с малкото си асакери, че щеше да е безумие от негова страна да се отбранява. За да бъде успехът напълно сигурен, аз мислех да подготвя при брода няколко окопа и засеки, зад които щяхме да намерим надеждна закрила срещу вражеските куршуми.

С този план поех обратно към селото и още с пристигането си свиках нещо като военен съвет, който се състоеше от Рейс Ефендина, предводителите на джангехите, борите и гохките и мен. Когато с помощта на преводача изложих и обосновах намерението си, настъпи за мое учудване едно мълчание, което ме слиса. Тримата негри се спогледаха, отправиха очи към Рейс Ефендина и после сведоха погледи. Ясно беше, че не смееха да ме подкрепят. Беше ли им дал Рейс Ефендина някакъв мотив да се държат така колебливо? Та аз го помолих значи да изкаже своето мнение.

— Ще го чуеш — отговори той високомерно. — Ти офицер ли си, ефенди?

— Не.

— Е, аз съм такъв, и то като Рейс Ефендина с висок ранг, както знаеш. От това можеш да прецениш кой от двама ни — ти или аз — е квалифициран да предначертае

един боен план. Вярно, вождът на гохките ти предаде командването. Той може да го стори по отношение своите хора, но мислиш ли, че аз ще се откажа от главното командване над всички други, които дойдоха с нас?

Ахмед говореше направо враждебно. Той беше станал ревнив спрямо мен и се чувстваше оскърбен. Аз му бях оказал някоя и друга услуга и бих могъл основателно да разчитам на неговата благодарност. Значи аз всъщност бях този, който имаше сега причина да се почувства докачен. Но аз не го сторих, а отговорих по моя обичаен спокоен начин:

— Как ти хрумна тоя въпрос? Нима съм те призовал да се откажеш от правата си? Когато предводителят на гохките ме помоли да стана и аз техен предводител, ти си замълча при моя отговор и аз можех значи да приема, че си съгласен. Но тъй като сега чувам, че е такъв случаят, на драго сърце съм готов да си взема обратно обещанието. Аз съм европейец и може да ми е съвършено безразлично както става тук в Судан. Ако не ви харесва моят план, е, та нали имате правото да го отхвърлите. Измислете си друг, по-добър! Ако искате после да чуete преценката ми за него, ще я имате. Ако пък искате да действате без намесата на един чужденец, то на мен няма и през ум да ми мине да се почувствам оскърбен, но от любов към работата и от приятелство към теб ще помоля да ми бъде позволено да се бия във вашите редици, в случай че се стигне до битка.

Очаквах, че тези думи ще променят настроението на египтянина, ала се лъжех, защото той рече все още раздражен:

— Ти говори много правдиво. Ти си чужденец и нашите работи действително не те касаят. С вчерашния си танц ти обърка тези добри хорица. Днес обаче те стигнаха до вникването, че моето поведение е било по-достойно, и главатарят на гохките ти отне главното командване над своите войни и го предаде на мен. Срещу това, че искаш да се биеш редом с нас, никой няма да има нещо против.

— Хубаво, нека е тъй. Ами как стоят нещата с твоя план. Бива ли да го чуя?

— Да го чуеш? Да. Но евентуалните възражения с нищо няма да го променят. Той е както прост, така и непогрешимо водещ към целта.

— Тогава говори!

— Той прилича на твоя. Ти искаш да натикаш Ибн Асл в реката, аз, наопаки, искам да го изблъскам в езерото.

— В езерото там долу край хълма?

— Да. Моят план е много по-удобен от твоя. Според твоя план трябва да направим един дълъг преход до реката и да стануваме там сред блатата. Моето предложение позволява да си останем тук. Ще се скрием тук горе. Ибн Асл си няма и хабер, че се намираме тук, че гохките са предупредени. Той ще пристигне и ще се разположи между хълма и езерото. Веднага щом го стори, ние се юрваме надолу и го изблъскаваме във водата.

— Звучи действително примамливо, но нещата все пак трябва да се обмислят. Там при брода врагът ще бъде обграден от нас, блатото и водата, така че няма да може да се отклони на никоя страна и ще намери спасението си единствено като се предаде. Тук обаче ще има пред себе си вас, зад себе си езерото и от двете страни свободна земя. Той следователно ще може да се измъкне даже да ви се удаде да го разбие. Твоят стремеж трябва да се нагласи преди всичко според това, самият Ибн Асл да получиш в ръцете си. Но аз бих желал да...

— Не си давай труда! — прекъсна ме той. — Ти си силен, храбър и хитър, само че не си офицер. Твоят куршум никога не пропуска нишана, ала от бойно изкуство не разбираш нищо, в това на няколко пъти се убедих. Моят план е добър и изпълним. Разрешението, да се биеш заедно с нас, ще го имаш, но при предпоставката, че ще умееш да се подчиняваш!

Беше изречено рязко и студено с тона на началник. Колко често бях поправял грешките на хората му, та даже и неговите собствени, а сега той претендираше неколkokратно да се е убеждавал, че не съм разбирал нищо от военно изкуство!

Вярно е, не съм пълководец, но да заловя Ибн Асл, смятам, притежавах и аз умение колкото него. Последните му думи бяха направо груби. Ето защо се изправих и казах спокойно:

— Няма човек, комуто съм длъжен да се подчинявам, и вероятно и никога няма да има. Аллах да те пази!

Извърнах се и напуснах колибата, в която се бе провело това странно съвещание. Вън стоеше Бен Нил. Той ме погледна загрижено в лицето.

— Хамдулиллах, минало е по-добре, отколкото си мислех! Аз предполагах, че ще излезеш страшно разлютен. Твоят безкахърен лик обаче ми казва, че те все пак не са били толкоз гламави да ти противоречат.

— Откъде знаеш, че са го възнамерявали?

— От втория преводач. Той ми каза, Рейс Ефендина заплашвал по време на нашето отсъствие да предостави Вагунда на съдбата ѝ, в случай че не заповядва сам тук.

— И ти помисли, че заради това ще направя разлютена физиономия?

— Ами да! Една такава неблагодарност все пак трябва да те разгневи!

— Тя, наистина, ме наскърби, но не и разгневи.

— Наскърби? Значи в крайна сметка са го сторили?

— Да. Отхвърлиха съвета ми, но пък бяха дотолкова милостиви да ми разрешат да се бия редом с тях, при условие обаче че се покорявам.

— Покоряваш? Ти? — слиса се той. — Ефенди, остани тук, докато се върна. Аз трябва да вляза вътре и да им кажа какво представляват те пред теб!

Бен Нил поиска да тръгне, ала аз го задържах за ръката.

— Остани! Ти няма да промениш нещата. Те няма да те чуят, след като не се вслушаха в мен. Само събитията ще ги приучат на друг акъл.

— Ама какво се каниш да правиш? — попита младежът разгорещено. — Да допуснеш всичко ей така спокойно и да застанеш редом с другите като обикновен асакери, да се приравниш с тия негри?

— О, не. Иди в твоята колиба, вземи си нещата и ела после при моята!

Той бързо се отдалечи. Аз се отправих към определената за мен и Рейс Ефендина колиба да си взема имуществото. Бен Нил скоро дойде. Ние напуснахме селото и се смъкнахме по хълма, за да си легнем да спим на отвъдната страна на езерото в покрайнината на гората.

4. Във властта на смъртния враг

Бен Нил не каза нито дума, защото имаше чувство за такт. Той се беше учудил на моето спокойно лице. И аз наистина бях спокоен, но това спокойствие беше принудително. Не се ядосвах и не се измъчвах. Беше ми причинено само едно голямо огорчение и все пак тази нощ не можах да спя. Безпокойството по съдбата на тези, които виждах да се втурват към опасността, не ми даваше мира. Умувах, умувах как да им помогна и накрая стигнах до една идея, която не ми докара съня, наистина, но поне ми върна вътрешното спокойствие. Срещу нея действително имаше някой съмнения, ала след едно зряло размишление, дойдох — точно когато денят настъпваше — до убеждението, че не мога да сторя нищо по-добро, освен да остана верен на този замисъл. Тогава Бен Нил се събуди от своя сън, който също беше неспокоен. Умихмем се на езерото и след като се бяхме избърсали, той ме попита:

— Сега какво, ефенди? Пак в селото ли ще се качим?

— Не. Ще се отправим към Фогуда.

— Към Фогуда? Това е селото на гохките, за което преводачът вчера спомена, когато ни обрисуваше околността. Какви ще ги чиним там?

— Ще доведем помощ за Вагунда.

— Значи не искаш да предоставиш тези неблагодарници на съдбата им?

— Не. Знам, че сами ще си навлекат бедата, ако не им помогна, и понеже отблъскват помощта ми, трябва да ги принудя да я приемат.

— Те не са достойни за това, ефенди! И помисли за опасностите по пътя, който имаме да изминем!

— Защо това предупреждение? Известно ми е, че не се страхуваш.

— От угриженост по теб, не по мен. С теб аз ще ида до края на света, но мой дълг е да те предупредя. Водачът каза, че Фогуда била отдалечена оттук на три пълни дни път. Имай предвид, че ние нямаме ездитни животни и трябва да вървим през вековни гори и тресавища, които не познаваме.

— Преводачът ни указва посоката и описа накратко пътя. Това ми е достатъчно.

— Ти искаш да призовеш жителите на Фогуда да тръгнат с нас насам?

— Да. Фогуда е разположена странично от пътя, по който ще дойде Ибн Асл. Ние ще залегнем с гохките от Фогуда в засада, пропускаме го да мине и го последваме. Тук ще се съсредоточим зад него и ще го връхлетим, когато нападне селото.

— И тоя план се каниш да разясниш на хората от Фогуда? Ами нали и ти също толкова малко като мен познаваш езика им. А пък преводач с нас няма да имаме.

— Разчитам на доброто си щастие. Може би сред тях има някой, който разбира малко арабски, а ако няма, надявам се, да се оправя с езика на знаците и няколко известни ми думи.

— И ти вярваш, че фогудските воители ще ни придружат дотук?

— Убеден съм, тъй като принадлежат към едно и също племе с жителите на Вагунда.

— Е, добре! Ти винаги имаш най-добрите идеи, така че и сегашната сигурно ще е правилна. Хайде да потегляме, защото ще трябва в продължение на три дни здравата да бием крак. Но от какво ще живеем по пътя?

— От плодовете, които ще намираме, и от онова, което ще застреляме. Впрочем вчера ние ядохме толкова много, че аз за днес и утре навярно от нищо няма да се нуждая.

Напуснахме езерото и закрачихме в посоката, от която вчера бяхме дошли, без и един поглед да отправим нагоре към селото, където, изглежда, всичко живо още спеше. Бяхме вървели десетина минути и тъкмо прекосяхме един рехав храсталак, когато чух зад нас някакво пъхтене, подобно това на някое куче, което е изгубило господаря си и уплашено търси дирите му. Обърнах се и взех карабината готова за

стрелба. Бяхме преследвани, ала нямаше, както скоро видях, от какво да се страхуваме, защото нашият преследвач не беше някой друг, а дългнестият Селим, който бързаше подире ни с исполински крачки, та чак дългата му одежда се ветрееше зад него.

— Стой, ефенди, стой! — викна, като ме съгледа. — Накъде се каните да вървите?

— Първо кажи накъде самият ти си се запътил!

— Накъдето и вие! — отговори той, като спря, кашляйки, при нас.

— Остани си тук, в името на Аллах. Не се нуждаем от теб?

— Не? От мен, най-храбрият герой?

— От теб, носителят на нещастия! Колчем съм те вземал със себе си, все си ми докарвал беля.

— Аллах, Аллах! Ама не говори така, ефенди! Всичките ми стъпки са следвани от благополучие и благословия. Защо не искате да останете? Защо снощи напуснахте селото?

— Защото намерих неблагодарност.

— Чух го и асакерите съжеляват, защото те обичат. Те се надяват днес да се върнеш. Аз се надигнах рано-рано от постелята, за да те подиря, защото съм твой естествен закрилник и защитник. Взех си ножа и пушката, та да напусна селото. Таман стъпих на открито и ви видях. Викнах, ама вие не можахте да чуете, и тогава хукнах подире ви.

— За да се върнеш веднага пак!

— Не, ефенди. Идвам с вас.

— Аз пък ти заповядвам да се върнеш при Рейс Ефендина! Ние отиваме срещу опасности и ти не си ни нужен.

— Така само ти си мислиш. И ако действително ме пропъдиш, ще тичам отдалеч след вас!

Тогава Бен Нил застана на страната на Селим и помоли за него. Какво да правя? Верен беше старият вагабонтин, ала навсякъде носеше кутсуз и само кутсуз. Трябваше ли да споря безполезно тук с него? Знаех, че така или иначе, ще тръгне след нас. Ето защо реших, наистина, крайно неохотно:

— Е добре, тръгвай тогава с нас! Знам, че ще ни донесеш нещастие, ама ще направя още един опит с теб, стига да обещаеш да съблюдаваш точно разпорежданията ми.

— Всичките, всичките, ефенди! — врене се оня, като тури ръка на сърцето си. — Поискай от мен каквото щеш и аз ще го сторя. Само не искай да те напусна.

Тримата продължихме пътя си, който водеше най-напред до брода. Селим не изоставяше от нас, тъй като имаше най-дълги крака, но скоро започна да се оплаква от силни болки в тялото и под лъжичката. След онова, което бе успял да извърши в яденето, неразположението му беше лесно обяснимо.

Вчера бяхме яздили през брода, днес трябваше да го прегазим, при което водата ни стигаше до гърдите. Сега се отклонихме от линията, по която се очакваше Ибн Асл, малко на юг. Аз се ръководех по-малко по даденото ми от преводача описание на пътя, отколкото по моя компас, на който предпочитам да разчитам. Пък и чувството за ориентация на един опитен пътешественик е винаги по-добър водач от думата на един млад негър, на който е трудно да не обърка близките понятия. Аз знаех в каква посока се намира Фогуда и ако спазвах направлението, трябваше да достигна целта.

Онова, което нарекох чувство за ориентация, се запази поне през първия ден. Ние не вървахме през блатист ландшафт, както се бяхме опасявали, а през една гора, която като че беше без край. Дърветата растяха дотолкова далеч едно от друго, че земята беше горе-долу суха, и все пак достатъчно нагъсто, та короните да ни дават благодатна сянка.

На минаване край една голяма локва ми се удаде да застрелям няколко от намиращите се там разни птици, които можехме да изпечем за вечеря. Когато слънцето наближи края на небосклона, гората свърши и ние излязохме на една

напълно изсъхнала степ, по която продължихме да странстваме в същата посока. В тази богата на реки област тя не можеше да е голяма и, наистина, когато слънцето изпрати последните си лъчи по небето, право пред нас се появиха очертанията на втора гора.

Бяхме уморени, но не спряхме в крайнината ѝ, защото там огънят ни щеше да се вижда отдалеч в степта, а навлязохме въпреки мрака дълбоко в гъсталака и едва след съответното време спряхме за жадуваната почивка. Сухи дърва имаше достатъчно. Скоро огънят загоря и ние усърдно се заехме със скубането и изкормването на ловната си плячка. Печеното излезе сполучливо досущ в съответствие с нашата не особено разточително устроена кухня. Пък и май беше попреминало години, ала тъй като бяхме огладнели, изконсумирахме го за младо и си легнахме сетне да спим, но не спяхме тримата едновременно. Един трябваше да пази, за да събуди след два часа следващия. Това даваше като цяло шест часа — колкото бяхме определили за почивка.

След изтичането им дадохме остатъка от „поладичките“, които всъщност бяха ибиси, и се отправихме после отново на път точно когато денят започна да се сипва. Той не беше за нас толкова щастлив, както предният. Вървахме през блатисти местности. Трябваше да бъдем много предпазливи и често да се отклоняваме от посоката, за да заобикаляме опасни места. Тук като че всякакъв живот беше измрял. Него много вероятно си го имаше, само че бягаше от нас, и ето как стана, че вечерта се спусна, без да сме мернали някое годно за лов животно. По тая причина трябваше да си легнем „ненахранени“, което изтръгна от изгладнелия Селим няколко много тежки въздишки. Когато го уверих, че утре сигурно ще имаме късмет, той заспа успокоен.

Бях изказал тая сентенция с най-крепка вяра, ала за съжаление не успях да съдържа обещанието си. И в следващия предиобед имаше само блато и пак блато. За безвредни или ядливи плодове не можеше и дума да става, а от някакъв дивеч и опашка не се мяркаше, както обикновено се изразяват ловците. Ако вчера бе къркорил само стомахът на Селим, то днес започна самият той да мърмори и се вайка, и то по такъв начин, че ти идеше час по-скоро да сложиш край на това незаситено състояние.

Де да бях оставил непрокопсаника само да си мърмори, това щеше да ни спести много беди! Но той обичаше здравата да си похапва, гладът му причиняваше болка и аз се съжалих над него. Беше вече обяд, а според моите предположения трябваше да достигнем Фогуда още преди вечерта. Казах му го, ала резултатът беше само думата: глад, глад и глад! Бен Нил също изглеждаше изтощен. И той не беше ял от вчера заран, а странстването ни из мочурищата беше много напрегнато. Не казваше нищо, но сигурно също колкото Селим копнееше за необходимата подкрепа. Какво бихме могли да направим, тук посред девствената гора, където сигурно имаше достатъчно животни, ала не се появяваше ни едно? Като отговор на този ням въпрос отляво се донесе до нас крясък: „Карнук, карнук, карнук!“ Беше помощта.

— Скоро ще имате ядене! — казах аз.

— Какво и откъде? — попита Селим.

— Оттам — отвърнах, посочвайки в споменатото направление. — Не чухте ли птичия крясък? Това е карнук, а където има един карнук, там има и други птици. Елате с мен, но възможно по-тихо!

Карнукът е венценосен жерав. Неговият вик звучи като „карнук, карнук-нук-нук“, откъдето и неговото арабско наименование. Предполагах, че там, където се намираше, трябваше да има вода и по тая причина допусках наличието и на други блатни или водни птици. Та отбихме се значи наляво и се запромъквахме сред дърветата, докато помежду им се показва един гъст храст ошер. Измушихме се от него и се озовахме на открито. Гората остана зад нас. От лявата ни страна тя образуваше прав ъгъл. Крайнината, при която стояхме, се простираше от юг на север. Другото рамо на ъгъла се насочваше на изток. Вдясно, приблизително на сто

крачки от нас, имаше блато, чийто обрасъл с тръстика бряг стигаше близо до гората. Оттам беше прозвучал крясъкът и натам се отправих аз, снемайки карабината от рамото.

— Бива ли да дойда с теб? — попита Бен Нил. — Знаеш, ефенди, че няма да ти изпортя лова.

— Да, ела! — рекох, за да му изпълня желанието. И на него много му се искаше да застреля нещо.

— И аз бих желал да дойда с вас — обади се Селим. — Пред моя куршум се разтреперва всеки дивеч.

— И излита сетне невредим — прибавих аз. — Ти, нещастнико, всичко ще ни подплашиш. Ще останеш тук, в края на храсталака, та да не се наложи после да те търсим. Да не си мръднал от мястото си! Ясно ли е?

— Да, ще остана тук, ефенди. Та нали ти обещах да върша всичко, което поискаш. Само донеси час по-скоро нещо за ядене!

Селим седна на земята. Ние се отдалечихме и бързо и безшумно се прокраднахме по периферията на гората към края на блатото. Проникнах предпазливо в тръстиката и видях във водата два венценосни жерава. Красивите черни птици изглеждаха великолепно със своите високи кичури на главата, ала бяха стари, значи не ставаха за ядене. В замяна на това забелязах по-нагоре една компания от шпорести гъски, поточно до откъдния бряг, докато от тая страна плаваше по водата двойка шпорести калугерици. Суданецът нарича тая бдителна птица според нейния вик сик-сак. Тъй като гъската дава по-хубаво печено от калугерицата и човек по-лесно може да се доближи за изстрел до нея, насочихме се покрай върха на маййеха към другия бряг и се запромъквахме по протежението му, приведени зад тръстиката. Тогава внезапно прозвуча един уплашен вик „сик-сак, сик-сак!“. Калугериците отсреща се бяха вдигнали, преминаха над маййеха и прелетяха над главите ни.

— Какво е това? — попитах тихо, като се спрях. — Калугериците бяха подплашени. От кого?

— От нас — рече Бен Нил. — Те са ни видели.

— О, не. Тръстиката ни скрива. Ако бяхме ние тези, от които избягаха, то нали нямаше да дойдат насам.

— Сигурно са забелязали Селим.

— Това е възможно. Хайде, да продължаваме!

Достигнахме мястото, където бях видял гъските и навлязохме бавно и тихо в папурището. Удаде ни се да видим птиците, без самите да бъдем забелязани.

— Вземи младата, тлъстата вляво! — прошепнах на Бен Нил, като насочих цевта си към една друга.

Двата изстрела прогърмяха по едно и също време. Ятото излетя в последователност с кряк. Двете жертви бяха така добре улучени, че вече едва се движеха. Преминахме изцяло през тръстиката и придърпахме с пушките плячката.

— Тъй, сега има ядене — ухили се Бен Нил доволен. — Селим повече няма да скимти.

Всеки взе в ръка гъската си и поехме обратно около маййеха към другата страна. Откак бяхме напуснали Селим, бе минало все пак повече от четвърт час. Когато обходихме блатото и аз погледнах покрай опънатата като конец периферия на гората, не видях Селим. Бен Нил също бе установил липсата му, защото каза:

— Тоя човек така и не е останал, където трябваше да остане! Като нищо е тръгнал и той към маййеха. Сигурно той е прогонил калугериците.

Да, това беше възможно и даже много вероятно. По тая причина аз, който иначе съм толкова предпазлив, не се почувствах обезпокоен и ето как закрачихме бавно към мястото, където бе седял Селим. Там видях най-напред, че никаква следа не води към блатото. Той значи не беше там, но няколко клонки в храсталака бяха скършени.

— Тоя пак е отишъл в гората — рекох. — Защо, с каква цел?

Едва бях изговорил този въпрос и получих отговора, но по един съвсем неочакван начин. От другата страна на шубрака се изправиха няколко фигури и замахнаха към мен с приклади за удар. Поисках да отскоча назад, ала беше твърде късно. Един удар ме просна, опитах да се изправя, но получих втори, който ми отне съзнанието.

Когато по-късно се свестих, пред очите ми беше странно. Виждах като през гъста мъгла, зад която седяха някакви силуети. Главата адски ме цепеше. Понечих да се изправя, ала не съумях, защото ръцете ми бяха здраво вързани към тялото.

— Кучият син отвори очи — прозвуча пред мен. — Значи още е жив! Каква радост за нас!

И гласът звучеше като през мъгла, като отдалеч или през някаква стена до ухото ми. Въпреки това ми се стори познат. Мислех и мислех къде ли може вече да съм го чувал — напразно. Сетивата ми бяха все още полупарализирани от двата прикладни удара.

— Ако въпреки моята заповед го бяхте умерили смъртоносно — чух отново гласа, — то щяхме да се лишим от една голяма наслада. Но сега той е жив и най-сетне, най-сетне ще вкуси мъченията, с които напусто вече толкоз често съм го заплашвал. Тоя път няма да ни се измъкне!

Сега знаех кой е говорителят. Ибн Асл, мойт смъртен враг! В неговите ръце се намирах! Затворих очи, ама не от ужас, о, не! Няма положение, което може да накара човек да се откаже. Но на мен преди всичко ми беше нужно спокойствие, спокойствие, за да могат сетивата ми напълно да се пробудят. И едва затворил очи, за мен вече нищо не съществуваше. В дълбок сън ли потънах, или безсъзнанието повторно ме връхлетя, не зная. Когато после се събудих за втори път, главата, наистина, си ме болеше все така, ала в останалото се чувствах външно толкова здрав и вътрешно толкова прояснен, сякаш преди туй нищо не беше се случило.

Отворих съвсем леко мигли, за да погледна скришом през тях. Онова, което видях, по никой начин не беше утешително. Беше още ден. Лежах в окрайнината на гората на мястото, където бях повален. Вдясно до себе си забелязах Бен Нил, а вляво — Селим, и двамата с отворени очи, и двамата с вързани ръце и крака като мен. Точно отпреде ми седеше Ибн Асл, впи в мен поглед, изпълнен с омраза. Около него клечаха приближените му, малко по-далеч — белите ловци на роби. По-нататък следваха джангехите, част от които също почиваха, а други бяха заети. Тяхното занимание се състоеше в слагане юздите и седлата на воловете, които бяха пасли между гората и блатото. Известен брой от животните беше предназначен за носене въжетата, веригите и специалните хамути, с които трябваше да бъдат подсигурени очакваните роби. От тези такъми имаше в наличност голямо количество.

— Отвори по-широко очи, кучи сине! — озъби ми се Ибн Асл. — За кьорав ли ме мислиш, та да не видя, че зяпаш през миглите?

За да не го дразня безцелно, сметнах за уместно да отворя напълно очи. В ръката си той имаше камшик от хипопотамска кожа и ме угости с един удар.

— Аллах най-сетне се вслуша в моята коленопреклонна молба и те даде в ръцете ми, когато вече го смятах за невъзможно. Знаеш ли какво те очаква?

— Да — обясних спокойно. — Свободата.

— Кучи син, дръзваш да ми се надсмиваш? — кипна ловецът на роби, при което ме нагости с още няколко удара. Вследствие лекото, тънко облекло после още дълго време чувствах дамгите.

— Мъките, които те очакват, вече няколко пъти съм ти изброявал. На теб обаче все ти провървяваше да се изплъзнеш. Тоя път няма да ми избягаш. Най-първото ще е да ти отрежа клепачите, та да те лиша от благословията на съня и полека да чезнеш от безсъницата!

— Ти ще умреш по-напред от мен и Аллах ще подхвърли душата ти на мъченията, които си предопределил за мен, ама така и няма да можеш да изпълниш.

Казах го, защото един вътрешен глас ме уверяваше, че и тоя път ще се измъкна. Аз в никой случай не се отчайвах, а се уповавах на Бог, на моето толкова често

изпробвано щастие, на изобретателния си ум и на физическата си сила. Впрочем знаех, че ловецът на роби ще се въздържи още отсега да нарани тялото ми. Едно заболяване от моя страна щеше да задържи неговия поход, а и в намерението му сигурно бе залегнало да се съхрани за по-дълги изтезания.

— Няма да изпълня? — кресна ми той. — Необходима е само една дума от моя страна и заповедта ми ще бъде изпълнена, но сега аз нямам нито време, нито мерак за тая работа. На първо време ще те измъча с гледката на онези, които искаше да спасиш. От техните болки ще ти призлее и на теб. Та си мислиш значи, щял съм да умра преди тебе? Пази се да вярваш, че ще те освободят! Знам на кого разчиташ, ама надеждите ти ще бъдат съсипани.

— Нищо не знаеш ти; хич нищичко! — заявих аз, за да предизвикам Ибн Асл да каже какво знае.

— Всичко знам, всичко — присмя се оня. — Ти си заловил предводителя на джангехите и от него си научил моя план. Завзели сте серибата ми и после сте потеглили с борите, дето сте ги срещнали при маййех Семкат, за да предупредите гохките във Вагунда.

— Нещо бълнуваш! — ухилих се аз, та да го подведа към понататъшни откровения.

— Не бълнувам аз, източникът ми на информация е достоверен. Твоят умник Селим всичко подробно ми призна. Ти си се сдърпал с Рейс Ефендина и следствие на това си напуснал Вагунда, за да доведеш на своя глава помощ от Фогуда. За щастие аз съкратих моя поход, като не отидох чак до Агуда, и по тая причина съм тук няколко дена по-рано, отколкото си очаквал. Аз стигнах до умната мисъл да взема не само Вагунда, ами преди туй да нападна и Фогуда. В близост до това селище трябваше да спрем и се скрием, за да дочакаме нощта. Аз яздех с няколко асакери напред да потърся някое подходящо място и пристигнах тук таман когато Селим клечеше в края на гората, а вие се намирахте от оная страна на тръстиката. Тоя Селим е такова съвършенство на разсъдливостта, че хич на акъла не му дойде да побегне. Той ни беше видял, нямаше начин да не забележи също че изтегляме бързо животните сред дърветата и се промъкваме после през буша, за да стигнем до него. Въпреки това не се пресели на безопасно място. Ако всичките войни, дето ги имате при вас, са все такива умници като него, лесна ще ми е играта с тях. Та заловихме Селим и когато го заплаших със смърт, той ми изпя всичко, което исках да знам. После вие се върнахте и бяхте повалени. Виждаш, че знам всичко. Ти си изгубен. Сега ще потеглим за Фогуда, за да ти доставим зрелището от лов на роби. Онова, което там ще видиш, ще ти даде един малък предвкус за това, което ви очаква.

Ибн Асл се изправи, даде знак с ръка и всички останали също се надигнаха, за да се подготвят за потегляне. Понеже в този миг никой не внимаваше зорко за нас, аз се възползвах от случая да се обърна към Селим.

— Ти наистина ли видя Ибн Асл да идва?

— Да, ефенди — призна той. — С него имаше петима асакери.

— И ти въпреки това остана да си седиш?

— Разбира се! Забрави ли, че ми заповяда да остана? И забрави ли, че обещах да се подчинявам на всичките ти заповеди?

— О, ти, скакалец на скакалците! Такава идиотщина никога още не е била! Можех ли да знам, че' Ибн Асл ще дойде? Много добре си предчувствах аз, че ще ни донесеш нещастие! Ако беше скочил при появата на Ибн Асл бързо в шубрака да ни предупредиш, сега той щеше да е наш пленник, наместо ние да се намираме в ръцете му. И как ти скимна да направиш едно толкова изчерпателно признание?

— Та нали чу от него, че ме заплаши със смърт?

— Бунак! Ако аз не те спася, ти въпреки признанието си ще умреш.

— Мислиш ли, че ще съумееш да ни спасиш, ефенди! — попита оня обезкуражено.

— Аз никога не съм губил надежда. Моли се на Аллах, та той и нас в...

Бях прекъснат, защото няколко бели асакери пристъпиха към нас, за да ни подготвят за похода. Ибн Асл, изглежда, избягваше да доведе в досег с нас черните асакери или чак пък джангехите. Той се страхуваше да не издадем, че техният предводител е завързал приятелство с нас. Аз трябваше да стана и ми беше курдисан един тежък шебах. Под шебах се разбира здрав чаталест клон, в чието разклонение се пъха врата на роба или пленника. Едно напречно дърво го прихваща вътре. Така ръцете и краката му са свободни, а дългият клон, който трябва да носи пред себе си, възпрепятства бягството му и някоя непозволена употреба на ръцете. Негодяите, както изглежда, бяха ми подбрали най-тежкия от всички клони. Но това не беше достатъчно, защото ми бяха сложени и две ръчни окови, свързани една за друга с къс синджир. Едва после ми снеха обикновените върви. Бен Нил и Селим бяха обезвредени само с по един шебах.

При поставянето на ръчните окови аз се бях постарал да не получа някои много тесни. Притиснах лакът към тялото и свих здраво пръсти, при което китката се съкрати и получи по-голяма обиколка. Двамата обесници, които ми слагаха оковите, се оставиха да бъдат заблудени. Следствие моя трик ключалките не се събраха и ето как ония потърсиха по-широк чифт. Това ми даде надеждата, че ще мога да се освободя от железата. От шебаха се надявах после също лесно да се отърва.

Потеглянето започна. Известен брой добри бегачи бяха разпратени напред, за да подсилят излезлите вече съгледвачи. После идваше ред на едно отделение джангехи, които Ибн Асл следваше със своите бели ловци на роби. Завършекът на шествието образуваха останалите джангехи. Повечето от тези хора яздеха волове. Две от товарните животни носеха шатрата, която, както узнах, биваше издигана всяка вечер за Ибн Асл. На върха на моя шебах беше скрепен един неколкократно оплетен ремък, другия край на който Ибн Асл върза за седлото си. Моят врат беше пъхнат във вилицата на шебаха, чийто клон трябваше да носи пред себе си. Така подтичвах като роб странично до или зад моя смъртен враг. Чаталите на Селим и Бен Нил бяха свързани със седлата на други двама ездаци.

Аз си казах, че ако джангехите познаваха истинското положение на нещата, нямаше да следват толкова драговошно сегашния си предводител. По скоро стоеше да се очаква, че в този случай те биха се възпротивили да му се подчиняват. Аз бях дори убеден, че тогава щяха поне опит да направят да ни освободят.

Ето защо реших да ги предупредя въпреки опасността, която при това ме заплашваше. Ама как да я свърша тая работа, след като не можех да се разбера с тях! Събрах в мисли моя оскъден запас от техни думи и скоро намерих и възможност и да го вкарам в употреба.

В продължение на повече от час се бяхме придвижвали по открита земя и сега видяхме пред себе си в края на кръгозора отново гора. Оттам се върна един от съгледвачите, за да направи едно съобщение на предводителя на предния джангехски отряд. Този после дойде да го предаде на Ибн Асл. Това стана на джангехски език, който Ибн Асл, както сега чух, добре разбираше. Те поговориха късо време помежду си. Когато сетне джангехът поиска да се върне при своето отделение, аз му викнах:

— Ибн Асл анадж рехм, бадд гину шейк кодор, шейк анд вирт, афед рахн...

Тези заети от джангехски и нуехърски език думи означаваха горе долу: Ибн Асл е негодай, той искаше да убие вашия шейк, шейкът е сега при нас като наш приятел... По-нататък не стигнах, защото Ибн Асл сграбчи шебаха ми, дръпна го, от което се стоварих на земята, и ми кресна гневно:

— Мълчи, кучи сине, най-жалък от всички лъжци! С камшика ли искаш да ти затъкна зурлата?

Той издърпа хипопотамския камшик от пояса си и ме удари, тъкмо когато поисках да се изправа, с дръжката така по главата, че почти изгубих отново съзнание. После даде заповед на джангеха да се отдалечи. Мъжът се подчини, и то по начин, от който добре схванах, че не придаде на думите ми желаното значение.

— Ако само още един-единствен път заговориш с някой джангех — продължи да се кани Ибн Асл, — ще ти тикна един парцал в устата!

Тази закана той със сигурност щеше да изпълни и тъй като не е удоволствие цял ден или и още по-дълго да имаш запушалка в устата си, реших да не го дразня по този начин.

Скоро достигнахме гората. Беше доста мрачно в нея, защото дърветата растяха нагъсто, а следобедът вече клонеше към края си. Измина половин час, додето я пресечем. После отново излязохме на открита равнина. След още четвърт час вечерта настъпи, ала въпреки това шествието ни остана в движение, докато стана може би осем часът. Тогава спряхме, понеже се натъкнахме на съгледвачите, които ни бяха очаквали тук. От това заключих, че сме стигнали в близост до село Фогуда. Звездите още не светеха достатъчно добре, за да ми позволят да различа както трябва местността, в която се намирахме. Въпреки това забелязах поне дотолкова, че лагерувахме между храсти, предлагащи добро скривалище на ловците на роби.

Ние тримата пленници бяхме отвързани от седлата. В замяна ни свързаха отново краката. Бяхме принудени да легнем, което ни причини големи неудобства, тъй като на никого не му хрумваше да ни смене шебахите. Освен това при нас седнаха да ни пазят трима мъже. Шетнята наоколо беше много оживена и все пак почти безшумна. Огньовете не бяха запалени, но дрънкането на оръжията и звъntenето на веригите ми каза, че негодяите се подготвяха за нападението на селото.

Аз си блъсках главата с въпроса дали не е възможно да спася клетите чернокожи, или поне да ги предупредя. Може би селото беше толкова близо, че жителите да са в състояние да чуят един предупредителен вик? Понечих да изкрещя, ала си казах от друга страна, че залагам живота си на карта. Но пък цената на залога ми се струваше възнаграждаваща: един човешки живот срещу този на толкова много. Стига да знаех само, че ще постигна възнамерявания резултат, то на драго сърце щях да рискувам живота си. Вярно, от него зависеше още много повече. Та нали исках да спася гохките във Вагунда, а с тях и Рейс Ефендина и хората му. Само че това щеше да ми е невъзможно, ако бъдех убит. Какво тогава да правя?

Тези мисли и съображения ме измъчваха. Забелязах, че джангехите потеглиха. Късо време по-късно ги последваха белите асакери. Само неколцина от тях останаха редом с нашите пазачи като надзор за воловете. Времето напираше. Моят страх за застрашеното село растеше от минута на минута. Де само едната ръка, едничката да ми бе свободна? Опитах в тъмнината да изхлузя белезниците, ала не ми се удаде. Следствие дневната жегата и тежкия преход ръцете ми бяха толкова изпотени и подпухнали, че всичките ми усилия бяха напразни.

Приблизително четвърт час след тръгването на ловците на роби моето вътрешно неспокойствие достигна такава висока степен, че повече не можех да издържам. Трябваше да предупредя, пък да става после с мен каквото ще. Сложих ръце като фуния около устата, поех дълбоко дъх, за да придобие викът ми необходимата сила и нададох онзи вой, с който дивите орди придружават бойните си нападения. Сторих го два, три пъти едно след друго, без нашите пазачи да ми попречат. Един от тях се изхили.

— Абдал! Мислиш, Ибн Асл не го е предвидил? Той те познава. Отчете, че ще бъдеш толкова гламав да поискаш да предупредиш черните кучета. Затова спря тук. До селото има кажи-речи един час вървене. Та кряскай си, в името на Аллах, ако това ти доставя удоволствие! Позволявам ти го, защото това е последното удоволствие, което преживяваш.

Почти се засраших. И все пак бях радостен, че моето начинание остана без лоши последствия. Да се спаси Фогуда, значи не бе възможно. Аз бях изпълнил своя дълг и в това отношение можех да бъда спокоен, но не толкова относно клетите хорица, към които потайно приближаваше сега гибелта. Лежах като в треска. Минаваше четвърт час след четвърт час. Според положението на звездите, които сега блестяха по-ярко, трябва да бе между десет и единадесет часът, когато небето на юг почервенея.

— Хамидулиллах, започна се! — рече предишният говорител радостно. — Плъховете ще се опушат.

— Искате да ги изгорите?

— Изгорим? — захили се оня. — Ти сигур не знаеш как се постъпва при лов на роби?

— Аз не съм ловец на хора.

— Тогава можа да ти опиша.

— Мълчи! Не искам нищо да слушам.

— Ще трябва да слушаш. Не можеш да ми заповядваш. Ако искам да говоря, ще говоря и си е моя работа за какво ще дрънкам. Точно защото знам, че това те измъчва, ще ти кажа какво се прави, когато искаш да заловиш роби.

Не дадох отговор. Пазачът обаче продължи:

— Знаеш, че всички негърски села са обградени от висока трънена ограда. Трънените плетове са в по-голямата част изсъхнали и горят много добре. Веднага щом обкръжат селото, ловците палят оградата на различни места. За няколко минути тя пламва навсякъде. Искрите падат върху негърските колиби, чиито покриви се състоят от тръстика, и те също веднага се подпалват. Чернилките се събуждат и поискват да се спасят. Малките деца и старците са твърде слаби за тая цел. Те трябва да изгорят. На силните обаче, а баш те са, които човек иска да има, се удава с големи скокове да се измъкнат през горящата ограда. Отвън е тъмно, те са заслепени и не виждат кого и какво имат пред себе си. Те биват залавяни и връзвани. Който от тях се брани, бива наръгван, застрелван или пребиван!

— Престани с тези твои описания! — изтътна Бен Нил. — Вие не сте хора, а истински дяволи!

— Имаш право — ухили се другият. — Това, че сме дяволи, скоро и вие ще го узнаете. На вас ще ви потръгне по-зле и от на негрите, които таман сега ловим. Те не могат да се жалват. Дали ще бъде някой застрелян, пребит или хвърлен в огъня, то той бързо ще патладяса. А който ще става роб, няма защо да му бере гайлето, защото господарят му ще се грижи за него.

— Хвърлен в огъня? — попита Бен Нил ужасен. — И това ли се случва?

— Много често! Старите жени с малки деца, на които се удава да се спасят от пожара, просто биват натирвани обратно в огъня. Като изблъсква такива нищо нечинещи чернилки в огъня, човек си пести барута.

По този начин говореше ли говореше мерзавецът. Не можех да го накарам да млъкне. На юг ставаше все по-светло... небето пламтеше... селото гореше. Огънят хвърляше светлината си даже тук до нас, от което заключих, че Фогуда трябва да някое необикновено голямо село.

Отново минаха няколко часа. Беше след полунощ. Ето че дойдоха двама бели асакери и съобщиха на нашите пазачи:

— Ибн Асл иска да покаже на тези пленени кучета какъв улов сме направили. Следвайте ни с тях към Фогуда!

Можете ни снеха ремъците от краката. Трябваше да се подчиним и да тръгнем с тях. Отблясъците на огъня вече не бяха така ярки като преди, но все пак осветяваха достатъчно местността да можем добре да виждаме. Първо вървахме между храсти, после по открито поле. След половин час се занизаха нивя, чиито притежатели нямаше да могат да приберат приближаващата реколта. После достигнахме селото. То вече не гореше, а представляваше само пушещи пепелища. Извън раншната ограда ловците на роби бяха запалили няколко големи огъня, в чиято близост държаха обградената плячка. Тя се състоеше от хора и добитък.

Негрите винаги държат стадата си на някое оградено, открито място извън селото. Ето как става, че при едно нападение говедата, овцете и т.н. никога не изгарят с него, а попадат в ръцете на победителя. Тези стада са къде по-предпочитани за ловеца на роби от похитените негри, защото по тия места една крава струва поне двойно повече дори от някой млад и силен роб.

Ибн Асл беше направил богата плячка. Видях скупчени над сто говеда, а броя на овците оцених най-малко на четирикратния, доколкото, разбира се, можех да направя в полумрака една бегла преценка.

А хора, пленници? Е, казвам, ако ръцете ми бяха свободни, то това сега щеше да е кончината на Ибн Асл. Запретено е да се пролива човешка кръв. Но в случая за мен щеше да е върховно блаженство да намъкна в тялото на ловеца на роби едно хубаво острие.

Нещастните хорица, спели само допреди късо време спокойно, без нищо да подозират, лежаха между двата най-големи огъня. Бяха ги проснали в цял ръст, в редици един до друг. Мъжете бяха отделени от жените и момичетата, тези пък от децата. Между тези редици крачеха напред-назад пазачите с бичове в ръка. Всички пленници бяха вързани. Ако въпреки това някой се помръднеше, получаваше удари, под които кожата веднага се разпукваше. Аз се отвърнах от тая ужасяваща картина, Бен Нил и Седим — също.

Ибн Асл стоеше при децата. Той опипваше крайниците им, за да проучи тяхното състояние. Беше ни видял да идваме и забеляза също, че се извърнахме. Тогава приближи и посочи няколко здрави кола, служили на негрите за връзване на предназначенията за колене волове.

— Кучите синове не искат да гледат онова, което трябва да видят! Вържете ги за коловете, така че погледите им да са отправени към негрите, и ако пък затворят очи, въздайте им камшиците!

Заповедта беше изпълнена. Бяхме вързани така, че да имаме пред себе си страховитата картина. От дясната им страна лежеше изгореното село. Видях между тлеещите и димящи развалини да лежат многобройни полуовъглени останки от хора. Вляво стояха стадата, събрани и пазени от известен брой джан-гехи. А точно пред мен лежаха гохките, между които се движеха пазачите със своите бичове.

Ибн Асл се беше върнал при децата и продължаваше изследванията си. Всички, които намери за достатъчно здрави да издържат на дългия път, останаха да лежат. Другите, посочвани от него с презрително движение, биваха отнасяни настрана. Аз още не подозирах какво възнамерява да прави с тези клетници.

Понеже му се виждаха неизползваеми, бях убеден, че ще им свали вървите и просто ще ги разгони. Но колко много се лъжех!

Когато прегледът му завърши, чух го да изрича някаква заповед и веднага неколцина от хората му се завтекоха към отделените деца. Ножовете на тези изверги проблеснаха. Аз изкрещях високо и затворих очи. Няколко удара с камшик ме принудиха да ги отворя отново. Когато погледнах насреща, нито едно от децата вече не беше живо.

Майките и бащите на избитите пицяха и виеха от болка. Изправиха се във вървите си. Поискаха да станат, за да отмъстят за смъртта на своите деца. Горките! Негодяите ги накараха с камшични удари да замлъкнат, а неколцина, при които и това средство не помогна, бяха просто застреляни.

Почувствах в себе си ярост, неподлежаща на никакво описание. Крайниците ми буквално трепереха, не от слабост, а следствие вътрешен бяс. Колко често бях щадил Ибн Асл и някои, да, всичките му съучастници! В този миг горчиво се каех за това. Отправях си най-тежки упреци и се зарекох да не проявявам отново слабост и снизходителност, в случай че стигна до положението да мога да отмъстя за това масово убийство на деца.

За съжаление още не всичко бях видял. Щеше да дойде, ако не и по-лошо, то все пак не и по-добро. Сега се започна прегледът на възрастните. При това непригодните не биваха първо отстранявани, а убивани веднага, на самото място. За да не изрева, стисках здраво зъби, но държах очите си отворени — сега не от страх пред камшика, а понеже исках да стана свидетел докрай на тая салхана.

Когато тя отмина, бяха донесени шебахите и веригите. Пленниците до момента бяха вързани само с въжета и ремъци. Сега обаче им сложиха ръчните окови и

чаталите, като последните бяха така свързани един за друг, че всички можеха да лежат само на една страна, и като им омалееше на тази, всички едновременно трябваше да се обърнат на другата. Те сега се държаха тихо, защото съзнаваха, че съпротивата само може да влоши съдбата им.

След като бе свършил тая работа, Ибн Асл дойде отново при мен и ми се ухили цинично в лицето.

— Е, как ти се харесват нещата? Не мислиш, че направихме добър улов и ще завъртим отлична далавера?

Аз потиснах възбуждението си и отговорих спокойно:

— Уловът е много богат. Оценявам преживелите чернокожи поне на двеста. По път и четвърт да измрат, пак ще останат сто и петдесет, за които да получиш възнаграждение. На това отгоре и стадата! Направо ти завиждам!

Ако цялата сцена беше някоя друга, то щях тайно да се изхия на физиономията, която негодият показва при тези думи. Той буквално отскочи няколко крачки назад и ме зяпна сачиса-но.

— Ти ми завиждаш? Аллах върши чудо след чудо! В теб трябва из един път да се е вселил някакъв друг дух.

— Случаят действително е такъв и мисля, че ти скоро ще се запознаеш с този дух.

— Да не се каниш пак да ставаш ловец на роби?

— Не, това не. Роби няма да търся. Хората, които искам и се надявам да заловя, са по-специални.

— Кои са?

— Бих могъл да го премълча, но ще ти кажа, за да не ме сметнеш за страхлив или отчаян. Кои искам да заловя? На първо място теб и после твоите бели асакери.

Тук оня избухна в гръмогласен кикот.

— Мен и моите бели асакери? Защо не и черните ми войници?

— Защото те са измамани, излъгани и подведени. Затова наказанието, което очаква теб и белите ти съучастници, тях няма да ги сполети.

Ибн Асл ме гледа втренчено в продължение на минута в лицето, после пристъпи по-близо, прегледа много старателно шебаха и ръчните ми окови и каза, когато намери всичко наред:

— Почти повярвах, че вече си се освободил наполовина от прангите и таиш надежда да се избавиш. Но тъй като виждам, че не е такъв случаят, мога единствено да приема, че внезапно ти е избила чивията.

— Аз съм си напълно с ума и знам точно какво казвам.

— Тъй ли? Е, тогава ще ти покажа как аз такива...

Той спря по средата и ме огледа още веднъж с пронизващ поглед, който аз спокойно издържах. Последните си думи беше изговорил гневно, измъквайки ножа от пояса, сякаш искаше да ми го забие в гърдите. Но му дойде друг акъл, оголи всичките си зъби в усмивка на превъзходство и тикна обратно ножа.

— Не! Мен няма да праметнеш! Аз съм достатъчно умен да знам какво възнамеряваш. Ти се имаш за изгубен, защото знаеш, че те очакват изтезания, каквито никой досега не е претърпявал. За да избегнеш мъченията, за да умреш лесно и бързо, искаш да ме предизвикаш. Мислиш, че аз в гнева си ще те убия набързо, ама си си направил погрешно хесапа. Аз ще те щадя, додето нападна и изгоря Вагунда. После и твоят обичан приятел Рейс Ефендина ще се намира в ръцете ми и аз ще ви доставя радостта взаимно да се надпреварвате в болезнените крясъци и скимтящи тонове.

Сетне сложи ръка на рамото ми с подигравателна фамилиарност.

— Виждаш как те превъзхождам. Ни Аллах, ни Шейтанът може да те отърве от ръцете ми. Ти си изгубен. И ако очакваш помощ от Рейс Ефендина и си на мнение, че няма да го заловя то искам да ти кажа, че още тая нощ ще потегля към Вагунда. Той не може да ме очаква още сега и колкото повече побързам, толкова по-сигурно ще го

изненадам. Вие тримата сега ще получите храна и вода, но не от състрадание, о, не, ами за да сте достатъчно силни да издържите на бързото пътуване.

Ибн Асл се извърна от мен и даде няколко заповеди. Аз бях постигнал намерението си и бях много доволен от онова, което ми беше съобщил. А дето бе на мнение, че искам да го предизвиквам, ми даваше увереността, че на първо време ще се пази да предприеме нещо срещу моя живот.

5. Краят на ловеца на роби

За вечеря получихме месо и вода. Месото ни беше пъхано на мръвки в устата и беше толкова обилно, че се почувствах заситен. После бяхме отвързани от коловите и под охраната на трима пазачи отведени настрани, където можехме да легнем.

Аз легнах така, че огньовете и арената на днешните злодеяния да са ми зад гърба и да не мога да ги виждам. С моите двама спътници да говоря се пазех, защото опитът щеше да бъде осуетен с камшични удари. Явно и те бяха на същото мнение, защото се държаха също така мълчаливо.

Макар да лежах с извърнато лице, скоро усетих, че зад мен започнаха да се правят приготовления за потегляне. Новозаловените роби трябваше да станат, за да бъдат поведени в колона по един. Зад тях подкараха заграбените стада. С нас тримата се заеха и отделно ни подкараха Ибн Асл и петима бели асакери.

Шествието тръгна обратно към храсталаците, между които бяхме лагерували преди нападението. Там бяха запалени няколко огъня. След онова, което Ибн Асл ми беше казал, бях убеден, че тук ще престоим само кратко време, и се оказа, че предположението отговаря на истината.

Нас така ни бяха сложили да легнем, че бяхме от три страни обградени от храсти и онова, което ставаше в бивака, не можеше да се види. Хората докараха оседлани волове. После Ибн Асл дойде и обясни:

— Бен Нил и Селим не са свестни ездаци. Ако им оставя шебахите, ще изгинат по път. Понеже желая да си ги съхраня, ще им облекча ездата, като им махна чаталите. Но ти, ефенди, на седлото си като у дома си и ще яздиш с шебаха. Надявам се, ще си ми благодарен за това отличие!

Тези подигравателни думи обещаваха една много тежка езда, ала аз ги приех невъзмутимо, тъй като сега и бездруго не можех да направя нищо за моето спасение. Надеждата ми се крепеше само на водата. На водата? Как тъй?

Когато ръчните окови ми бяха сложени първият път, аз се бях стремил да ги получа възможно най-широки. Мислех си, че мога да ги изхлузя. За мен нямаше значение, че щях да изгубя някое и друго парче кожа или месо. Само че не бях взел под съображение жегата. Аз се потях, ръцете ми бяха постоянно влажни и отекли и беше невъзможно дори с най-голямо напрежение да ги измъкна от прангите. Ако исках да го постигна, трябваше да отстраня отока, а това можеше да стане само със студена вода. Значи вода, само вода!

Бен Нил и Селим бяха освободени от своите чатали и вързани върху ездитните волове. Аз също трябваше да се кача, което сторих без да се противя, и бях надлежно завързан. После животните ни бяха поведени между храстите, докато достигнахме откритата равнина, където вече съгледах един голям брой ездаци.

Хората се подредиха за шествието, начело язدهа двама водачи, които, както по-късно забелязах, притежаваха отлични познания за местността. После идваше един отряд от десетина бели асакери, зад тях — Ибн Асл, за чието седло отзад бяха скрепени два ремъка. Единият бе вързан за края на моя шебах, а другият обвиваше тялото на Бен Нил, така че двамата бяхме принудени да яздим един до друг зад нашия мъчител. От моето седло отново тръгваше един ремък, с който биваше воден след мен селимовият вол — една подредба, която едва ли можеше да бъде намислена по-хитро.

Аз бях здраво вързан на моя вол, без да мога да хвана юздите, и имах на врата си тежкия шебах, който трябваше да държа с вдигнати ръце, ако не исках да бъда удушен. Всяко дръпване от страна вола на Ибн Асл, всяка погрешна негова стъпка щеше да променя положението на моя шебах и да ми причинява болки. Селим не беше ездач, на туй отгоре беше вързан и без съмнение умееше да води един вол по-зле и от някой кон. Тъй като неговото животно бе свързано с моето, цялото това

подреждане бе за мен едно изтезание, чието изобретяване би могло да направи чест и на Дявола. Имаше само едно средство да го направя по-поносимо, а именно изключително стегнати стойка и притискане на бедрата. Кой обаче може цял ден, та дори само в продължение на час, на това отгоре и вързан, да ти запазва стегнатата стойка на един вол!

Зад Селим яздеха отново няколко бели асакери, след които следваха останалите. При един вик на предводителя се раздвижихме — първо бавно, после в по-бърз ход.

Още след първите пет минути установих, че не седя на ездитен вол, и че сред товарните ми бяха избрали даже най-калпавия и най-тромавия „хвърляч“. Е, аз правех максималното от моя страна да придам малко повече еластичност и равномерност на неговите крачки, но какво помагаше това срещу проклетията на Ибн Асл, който от време на време хващаше ремъка зад себе си, за да дръпне моя шебах! Яздещите зад Селим пък налагаха неговия вол, така че той ставаше опърничав, тръгваше настрани и ме теглеше назад. Това беше езда, каквато никога не бях правил и не желая също някога да направя пак.

Трябва да бе някъде към три часа след полунощ. Звездите блестяха все още с ненамалена яркост и ние се движехме все по открита земя. Единственото право, което ми бяха предоставили, бе, че можех без пречки да говоря с Бен Нил. Или и това беше някакъв кроеж? Трябваше да ковам планове за нашето спасение, та после толкоз по-тежко да осъзнаем, че измъкването е невъзможно?

Колко ездачи имах зад себе си, не можех да видя, тъй като шебахът ми пречеше да извъртя глава. По-късно, когато спряхме, за да си починат воловете, изброих трийсет бели асакери и приблизително сто джангехи. Бяха останали значи около двайсет бели и петдесет черни, за да подкарват след нас плячкосаните волове и роби, докато Ибн Асл яздеше ускорено напред да изненада Вагунда.

Бен Нил правеше всичко възможно да ми облекчи мъките на тази езда. Тъй като и на него му бяха вързани ръцете и краката, то и той нямаше власт над животното си така, както му се искаше.

— Ефенди, този път май е свършено с нас — въздъхна полугласно. — Или в твоето сърце все още съществува малко надежда?

— Малко? — отвърнах тихо. — Аз не съм изгубил и частица от моята надежда.

— Надежда! Красива дума, ама сега следва да се опасаваме, че такова понятие за нас вече няма.

— Такова понятие за мен има, докато съм жив, и тъй като сега съм все още жив, то естествено и още се надявам.

— Въпреки оковите и въпреки това шебах, който принадлежи към изобретенията на Джехеннема?

— Въпреки. Оковите човек може да разкъса, а един шебах е, наистина, сериозно, но все таки не непреодолимо препятствие.

— Вярваш ли, ефенди, че можеш да разкъсаш веригите, свързващи твоите окови?

— Докато държа шебаха, не.

— А докато имаш оковите на ръцете си, не можеш да си махнеш сам шебаха от врата.

— Това е вярно. Но аз се надявам, че няма да се наложи още дълго да нося оковите.

— Как се каниш да ги снемеш?

— По-късно ще узнаеш. Не искам да говоря по този въпрос, защото все пак някой би могъл да чуе думите ми. Да мълчим сега! Аз трябва да напрягам мислите си в друго направление, ако не искам да бъда задушен или се сгромолясам заедно с вола и си строша врата.

Забележката за строшаването на врата беше сериозно изречена от моя страна. Аз се намирах в най-голяма опасност да претърпя едно такова гибелно нещастие. Бивах теглен и дърпан отпред и отзад. Всеки тласък, който получавах, бе усещан и от моя вол. Ако изгубеше търпение, лесно можеше да стигне до падане. Аз бях здраво

вързан на неговия гръб и носех на врата си тежкия, дълъг шебах. От всичките ми телесни части той значи беше най-заstrasен.

Когато денят настъпи, вече не чувствах ръцете си. Бяха ми силно изтръпнали вследствие положението, което трябваше да заемат при държането на чатала. От другите части на тялото искам да спомена само краката. Чувствах, че са се разкървали. А пък мъките нямаше да намалят, ами още щяха да се увеличат.

Заради нощната тъма водачите бяха избирали само открити местности. Сега, когато беше станало светло, можеха да спазват правата посока, а тя водеше през гора и все отново през гора. С моето животно и в моето положение ездата сред дърветата и през мочурищата беше далеч по-трудна, отколкото по откритите места. И все пак издържах до обяд, когато щеше да си почива, тъй като воловете се нуждаеха от възстановяване. Това стана на една поляна, през която протичаше малко поточе.

Ние тримата бяхме отвързали от животните. Когато краката ми докоснаха земята, не съумяха да ме издържат и аз рухнах.

— Вече така ли се чувстваш, а? — изхили се Ибн Асл подигравателно. — И сега ли ще искаш да се хвалиш със силата си?

— Кога съм се хвалил с нея? — отвърнах аз. — Да не би да мислиш, че страдам? Аз по-скоро се радвам, защото знам, че няма да стигнеш навреме до Вагунда.

— Няма? Защо?

— Защото ще те възпрепятствам!

Ибн Асл се загледа замислено в земята и после мълчаливо се обърна. Надявах се, да съм постигнал каквото исках да постигна, а именно едно по-малко жестоко отношение.

Шалварите ми се бяха втвърдили от кръв, ала скоро усетих, че слабостта ми преди малко е била само едно бързо отминаващо явление. Неестественото положение на моите вързани крайници ги беше направило, когато трябваше да се върнат в обичайното си положение, само за минута неизползваеми. Но аз не позволих това да се забележи, а се престорих на по-немоощен, отколкото бях в действителност. Този прием нямаше да остане без последица.

И сега получихме месо и вода. Тъй като можех по-свободно да се движа, видях от колко и какви хора се състои нашето шествие. Бяха взели и резервни волове със себе си. Два от тях носеха шатрата на предводителя. Върху самара на трети видях един дълъг вързоп, от който надничаха прикладите и цевите на нашите пушки. Че ни бяха отнели не само оръжията, но и изобщо всичко, всъщност не е нужно специално да се споменава.

След може би два часа почивка отново потеглихме, колко се зарадвах, когато преди да възседна, ми снеха шебаха от врата!

Даже получих един по-добър вол. Моята забележка значи бе донесла възнамеряваните плодове. Вярно, пак бях свързан с ремъци за Ибн Асл и Селим, ала чаталът вече не ми пречеше и притискаше и аз можех въпреки окованите ръце да държа и управлявам юздите. Последицата бе, че следобеда чувствах по-малко напрегнатост, а вечерта, когато отново спряхме, се усещаше само една лека вцепененост.

Намирахме се в края на една степ. Воловете щяха да пасат няколко часа и да преживят после под надзора на няколко пазачи, които през нощта щяха да се сменят. За Ибн Асл бе издигната шатрата, а на мен отново нахлузиха шебаха. За вечеря получихме брашнена каша от дурра, забъркана в студена вода.

Беше запален огън, който щеше да бъде поддържан цялата нощ, за да прогонва комарите. Бен Нил и Селим трябваше да легнат до него, защото в светлината на пламъците можеха да бъдат по-добре пазени. А на мен Ибн Асл каза, след като ми бе прегледал грижливо ръчните окови и шебаха:

— Теб няма да оставя на открито. Ти ще дойдеш с мен в шатрата, та да съм напълно сигурен в теб.

Ето как бях замъкнат в шатрата и сложен да легна в задната част, след като ми бяха свързали с един ремък глезените наедно. Краят на шебаха беше вързан за един шатров прът, така че не бях в състояние да помръдна ни глава, ни тяло — едно повече от неудобно положение. Близо до входа за Ибн Асл беше стъкмен един креват от меки постелки и край него сложен за през нощта един съд с вода за пиене. Тази вода можеше да ме спаси, но за съжаление не беше в моя досег. Когато ловецът на роби се изпъна на постелята си, отправи към мен забележката:

— Недей да мислиш за бягство! Аз ще чуя всяко твое движение. Поискаш ли да се надигнеш, ще разтресеш или даже събориш шатрата, тъй като шебахът е свързан с нея. А и пазачите седят вън до огъня. Те няма да изпускат шатрата из очи.

Човекът беше прав, ала ако съдът с водата ми беше достъпен, щях въпреки всичко да пренебрегна приказките му. Той затвори входа на шатрата, като дръпна завесата, и от този момент се държеше спокойно и тихо. Аз също си кротувах, но само външно. Във вътрешността ми спореха два гласа, от които обаче нито един не стигна до превес. Така както сега лежах в шатрата, бягството беше невъзможно. За днес трябваше да се примиря. Но сън не намерих. Първо, положението ми беше неудобно и, второ, искаше се да помисля дали не е възможно по някакъв друг начин да се освободя. Ала мисленето не ме доведе до никакъв резултат. Главата ми натежа и аз току изпадах в нещо като полудрямка, от която бързо отново се пробуждах. Когато пазачите отвън събудиха с високи гласове спящите, бях много по-уморен отколкото вечерта.

Денят настъпи. Освободиха ми краката, отвързаха шебаха от шатровия прът и ме изведоха навън, където отново получих каша от дурра за ядене. После, след като ми бяха снели шебаха, бях вързан пак върху вола. Бен Нил и Селим — също, след което днешната езда започна. Единият от водачите липсваше. Както узнах по-късно, той бил потеглил още през нощта, за да язди пред нас като съгледвач.

Докато аз за моето здравословно състояние върху седлото сега вече нямаше за какво да се оплаквам и Бен Нил също не се затрудняваше, Селим започна да се вайка зад нас. Беше ясно, чу човекът не е дорасъл за такива напрежения. Съжалих го, макар самият той да беше виновен за лошото ни положение, и му подхвърлих няколко забележки, целящи да го ободрят. Днес това ми беше възможно, тъй като не бях принуден да нося шебаха и можех да се извъртам.

Селим обаче прояви малко благодарност и ми се тросна:

— Мълчи, ефенди! Ти си виновен за всичко, което трябва да изстрадвам.

— Аз? Как тъй? — попитах удивен.

— Ако си беше останал във Вагунда, то аз нямаше да хукна подире ти. Моите крайници са като от мукава, а душата ми изрони повече сълзи, отколкото за една година може да се извали дъжд. Тоя вол ще е моята смърт.

— Аз все съм си мислил, че си един добър ездач!

— И съм си такъв. Аз съм най-дръзкият и изкусен ездач във всемира. Обуздавам ти даже най-дивия жребец. Ама кой истински вярващ е седял някога на вол?

Селим дори в настоящото ни положение не можеше да се откаже от небивалиците си. Впрочем аз и днес не мога да упрекна някой вярващ мюсюлманин, ако предпочете да си седи на плюшения диван, наместо да яхне един судански вол. Има даже християни, които са на същото мнение.

Оставихме степта зад себе си и започнахме да яздим през една гора, по периферията на някакво блато. Местността ми се стори позната. Скоро след това тръгнахме по една поляна, която също смятах, че вече бях виждал. Когато се заоглеждах по тая причина по-внимателно на всички страни, Бен Нил рече:

— Знаеш ли, ефенди, че вече сме били тук? През това място минахме заранта на втория ден.

— А, да, имаш право. Сещам се.

— Помисли колко бързо сме яздили!

— Вчера ние действително изминахме голямо разстояние. Но това не е единствената причина да се намираме вече тук. Ние имаме отлични водачи.

— Това е лошо, защото разстоянието, за което на нас пеша ни бяха необходими три дни, сега ще изминем за два. Кога мислиш, че стигнем Вагунда?

— Вероятно още днес.

— В такъв случай нашите приятели са изгубени, а и ние заедно с тях.

— Още не. Дотогава много неща могат да се случат. Само си бъди спокоен.

Имаше достатъчно причини налице надеждите ни да повехнат. Ако нещо не се заблуждавахме в местността, то можеше да се приеме, че вечерта ще сме достигнали в близост до Вагунда. А обстоятелството, че напред беше тръгнал съгледвач, доказваше, че приближаваме до тази цел. Ако не пристигнехме твърде късно, то можеше да се предполага, че Ибн Асл още днес ще предприеме нападението, в случай, разбира се, че намери бранителите неподготвени. Гарнизонът на селото си беше добър, но ако хората спяха, и то бъдеше подложено на огън като Фогуда, нашите приятели все пак щяха да бъдат изгубени.

Накратко казано, решителният миг приближаваше с бързи крачки. Ако до вечерта не ме споходеше никаква спасителна идея, то по-късно изобщо нямаше да е нежно да ме спохожда някаква.

— Мислиш ли, че Рейс Ефендина ще е нащрек? — продължи Бен Нил.

— Много се съмнявам в това.

— Аз също, защото Рейс Ахмед не очаква Ибн Асл още сега.

— А и дори да бъде предпазлив, то това нас тримата нищо не ни грее. Веднага щом Ибн Асл съзнае, че ще претърпи поражение, ще ни види сметката.

— Аллах! Това е вярно!

— Ние трябва да сме свободни още преди да се е стигнало до битка.

— Което обаче е невъзможно и значи ние сме изгубени. Аз никога няма да видя близките си, ама ще имам барем утехата, че ми е отсъдено да умра до страната ти, скъпи ми, добри ефенди.

— Ти, да се надяваме, ще живееш още дълго и щастливо, защото го заслужаваш. Ще те помоля още да не се усъмняваш в помощта на Аллах!

Бен Нил не отговори, а и на мен не ми бе така ведро на сърцето, както си давах вид. Аз тайно опитах да скъсам с въртене веригата на ръцете си, напразно. Па дори и да ми се беше удало, то нали няхах никакво оръжие. Отгоре на всичко бях вързан със здрави ремъци.

Предобедът мина. Когато слънцето застана най-високо, направихме първото за днес спиране, за да бъде подсигурана на нашите изнурени животни необходимата почивка и храна. Личеше им, че могат да развиват тази бързина най-много още до вечерта.

Ние получихме за ядене сушено месо, с каквото Ибн Асл беше достатъчно запасен. Потеглихме както вчера след два часа. По-късно местността ми стана още по-позната. Към четири часа следобед достигнахме мястото, където преди пет дена се бяхме отбили вдясно от пътя, по който очаквахме Ибн Асл. Приближавахме брода.

Тук съгледвачът, отделил се предната нощ от нас, се измъкна измежду храстите, зад които се беше крил, и пристъпи към Ибн Асл, за да му докладва. Тъй като яздех зад ловеца на роби, можех да чуя всяка дума, която биваше изговаряна.

— Е — попита Ибн Асл, — провървя ли ти?

— Да, о, господарю — гласеше отговорът, — по-добре не можех и да се надявам да ми провърви.

— Колко е далеч селото оттук?

— Пешком се стига за повече от час, но яздешком — за по-малко. От другата страна на брода подслушах в гората двама мъже.

— Чернилки от Вагунда?

— Не, били асакери на Рейс Ефендина. Отишли били в гората да застрелят някакъв дивеч и понеже не бяха открили никакъв, седнаха да побъбрят.

— За какво говориха? — поиска да знае Ибн Асл.

— За теб. Беше щастливо обстоятелство, дето ги срещнах. Работата можеше, ако бяха по-внимателни, да свърши зле за мен. Аз яздох през брода, за да скрия вола в гората и после да се промъкна близо до селото. Тъкмо се бях озовал зад първите дървета и ония довтасаха. Да бяха дошли няколко удара на сърцето по-рано, щяха да ме забележат.

— Какво се случи по-нататък?

— Аз се дръпнах встрани да завържа най-напред вола и после тръгнах тихо след тях. Те седнаха и заговориха помежду си толкова високо, че можех да ги разбирам, без да е нужно да се изнеса по-напред.

— Какво чу?

— Че те очакват едвам след четири или даже пет дена.

— В такъв случай сигурно не са направили и никакви приготовления за отбраната?

— Не. Тъкмят се да изпратят съгледвачи насреща ти и да те пуснат да идеш до езерото, дето лежи долу под селото. В него после щели да те натикат с превес на силите.

— Това не е нищо ново за мен, вече го чух от нашия пленник Селим. Кой е всъщност предводителят? Рейс Ефендина?

— Да, обаче хората му нямат голяма вяра. Двамата мъже казаха, по-добре щяло да бъде. Кара Бен Немзи ефенди да си бил при тях, а и борите, които се намират тук, имали повече доверие на този.

Тогава Ибн Асл се обърна към мен.

— Чу ли похвалата, ефенди? Надявам се, няма да съсипеш доверието, което хората хранят към теб.

— Бъди уверен, че ще сторя всяко възможно — отвърнах аз невъзмутимо.

— С твоите възможности се свърши — ухили се оня злорадо и се обърна после пак към съгледвача: — Какво още чу?

— Повече нищо, освен дето хората мислят, че тримата мъже — сега наши пленници, са поели пътя, по който са дошли по тия места.

— Значи си нямат хабер, че са искали да отидат във Фогуда?

— Не. Те смятат, че Кара Бен Немзи се е почувствал оскърбен и пренебрегнат и следствие на това съвсем се е отдръпнал от Рейс Ефендина.

— Доволен съм от това, което си узнал. Колко е дълбок бродът?

— Един ездач ще се накваси само до коленете.

— Трябва да идем колкото се може по-близо до селото. Знаеш ли някое място, където бихме могли да бивакуваме, без да бъдем открити?

— Аз се огледах и открих едно, което се намира на половин час оттук. Ако не палим огън, няма начин да бъдем открити от Вагунда.

— Води ни тогава! Там ще останем само за късо време, тъй като нападението ще се проведе още преди полунощ.

— Господарю, позволи ми да ти обърна внимание, че жителите на селото имат гости. Борите и асакерите на Райе Ефендина са при тях, а където са отседнали гости, хората късно отиват да си лягат.

— Това действително е вярно. Впрочем хората спят между полунощ и изгрев слънце най-здраво. Може би ще нападнем едва по онова време. После ще пратя още един съгледвач. Сега напред!

Подкарахме към водата и от другата страна на брода се насочихме към селото. След около половин час завихме, водени от разузнавача, към гората, в която той беше скрил вола си. Дърветата бяха яки и високи и отстояха далеч едно от друго. Пристигнал между два храсталака в подлеса, водачът обясни, че тук било най-доброто място за бивакуване.

Слязохме и ние тримата веднага се сдобихме с шебахите. Бяхме пристигнали тъкмо навреме, защото вечерта започна сега да спуска своето мрачило. Воловете

бяха вързани. Няколко мъже разпънаха шатрата на предводителя. Тъй като ние освен дето носехме шебах и ръчни окови, бяхме и с вързани крака, хората явно мислеха, че не е необходимо да ни обръщат кой знае какво внимание. Можахме несмущавано да говорим помежду си.

— Много зле стоят нещата, ефенди — каза Бен Нил. — Първо Селим и аз носехме само ремъци. Сега ни курдисаха и пранги. Това е лош знак. Ние сме изгубени.

— О, не! Нещо трябва и ще се случи за нашето спасение.

— Че какво пък? Аз не мога да направя нищо, Селим — също. А теб пак ще те вържат в шатрата. Какво може да се случи при това положение?

— Е, ако не нещо друго, то ще се случи поне едно — аз ще се нахвърля върху Ибн Асл.

— Невъзможно! Та нали ще си вързан!

— С шебаха към шатровия прът, да. Но ако се надигна, ще изтръгна пръта и съборя шатрата. Би ме учудило, ако не ми се удаде после да докопам Ибн Асл.

— Какво ще ни помогне това?

— Твърде много. Имам ли го веднъж между ръцете си, то определено вече няма да го изпусна.

— Само че нас ще ни убият!

— Може би не. В моите ръце този човек ще бъде заложник, срещу който можем да се изтъргуваме.

— Ти си вързан и без оръжия, докато оня дори в съня има нож у себе си. Ако ти въпреки оковите го приклешиш, той ще те намушка.

— Аз ще го склещя веднага така, че изобщо да не помисли за ножа си.

— Де да можехме да говорим с джангехите! Ама и това нищо нямаше да ни ползва. Те са от едно племе, наистина, с хората на Вагунда, ама нали бяха сродени и с жителите на Фогуда, които също принадлежат към гохките, а пък пак ги нападнаха. Видят ли веднъж чернотиите кръв, у тях се губят всякакви чувства и съображения.

Трябваше да прекъснем разговора си, защото дойдоха да ни завлекат в близост до шатрата. Под дървесата владееше само още един полумрак. Аз се възползвах от него да хвърля един поглед върху бивака. Пространството между двата храсталака беше значително по-дълго, отколкото широко. Вследствие на това бивакът имаше тясна, разтеглена форма. Едното крило заемаха белите асакери, другото — джангехите. Помежду двете се издигаше шатрата, но не в средата на бивака, тъй като черните се простираха на по-голямо пространство от белите. Воловете бяха вързани зад храстите. Неколцина джангехи бяха пратени с разни съдове за вода. Трябваше да я вземат — въпреки значителното разстояние — от брода. Когато се върнаха, беше приготвена обичайната каша, с която бях натъпкан и аз. После ме вкараха в шатрата, където бях вързан като вчера. Ибн Асл остана да седи пред входа. Чух го да говори с хората си. Той изпрати двама съгледвачи и заповяда освен това да му донесат вода, тъй като запасът отпреди малко беше свършил.

Мина дълго време, може би час. После мъжът се върна от брода с водата. Ибн Асл пи и остави съда зад себе си в шатрата. Малко по-късно дойдоха разузнавачите. Те доложиха, че в селото царяло голямо оживление и можело да се приеме, че хората нямало толкова скоро да си легнат. Беше толкова тъмно, че макар шатрата да стоеше отворена, не можех да различа никакъв човек. Ибн Асл, изглежда, обмисляше нещата и после го чух да казва:

— Добре ще нападнем едва след полунощ. Стражите са същите като вчера и нека ни събудят в полунощ. Дайте завивките за постелята ми!

Аз буквално поглъщах всяка от тези думи. А сега се вслушвах със затаен дъх във всяко негово движение. Той получи завивките, за да си приготви сам кревата. Съдът с водата му се пречкаше на пътя. Той го отместа встрани, та да не го събори. Когато привърши с приготовленията си, дойде при мен да ми опипа оковите.

— Кучи сине, днес е последният ти добър ден — каза същевременно. — Утре и Рейс Ефендина ще бъде в ръцете ми и тогава ще завиете, та чак отвъд Тондж ще ви

чуят.

Ибн Асл се убеди, че оковите ми са наред, и тръгна към постелята си, за да се излегне. Беше оставил гърнето далеч от себе си. Аз почти треперех в очакване дали ще го вземе. Не, той не го стори, а го остави на мястото му! Поех си дълбоко и облекчено дъх.

Сега чаках, додето можех да приема, че оня е заспал, може би в продължение на един час, който ми се стори цяла вечност. После протегнах свързаните си наедно крака, за да „клъвна“ съда с водата. Докоснах го, прибутах пръсти зад него и започнах леко, леко да го приближавам към себе си, присвивайки постепенно колене към тялото. Най-сетне можех да го достигна с ръце. Беше от така наречените „кулле“ — тумбест глинен съд, чийто отвор за щастие беше достатъчно широк да мога да провра едната си ръка. Тъй като лявата ръка обикновено е по-слаба от дясната, тикнах първо нея вътре, но много внимателно, за да не издрънча със синджира. Водата беше студена.

Трудно беше да се прецени времето, ала сигурно мина отново час, преди да си измъкна ръката. Когато я опипах с дясната, почувствах, че кожата е гъбясала, значи се беше свила. Хванах с дясната ръка здраво лявата окова и започнах да я въртя. Хамдулиллах, насмалко да извикам... ставаше! Успях да изхлузя лявата ръка от желязото и тя беше свободна! Сега посегнах бързо с нея към тила, където беше пъхнато напречното колче на шебаха. Измъкнах го и освободих после врата си от чатала. Оставаше само още да развържа ремъка, който свързваше краката ми. Типовете бяха направили една фльонга. Дръпнах я и се намерих в пълно притежание на крайниците си. Вярно, оковите още висяха на дясната ми китка, но вместо да ми пречат, те можеха по-скоро да ми служат като оръжие, което хич не беше за пренебрегване.

Сега какво? Да освободя Бен Нил и Солим? Не ставаше, това можеше отново да ме подхвърли на опасност, тъй като те сигурно бяха зорко пазени. Но когато Ибн Асл се събудеше и откриеше моето бягство, то щеше да приеме, че планът му ще бъде издаден, а това щеше да струва живота на тези двамата. Работата беше щекотлива — хем не можех да освободя двамата си спътници, хем пък и не биваше да ги оставя тук! Ами какво ако обезвредя Ибн Асл? Можех ли изобщо да си дигна чукалата, без да съм си го подсигурил? Трябваше ли пак да ми се изплъзне? Не, не и за трети път не! Или нищо няма да рискувам, или всичко!

Легнах по корем и запълзях тихо към него, държейки веригата да не дрънчи. Дишането му беше спокойно и равномерно, той спеше. Дали да не му светя маслото, наръгвайки го със собствения му нож? Не, аз не съм убиец. Заопипвах тялото му нагоре... един пестник по слепоочието... едно полузамиращо изхъркване... той беше мой!

Сега навън, и то с него! Измъкнах му ножа и пищова от пояса, защото той спеше с тези две оръжия, и се изправих. Пред шатрата пазачите, отзад храсти, вдясно храсти, но вляво свободно пространство — ето какво бях видял. Ножът беше остър. Цепнах шатровия брезент от лявата страна, вдигнах Ибн Асл и се измъкнах навън, не толкова бързо, наистина, както може да бъде разказано, защото се касаеше да избягвам и най-лекия шум. Вън метнах изпадналия, в безсъзнание негодяй на дясното рамо и държейки го с едната ръка, продължих опипом с другата пътя си. Минах благополучно шубрака през пролуката, насочих се наляво, зад воловете, и стремежът ми сега беше да се измъкна щастливо от гората. Успях.

Местността тук ми беше позната. Вдясно се тръгваше за езерото. Аз се отправих следователно към тази страна. Ибн Асл беше тежък, а аз нямах време за губене. Трябваше ли да го мъкна със себе си чак горе до селото, на половин час път? Не. Преди бях видял странично от пътя ми едно средно дебело дърво, което сега потърсих. Не беше трудно, тъй като минаваше девет часът и звездите ми светеха. При дървото най-напред сложих Ибн Асл да легне, за да потърся нещо, дето става за връзване. Ремъка от краката си бях пъхнал в джоба. Поясът на моя пленник и

дългото сукно на косата му вършеха работа, а за запушалка на устата послужи собственият му фес. В рамките на две минути беше така здраво вързан за дървото, че бе невъзможно да се освободи със собствени сили, а пък запушалката му пречеше да крещи.

Сега се затичах към езерото. Там погледнах нагоре към селото. Всичко беше тъмно. Значи в разрез с предположението на разузнавачите хората все пак си бяха легнали навреме. Затърчах се нагоре по баира. Същевременно мислех какво трябва да се направи. Да нападнем бивака изненадващо, за това не се искаше кой знае колко. Но на мен много ми се щеше да избягна кръвопролитие. Помислих за джангеа Агади. Да, с негова помощ това беше възможно. Възможно беше даже и още нещо, а именно едно доказателство за Рейс Ефендина, че той се нуждаеше от мен, а не аз от него. Аз не съм честолюбив, но той ме беше засегнал, и ето как не се поколебах да му дам тоя хубав урок.

Почвата беше мека и стъпките ми се приглушаваха от тревата. На половината хълм стърчеше една широка, не много по-висока от човешки ръст капара, край която трябваше да мина. Беше със светъл цвят. По едно време ми се стори, че нещо тъмно се раздвижи при нея. Понастоящем за мен всичко трябваше да се явява подозрително. Изтеглих ножа и пристъпих по-близо. Там стояха момък и девойка, значи любовна двойка, което, както се мълви не се среща само в Африка. Те се разпиляха. На девойчето не обърнах внимание, толкова повече на момчурляка. Той носеше върху къдравата си глава периферия от шапка и големи очила без стъкла на чипия нос.

Бре, това момче-чудо през малкото дни на своето присъствие тук беше завоювало сърцето на някаква негърска девица! Когато ме разпозна и от радост започна да кряска, аз сложих предупредително длан върху изпъкналите му бърни и тъкмо понечих да стана с думи по-разбираем, иззад ъгъла на скалата се совна насам втора двойка — сигурно примамена от вика на чернъото. Явно даряването на сърцата бе разпространено тъдява. Аз огледах и тоя младок и за своя радост разпознах един от двамата млади преводачи, които бях видял в последния ден на пребиваването си тук. Бързо се разбрах с него. После той хукна към селото да доведе Агади, но иначе не биваше да събужда никого и още по-малко да каже нещо на някого. След десетина минути доведе желаната личност.

Сега се касаеше да информирам и спечеля вожда за моя план. Той беше разярен на Ибн Асл и прояви готовност веднага да ме придружи.

На тръгване забрах моя простодушен очилат момък и двете момичета, за да ги назнача като пазачи на Ибн Асл. Очиларкото се изфука, че по-скоро щял да се саморазкъса, отколкото да позволи на пленника да избяга. Ибн Асл беше дошъл в съзнание. Той държеше очите си затворени, наистина, ала лъхтеше въпреки кърпата да получи въздух.

Сега тръгнах с Агади и преводача към гората. Планът ми беше да заведе Агади при неговите джангеи. Той трябваше да им разясни същинските намерения на Ибн Асл. Докато се грижеше за това, аз исках да се промъкна с преводача през цепнатата стена в шатрата, та при изненадващото нападение над белите ловци на роби да съм заедно с него под ръка.

Звездите блещукаха през листния свод, а аз познавах терена. Бях сигурен значи, че ще намеря бивака. Шмугнахме се безшумно при съответното място между дърветата и после се приведохме, за да продължим да се промъкваме по-нататък в това положение — аз с Агади начело, преводачът след нас. Най-важното беше да не възникне никаква шумотевица, преди чернокожите да разпознаят в лицето на придружителя ми своя предводител. Те заемаха предната част на бивака, а белите асакери бяха от другата страна на шатрата. В гората владееше дълбока тишина, значи хората още не бяха забелязали моето бягство и липсата на предводителя.

Ние продължихме да се прокрадваме тихо, докато видяхме пред себе си белите одеяния на джангехите, открояващи се на дълбоката сянка на гората. Пропълзяхме

до първия спящ. Агади го събуди и му прошепна няколко думи в ухото. Мъжът поиска да скочи, ала бързо се успокои вследствие едно настойчиво предупреждение на своя предводител. Беше събуден втори, трети. После Агади забеляза:

— Отправи се към шатрата, ефенди! Нашите хора ще се събудят един друг, разпространявайки тихо вестта за моето присъствие. Сетне ще се нахвърлим върху белите асакери. На теб може изобщо да не се наложи да помръднеш ръка за пленяването им.

Това ме удовлетвори и аз се запромъквах с преводача странично зад храстите, покрай почиващите волове. Не беше съвсем лесно да се стигне незабелязано в шатрата, тъй като пазачите сигурно седяха в нейна близост, ала въпреки всичко успяхме да се справим. Във вътрешността аз легнах на земята, пропълзах до входа и избутах леко завесата настрани. Очите ми бяха привикнали с мрака, а в листатия покрив над нас имаше няколко празни места. Можех да виждам на разстояние от няколко крачки.

Точно пред шатрата седяха обърнати с гръб към мен двамата пазачи. В краката им лежаха Бен Нил и Селим, а вляво съгледах фигурите на спящите асакери.

Тези благоприятни обстоятелства ме накараха да изпъля изпод завесата и измъкна пищова на Ибн Асл. Той беше старо, тежко оръжие. Два крепки удара с приклада по главите на пазачите бяха достатъчни да ги проснат. После бързо и безшумно се озовах при Бен Нил. Той не спеше и ме позна веднага.

— Ефенди — прошепна, — ти си свободен?

— Да. Дръж се спокойно, за да не събудиш никой!

Аз му прерязах ремъка на краката и издърпах колчето на шебаха. Той можеше да се изправи, но трябваше за съжаление още да запази железните белезници.

— Там вдясно лежи вързопът с нашите пушки — нашепна ми. — Подай ми моята! Поне ще мога да удрям независимо от оковите ми!

— Сега не! Ела в шатрата! Джангехите биха могли иначе да те объркат с някой асакери.

— Джангехите? Каква е работа с тях? Как ще им хрумне да...

Аз не го оставих да се доизкаже, а го натиках в шатрата. Селим беше освободен по подобен начин. И ето че най-сетне вдясно от нас нещо започна да се размърдва. Чернокожите бяха научавали в последователност един от друг, че техният предводител Агади е отново тук, че Ибн Асл е бил разпоредил той да бъде убит, и че те самите за своите услуги по-късно щели да бъдат продадени като роби. Те довтасаха тихомълком до шатрата, редом с която лежеше голям куп ремъци и въжета, предназначени за жителите на Вагунда. Взеха от тях колкото сметнаха, че ще им са необходими за връзването на белите асакери.

Сто джангехи и трийсет бели! Бях загатнал на Агади, че по трима чернокожи трябва да се заемат с един асакери, и че нападението трябва да последва върху всички едновременно, за да не се изплъзне никой. Той беше добре впечатил указанието на своите хора и то също така гладко бе изпълнено от тях. Те приближиха безшумно като привидения и всеки трима си избраха своя човек. Да се нахвърлят върху него, да го обезоръжат и вържат, беше работа за няколко мига. Никое грижливо обучено в тая насока отделение не би могло да действа по-добре и по-точно. Не се измъкна ни един-едничък аскери и също така никой не стигна дотам, да употреби някакво оръжие.

Когато всичко отмина, бяха запалени огньове, необходими за една по-добра, цялостна ориентация. Последвалите сега сцени бяха къде забавни, къде трогателни. Забавно ни беше преди всичко на нас, победителите. Бен Нил, Селим и аз бяхме веднага освободени от ръчните окови. Що за физиономии направиха сега белите ловци на роби, виждайки нас тримата сега свободни и в такива приятелски отношения с техните досегашни съюзници! Кълнях и ругаеха, ала напусто. Единствената сетнина от техните грубости беше, че на тях сега в допълнение на

ремъците бяха надянати още оковите и шебахите. Такива в наличност имаше достатъчно. Ибн Асл ги беше взел за хората от Вагунда.

Когато бе въдворен необходимият ред, изпратих Бен Нил и Селим да доведат Ибн Асл и пазачите му. Те взеха един шебах и чифт пранги. Тези украшения носеше той, когато го доведоха. Аз изобщо не пожелах да говоря с него, а му показах своето презрение. Но когато той се изперчи пред мен и ми метна един искрящ поглед от изпълнените с ненавист очи, избълвайки в лицето ми една невъзпроизводима хула, скочих все пак разгневено и му се озъбих:

— Мълчи, окаянико! Ти само преди броени часове ме призова да не съм съсипвал заложеното в мен доверие. Аз обещах да сторя всичко възможно от моя страна и сдържах думата си. Сега не с моите, а с твоите възможности се свърши. Аз ти доказах, че Доброто е винаги по-могъщо от Злото, и завинаги приключих с теб. Рейс Ефендина ще ти издаде присъдата.

Как прекарахме малкото часове до заранта, човек може да си представи. Най-гълчалив беше отново Селим, който принуждаваше всеки да го изслуша, че бил най-големият герой във всемира.

Когато започна да се развиделява, бяха оседлани воловете, понеже аз бях наумил да изпълня един забавен номер. Багажът и пленниците бяха натоварени, след което се качихме и ние на седлата. Напуснахме гората и потеглихме към езерото. С бавна и тържествена езда заобиколихме водния басейн. Будните вече жители на селото ни сметнаха за очакваните врагове и нададоха силен боен крясък. Събраха се на големи тълпи пред ограждението и бяха строени от техния главнокомандващ Рейс Ефендина в няколко отделения. Когато те се понесоха надолу по баира, за да ни „натикат в езерото“, както той се беше изразил, пратих аз насреща им храбрия Селим на гърба на един як вол. Никой друг език не бе толкова подходящ за една такава задача, както този на „най-големия герой на всемира“. Той беше дошъл, видял и победил и този път, досущ както винаги. Едва го разпознали хората и чули първите му думи, то бойните дружини изпаднаха в безредие, дисциплината отиде по дяволите и всичко живо се юрна мешано по надолнището, за да се диви и мае над чудото на новия ден. Всеки искаше да говори с мен, а аз няхах време да отговарям, тъй като цялото ми внимание бе ангажирано от задачата да браня Ибн Асл. Ако не го бях сторил, той буквално щеше да бъде разкъсан на парчета. По моя заповед асакерите на Рейс Ефендина склукчиха около него и бялата му шайка кръг, за да отведат под сигурна охрана победените горе в селото. Джангехите ги последваха, а жителите и жителките на Вагунда тръгнаха да се точат подире им така въодушевено, че никой повече не ми обърна внимание. Аз останах съвсем сам при езерото и след известно време се повлякох бавно нагоре.

Междувременно Селим беше съумял да разтръби нашите или по-скоро своите геройства и да разпали всекиго с тях. Сърцето на Рейс Ефендина също се бе стоплило. Тъкмо влизах през портата на селището и той тръгна насреща ми, протегнал двете си ръце.

— Ефенди! Аз бях несправедлив спрямо теб. На Селим ни дума не е за вярване, ала от малкото, което научих от Бен Нил, съзнавам, че снощи над нас е витаела много сериозна опасност. Цялото село спеше!

— Не цялото — отвърнах. — Четири сърца бяха будни, за чието биене селото е било станало твърде тясно. Ако не бяха те, то...

Не можах да продължа, защото тъкмо в тоя момент върху мен се изсипа тълпа гошки, водени от очилатия мъж. Бях сграбчен, притиснат, пресован и понесен от въртопа от колиба към колиба, та из цялото село. Кажи-речи имах чувството, че волската езда от Фогуда комай далеч не бе толкова ужасна, както триумфалното шествие през Вагунда.

Следобед селото бе обиколено от нова процесия, но от съвсем друг характер. Ибн Асл и неговите бели ловци на роби бяха разведени наоколо и всички без изключение бяха оковани и с шебах на врата. Ибн Асл носеше тежкия читал, с който беше

измъчвал мен. Вече казах, че хълмът, върху който бе разположено селището, се спускаше отвесно от три страни. Ловците на роби бяха отведени до едната страна, наредени непосредствено до ръба и разстреляни. Трупове им се сгромолясаха в пропастта. Аз не присъствах. „Горко на онзи, който стори зло!“ Наказанието беше справедливо, ала нямаше причина да ставам свидетел на изпълнението. В замяна на това ми се струваше, че едва сега можех да задишам по-спокойно, тъй като вече имах сигурността, че ужасните закани на ловеца на роби няма да ме сполетят.

На джангехите беше простено. От тях узнахме, че другото отделение на ловците на роби получило разпореждане да се отправи от Фогуда по посока Агарду и там да се срещне с Ибн Асл. Гохките познаваха местността и пътя и ние още на следващото утро потеглихме на поход да освободим пленниците. Един ден по-късно, около обяд, се натъкнахме на шествието. Ние далеч надвишавахме по брой седемдесетимата подкарвачи на стадата и робите и ги обкръжихме. Виждайки при нас своя предводител Агади и спътниците си, петдесетимата намиращи се при тях джангеги веднага преминаха на наша страна. Двайсетте асакери на Ибн Асл сега видяха ясно съдбата си пред очите. Те не се предадоха, а се бранеха до последно и бяха застреляни.

Освободените роби ми нажалиха цялото сърце. Вярно, отново получиха свободата, говедата и овците си, ала у дома щяха да намерят само развалините на своите колиби и трупове на близките си. Нека хората не казват, че негърът не изпитва чувства като нас. Той ги изпитва даже по-пламенно и при това не може да противопоставя на нещастиято утехата, давана ни на нас от вярата в един Бог на любовта и мъдростта.

6. В хана на Хой

При завършека на предната глава някои от моите читатели сигурно са си помислили: „Сега най-сетне авторът ще приключи, тъй като според писателските правила повествованието е доведено до края, понеже всички завръзки са разрешения на справедливостта е отдадено дължимото.“

И аз наистина щях да приключа разказа си с престоя във Вагунда, ако няколко години преди туй в една много отдалечена страна съдбата не беше ме събрала с един мъж, когото против всякакви очаквания щях да срещна отново тук в дълбокия Судан.

По онова време бях направил с моя храбър слуга Халеф, когато всичките ми приятели познават, едно пътешествие с кон през Страната на Сребърния лъв^{5,6}. Идвахме уморени от напреженията на дългомесечната езда, но богати на преживелици и опит, през персийско-турската граница посредством територията на разбойническите кюрдски племена и направихме в малкото селище Хой⁷ един кратък престой, за да позволим на преуморените коне няколко дни почивка. По него време, както трябва да отбележа, беше още жив моят великолепен, несравним жребец Рих, който по-късно бе застрелян под мен⁸. И щом това благородно и издръжливо животно беше изтощено от пътуването, то лесно може да се помисли, че конят на Хаджи Халеф, макар и също да притежаваше добро родословно дърво, бе много по-каталясал. През последните дни той често се беше спъвал от изтощение и ето как се видяхме принудени предвид трудния път, който трябваше да изминем до отвъдната страна на Тигър, да направим в Хой споменатия престой, макар селището да не предлагаше нищо, дето можеше да ни примамва за оставане.

Ако жителите взеха да се зверят в нас още при първите колиби, то когато спряхме пред мизерния хан⁹, се стече цяла тълпа, за да ни отдаде своето възхищение. Вярно, ние не можехме да отнесем това възхищение за нас самите. То по-скоро касаеше моя жребец, на който въпреки изнемощялото състояние от пръв поглед си личеше, че притежава неоценима стойност. Рих носеше една от онези скъпоценни сбруи, които биват наричани решма, и също по тая причина привличаше погледите върху себе си. Бях я получил подарък преди време от един високопоставен персиец, комуто бях оказал една особена услуга, и понеже той в благородна щедрост ми беше подбрал най-хубавата си решма, която според кюрдските схващания струваше цяло състояние, то не бе за чудене, че всички — мъже, жени и деца — от близките къщи, бяха дотърчали да зяпат кон и амуниция.

Ханът представляваше груба, измазана с хума каменна постройка без горен етаж и имаше толкова малки прозорци, че дневният светлик едва съумяваше да намери достъп до вътрешността. Като си служа осъдително с понятието „прозорец“, то нека човек не си представя чак пък и стъкла, а само прости прозоречни отверстия, през които вятърът можеше да си духа на воля, и които служеха същевременно за похвалната цел да позволяват отход на дима от огнището, защото комини изобщо нямаше. Портата, водеща в двора, също бе само една широка дупка в дуvara без никакви крила, в тоя двор имаше вид, като че там от дълги години е бил насъбиран торът от цялото диво и питомно кюрдско животинско царство и разтърпан от висшите господари и прелестни господарки на света.

Подобаваща за него бе и външността на съдържателя, който се появи на вратата, за да ни поздрави според ориенталския адет с дълбоки метани и цветисти фрази. При това не се обърка към Хаджи Халеф Омар, а към мен, тъй като аз като притежател на по-добрия кон трябваше да съм по-знатният.

— Добре дошъл, о, господарю, в моя дом, който с най-голяма наслада ще ти разтвори своите дванайсет гостоприемни порти! Аллах да разпростре хиляди благословии над теб и хиляди благословии да ширне като килим под нозете ти!

Пожелай всичко, за което сърцето ти жадува и аз на мига ще ти го поднеса. Моето лице сияе от радост по твоето пристигане като слънцето на Джаннет. Снагата ми се разтапя от готовност да ти служи, ръцете ми треперят от силния копнеж да изпълнят твоите заповеди, а нозете бързат да литнат като крилата на сокола, та в миг да предадат всички твои вести. Душата, която обитава моето тяло, ще...

— Остави я на рахат! Нека си остане запряна в него! — прекъснах го. — Аз не съм почитател на многото приказки. Имаш ли жилище за нас двамата?

— Ас колахме тах. (Аз съм твой слуга). Вие ще живеете при мен, сякаш сте любимите жени на Пророка.

— А яденето?

— Бу калмехта та чу таксихр накехм. (За да ти служи, нищо няма да пестя.) Готов съм да изколя за вас всичките си стада.

— Остави ги да си живеят! Не сме дошли тук да лапаме стада. Най-главното е конете ни да намерят добър подслон.

— О-о, ходих¹⁰, те ще имат обори, сравними с чертозите на Мека!

— Добре! Покажи ни ги тия чертози!

— Елате тогава и поставяйте ходила в стъпките на моите радостно пърхащи нозе! Ти ще бъдеш доволен от мен, най-благонадеждния от всички твои слуги!

Ние слязохме от конете и този „най-благонадежден от всички мои слуги“ се помъкна през дворната порта. Чорлавата му глава бе украсена от една кърпа, която всъщност вече не беше кърпа, а някакво безредно съчетание от разнищени конци. Ами панталоните му пък! Необяснимото нещо, носещо това шарлатанска название, беше една изрѫфана пачавра, която напразно си даваше труда да стигне до коленете, а що се отнася до телесните части по-надолу, наглед като че бяха намъкнати в тъмни трикотажни чорапи. При по-внимателно вглеждане обаче се оказа, че тоя трикотаж произхожда от селскостопанската „златна мина“ на двора. Благородният кюрд беше навлякъл и едно сетре, на което отдясно липсваше третината, а отляво четвъртината ръкав. Отзад то беше затворено, действително затворено, освен дупките, дето ги имаше там. Отпред беше отворено, действително отворено, защото предницата, ако трябва да кажа истината, тук вече хич я нямаше. На нейно място съгледах някакво покривало на гърдите — вероятно такова трябваше да представлява, — което турчинът нарича гьомлек, а арабинът — камис¹¹, но ми беше невъзможно по-точно да охарактеризирам онова, което виждах, понеже имаше една твърде голяма прилика с „калцуните“ на прасците.

Ако на мен веднага, когато мъжът се появи, бе направил впечатление неговият блуждаещ поглед, то като тръгна сега пред нас със залитаща, кандилкаща походка, нямаше как да не приема, че в него обитава не само душата, която преди малко не биваше да изтърва навън, ами и онзи „блажен“ дух, дето дължи съществуването си на ферментацията и бива глътка по глътка и чашка по чашка „гаврътван“.

Водейки конете си, ние последвахме ханджи¹² в двора. Точно при входа там имаше една вдлъбнатина, в която се беше събрала течната част на споменатото злато. Съдържателят като собственик и стопанин на вездесъщото торище познаваше това опасно място и опита да го изобиколи с помощта на един завой, ала центростремителната сила към тази точка беше толкова много по-голяма от периферната на възнамерявания завой, че изтръгна непреодолимо към себе си „хотелиера“ от Хой. Той падна в меките обятия на майката земя. Аз протегнах ръка да го изтегля, но оня очевидно притежаваше нужния опит да си помогне самичък в тоя специализиран капан, защото не прие, изпълни полечка назад и ми се ухили:

— Таклиф, б'нахрек, ау'ин ма, батал! (Не си давай труда, няма защо да се безпокоиш!)

Той имаше право, защото когато застава отново на краката си, по никой начин не изглеждаше по-омазан отпреди.

— Сихди — каза Халеф на могребански арабски, който съдържателят сигурно не разбираше, — тоя хайван е един Абу кулл' канасир¹³, при когото е невъзможно да останем. Няма ли да си потърсим някое друго жилище?

— Неговият хан е единственият в селището, драги Халеф.

— При това положение по-добре да останем на открито!

— Не става. Ние се намираме в сегашната територия на кюрдите келху, които са прословути конекрадци. Помисли за моя скъпоценен Рих! Вместо да си отпочиваме, ние няма да можем за миг да дремнем.

— Това за жалост е вярно, ние трябва да имаме някакъв заключващ се подслон, в който да не може да се вмъкне никой грабител. Тук някое чисто кътче така и няма да намерим, ами да си подберем барем мястото, където е най-малко мръсно, и където тоя Джидд ел Васах¹⁴ няма да ни се завира толкоз често под носа! Виждал съм вече много люде, чийто вид ме е изпълвал с погнуса, ама такъв любимец на тора още не!

Къркалият „любимец“ се закандилка към отсрещната страна на двора и спря при едно друго отверстие в дуvara, задържайки се за стената. После се обърна към нас.

— Тук, ходих, е мястото, където вашите коне ще се почувстват като зад дверите на рая. Вкарайте ги вътре и ми кажете какъв фураж да им донеса!

Аз хвърлих един поглед в помещението, което беше толкова мрачно, че очите ми първо трябваше да свикнат с тъмнилката. После обаче видях в тези „чертози на Мека“ такова обилие от всякакъв вид смет, че без да се прикривам, отклоних.

— Ти с ума ли си? Боклукът тук е толкова дълбок, че конете ни ще затънат вдън земя!

Ханджията се вторачи известно време в мен недоумяващо и после възкликна:

— Боклук? Боклук при мен? Такова нещо още никой не ми е казвал! Това е оскърбление, за което всъщност би трябвало да поискам мюсайефет¹⁵.

Тази заплаха ми се стори толкова забавна, че избухнах в гръмък кикот. Халеф обаче се сопна разгневено на мъжа:

— Как? Ти дръзваш да приказваш за мюсайефет? Знаеш ли кой е височайшият господар, комуто го издума?

— Не — отговори съдържателят простодушие.

— Той е прочутият Кара Бен Немзи ефенди от Алемания!

— Не го познавам. Ами ти пък кой си?

— Аз съм всеизвестният Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абу Аббас Ибн Хаджи Давуд ал Госарах. От наша страна е достатъчно един пръст да дигнем срещу теб и ужасът ще те катурне на бунището!

— Охо! Аз се казвам Али и не принадлежа към презряното съсловие на гураните¹⁶, а към асиретите, които умеят да боравят с оръжия. Няма толкова голям ужас, дето да може да ме катурне!

— Та ти вече се клатушкаш!

— Това не е от ужас, а... а...

— А от раки¹⁷ — вметна Халеф.

— Раки? Днес не съм пил още и глътчица. Ти не искаш, надявам се, да ме посрамиш, смятайки ме за някой сакран¹⁸!

— Да, точно това искам!

— Ти се лъжеш!

— Докажи го! Един вярващ последовател на Пророка никога не бива да пие и ако въпреки това изпадне в подозрение за напиване, то всеки мюсюлманин има дълга да го изпита със Сурет ел Имтихан¹⁹. Можеш ли да я кажеш наизуст?

— Не.

— Тогава аз ще ти я изричам бързо и ти също така бързо ще я повтаряш след мен! Внимавай!

Тази сурата е сто и деветата от Корана. Тя гласи:

„Кажи: О, вие, неверници! Аз не се моля на този, на който се молите вие! И вие не се молите на този, на когото аз се моля. И аз никога няма да се моля на този, комуто вие се молите.

И вие никога няма да се молите на този, на когото се моля аз. Вашата вяра е за вас и моята вяра е за мене.“

В превод звучи просто. На арабски обаче, както знае читателят, е трудно дори за трезвен човек да рецитира сурата бързо и без грешка. А пък един пиан никога не може да се справи. Ето защо когато някой бива обвиняван за пиано състояние, обикновено го изпитват с тази сура. Не се ли съгласи, то чрез това признава, че е пиан. Така че никой не се опъва да издекламира аетите. Али също не се възпротиви. Той си даваше най-голям зор да ги възпроизвежда след Халеф, ала трябваше да почва отново и отново отначало, без да стигне правилно до края.

— Сега признаваш ли, че си фиркан? — попита моят дребен хаджия гневно. — За тая работа ще има да се каеш в Джехеннема!

— Аз? И на акъла не ми дохожда! Аз съм само малко развеселен, но ако идете вътре в салона, ще видите един, дето не може нито да стои, нито да седи, ни очите си вече да държи отворени.

— Тогава твоята къща е Магхарет ер Редил²⁰, Аллах да я прокълне, а мръсотията на душата е отрупана на също толкова висока камара, както са отрупани тук нечистотиите на зловонието. Нямах ли някое друго, по-добро място за конете ни?

— Някое още по-добро? Може би желаш за животните си Седмото небе на Мохамед? Не може ли тоя обор да се нарече направо дивен в сравнение с оня, дето държа собствените си коне? Тук вътре пуцам само атовете на знатните гости, отсядащи при мен.

— Тогава наистина не знам какво да правим! Сихди, ти знаеш ли пък?

— Комай не ни остава нищо друго, освен да наредим да почистят конюшната — отвърнах аз. — Ама нека по-напред видим какво можем да очакваме самите ние. Имаш ли някое специално помещение за знатни гости?

— Не — заяви ханджията, към когото бях отправил този въпрос. — Пред Аллах всички хора се равни, затова и знатните сядат там, където седят простите люде.

— Това е вътре в стаята, където се намира пианият?

— Да.

— Нека я видим все пак!

Вързахме конете за кратко в двора и се предоставихме на съдържателя да ни отведе в общия салон. Той беше дълъг и широк, но много нисък. Заемаше по-голямата част от къщата от вратата до фронтолната страна. Подът се състоеше от здраво трамбована глина. Имаше няколко груби, вкопани в земята ниски маси и пейки, а на задната стена се облягаха няколко по-високи от човешки ръст върбови плета, чиято дължина бе еднаква с ширината на стаята. Тези плетове биват употребявани в Кюрдистан като разпределителни стени и според необходимостта от едно голямо помещение могат да се направят няколко по-малки.

Тук имаше само един-единствен гост, който киснеше до една маса, захлупил лице върху ръцете. Пред него се мъдреше глинено шише с два малки, също така глинени съда за пиене, от които очевидно бе изпита ракията, довела ханджията до пианото състояние и до сто и деветата сура. Според собственото му мнение мъжът бил по-пиан и от него. Та аз още при влизането си отправих очи към този мъж. Той надигна малко глава и погледна към нас. Неговият остър, изучаващ поглед не беше този на пиан човек. Така ми се стори, макар той веднага да захлупи пак глава върху ръцете. Измамил ли се бях? В заблуда ли се намираше Али? Или непознатият се преструваше? Ако беше такъв случаят, то това преструване трябваше да си има някаква причина, което навяваше размисли.

Мъжът беше облечен чисто по кюрдски маниер: главата му бе покрита от една своеобразна кожена шапка, чийто ръб толкова често и дълбоко се бе връзвал, че

краищата бяха провиснали над лицето, ушите и тила. Тя приличаше на някакъв голям паяк, наместил се на темето и прострял дългите си крака над другите части на главата. Нагоре мъжът носеше тъмна жилетка, която беше толкова изрязана, че оставаше открита жилестата, загоряла шия. Тя имаше горе тесни, надолу разширяващи се ръкави, от които надничаха до лактите голите, кокалести ръце. Кожените панталони беше напъхал в къси, здраво изработени ботуши. Какво имаше в пояса, не можех да видя заради стойката му, ала до него бе облежната на ръба на масата дълга ориенталска кремъклийка. Косата му беше бяла. Той трябва да имаше шейсет лазарника, но макар да не можех да го огледам в това отношение, изобщо не създаваше впечатление за стар и грохнал човек.

Халеф не се интересува от този гост. Той плъзна поглед из стаята, поклати доволен глава, като видя пламтящия в оджака огън, чийто пушек, следвайки бавно потона, се измъкваше през прозоречните отвори, и каза:

— Знаеш ли, сихди, с помощта на ония върбови паравани бихме могли да си стъкмим една отделна ода. Какво ще речеш?

— Идеята не е лоша.

— Имам и втора, не по-лоша, сихди. Бихме могли да вкараме и конете. Тук ще са наместени добре, ще са край нас и няма да е нужно да бдим вън при тях.

Чувайки това, ханджията възрази бързо:

— Конете тук в стаята? Аллах трябва да ви е дал някакви особени глави, за да се раждат в тях такива чудати идеи. Как може да си мислите, че ще позволя най-красното помещение на моята къща, дето е гиздилото на цялото село, да бъде превърнато в конюшня!

— Ние ще ти платим за това? — отвърна Халеф.

— Платите? Не ми са дотрябвали парите ви. В къщата си аз имам повече, много повече пари, отколкото бихте могли да платите.

— Тогава ти сигур си много богат мъж?

— Това не, защото парите не са мои, а на пашата, за когото аз като хараджи²¹ съм ги събрал в тази околия. Те са над десет хиляди пиастри. Да не би да имате чак толкова в кесиите си?

— Будала! — отговори му грубо Халеф. — Ние сме по-богати и от твоя паша и каквото притежаваме си е наша собственост. На теб обаче не принадлежи нищо от това, което се намира сега у дома ти. Колко ще ни искаш, ако си натъкмим тук една тясна соба?

— Колко дълго смятате да останете? — осведоми се Али предпазливо.

— Четири дена.

— Тогава ще плащате за стаята дневно десет пиастри, а за яденето...

— Него ще си приготвяме сами — прекъсна го на словото хаджията. — Ако си съгласен да вземем вътре и конете, ще ти плащаме двамазет пиастри на ден. Използвай бързо случая, защото толкова много никой посетител още не ти е носил!

След кратък диалог пияният мъж се съгласи и ни отдели посредством едно от преградните стени задната част на салона, след което Халеф отиде да доведе и подслони при нас конете. После спазарихме за две пиастри една кокошка, която Халеф закла и започна да пече на шиш на огнището, защото да вкусим нещо от ръцете на Али, беше невъзможно.

Аз проснах постелката си зад ракутията плет и се наместих удобно на нея. През пролуките на преградата можех да наблюдавам хората, пристигащи в стаята, те искаха да видят гостите, дето били толкова знатни, че не оставили конете си в мръсотията. Обърнах се с любопитни въпроси към Хаджи Халеф, на които той отговори по своя забавен маниер. Когато при това бе споменато името ми, пияният гост внезапно се надигна и се осведоми:

— Да не е онзи Кара Бен Немзи ефенди, който навремето освободи племето на хаддехните от неговите врагове²²?

— Да — обясни Халеф. — Той е прочутият воин, когото още никои враг не е съумял да победи, и който излиза съвсем сам да дири лъва на нощта, за да го уцели в средата на окото.

— Значи онзи, когото Мохамед Емин, шейхът на хаддехидните, е дарил с безподобния вран жребец Рих?

— Да.

— Това е жребецът, който ти отведе там зад стената?

— Той е. Защо питаш за него?

— Защото съм слушал толкова много за този жребец и настоящия му господар.

След тези думи той се отпусна отново напред и дълго време остана неподвижен в това положение, докато накрая стана и бавно и несигурно се заклатушка като пиян към вратата. Само десет минути по-късно дойде бързо една жена, очевидно съдържателката, и запита мъжа си:

— Непознатият току-що препусна. Пита ли те?

— Да ме е питал? За какво? — отвърна ханджията. — Препуснал? Та той нямаше кон? Да си е заминал ли? Че нали пушката му е облегната още тук!

— Той възседна един от нашите коне.

— Сигурно се е сетил за нещо, което трябва спешно да свърши. Той няма да се отдалечи много, защото нали искаше да остане няколко седмици при нас в Хой.

С това за Али работата беше уредена, ала на мен тя се стори, макар с нищо да не ме засягаше, съмнителна. Когато непознатият отправяше въпросите си към Халеф, говорът му беше ясен и уверен, съвсем не като на пиян, а когато после се отдалечи, ми се стори, че олюляващата походка е само преструвка. Но понеже тия неща не ме бъркаха, можеше да ми е безразлично дали някакъв си гост, заел си от съдържателя за кратко време кон, преди туй е питал, или не. Впрочем скоро след това Халеф дойде при мен с изпечената кокошка и докато се хранехме и после назобихме и напоихме конете, случката изпадна в пълно забвение.

Привечер направихме една разходка извън селото. Когато се върнахме с настъпващия мрак, съдържателят вече седеше с няколко съседи пак на ракия и беше по-пиян отпреди. Той, изглежда, приемаше, че Мохамед е забранил само виното, но не и ракията, и другите бяха на едно мнение с него. Те бяха закоравели пияници, които се наливаха мълчаливо и тъпо, додето изпразниха стомната. После другите се разотидоха по къщите, а Али тръгна кандил-мандил — другояче походката му вече не можеше да се нарече — към вратата и излезе. Накъде, скоро щях да узная, защото няколко минути по-късно го чухме да крещи вън на двора, като че ли го набиваха на кол. Ние побързахме да излезем и видим какво му се е случило. Оня стоеше там, кършеше ръце и крещеше яростно по жена си и другите там, привлечени от неговата гюрултия. Тежкото опиване из един път се бе отдръпнало от него, ужасът го беше отрезвил. Защото чух, че десетте хиляди пиастри били изчезнали, и той сега обвиняваше присъстващите поред, че те са ги задигнали. Когато всички се врекоха в своята невинност, Али изтърча до конюшната, върна се един камшик и зашиба с него жена и прислуга. Аз го изтръгнах от ръката му и го скастрих:

— Как можеш да биеш жена си и тези хора за нещо, което изобщо не са сторили!

— Не са? — откликна сприхаво Али. — Как можеш да го твърдиш? Само някой от тях е бил!

— Ако искаш да напердашиш виновника, налагай себе си.

— Как? Себе си? Ти с ума ли си?

— Аз съм си с ума, ами ти не си. Ти самият си се обрал, като направо си принудил крадеца, както предполагам, да свие парите. Беше ли ги скрил?

— Да — призна Али.

— Жена ти знаеше ли мястото?

— Не.

— Беше ли известно то на някого от хората ти?

— Също не.

— Ти си един извънредно непредпазлив човек, когато ракията превръща в плямпало.

— Не съм плямпал! — заяви ханджията.

— Тъй ли? Не ни ли разправи на нас двамата, които сме ти напълно непознати, че си имал у дома си над десет хиляди пиастри?

— Ама пък къде лежаха парите, не съм ви издал!

— На нас не, но вероятно на някого другиго. Познаваш ли другоселеца, дето препуснал на коня ти?

— Никога не бих го виждал, но сега знам, че е богат мъж от Сар Дащ, който ще остане няколко седмици тук, за да закупува шикалки.

— Наистина ли? Един жител на Сар Дащ идва насам, за да купува шикалки? Твоето лековерие и неведение е безгранично. Във връзка с това ще те питам, сега ли е времето за такива пазарувания?

Али се усети, че има право, и замълча.

— Той върна ли се с коня? — продължих да се осведомявам.

— Не.

— И с парите също не!

Страхът го накара тук рязко да подскочи.

— Той... той... той...? Смяташ госта за крадеца?

— Да.

— Защо?

— Той се представяше за пиан, но не беше. Спомняш ли си въобще какво си говорил в пияното си състояние с него?

— Не всичко.

— Разказа ли му за парите?

— Да, защото той беше опитен мъж и ми каза как крие своите.

— И впоследствие ти направи като него?

— Да — изповяда Али още по-хрисимо.

— Следователно той е знаел къде си ги потулил?

— Не съвсем точно, защото местата, за които ме посъветва, бяха няколко.

— Тогава той е търсил по тези места, додето е намерил правилното, и е яхнал коня ти, за да не се върне вече никога.

— Ама, ефенди, нали пушката му е тук!

— Я хайван! (О, простота!) Той е трябвало да я остави, защото ако беше се измъкнал с нея от салона, щеше да издаде с това намерението си да офейка. А и когато някой задига десет хиляди пиастри, че на всичкото отгоре и кон, няма да вземе да ти мисли за цената на тая стара желязна пукалка!

Замоталото състояние на ханджията, както вече казах, му беше преминало, ала Али май и трезв не можеше да разкрие никакви изтъкнати духовни сили, защото истинността на моите съждения още не искаше да му просветне. Той ме зяпа известно време безмълвно и после се извърна, за да напегне малкото мисловна способност, която му беше останала. След това, изглежда, из един път му дойде някакво вдъхновение, понеже се обърна пак към мен.

— Ефенди, тук се сещам нещо много важно! При дупката, която апашът е трябвало да направи, за да се добере до парите, намерих един нож. Какво ще кажеш за това?

— Взе ли го?

— Не, оставих го да си лежи там.

— На теб явно ти липсва всичко онова, което е потребно за мисленето. С този нож е била направена дупката и онзи, комуто той принадлежи, е крадецът. Да идем да го вземем!

— Не, не! Никой не бива да узнае къде е скривалището ми. Аз ще ида да взема ножа сам.

Али се отдалечи търчешката, без да помисли, че сега, когато парите бяха откраднати, вече не е нужно да държи в тайна мястото, където са се намирали. Когато се върна, отидохме в салона, защото там беше по-светло от тъмния двор. Едва хвърлил един поглед на ножа, той извика:

— Ефенди, имал си право, тъй като този нож принадлежи на другоземеца. Знам го точно. Докато той ядеше, аз на няколко пъти го оглеждах и даже поисках да ми го покаже, защото дръжката е стара персийска изработка. Сериозно мен (Залагам си главата), той е крадецът! О, Аллах, о, пророк на всички пророци! Аз съм съсипан, понеже парите не са мои. Аз трябва да ги предам. Трябва да ги възстановя и с това ще стана сиромас! Какво да правя? Ти какво ще ме посъветваш?

— Хм-м! Хората все пак са видели в каква посока е излязъл крадецът. Ако беше ден, човек би могъл да различи дирите му и да го преследва. Аз щях да го настигна с моя кон, макар вече да има голяма преднина.

— Стори го, ефенди, стори го!

— Бих го сторил, ако не беше невъзможно заради тъмнината. Трябва да почакаме, докато се развидели. Дотогава хем ще имаме време да обсъдим и обмислим нещата.

— Да обмислим? Що за идея от твоя страна! Та нали утре чапкънът ще е избягал още по-далеч отсегат! Не, не! Аз няма да му предоставя време! Аз трябва да си върна парите, моите пари, парите си! Знам какво трябва да сторя и то е най-доброто, което мога да сторя. Ще изтърча веднага при малкоегунд²³ и ще направя донесение. Той е умен и сведущ мъж, много по-хитър и умен от нас двамата. Той на часа ще знае как най-сигурно да се добере до моята собственост. Гледай само как в най-скоро време ще бъде пак тук!

Али хукна. Халеф го изпроводи с весел смях.

— Сихди, сега ти чу какво мисли този ханджия за своите и твоите умствени дарования. Ако някога ти текне идеята да се кандидатираш за малкоегунд на Хой, то знаеш що за загубеник ще получи настоящият за свой приемник. Благодарни са на Аллах за тая откровеност и подходи с по-отстъпчива скромност към бъдещата си служба!

Съчувствах на съдържателя и на драго сърце щях да сторя нещо за него, ала при настоящите условия не можехме нищо да предприемем, и ние се оттеглихме в нашето отделение да дочакаме завръщането му. Мина почти един час, преди да чуем вълн да изпръхтят конете. Халеф излезе и после ми доложи:

— Сихди, хората хич и не мислят да ангажират достойнствата на нашия дух. Току-що „хитрият“ малкоегунд тръгна заедно със съдържателя и неколцина други мъже на коне, и то на запад, защото хората били видели крадеца в това направление да излязъл. Желая им щастливо пътуване. Ти неколкократно си ми казвал, че земята имала формата на кълбо. Ако искаш да узнаеш дали апашът ще бъде спипан от тях, то на драга воля съм готов да остана тук с теб и да чакам, додето довтасат от изток.

В тези присмехулни думи се съдържаше цялата присъда на дребния хаджи Халеф, който, що се отнася до природна интелигентност и прозорлив ум, сигурно можеше да се мери с всички подчинени на малкоегунда. Понеже сметнахме, че за днес вече на никого нямаше да притрябваме, приготвихме си постелите и дадохме знак и на конете да си легнат, което те веднага извършиха с отдавна привикнало послушание.

7. Един мохамедански странстващ проповедник

Но не ни било още съдено да се отдадем на почивката, защото едва бяхме затворили очи, и се появи нов гост, който повика вѐн от двора съдържателката и като не получи отговор, влезе в салона. Той прекрачи прага с шумни упреци, че не му обръщали внимание, както подобавало на неговия сан, ала прекъсна словоизлиянията си, понеже на светлината на догарящия огън не забеляза никого в предното помещение. Тогава се домъкна при нас. Тѣй като и тук не видя нищо заради тъмнотията, попита:

— Има ли някой в тая бърлога?

— Да — отговори Халеф.

— Я ставайте тогава, никакѝвци! Нямам нито време, нито мерак да чакам, додето ви скимне да ме обслужите!

Аз познавах твърде добре хаджи Халеф, за да не знам какво щеше да последва сега. Той притежаваше неимоверно развито чувство за чест и на никого не позволяваше безнаказано да се отнася грубо с него. Изпървом той замълча.

— Е, ще я бъде ли скоро? — продължи непознатият. — Ако не дойдете моментално, ще ви накарам с камшика да заподскачате!

Халеф все още си траеше, а и на мен не ми хрумваше дума да кажа. Тогава непознатият приближи няколко крачки и аз го чух как изпляска с камшика около себе си. От един шум до мен долових, че Халеф скочи. Веднага след това заплюсяха удари, и то толкова бързо един подир друг, че не можех да ги броя, а гласът на непознатия се разврещя:

— Аллах, Аллах! Кой смее тук да ме удря! Кой е... ел ваил лак, медед аман, медед Аллах, ох вайх (горко ти, ох, на помощ, помогни, Аллах, боли, боли!)

Сега знаех кой беше раздавачът на подаръците и кой — получателят. Дребният храбър хаджи налагаше непознатия, което всъщност не можех да видя. И ударите се сипеха с честотата на градушка, така че потърпевшият изобщо не намираше време да ги отбие със своя камшик. Комичното в ситуацията беше, че Халеф вършеше работата си в най-дълбоко мълчание, докато непознатият пронизително крещеше. Възгласите му произхождаха от арабски и турски език, което ме накара да предположа, че не е кюрд. Когато стигна до познанието, че не е дорасъл за мълчаливото, но толкова по-осезаемо посрещане, той опита да се измуши от нашето отделение, което и му се удаде, тѣй като Халеф не му попречи. Тѣкмо остави преградата зад себе си и съдържателката довтаса, привлечена от крясъците му, през вратата с няколко души от прислугата. Виждайки я, она викна насреща ѝ:

— Коя си ти? Да не би жената на ханджията?

— Да — обясни тя.

— Кѝде е мъжът ти? Викни го при мен!

— Моят господар не си е у дома.

— Тогава веднага прати за малкоегунд на това селище! Трябва на мига да горя с него!

— Той също не си е вкѝщи.

— Аз обаче трябва да го видя! Бях бит и изисквам престѣпниците, които го сториха, да бъдат незабавно най-строго наказани.

— Кой те би?

— Кучетата, дето се таят там зад плета. Ти си стопанката. Повикай ги да излязат, те са длѣжни да ти се подчинят!

Съдържателката се поколеба смутено.

— Няма да ми се подчинят, защото не са от тази къща. Те са чужденци, които ще живеят няколко дни у нас.

— Чужденци? Толкова по-зле! Кой са всъщност?

— Единият е ефенди от Запада, а другият — хаджи с толкова дълго име, че е невъзможно човек да го съхрани в паметта си.

— Нека си е и хиляда пъти по-дълго, хайманите трябва да бъдат наказани. Дори кой да е обикновен мъж ще поясни, че удари се измиват само с кръв. А аз съм любимец на Аллах, потомък на Пророка и изследовател на Пътя, водещ към Небето. Извикай злосторниците да излязат, за да им подиря сметка!

— Аз мога да ги повикам, наистина, ама дали ще дойдат, не зная.

Тя приближи до разделителната стена, ала не се наложи да изпълни намерението си, защото неустрашимият Халеф я превари. С камшика все още в ръка, той излезе, закрачи право към непознатия, изтъпанчи се непосредствено пред него и го загледа в лицето.

— Ето ме, хаджията с дългото име. Ако искаш да дириш сметка, готов съм да ти я дам, но само по моя начин, който вероятно не е твоят. Ти вече се запозна с него!

„Любимецът на Аллах“ беше мъж може би на трийсет години, с дълга цялостна брада и красиви, строги, напомнящи за каещ се грешник черти, както видях сега през една дупка на плета, понеже беше застанал в светлината на огъня. Със своята висока, горда фигура той стърчеше повече от една глава над дребния хаджи. Цветът на неговия тюрбан показваше, че се числи към потомците на Пророка. В пояса му бяха затъкнати ножове и пищови. Но тъй като бе изтърпял ей така без съпротива ударите на Халеф, сметнах, че този войнствен вид никак не хармонира с вътрешните му качества. Той погледна начумерено надолу към Халеф.

— Виждам камшик в ръката ти. Да не би ти да си този, дето дръзна да ме удари?

— Да, аз те млатих, но не съм дръзвал нищо.

— Мълчи, кучи син! Отново ли искаш да ме оскърбиш?

Дребосъкът вдигна заплашително камшика.

— Речеш ли ми още един-единствен път „кучи син“ или някоя друга дума, дето не ми отърва, така ще ти нашаря сурата с тоя ремък от речен кон, че в продължение на десет лета няма да можеш пред никого да се покажеш! Кой си ти всъщност, та си позволяваш да говориш по този начин с мен? Как се казваш и как гласи името на твоя баща, на двамата ти дядовци и четиримата бащи на тези бащи на бащите?

— Веднага ще чуеш. Знай, че съм Сали Бен Акил, прославеният странстващ проповедник на истинската вяра, която ни предвещава възкресение и завръщане на Пророка.

— Прославен се наричаш, а? — изхили се Халеф. — Аз съм бил в земите на много хора от изход до заход слънце, ала името Сали Бен Акил²⁴, колкото и благочестиво и умно да звучи, никога не съм чувал. Аз обаче съм Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Давид ал Госарах!

Когато странстващият проповедник чу това име, отскочи крачка назад и направи жест на най-голяма изненада.

— Хаджи Халеф Омар! Сега ти принадлежиш към племето на хаддедихните?

— Да.

— Тогава ти си дребният мъж, който е яздил с онзи неверник, онзи християнин, дето победил в Долината на стъпалата обединените врагове, които искали да погубят племето на хаддедихните²⁵?

— Да.

— Знаеш ли къде се намира сега този християнин?

— Да.

— Къде?

— Там зад преградната стена.

Тук Сали отстъпи още една крачка, изхвърли от изумление ръце нагоре във въздуха — почти бих могъл да твърдя, че беше радостно изумление — и попита:

— Как се нарича той?

— Той е прочутият и непобедим Кара Бен Немзи ефенди.

— Сахин, сахин. (Вярно, вярно.) Точно така съм чувал името!

Видях, че понечи да продължи, ала преглътна каквото му лежеше на устните, обърна се и извървя замислено няколко пъти напред-назад стаята. Трябва да го вълнуваше някаква важна мисъл, някакво решение. Скоро постигна яснота в себе си, обърна се пак към Халеф и му каза по съвсем друг начин отпреди:

— Чуй моите думи, Хаджи Халеф Омар! Ти ме би, а това е оскърбление, което всъщност може да се изкупи единствено с кръв. Аз обаче ще ти го простя, защото пръв замахнах, макар и без да те улуча. Аз толкова много съм слушал за вашите дела с християнския ефенди и толкова много съм им се възхищавал, че за мен ще е върховно блаженство да видя сега Кара Бен Немзи и да мога да говоря с него. Моля те да отидеш при него и да му го кажеш. Ще ми изпълниш ли това желание?

При този въпрос очите му се впиха напрегнато в лицето на дребосъка. Тоя проповедник на исляма не ми се нравеше. Той беше мъж, от когото човек трябваше да се пази, а зад неговото внезапно дружелюбие сигурно дебнеше някое недружелюбно намерение. Моят храбър Халеф обаче беше всичко друго само не и познавач на хора. Неговото добро сърце прощаваше лесно, а ако някой заговореше пък и за неговите „големи и славни“ дела, то без всяка съпротива го беше спечелил. Вярно, той по никой начин не беше разказвач на небивалици като стария Селим, „изхвърляча на кокали“ и „най-големият герой във всемира“, но заедно с мен беше преживял многобройни приключения, щастливо устоял и при нивото на образованост, на което се намираше, и изобщо при манталитета на ориенталеца не беше за чудене, че лесно допускаше грешката да дарява с доверието си хората, които го ласкаеха. Така и сега не се размисли дълго.

— Да, аз ще изпълня желанието ти и ще доведе ефендите.

— Ама пък ще дойде ли, като го помолиш?

— Съвсем определено! Той никога няма да ме оскърби с неизпълнението на обещание, което аз съм дал.

Съзнах, че заради хатъра на Халеф не ми остава нищо друго, освен да се покажа на непознатия. Към това се добавяше и интересът, проявяван от нас към някой, който ни се струва необикновен или чак загадъчен. Този проповедник беше враждебно настроен към нас, това за мен беше неоспорим факт. Той преследваше някакво намерение, което не можеше да ни донесе нищо добро, това също беше безспорно. Блазнеше ме да прозра това намерение и тъй като винаги е по-добре да излезеш насреща на злото или опасността, вместо бързо да чакаш, докато те склещат, то аз станах и излязох, без да предоставя на Халеф време да ме помоли за това.

Съглеждайки ме, Сали Бен Акил пристъпи няколко крачки към мен, сложи ръце една върху друга на гърдите и се поклони дълбоко.

— Аллах да ти проводи здраве и благословия, ефенди! И в часа на моята смърт ще причислявам мига, в който днес те срещнах, към най-прекрасните в моя живот!

Сали остана в приведено положение, за да дочака моя отговор. Той знаеше, че съм християнин, и не биваше като мюсюлманин да ми пожелае по тоя начин благословията на Аллах. Въпреки това той го стори, при положение даже че беше катиб²⁶ на исляма, което ми се стори два пъти по-подозрително. Аз не позволих нищо да се забележи и отговорих приветливо:

— Вдигни си главата! На мъжете подобава да се гледат очи в очи.

— Ама ти си по-именит от мене! — отвърна оня, като се изправи полека със смирено отправен поглед нагоре.

— Какво разбираш под именит? Само един е именит, Аллах, защото неговото име кънти по всички страни, а хвалата му се носи по всички слънца и месечини, нине и во

веки. Ако даден човек е сторил малко повече от друг, то не бива все пак да бъде възхваляван, защото така му е било повелено от Аллах и от него е получил той сила за делото си.

— От твоите слова звучи гласът на мъдростта и смирението, ала аз много добре съзнавам колко високо стоиш ти над мен. Ще ми простиш ли, задето с внезапното си дохождане смутих напълно заслужената ти почивка?

— Смуцението стана по малко необикновен начин, ала аз няма да правя крамоли, защото ти се разбра с хаджи Халеф. Когато твоят камшик попита, неговият отговори и ето как нещата се уредиха.

Очите му изстреляха към мен една бърза, пронизваща светкавица, но иначе ми отвърна с най-приветлива физиономия:

— Чух, че възнамеряваш да останеш тук няколко дена. Значи няма да ти се налага да ставаш утре рано и ще можеш да удължиш съня си с часовете, които сега ще ти отнема. Позволи ми да опозная твоето доброжелателно сърце и бъди мой гост, докато се храня сега тук за вечеря!

— Ние вече ядохме — отклоних.

Сали плъзна красноречив поглед по мръсната обстановка.

— Ефенди, разбирам те, ала моите дисаги съдържат достатъчно дарове на чистотата, та ти и Хаджи Халеф Омар да можете спокойно да ми правите компания. Разреша да отида да ги донеса и уговоря с жената на съдържателя моето оставане!

Той излезе навън и махна на жената и прислугата да го последват. Когато се намерих насаме с Халеф, дребосъкът попита:

— Сихди, считаше ли за възможно, че един толкова груб Ибн ел Масвака²⁷ толкова бърже ще може да се превърне в един радушен и покорен Себт ел Адаб²⁸?

— Да, защото той сигурно си има своите основателни причини за това. Ти обаче, драги Халеф, се прояви като Син и Внук на непредпазливостта, когато му обеща да ме доведеш.

— Аз? Защо?

— Защото този мъж по някаква причина, която се надявам скоро да узная, е наш враг и в късото време, докато крачеше преди малко тук напред-назад, мъдреше някакъв план, който може да ни донесе само зло.

— Ама нали все пак ти пожела благословията на Аллах!

— Той, един учител на исляма, на мен, един християнин! Помисли върху това, Халеф!

— Кулл' шейтин! (Всички дяволи!) От радост по неговото преобразяване съвсем го пропуснах. Но какво зло може да възнамерява срещу нас? Ние не го познаваме и никога не сме го оскърявали!

— Но той ни познава, а някои хора имат повече непознати отколкото познати врагове. Припомни си, че при нашите скитания ние вече често сме бивали принудени да се браним срещу нападението на хора, чиито близки според законите на отмъщението трябва да ни мразят когато и където и да ни срещнат. Та нали е възможно и тоя Сали Бен Акил да принадлежи към някой такъв враждебен на нас джинс.

— Това е вярно, както всичко, което ти казваш, сихди. Нека си легнем пък и се направим, сякаш тоя Любимец на Аллах хич не е дохождал!

— Не, това в никой случай не бива да правим. Даже и по-раншни събития да не го подтикнаха към вражда с нас, то ударите, които му раздаде, бяха го заставили да ни отмъсти. Добавим ли пък и оскърялението, като отблъснем поканата му, то бихме могли с двойна сигурност да разчитаме на неговата непримирима враждебност. А това при един такъв фанатизиран следовник на исляма е десетократно по-опасно, отколкото при всеки друг човек.

— Тогава нека поне поведението ни е толкова надменно и сдържано, че она да е радостен час по-скоро да се отърве от нас!

— Това също не, защото така и той ще стане сдържан, и аз няма да мога да измъкна от него онова, което искам да узная. Той трябва да е убеден, че ние му вярваме и му се доверяваме. Ето защо ще бъдем любезни с него и ще проявим благодарност за поканата му. Най-добре ще е ти колкото се може да си мълчиш и да оставиш само аз да говоря.

Да се иска това от моя винаги готов за приказки Халеф, беше, наистина, много, ала аз го казах толкова категорично, че той се отказа нещо да възрази. Наставлението бе дадено тъкмо навреме, понеже едва-що бях изговорил последните думи и Сали Бен Акил влезе, следван от един хаддам²⁹ който носеше добре натъпканите седлови чанти.

— Ето, ефенди, нося ише³⁰ — каза той, — от която без боязън можете да вкусите всичко, защото аз също съм приятел на чистотата и съм посещавал големите градове, където хората нямат навика да обричат госта на глад с мизерлъка си.

Сали взе от ратая чантите и наслага съдържанието — повито месо, тиганици и плодове — по масата. Всичко изглаждаше така чисто и подканящо, че Халеф се намести и извади ножа си. Аз последвах примера му и докато се хранехме, се осведомих от Сали, изхождайки от неговата последна забележка:

— Бил си в големите градове? Би ли ми назовал имената на селищата, които си видял?

— Аз съм видял цялото султанство на падишаха и също страната на персийския шах, защото се придвижвам от селище на селище, за да оповестявам, че е близо времето, когато ще се появи Водителя по Правия път³¹.

— Ти откъде го знаеш?

— Един вътрешен глас, който постоянно ми говори, ми го казва. Ама ти като християнин това бездруго не можеш да разбереш. Нека по-добре да говорим за градовете, в които съм оставал по за дълго, за да изучавам Корана, неговите тълкувания и всички предписания за обредите!

— Кои са?

— Първо тръгнах към Персия, чиито училища са най-близо до моята родина. Учих в Техеран и Мсфакан, ала само след една година се магнах заради кучетата на шиитите, дано Аллах ги прокълне. Застранствах се пешком към Стамбул, където намерих много благочестиви и умни учители, но не каквито търсех. След това се присъединих към Големия Хадж³² за свещените градове Мека и Медина. В Мека се сдобих с тоя хамаил³³, който нося окачен на врата, а в Медина останах после за по-дълго време като ученик на един прочут мудеррис³⁴, дето знаеше почти наизуст изтъкнатите тълкувания.

— Би ли ми разрешил да поразгледам твоя хамаил?

Сали развърза връвта и ми подаде книгата с думите:

— Всъщност този Свещен Коран не бива да бъде докосван от ръката на неверник. След като аз въпреки това ти го давам, можеш да прецениш колко високо стоиш в почитта на моето сърце.

Коранът ми е толкова познат, колкото нашата Библия. Ако помолих за този екземпляр, то го сторих не заради съдържанието, а по друга причина. Искях именно да знам дали Сали наистина беше шериф³⁵. Като не намерих вписана и подпечатана въпросната отметка, попитах:

— Знаеш ли, че листата, в които е регистрирано името на всеки шериф, бива прашана ежегодно в Мека с Големия Хадж?

— Да.

— И че името на всеки шериф трябва да бъде вписано в придобития там от него хамаил?

— Знам го естествено. Та нали съм шериф!

— Защо тогава твоето име го няма в този Коран?

Едва сега той се усети какво бях целил, смути се и опита бързо да подмине въпроса.

— Защото забравих да поискам да го впишат и подпечатат при Великия шериф. Когато повече нямаше какво да науча от мудерриса в Медина, потеглих за Кахира. Висшето училище на Азар джами там е най-прочутото от всички страни. То има над осем хиляди талаба³⁶, сред които открих неколцина, стремящи се към чистата истина. Те ме отведоха при един мудеррис — единственият, който учеше за скороочаквания Махди. Аз станях негов ученик и на него дължа, дето сега мога да оповестявам на света хабера за идващия Водител по Правия път.

Сега той говореше толкова гордо и с такова превъзходство, че не се стърпях малко да му „посмачкам фасона“.

— Съзнавам, че ти си мъж от изключително значение. Мога ли да науча коя област или селище има преимуществото да се назовава твой роден край?

Този въпрос, изглежда, дойде ненавреме на Сали, защото се нуждаеше от къс размисъл, преди да отговори:

— Роден съм в Ед Димиат³⁷ в Египет.

— Странно! Аз те сметнах за кюрд.

— Защо?

— Най-напред заради няколко характерни звука в твоя език и после преди малко ти самият каза, че Кюрдистан бил твоята родина.

— Аз? Кога? — попита той повече угрижен отколкото учуден.

— Ти сподели с нас, че Персия била страната, лежаща най-близко до твоята родина. А най-близко до Персия лежи Кюрдистан.

— О, ефенди, подобни забележки човек не бива да приема така точно, сякаш са вписани в Корана. Аз действително произхождам от Димиат. Е, да, из Кюрдистан също съм яздил на няколко пъти, но в тази страна не съм и наполовина толкова известен колкото ти.

— Така ли мислиш наистина? Защо?

— Защото са ми разказвани твоите преживелици.

— Кои?

— Всичките. Особено се е врязала в паметта ми вашата битка с беббех-кюрдите³⁸.

— Тези беббеи са най-големите мошеници, които може да има!

Преднамерено си послужих с този рязък израз, като същевременно скришом го наблюдавах. Видях червенината на гнева да се покачва в страните му, ала той се овладя и попита привидно спокойно:

— Познаваше ли и техния шейк?

— Имаш предвид Гасал Габога?

— Да.

— Твърде добре го опознах. Той беше най-големият сред онези негодяи.

Тук видях, че Сали Бен Акил трябваше да призове цялото си самообладание, за да овладее своя гняв. Гласът му звучеше грубо и почти хрипаво, когато попита:

— Не си ли бил ти тоз, който е застрелял Гасал Габога?

— Аз не, но той дръзна да начене битка с мен и бе застрелян от един от моите спътници.

Че хаджи Халеф беше тоя спътник, премълчах, защото сега бях узнал каквото исках да зная. Този Сели Бен Акил беше действително мохамедански духовник. В това отношение не беше ни излъгал, но също така сигурно беше, че е по потекло беббех-кюрд, във висша степен вероятно дори сродник на онзи Гасал Габога. Аз трябваше значи много да внимавам, защото кръвното отмъщение нийде другаде не се прилага така стриктно, както при няколко кюрдски племена. Сякаш отгатнал мислите ми, Сали отбеляза по повод моя отговор:

— Следователно шейхът на беббехите е паднал в битка с теб, а дали от твоя куршум, или не, това е безразлично. Ти си обречен на кръвното отмъщение и аз се

учудвам, че се осмеляваш да се появиш отново по тези места.

— О-о, оттогава аз често съм бивал тук!

— Наистина ли? Понеже е невъзможно да те сметна за някой развейпрах, то трябва да притежаваш кураж, който няма равен на себе си. Моли се на Аллах да не допусне да паднеш в ръцете на тхар³⁹! Ако те мерне някой близък на Гасал Габога, изгубен си.

— Да, един от двамата ни ще е изгубен — или той, или аз.

— Ти, ти, не той, ефенди! Ти недооценяваш нещата, понеже си чужденец, и не само чужденец, ами и християнин. За вас християните нали се знае, че се големеее във всяко отношение и се считате за по-добри от иноверните. Ти няма да искаш да го признаеш, макар с поведението си да го потвърждаваш. Мюсюлманинът познава точно ужасиите на кръвното отмъщение. Ако той беше сторил онова, което ти тук си извършил, никога няма да посмее да се появи пак по тези места. Ти като християнин не познаваш Корана и нито законите и предписанията, според които живеят народите тук. Ти вярваш, че кожата ти е неуязвима като кожата на някой змей, през която не прониква никакво оръжие. Да, да, ти си мислиш даже в горделивостта на твоето християнство, че никой кюрд не би се одързостил да ти посегне и причини някаква страдание, защото вие се перчите с вашите канасил⁴⁰, дето ви пазят, закрилят, носят и водят, както някоя майка чува своето болно, слабо дете. Ама твоята надменност ще се смъкне в нозете ти, ако стигнеш до ужасяващото познание, че неспасяемо ще станеш жертва на кръвното отмъщение. Не върху един от двамата ще се стовари то, както ти преди малко каза, а само върху теб, единствено върху теб самия. Ти не можеш да си помогнеш и нито Бог може да ти помогне. Земята се клатушка под ходилата ти, почвата върху която стоиш, ще се отдръпне и ти ще полетиш надолу към Вечните страдания на Джехеннема, в който всички християни и други неверници ще се сберат за безкрайни страдания и никога несекващи мъчения. Ние обаче, вярващите, ще господстваме над вас като съдии на небето и пъкъла, на живота и смъртта, нехаещи за вашите писъци и ридания, понеже сте били дотолкова главозамаяни и безразсъдни, че да отричате аллаховото провеждане на Мохамед и изтъкнатите достойнства на исляма пред вашето лъжовно християнство!

Сали беше говорил с все по-нарастващ патос. Очите му блестяха и племенен верски френетизъм озаряваше неговото лице. Трябваше тайно в себе си да признае, че той притежаваше всичко, що си подобаваше на един странстващ проповедник на мохамеданството: убеждение, ораторска дарба, въображение, надутост, липса на образованост и съждения и не на последно място пълно невежество относно ученията и порядките на другOVERците. Понеже не му отговорих веднага, той добави:

— Ти мълчиш, съкрушен от истинността на моите думи. Да-а, свещеният ислям е слънце, пред което окаяните, жалки Шам'ат ед Дудх⁴¹ на другите верски учения чезнат като блуждаещите огньове, дето живеят само от вонята на тресавищата. Хората те наричат учен ефенди от Запада и ти надигаш надменно глава, защото произхождаш от Билад ел Алман⁴², ама цялата ти ученост потъва в ням безмълвие пред силата на моето сразяващо слово, а въоръжените армии на твоя народ, ако дойдат насам към Кюрдистан, ще има да се ваят в прахоляка и да молят за милост.

Не ми беше в намерението да споря със странстващия проповедник, защото имах чувството, че той ще ми наложи възможността в друго, отношение да се заловя с него. Но след като придаваше такова тълкуване на мълчанието ми, трябваше все пак да взема думата.

— Сали Бен Акил, ти, изглежда, си меджнун⁴³. Другояче не мога да си обясня факта, че придаваш на моето мълчание едно такова значение. Може би ти е известна поговорката: „Се дере'и, карван дибехухре“⁴⁴?

— Да — отговори той, без да си има понятие, защо точно тази поговорка цитирам.

— И също другата: „Ай ку тиф беке бер ба'и, тиф дике ру'и ху“⁴⁵?

— Също.

— Виждаш, колко добре разбираш кюрдски, макар да твърдиш, че си роден в Египет! Мислиш, твоята реч ме е сразила, ала керванът въпреки лаенето на кучето спокойно продължава пътя си. Плюеш срещу мен, но не мен, а единствено себе си улучваш.

— Ефенди, как можеш да ми говориш такива думи — кипна оня, — на мен, познаващият всички напътствия и закони на исляма!

Направих едно пренебрежително движение с ръка.

— Сигурно искаш да кажеш, че познаваш само напътствията на Корана, повече хич нищо, ама и тях не си разбрал правилно! От своето „сразяване“ аз ти заявявам: Ако един от двамата ни страда от прекалено въобразяване и надутост, то това си ти. С твоите познания на Корана нещата стоят зле, както веднага ще узнаеш, а и също законите и предписанията, според които народите живеят тук, аз познавам по-добре от теб. Ти твърдиш, че ние християните сме разчитали на консулите си и от тях сме били закриляни като невръстни деца. Ако наистина са ти разказвали за нас, я приведи барем един-единствен пример, когато аз съм се обърнал към някой консул, или чак пък настоявал за помощта му! Назови ми също така мерак и един-единствен случай, когато съм бил дундуркан като болно и слабо дете! Аз, напротив, мога да твърдя и също да докажа, че някои мюсюлмани и до днес са живи и се чувстват добре единствено благодарение на моята помощ, помощта на християнина. Тъкмо кюрдите от племето беббех знаят много добре дали съм такъв слабак, какъвто ме изкарваш. Иди да ги питаш и ще разбереш какъв страх им имаше цялото им племе! Сред тях има...

— Мълчи! — сепна ми се Сали Бен Акил. — Беббехите са герои, които не познават страха. И най-малкото от теб са...

— Сдържай си устата! — пресякох го аз заповедно. — Да не би да си беббех, та се заемаш така с тях? Трябва ли да мисля, че не в Египет, а тук си роден? Поводи за това ми даде достатъчно! Аз те предупреждавам! Ти дръзна да ми кажеш, че нито аз съм можел да си помогна, нито Бог, само че Бог вече е помагал чрез мен на някои мохамедани, които иначе щяха да бъдат изгубени. Как по-нататък ти хрумна да твърдиш, че ние християните сме били обречени на Джехеннема? Кой серсемин те е поднесъл с тия приказки? Да не би някой от твоите учители? В такъв случай ислямът е за съжаление, дето не разполага с по-добри учители! Ако вие не го знаете, то значи ние християните по-добре знаем от Корана, че Мохамед неколкократно обяснява. Небето е отворено и за християните. Погледнеш ли в хамаила, който носиш на врата, но в главата, изглежда, нямаш, ще намериш местата, които имам предвид! И най-сетне твърдиш, вие мохамеданите сте щели в отвъдния живот да господствате над нас като съдии на небето и пъкъла, над живота и смъртта. Ако не бях чул думите ти със собствените си уши, щях да сметна за невъзможно, че един мислещ човек може да изрича такива дивотии и е способен на такова високомерие. Не казва ли Мохамед и не казват ли халифите и всички тълкуватели на Корана, че Иса Бен Мерием⁴⁶ е единственият, който ще дойде от небето в Ахърета (Съдния ден) и от Омаяд джами в Дамаск ще съди живи и умрели? Христос, когото ние почитаме като Божи син! Значи не вашият Мохамед, а нашият Христос ще съди, защото само Бог може да съди, а Христос е Бог, докато Мохамед, вярно, е бил ваш пророк, но все пак човек. Къде оставаш тогава ти, Сали Бен Акил, като твърдиш, че и ти щял си да съдиш над небето и пъкъла, над живота и смъртта! Когато един ден се явиш пред Иса Бен Мерием, какво ще те пита той, и какво ще можеш да му отвърнеш ти? Той ще бъде твоят съдник, твоят справедлив, но строг съдник. И на него ли, Божествения основоположник на християнството, ще речеш, че християните, неговите вярващи, трябва да бъдат обречени на вечните страдания и безкрайни мъчения на преизподнята, защото не Мохамед, а него са почитали?

По време на словата ми Сали Бен Акил напразно на няколко пъти бе понечвал да ме прекъсне. Сега обаче беше занемял и седеше мълчаливо пред мен. Ето защо

продължих:

— Е, не отговаряш? Аз оборих всичките ти твърдения. Ако можеш да кажеш нещо срещу моите думи, говори!

Понеже той запази упорито мълчание, думата взе дребният Халеф:

— Сихди, той се чувства, както съм се чувствал аз, и както се чувства всеки, който си позволи да приказва срещу твоята вяра. Спомняш ли си какъв зор си давах в началото на нашето запознанство, а и по късно, да те отклоня от християнството и приобща към исляма?

— Хаджи! — обърна се тогава грубо към него странстващият проповедник. — Кажи, мюсюлманин ли си!

— Такъв съм.

— И при все това говориш застъпнически думи за християнина!

— Аллах! Аз и нещо повече от думи бих изговорил, да, да, бих накарал даже кремъклийката и ножа ми да проговорят застъпнически за него!

Халеф го каза с тон, от който кажи-речи звучеше заплаха, и неустрашимият дребосък си беше баш човекът, способен да придаде необходимата емфаза на своите думи. Сали знаеше това — нали беше слушал и за него колкото за мен — и ето как сметна за уместно поне засега да не тласка по-нататък своята враждебност. За него беше много важно също така, както по-късно забелязах, да не ни дава никакъв повод да си съставяме неблагоприятно мнение за него и така, той се овладя и отбеляза примирително:

— На мен и през ум не ми е минавало да нападам ефендите. Нека си остане той християнинът, който си е, а аз ще си продължавам както пред да изповядвам Мохамед, когото Аллах е възвисил над всички небеса.

— Но ти говореше не само за вярата, а го заплашваше с кръвното отмъщение!

— Заплашвал съм го? Не, не съм. Аз почитам Кара Бен Немзи ефенди и се възхищавам на делата ви, поради което си позволих да изрека едно предупреждение, идващо от доброжелателно сърце.

— Тогава за в бъдеще имай предвид, че няма как да се радваш на доброжелателно сърце, ако това сърце си служи с невежлив и сприхав език! Ти ни покани да ядем с теб. Ние следователно сме твои гости, а с гостите си човек не бива да се дърли.

— Имаш право. Аз няхах намерението да ви докача или наскърбя. Ако въпреки това съм казал някоя дума, дето не ви се е поправила, то простете ми! Аз съм капнал от пътуването, а един морен човек често не внимава за онова, което говори.

Думите му прозвучаха толкова меко и примирително, че вероятно биха могли да оказат на някого друго възнамеряваното въздействие, ала върху мен не произведоха нужния ефект. Който можеше така да се владее, от един религиозен плам да „спадне“ до смирена молба за прошка, беше лицемер, от когото човек трябваше да се пази. Външно аз се показах приветлив, ала вътрешно бях резервиран и от преди, и след известно време изтъкнах като претекст неговата умора, за да напуснем компанията му. Ние се оттеглихме в нашето отделение, а той излезе вън до конюшната да нагледа коня си.

Когато влезе отново, взе една главня от огнището и пристъпи с нея зад раковата стена, където ние междувременно вече си бяхме легнали. Той ни освети и се извини:

— Прощавайте, че ви безпокоя! Аз ви пожелах само „лелетак са’иде“⁴⁷ без да ви предоставя на Аллах, както човек го върши с гостите си! Фи аман Аллах! (Аллах да ви закриля!) Дано ви споходи дълъг, спокоен сън!

— Ма шах Аллах кан вама лам ясах лам йекун (Каквото Аллах поиска, става, каквото не иска, не става) — отговорих му аз.

Той ни помахаша приятелски и ни напусна, без да е извлякъл двоякия смисъл на моята религиозна сентенция. През междините на плета видях, че си приготви с

помощта на седлото и завивката постеля в близост до оджака и се изпъна на нея.

Защо Сали беше дошъл още веднъж при нас? Наистина ли от учтивост? Определено не! Дали не искаше да види къде и как лежим? Много вероятно! Ако случаят беше такъв, то той имаше някакво намерение, което щеше да ни подхвърли на опасност. Ето защо му дадох отговора, чието значение той не отгатна. Трябваше ли да изкажа пред Халеф предположенията си? Не. Милият, добър дребосък повече от мен се нуждаеше от сън, така че аз реших да не го безпокоя, като предпочетох сам да бдя цялата нощ. Халеф беше по-малко застрашен от мен, понеже лежеше до стената, докато моето място беше такова, че един промъквач се враг най-напред мен щеше да достигне. Не мина много и неговото леко, равномерно дишане издаде, че е заспал. Тогава аз се отместих от постелята си, за да мога да предотвратя с нападение евентуалното покушение.

Там, където сега лежах, имаше в плета една по-голяма пролука, през която можех по-лесно да правя наблюденията си. От двете страни на оджака бяха отрупани изсъхнали тръстика за подпалки и сухи дърва за поддържане на огъня. Преди да угасне напълно, видях, че Сали измъкна ръце от завивката, надигна леко глава и погледна зорко към нас. Това обстоятелство затвърди моето подозрение. Сетне стана съвсем тъмно и аз можех да се опаням само на ушите си.

При такива положения времето тече мъчително бавно. Минутите се превърнаха за мен в часове, ала аз не отслабвах внимание. То най-сетне, най-сетне бе възнаградено според очакването, защото чух един лек шум, какъвто предизвиква влачена по земята дреха. Ако моят слух не беше така изострен от пребиваването ми в Дивия запад, то сега сигурно нищо нямаше да усетя.

Колко добре, че бях проявил мнителност и ме бе обзело подозрение! Беббех-кюрдът — защото че беше такъв, за мен сега бе неоспорим факт — се чувстваше като кръвен отмъстител. Каква слава и какви почести за него, ако занесеше на своето племе хабера, че е убил Кара Бен Немзи и Хаджи Халеф Омар! Едно такова кърваво деяние според представите на тези хора не стоеше в ни най-малко противоречие с неговата духовна професия.

Той се плъзна при нас през плетовия отвор и се насочи после надясно, където бях лежал първо, и където Халеф още лежеше, докато аз се намирах сега наляво. Не можех да го видя, но въпреки това не се мамех, защото лекото търкане на дрехата не беше слухова измама, а и дори все още да се бях съмнявал, то сега едно късо, но ясно изпукване ми подсказа, че не се лъжа. Беше изпукването на някаква става, което при един добре школуван „промъквач“, наистина, не може да се случи.

Когато кръвният отмъстител направи обръщането, аз го последвах — на двете колена и лявата длан, защото трябваше предпазливо да протегна дясната. Така докоснах подметка от обувката му, които той по непростим начин не беше събул. Когато се пробутах странично още по-напред, напилах крайчеца на неговия хаик. Значи и него даже не беше свалил. Хванах го тоя крайчец, ама хлабаво, така чувствах всяко от движенията му, докато се намери близо до мястото, където предполагаше, че съм. До момента беше лазил на четири крака, сега се изправи на колена. Това беше подходящият миг за мен. Аз се надигнах на свой ред и посегнах с две ръце. Пипнах го с дясната ръка за мишницата, а с лявата за тила. Ужасът от неочакваното докосване изтръгна от него висок крясък. Привлякох го напълно към себе си и го склещих с две ръце за гърлото така здраво, че не му бе възможна ни най-малка съпротива. Ръцете му се отпуснаха и ако не го държах, щеше да падне.

Халеф се бе събудил от крясъка. Дребният, запазващ присъствие на духа мъж веднага скочи, измъкна пищава от пояса, както чух по щракването на петлето, и извика:

— Какво има? Кой кряска тук? Сихди, къде си?

— Тук — отговорих. — Имаш ли още у себе си кибритат⁴⁸?

— Да, тук в пояса.

— Отскочи тогава до оджака и бързо запали огън!

— Защо? Къде е Сали Бен Акил?

— Тук. Държа го здраво, искаше да ни убие.

— Аллах, валлах! Стискаш ли го съвсем сигурно?

— Да. Не се безпокой! Но трябва да имаме светлина.

— Сегичка, ей сегичка! Припкам. В миг ще стане видело! Да убие! Нас! Тоя мискин! В Джехеннема ще го пратим за тая уйдурма! Ама преди туй ще получи от мен сто камшични удара баш там, където най-малко ще му хареса!

Хаджията се разбърза към огнището. Сали се размърда под мен и посегна към ръцете ми. Стоварих му един пестник по главата, от което изгуби съзнание. В този момент вън се разгоря запалената тръстика и хвърли отблясъците си през многобройните дупки на плета. Точно пред мен видях да лежи ножа на кюрда, значи наистина бе искал да ни намушка. Вдигнах го, втъкнах го в пояса си и извлякох припадналия навън до огнището, където междувременно дървата се бяха разпалили. Докато връзвахме там краката наедно и ръцете на гърба на спипания злосторник, Халеф се осведоми:

— Ама, сихди, как е възможно тоя човек, на когото все пак бяхме гости, да се стреми към живота ни?

— Предполагам, че е кюрд и принадлежи към племето на беббехите!

— Машаллах! Беббех! Значи кръвно отмъщение! А пък преди да си легнем ни повери на закрилата на Аллах!

— За да ни заблуди. Та нали ни пожела също дълъг сън, с което вероятно е имал предвид мъртвешкия сън.

— Иил'ан дакно! (Проклетата да е брадата му!) Когато си легнах, хич нямах мерака да се събудя извън тая земя! Ти спаси и моя, и твоя живот. Значи ние двамата ти дължим най-голяма благодарност. Как обаче съумя да предотвратиш убийството?

— Останах буден, защото подозирах какво намерение има негодият.

— И ти нищо не сподели с мен, ефенди?

— Защото сънят ти беше необходим, драги Халеф.

— О, сихди, какъв мъж си само. Ти можеш хем да бъдеш строг и достолепен като владетеля на всички владетели в Стамбул и в следващия миг хем да си отново пълен с благодетел, доброта и радушност като сърцето на любима жена! Ама да се надяваме твоето дружелюбие ще секне, когато се стигне до наказанието на тоя убиец!

— Ти се намираш в заблуда, ако го считаш за убиец. Та нали не му се удаде да ни отнеме живота.

— Да, да, знам, знам! При теб отново излиза наяве онова, което наричаш добрия християнин. Който само се домогва до живота ти, си е съвсем порядъчен човек. Който минава при теб за убиец, трябва първом десет пъти да те е ръгнал смъртоносно и после двайсет пъти да те е гръмнал смъртно, па дори и тогава мога да се басирам, че ще го пуснеш безнаказано да офейка, защото твоят Инджил⁴⁹ ти повелява даже на врага да отвърщаш с любов. Виж, Сали отваря очи! Как ми се ще сега да мога да грабна камшика и да му наброя сто пиастри, ама не сребърни, а кожени, изрязани от кожата на речен кон. Само че както те познавам, май ще трябва да се откажа от тая работа. Няма да се пролива кръв и съгласно твоите възгледи нищо лошо няма да се случи. Аллах, Аллах! Ама пък какви чудати, непонятни люде сте това християните!

Макар да окайваше по тоя начин мен и християнството, Халеф самият беше в душата си един добър християнин, а въздишките, с които оплакваше мекосърдечието ми, още преди да съм могъл да го покажа, всъщност не бяха нищо друго, освен една неосъзната подкана да проявя милост.

Сали дойде на себе си. Като се почувства вързан, той ни погледна учудено. Спомняйки си после какво се бе случило, нададе вик на ужас. След това остана да

лежи нямо, със здраво стиснати устни. Толкова по-красноречиви обаче бяха изпълнените с омраза и бяс погледи, които отправяше към нас.

— И сега ли още ще твърдиш, че си роден в Димият? — попитах го аз.

Той не отговори веднага, ала после изсъска яростно през зъби:

— Хитростта ми повеляваше да кажа неистината, но пък не си мисли, че от страх пред теб сега ще продължа да лъжа! Аллах като че те бе дал в моите ръце. Аз се заблудих в неговата воля.

— Май не ти е пръв път да се излъжеш в Божия промисъл. Ти си кюрд. От племето на бебехите?

— Да.

— Шейх Гасал Габога беше твой роднина?

— Той беше брат на моята майка.

— Разбирам. Ти узна тук кои сме и кръвното отмъщение те принуди да ни поискаш живота.

— Да, то ме принуди, както сега теб ще принуди да отнемеш моя.

— Аз съм християнин и не познавам кръвното отмъщение!

— Кръвното отмъщение може би не, но все пак отмъщението!

— Него също не. Бог е разплатникът.

Изразът на неговото лице се промени. Той ме погледна изумено.

— Позволено ли е на християните да се стремят безнаказано един другиму към живота?

— Не. Човекът, който се стреми към живота на другого, изобщо не е християнин, макар и да се пише такъв. Нашата Китаб ел Мукад'дас⁵⁰ ни повелява: „Не убивай!“ и „Обичай враговете си!“, и истинският християнин се придържа строго към тези заповеди. Но който пролива човешка кръв, бива наказван от властите, които Бог е определил за тая цел.

Един лъч на надежда проблесна по неговото лице и той попита бързо:

— Значи ти ще ме предадеш на властите?

— Не. Аз няма да те убия и няма също да те предам на властите.

По чертите му сега плъзна израз, който не може да се опише. Удивление, надежда, съмнение, озадаченост, тревога — всичко това се отразяваше по тях, докато омразата отново получи надмощие.

— Ти се подиграваш с мен! — избулва Сали. — Е, да, говори се, че ви било заповядано даже на враговете си да правите добро, ама за кой ли човек ще е възможно да го стори! Христос би бил един Санам ел хайваниййе⁵¹, ако изисква от вас нещо, което никой човек не е в състояние да извърши!

— Ти говориш като мюсюлманин, който не познава любовта, ние обаче я познаваме и проявяваме. Ти поиска моя живот, ала не го получи, затова аз ти подарявам твоя. — Когато казах това, аз взех неговия нож, прерязах с него вървите му, после му го подадох с протегната ръка и прибавих: — това острие не може да ме пониже, ето защо ти го връщам. Вземи си го!

Тогава бебехът скочи. Очите му се разтвориха широко. Устата му — почти бих могъл да кажа — зина, а двете ръце потръпваха, без обаче да посегнат към ножа.

— Аллах я алам ел гхебе (Аллах знае скритото), ала аз не знам какво да мисля! — извика. — Това гавра ли е все таки, или сериозно?

— Сериозно е.

— Значи ми подарявате живота? — дивеше се фанатичният мюсюлманин.

— Да.

— Ами ако продължа да се придържам към отмъщението си?

— Тогава Бог ще ни пази, както ни предпази преди малко. Ти каза, там на масата, че нито аз мога да си помогна, нито Бог. Сега виждаш, че той ми помогна. На него ще разчитам и занапред. Ти си свободен и можеш да правиш с отмъщението си каквото си искаш!

Тогава кръвният отмъстител издърпа ножа от ръката ми, отстъпи няколко крачки назад, зяпайки ту мен, ту Халеф с несигурен взор, и накрая каза къде подигравателно, къде затрогнато:

— Благодаря ти, ефенди! Ако това, което ти сега издума и извърши, наистина идва от сърцето ти, то ти или из един път си се шашнал, или пък християнството е много по-добро, отколкото съм си мислил. Но тъй като аз съм предпазлив човек и не вярвам ни на теб, ни на вярата ти, сега бързо ще се махна и няма да чакам, додето ти се върне изгубеният разсъдък. Не се ли върне обаче, то нека Аллах да увеличи здравето ви с толкова, колкото разум сте изгубили!

Сали Бен Акил събра бързо завивката си и изхвърча през вратата. Няколко минути по-късно препусна, без нещо да плати, както по-късно чухме. Когато тропотът от коня му заглъхна в тишината на нощта, Халеф направи една полуядосана, полуразвеселена физиономия.

— Ето че офейка, без наказание и без удари! И при това нито даже мисли, че всичко е било сериозно от твоя страна! Сихди, какво ли не трябва да преживявам с теб! Ти възраждаш твоите врагове и нажаляваш приятелите си, карайки ги да изпитват тиха тъга по кожата на камшика, който не бива да размахват! Ако продължаваш по този начин да възнаграждаваш враговете си, всеки умен мъж ще предпочете да е твой противник, вместо да ти е приятел!

— Хокай си! Аз все пак знам, драги Халеф, че съм постъпил изцяло според повелите на твоето сърце. По-рано ти беше привърженик на тхар, ама сега те е жал и един червей да стъпчеш.

— Да, сихди, тук имаш право, защото колкото е по-голям червеят, толкова повече ме нажалява, ако пък се появи в човешки облик, то ислямът с всички халифи и тълкования е забравен и аз мисля единствено за теб, от когото изпървом исках да направя мюсюлманин. Ела, нека повторно идем да спим. Вече няма да бъдем обезпокоявани, защото този Сали Бен Акил повече няма да се върне. Той узна, че е по-сгодно дружески да ни покани на ядене, отколкото да изпълни спрямо нас законите на кръвното отмъщение. Ако един ден се изплъзне толкова леко и на Ангела на смъртта, както се измъкна от нашата разплата, ще достигне Седмото небе на Мохамед.

Ние хвърлихме още няколко дървета в огъня и после си легнахме, без някой в къщата да е разбрал колко близо сме били до смъртта.

8. „О, сихди, конете ни!“

Предполагайки, че няма да бъдем отново обезпокоени, Халеф се бе излъгал, защото не бяхме спали и има-няма два часа, ни събуди някаква врява, която се бе надигнала вън. Беше хор от крясъци и резове, от който сегиз-тогиз долавяхме вика „иа харика, иа харика!“⁵². Значи някъде в селището нещо гореше и колкото и малко да ни влизаше това в работата, ние все пак скочихме и изтичахме навън, за да предложим в случай на необходимост помощта си.

Видяхме, че се касае за голям пожар, и се завтекохме към въпросното място. Ако човек си представи пожар в някое малко, усамотено градче в Германия, и то по времето, когато не е имало пожарна команда, то ще добие съвсем бегла представа за голямата суматоха, в която бяхме въввлечени ведно с другите, и за бурните сцени около нас. Гореше точно в противоположния край на селището. Нататък търчеше и се стичаше всичко живо, или по-точно, хората бяха мъкнати и носени нататък. След късо време ние се набутахме в една гъста блъсканица от народ, от която нямаше измъкване. Тая блъсканица се люшваше ту надясно, ту наляво, ту напред, ту пак назад. Всеки крещеше, колкото му глас държи, ама какво гореше там, къде гореше и при кого гореше, това май никой не знаеше. Ние така и не разбрахме. Бяхме „вклинени до дупка“, няхахме собствена воля, не можехме самостоятелно да се движим и трябваше да полагаме най-големи усилия поне да останем заедно.

В тъпканицата се сетих за нашите коне, които в усърдието си да се покажем готови за помощ, бяхме зарязали в хана без защита и надзор. Какво сега, ако нещо им се случеше! Хората бяха видели и се възхищавали на моя Рих, а тук по тези краища всеки човек си е роден конекрадец. Хвана ме страх. Споделих с Халеф угрижеността си и ние впрегнахме всички сили да си пробием път, за да се върнем в хана. Но колкото повече се бутахме, натискахме и блъскахме, толкова повече бивахме притискани, мачкани и сръгвани. Скоро вече не чувствахме костите си и се отказахме да прокарваме волята си, когато внезапно помощта дойде. И тази помощ пристигна с тулумбата.

Тулумбата? Какво е това? Естествено онова, което е неизбежно необходимо при един пожар, а именно пожарната пръскачка. Пожарна пръскачка! Та нима имаше в онова малко, забутано селище на Кюрдистан пръскачка, наистина пожарна пръскачка? — ще ме запита някой невярващо. Да имаше една, и то само каква! О, тулумба! Вече те бях виждал в Турция, бях те срещал в Персия, а в Кайро ти даже ме събори заедно с магарето, на което седях, така че магарето се озова връз мен. Но формата, в която ти ми се яви тук в Хой, за малко да ме заблуди в теб и твоята добре известна конструкция. О, тулумба, оттогава ме дострашава от теб! Предрешена ли беше, за да не бъдеш разпозната? Или това беше само притворство от твоя страна? Както и да е, дано късметът ме предварди да те срещна още веднъж в живота в тоя облик и по тоя начин! О, тулумба, ужасна тулумба!

Писано било на хората да объркват целта и средствата, главното и второстепенното, съдействието и препятствието. Който не го счита за възможно, нека замине за Хой и накара там да му покажат тулумбата, пък после ще повярва! За да схване нещата човек, нека си представи... не, не, нека не си представя нищо, ами да направи опита така, както аз го направих, при което всяко мислене издъно ще му се отще. Та ние двамата, Халеф и аз, напразно бяхме опитвали да се измъкнем от вкоравения, сбит човешки кнедел, в който представлявахме две малки, чезнещи пръжки. Тези усилия бяха имали само нежелания резултат, че ние се намърдахме още по-навътре и накрая бяхме разделени един от друг. Халеф сега се намираше на късо разстояние зад мен, така че помежду ни имаше може би пет или шест човека. Аз се обръщах, блъскан все напред, често към него, като се разбирахме само с помощта на жестове, понеже от всеобщата, оглушителна гълчава не можеше дума да се чуе.

Ревът беше така ужасяващ, че бях убеден — няма как повече да се повиши. Независимо впрочем от значителната разлика на аларма в немския и гюрултия в турския език, нека изобщо не си мисли, че многочислените кресльовци си служеха с турски, арабски и персийски езици. Внезапно тези ужасяващи звукови вълни се преобразиха в най-страховитите звукови цунами. Реването се преобърна в бушуващ грохот, и то точно зад мен.

Обърнах се и забелязах в тълпата някакво непрекъснато проникващо напред, разблъскващо движение, което не можех да си обясня. Застанете до някой водоем с неподвижна вода и наблюдавайте някоя риба, която плува в права посока по повърхността! Водата бива повдигана при върха на главата и отхвърляна вдясно и ляво под формата на раздвижени назад вълни. Главите на човешкото множество зад мен ми напомняха една такава водна повърхност, като забелязвах и същите изтичащи на две страни вълнови движения, ала не можех да видя рибата, която надигаше с муцуната си водата, която с други думи означава, изхвърляше нависоко хората пред себе си, защото в бавно напредващо, право към мен насочено движение всички срещнати от шпица на това движение хора биваха запокитвали над главите на тълпата. Кой и какъв беше шаранът или щуката, формираща тези странни вълни по повърхността на гъсто сбутания човешки поток? Не знаех и не можех да отгатна, защото всеки, когото питах, беше дотолкова зает със себе си своето спасение, че нямаше нито време, нито желание да ми отговори.

Невидимата риба приближаваше бавно, но сигурно, съпроводявана от един направо замайващ, беснеещ ехтеж от човешки гласове. Тя почти беше достигнала Халеф, а той не я забелязваше. Аз вдигнах две ръце за предупредително движение, ала то дойде твърде късно, защото в тоя миг дребният хаджи също беше запратен нагоре. Той се намираше под един широко и ниско разклонен хор⁵³ и излетя толкова високо, че неволно простря ръце за помощ, докопа един от клоните и остана увиснал на него. Сега и той зарева с все глас. Аз не го чувах, наистина, но го виждах по устата му, която сега вече можеше да бъде наречена паст — беше толкова широко разчекнатата, че показваше всичките си трийсет и два зъба, а Халеф притежаваше захапка, за която можеше да му се завиди.

Докато го наблюдавах, хич и не мислех за себе си. Но ето че из един път нещо внезапно се намърда между краката ми. Преди да съм съумял да посегна и разбера какво беше нещото, бях също повдигнат и получих едно рязко, енергично изстрелване на височина над три метра. От тези висини се стоварих сетне върху главите на човешката тарапана и бях, без да достигна вече земята, от двайсетте или трийсетте ръце, протегнали се към мен, сграбчен, бутан, дърпан, блъскан и теглен, така че насмалко и аз да зейна уста като Халеф и да се включа в реването. Ето как бях, лежащ върху главите на хората, мъкнат известно време насам-натам, додето ме осени идеята да се преселя по един необикновен начин на сигурно място. В прериите на Северна Америка бях навлизал заедно с други ловци на кон посред стада дивизи бизони и докато стадото се носи вихрено напред, съм скачал от гърба на един бизон върху друг, за да си избира най-подходящото животно. Ето за какво се сетих сега. Освободих се от вкопчените в мен ръце, понадигнах се и подхванах една еквилибристика на четири крайника, без да ме е грижа къде слагам ръце и крака. Същевременно раздавах многобройни удари и блъсъци, ама и на свой ред получавах толкова обратно. Как е изглеждал после тоалетът ми, можете добре да си представите! Но: „С иглата в ръка човек кърпи често своята одежда!“

Спасителният път беше насочен към тополата, в чиито клони Халеф сега на спокойствие и сигурност царуваше. Не беше кой знае колко далеч дотам, ала ударите, които раздавах и получавах, така ми утежняваха пътя, че допътувах при хаджи Халеф поне с пет минути закъснение. „Допътувах“ в случая е правилната дума, защото аз чисто и просто влетях в клоната и трябваше здраво до се вкопча, за да не излетя отново от другата страна.

Халеф ми изкрещя нещо, което не разбрах. Бях кажи-речи изчерпан, буквално се борех за глътка въздух и усещах чуването на пулса по цялото си тяло. Когато след няколко дълбоки вдишвания и издишвания се поуспокоих и се сдобих с едно по-стабилно седалище, намерих време да отправя поглед под себе си и тогава видях всъщност най-сетне странната, тайнствена „риба“, която методично и ефикасно пореше човешкото море, и която бе запратила с муцуната си толкова нависоко Халеф и мен. Тази риба беше тулумбата, пожарната пръскачка. Сега тя беше отминала тополата. Ние я наблюдавахме как продължава да работи и можехме да разгледаме конструкцията ѝ. Виждайки я, аз изпървом се сачисах, ала сетне прихнах в сърдечен смях, който за жалост напълно се изгуби във всеобщата дандания. Халеф също се кикотеше, както отсъдих по весело разтегленото му лице.

Когато избухне огън, той трябва да бъде угасен с вода — това много вероятно е една правилна мисъл. Когато избухне огън, хората прииждат на тълпи. Това е мисъл, която навярно също съдържа много истина в себе си. Един западняшки конструктор на пожарни пръскачки ще обяви първото съображение за основна идея. Ориенталският майстор обаче, от чиито ръце се беше пръкнала тулумбата, бе приложил метод за умозаклучение, който далеч превъзхождаше всеки западноевропейски начин на мислене. Той е сложил показалец на носа и си е казал: „К'ва ти е файдата от една тулумба, дете ще пръска вода, наистина, в огъня, ама от калабалъка не можеш я закара до мястото, където гори!“ Та ето как преценил значи хитроумно превозването на пръскалото за много по-важно даже от самото пръскане и следствие на това беше заложил основната тежест при конструкцията в отстраняване препятствията по пътя на придвижването на тулумбата. Като всеки изобретател и той сигурно някога е чувал за „шестте най-прости машини“: лост, макара, колело, наклонена равнина, клин и винт, като е изразявал особено предпочитание към клина. Не беше ли чудо тук, че планираната тулумба му се беше явила насън в клинообразна форма, и той последвал това подсеждане от страна на Бога на съня? Да, той даже се проявил като още по-умен и съобразителен от този бог, защото беше съоръжил клиноподобното съоръжение с едно лостово-кобилично движение, благодарение на което ставаше възможно, всеки човек, който не се е отдръпнал от пътя на тулумбата, просто да бъде запокитен във въздуха и после зависеше от угодата на въпросния дали ще остане залепнат за въздуха, или ще застане на своята нога с известния закон за свободното падане.

Аз не мога да отрека възможността, сред моите читатели да се намира притежателят на някоя фабрика за пръскачки. За в случай, че на този господин се стори във връзка с конструкцията на тулумбата от Хой, прилагам скица на тази пожарна, пръскачка, при което същевременно преследвам целта, да поставя като обект на възхищение чертожния си талант.

За яснота на тази скица служи следното:

ab е ос на колата, на която в a и b се въртят две високи колелета. Върху нея е монтирана изработената от здраво, твърдо дърво рама $cadb$, чиято съпротивителна способност е подсилена с гредата cd .⁵⁴

Цялото съоръжение представлява една двуколка с по един източен, тесен гредови триъгълник отпред и отзад, които взаимно се уравновесяват. Не е необходимо някакво особено усилие да се наведе задният триъгълник и с това да се издигне предният или обратното. Командата на тулумбата се намира във вътрешното пространство на задния триъгълник, значи не може да влиза в непосредствен досег с отстраняваните притежатели на почетната титла „публика“. Тези пожарникари — бяха двацет — бутат платформата напред в тълпата, без изобщо нещо да ги е еня. И от време на време повдигат задните греди, при което предната част потъва дълбоко и попада между краката на стоящите на пътя, защото върхът преминава в тясна греда. Натиснат ли те сега рязко рамата надолу, то

всички, които са уловени, биват според силата на натиска повече или по-малко нависоко запратени, докато клинообразната рама изблъсква другите настрани. Можете да си представите крясъците, контузиите и блъсъците при врязването на един такъв клин в гъстата тълпа! До идеята, да построи една такава тулумба, може да стигне само човек, който си има работа с кюрдско население и има кюрдски мозък в главата.

Разбираемо е, че пръскачката напредва извънредно бавно, защото много често трябва да спира, и нееднократно се случва опърничавата човешка маса да се отбранява. Последницата в настоящия случай беше, че тулумбата въобще не достигна до огнището на пожара, и голямата дървена плевня, запалена от подпалвачите, изгоря напълно.

Но разсъдливият изобретател беше взел под внимание, че пръскачката ще си стигне до местопредназначението, и за този случай беше курдисал в точка на колесната ос една яка кука, на която под помпата висеше една каца за вода с няколко ведра. Колчем от онова време потърся пример, за да обрисувам обществените порядки в Ориента, винаги се сещам най-напред за тулумбата на Хой. Впрочем това кюрдско селище Хой Санджак да не вземе пък да се сбърка с персийския град със същото име, разположен в провинция Азербайджан край керванския път от Ерзурум за Табриз, един от най-красивите персийски градове и с население около тридесет хиляди жители.

Аз останах да седя с Халеф на сребърната тополя, докато тулумбата вече не можеше да се види и тъпканицата се бе разнесла заедно с нея. Тогава слязохме. Едва сега почувствах блъскането и ударите, които бях получил. Халеф също разтриваше тялото си на различни места, при което отбеляза по свойствения си забавен маниер:

— Сихди, ако огънят там гори, както на мен крайниците ми, то той няма да може да бъде погасен, толкова повече, че в кацата на тулумбата нямаше вода.

— Нямаше вода? Знаеш ли го със сигурност?

— Да, защото на един от мъжете, дето тикаха пръскачката, му беше угаснал чибукът и той го пхна в кацата, което нямаше да стори, ако вътре имаше вода.

Напуши ме силен смях. Един пожарникар с чибук и кацата за вода като хранилище за лули, та това беше повече от комично! Халеф се разкиска заедно с мен и продължи:

— Мъжът, изобретил тая тулумба, трябва да е заел идеята от тартора на шеятините⁵⁵. Дано се пече за това в Джахеннема, където няма пръскачки, които да изгасят пламъците на мъченията. Моето тяло се чувства като някой вехт камилски чул, от който е била изтупана мърсотията на сто години. Щастие е, че късметът е бил толкова разбран да посади тук за мен тоя Хор ет тахлис⁵⁶, която и на теб предостави закрила! Когато ти се мяташе насам-натам върху главите на мъжете от Хой, през душата ми мина болката на съчувствието. Твоето поведение и движенията ти бяха величави като на падишаха на Персия по случай някой голям прием и ако мисълта за нашите коне не ме... о, сихди, конете ни, конете ни! Какво ли ще правим, ако са ги задигнали!

— Хайде бързо към хана, Халеф! Пътят нататък сега е свободен и аз също изпитвам някакво безпокойство, което не мога да пропъдя. Трябва да отидем при конете!

Същевременно се затичах бързо и дребният хаджи ме последва, като се придвижваше каже-речи с подскоци заради късите си крака. Вече не мислехме за огъня, а само за конете, които в отзивчивото си филантропство бяхме оставили без надзор. Някакъв глас в мен ясно и категорично твърдеше, че с конете нещо не е наред. Стигнахме в хана, в чийто двор нямаше жива душа, защото всички освен съдържателката се бяха втурнали към пожарището, влязохме в салона и го заварихме тъмен, понеже не гореше свещ, а огънят в оджака беше угаснал. Аз изобщо не изчаках да стигна до задното помещение, а още с влизането извиках

жребца си по име. Той беше свикнал да ми отговаря с дружелюбно пръхтене. Само че сега този отговор така и не последва и аз хукнах изплашен към нашето изолирано помещение.

— Няма ги, Халеф! — викнах. — Изчезнали са, иначе Рих щеше да се обади!

Халеф спря. Той, който в други случаи не познаваше страх и боязън, от ужас не можа да продължи.

— Изчезнали са, няма ги? — пропелтечи. — Аллах му'авин! (Аллах да ни е на помощ!) Ако конете ни са откраднати, ще останем да лежим тук като риби на сухо. Ужасът скова всичките ми крайници. Надявам се, твоите барем да са останали пощадени!

Когато достигнах задното помещение и протегнах ръце към конете, улових само въздуха. Моето предчувствие значи не ме беше подвело. И ме прониза едно едва ли не още по-лошо опасение, като сетих за нашите оръжия. Ако бяха изчезнали и пушките ми, загубата щеше да е двойна. Преди да изтичаме одеve навън, бях ги сложил в задния ъгъл при кремъклийката на Халеф и бях метнал върху тях завивките ни. Сега се озовах с няколко крачки там и се наведох. Слава Богу! Завивките все още си лежаха така и аз напипах под тях пушките! Едновременно с това чух гласа на Халеф:

— Конете наистина ли ги няма, сихди?

— За съжаление, да!

— Дано Шейтана пече крадците! Трябва самият да се уверя, че това е вярно. Идвам при теб! И ако те... Аллах! Тук се спънах в някакъв човек, който лежи на земята и... о, Аллах, Аллах! Ела при мен, сихди, бързо ела! Тук лежи някаква жена, дете е цялата свързана и не може да говори, понеже има парцал в устата. Само крадците може да са я свършили тая работа, защото честният човек знае правилата на учтивостта, запретяващи да пъхаш в устата на една ситте⁵⁷ нещо друго освен лакомство!

Дори при настоящото положение дребосъкът запазваше своя забавен начин на изразяване, което бе последица на неговото винаги добро настроение. Отзовах се на подканата му, но отидох първо до масата, където предполагах да се намира угарката от горялата преди туй лоена свещ. Беше си още там и аз осветих с нея салона. Тогава видях съдържателката да лежи на земята. Така беше омотана с ликови върви, че не можеше да се помръдне, а в устата ѝ беше натъпкана до краен предел собствената ѝ престилка. Когато я освободихме от ликото и запушалката, тя си пое на няколко пъти дълбоко дъх и горещо замоли:

— Не ми сторвай нищо, ефенди! Прости ми, защото аз съм напълно невинна!

— Вярвам ти — отговорих аз. — На мен и през ум не ми минава да ти причиня нещо лошо. Седни до масата тук и ни разправи подробно какво се е случило по време на нашето отсъствие!

Отведох треперещата с всичките си крайници жена до пейката и я натиснах да седне. Въпреки успокоителните ми слова мина известно време, преди да може свързано да разкаже:

— Когато всички хора се затърчаха към огъня, аз също понечих да тръгна с тях, ама ми дойде на ум, че не бива да оставям къщата сама. Но се боях да остана вън и поради туй влязох в тая стая. Едва се намерих тук и нахълтаха мнозина непознати мъже, които се нахвърлиха върху мен. Бях вързана и после запитана дали вашите имена действително са Кара Бен Немзи и Хаджи Халеф Омар. Ако исках да спася живота си, трябваше да кажа истината, защото техният предводител стоеше с изваден нож пред мен и заплашваше да ме намушка, ако откажа да му дам верния отговор. Можеш ли да ми се гневиш, дете исках да съхраня живота си, ефенди?

— Не, ти си невинна. Кажи, не позна ли поне един от тези крадци?

— Не, всичките ми бяха непознати, ала въпреки туй знам кои бяха, защото преди да се махнат, предводителят ми каза кои са, за да ви ядоса.

— Аха! Това е от много голяма важност за мен! Само че той вероятно е излъгал, за да ни заблуди. Какви имена спомена?

— Той не излъга, ами наистина беше оня, за когото се представи, понеже видях дълбокия белег на дясната му буза, а аз знам, че Шир Самурек има такъв нишан, който е получил в битка с кюрдите беббехи.

— А-а, Шир Самурек! Да не би да имаш предвид шейка на кюрдите от племето келхур?

— Да, това беше той, ефенди. Всички келхури са разбойници, а пък той е най-главният и най-лошият от всички разбойници. Те бяха турили око на вашите коне. Твоят жребец хапеше и хвърляше къчове като дявол, когато трябваше да бъде изведен, ама ония бяха донесли въжета, които му заметнаха около краката, и така им се удаде да го извлекат навън. С коня на Хаджи Халеф Омар нямаха такива мъчности. Те бяха изпълнени с удивление и прехлас над врания, а шейхът се радваше толкова много на успеха и грабежа, че преди да ми запушат устата, ми разправи как бил стигнал до идеята да отмъкне ата ти, и как я бил осъществил. Той даже ми заповяда да ти го разкажа. Рече, трябвало да научиш как здравата си бил измамен, та да си осъзнаел сетне, че всички християни са ахмаци.

— Хубаво! До такова познание още никой не ме е навеждал. Но във висша степен е вероятно той много скоро да се убеди в противното и че тази гавра е била най-голямата грешка, която е могъл да извърши. Но първо време той и племето му ще бъдат много горди, наистина, с притежанието на всеизвестния кон, ала аз съм уверен, че тая радост няма да има дълга продължителност. Как е узнал всъщност, че се намирам във вашия хан?

— Ще има да се чудиш, като научиш, ефенди! Знаеш ли кой бил човекът, дето открадна нашите пари, макар да му бяхме оказали всички почести и гостоприемство?

— Не.

— Сред беббех-кюрдите има един, от когото всички негови врагове се боят и всичките му приятели го мразят, защото те не са му истински приятели, а само така се наричат. Той е хитър като Абу Хосеин⁵⁸, насилник като асад⁵⁹ и кръвожаден като някоя парса⁶⁰ с черна козина. На него не му е достатъчно да си седи при племето и да участва в неговите битки, ами когато беббехите живеят в мир с другите ашайир⁶¹, той потегля сам, за да граби и краде на своя глава. Казва се Акил и е чичо на двамата шейхове Ахмед Асад и Насар Нахед, които са синове на по-раншния шейх Гасал Габога.

— Кул ру'уд! (Всички гръмотевици!) — изплъзна се от мен. — За този човек никога не съм чувал нищо. И се казва Акил? Знаеш ли го със сигурност?

— Да, ефенди. Не се лъжа, защото баш в нашата околия тук се говори много за неговите дела.

— И гостът, с когото ядохме, се нарече Сали Бен Акил! Да не е синът на този Акил, за когото говориш?

— Така е, ефенди.

— Ти си го знаела и все пак го пусна в къщата?

— Не го знаех, а го научих едвам от Шир Самурек, който ми заповяда да ти го кажа, та да ти се пръснело тялото от яд. Това бяха точните думи, които изрече.

— Добре! Сега бих желал да знам дали присъствието на този Сали Бен Акил има връзка с появата на неговия баща.

— Не. Синът не е подозирал, че баща му малко преди туй е бил при нас. А сега иде най-важното, което имам да ти кажа. Келхурите и беббехите стоят в кръвно отмъщение помежду си, което води началото си от факта, че Акил преди две години убил един келхур. Това изисква кръвта на Акил или на някой негов роднина, тъй като нещата не могат да се изгладят мирно чрез заплащане, щото келхурите поискали някаква недостъпна цена. Днес обаче Акил явно помислил, че може да я плати тая

висока цена, и потърсил по тая причина келхурите, за които знаел, че бивакуват в близост до нашия град.

— Що за идея от страна на тоя непрокопсаник! Подозирам какво искаш да кажеш. Той наумил да се откупи с моя вран жребец от кръвното отмъщение?

— Да. Акил беше тук при нас, без да си имаме хабер за това. После дойдохте вие. Той чува кои сте и вижда конете ви. Още преди туй е решил да открадне нашите пари. Стори го и препуснал сетне към келхурите на коня ни, за да им предложи твоя жребец като кръвнина.

— Това е било повече от смело, било е дръзко, да, безумно дръзко от негова страна. Вероятно е искал да открадне тая нощ коня или по-късно по някакъв си начин да се сдобие с него и да го отведе после при келхурите. Но е можел все пак да си помисли, че те най-напред ще го задържат и сетне принудят да им каже къде се намира животното!

— Да, ефенди. Баш така се е случило, както го казваш. Келхурите го пипнали и били, додето признал, че сте тук при нас. Сега си получил наградата за своите деяния — трябвало да заплати кръвнината с живота си. Но неговите врагове не само му отнели откраднатите пари, ами яздили и дотук, за да си вземат сами жребеца ти. По път в ръцете им паднал и неговият син, който сега е също така изгубен като своя баща. Ох, ефенди, Аллах не ни е замислил доброто на нас с теб, защото на нас парите ни изчезнаха, а на теб твоят арап ти го няма. Каквото имат келхурите в ръцете си, никога вече не го изпускат!

— Това може да си е тяхна особеност, от която не биха се отказали драговошно, но аз също си имам някои особености, които не зарязвам току-тъй. Към тях спада и привычката, че когато бивам окраден, не си отдъхвам, додето не си върна откраднатото.

— Каниш се да си поискаш коня от келхур-кюрдите?

— Да.

— Значи възнамеряваш да ги подириш?

— Да.

— Ама ти не знаеш накъде са яздили оттук!

— Ще разбера и ще ги преследвам.

— Живота си ли се тъкмиш да захвърлиш, ефенди? Знаеш ли какво означавала преследваш келхури, за да им искаш грабежа? С това отивате на сигурна смърт!

— Лъжеш се. Смъртта е сигурна само за келхурите, ако се възпротивят да ни върнат конете.

Жената изви тяло назад и ме заразглежда като някой безумец, от когото човек трябва да се пази. После поклати замислено глава.

— Ефенди, чувала съм, че вие християните сте хора, които не само другояче вярват, чувстват и мислят, но и всичко вършат другояче от нас. Затова вероятно е възможно да постигнеш нещо, което един вярващ мюсюлманин не би постигнал. Ти и хаджи Халеф сте сторили много неща, които човек би сметнал за невъзможни. Наистина ли мислите, че ще ви се удаде да си получите обратно конете?

— Да, така мислим.

— Аллах! Ако келхурите могат да бъдат принудени да ви върнат имуществото, то вероятно биха могли да бъдат заставени да върнат и на нас парите ни.

— Действително.

— Но никой жител на Хой не би дръзнал да отиде при тях, за да им предяви тая претенция. Ефенди, нали знаеш колко добре, колко учтиво и гостоприемно те посрещнахме и се отнесохме с теб?

Въпросът ѝ бе внушен от добре обоснована и позволена хитрост и аз с готовност се съгласих.

— Да, много добре знам какво внимание ви дължим.

— Кажете тогава дали вашата чест ви запрещава да проявите благодарността си!

— Благодарността е една от най-изтъкнатите добродетели на всеки християнин.

— Ох, ефенди, в такъв случай те моля да бъдеш един истински добър християнин и да се подчиниш на твоето учение, като ни помогнеш да си върнем парите!

— При положение че изявя готовност да изпълня желанието ти, как си представяш неговото осъществяване?

— Едва ли е нужно тепърва да ти го казвам. Ти нали се каниш да тръгнеш подир келхур-кюрдите. Вашият труд няма да се увеличи и нито опасността ще се уголеми, ако вземете същевременно и нашите пари!

Халеф се изкиска, като чу тези думи, а аз обясних:

— Имаш право наистина и аз на драго сърце съм готов да ти сторя хатъра, но няма да мога, ако преди туй не ми свършиш една услуга.

— Тогава кажи бързо какво искаш! Стига да мога, ще я извърша с удоволствие.

Имах си особена причина да разговарям с нея по този начин. Ние трябваше непременно да си върнем конете, значи трябваше да преследваме крадците. Пътят, по който бяха поели, щяха да ни издадат техните следи, които обаче щяха да се виждат чак след зазоряването. Дотогава кюрдите щяха да имат една преднина, която можехме да наваксахме само с помощта на добри коне, а толкова ценни животни тук сигурно не можеха нито да се купят, нито да се наемат, ако въобще имаше такива. Аз трябваше да науча подробности от съдържателката и същевременно да си подсигурия помощта ѝ даже за в случай че се наложи да предприемем нещо, което тя всъщност не би одобрила.

— Ние трябва да яздим след келхурите и да ги настигнем — обясних по тая причина. — За целта се нуждаем от добри коне. Мислиш ли, че тук ще можем да купим такива?

— Тук няма джамбазин, а и не познавам коневладелец, който да има намерението да продаде кон.

— И нито да даде под наем?

— Не.

— Това е лошо, защото ако не се сдобием с коне, няма да можем да последваме келхурите и нито да ти помогнем да си върнеш парите.

— О, сихди, ние имаме в конюшната още два коня, които ще ви заема.

— Добри бегачи ли са?

— Не. Те са вече кажи-речи двайсетгодишни. Най-добрия открадна Акил, а на втория по-свестен препусна моят мъж.

— Такива стари животни нищо не ни ползват, защото разбойниците имат голяма преднина, която така няма да можем да стопим.

— Аллах керим! (Аллах е милостив!) Ама баш на нас не иска да дари милостта си — проплака съдържателката от Хой.

— Ти хич ли пък няма тук някой, дето да притежава два добри, бързи коня?

— Ох, има един, ама той няма да ги продаде и още по-малко даде под наем.

— Дори и ако знае, че по този начин мъжът ти ще си върне парите?

— Тогава толкова по-малко, защото той е наш враг.

— Тъй! Кой е всъщност мъжът?

— Наш съсед, който се пресели тук от Киркук. Изпървом бил дребен баия⁶², а после станал Таббах ел адвия⁶³, при което спечелил много пари. Говори се, че не бил честен и затова трябвало да напусне Киркук. Тук в Хой той е най-богатият мъж и има държане на паша с три конски опашки. Притежава две скъпи камили и пет още по-скъпи коня, двата от които купи съвсем наскоро. Те още не са привикнати към конюшната.

— Не са привикнати към конюшната? Тогава сигурно се намират на открито?

— Да.

— Къде?

— В градината, която се намира извън селището.

— Ама това е голяма непредпазливост, дето държи два толкова добри коня във там без всякакъв надзор!

— Без надзор те не са, защото в градината има един кьошк, в който той самият спи, а през деня вардят двама слуги.

— Градината да не е разположена откъм онази страна на града, където възникна пожарът?

— Не, а на север. Защо питаш, ефенди?

— Мога да ти кажа, ако знам, че ще си мълчиш. Може би чрез това ще си върнеш парите.

— Ефенди, щом е така, думица няма да излезе на устните ми! Ти си много по-умен от моя господар и повелител, който е яздил в една съвсем погрешна посока. Затова парите паднаха в ръцете на келхурите. Аз още не съм ти казала как е възникнал пожарът. Келхурите подклали огъня, като си правели сметката, че вие ще изтърчите навън и ще оставите конете си без стража, след което ще могат по-лесно да ги откраднат. Па и нали тъй стана. Ама вие ще си ги доведете отново и заедно с тях ще донесете и парите ни. Сега кажи за какво трябва да си мълча!

— Слушай тогава! Аз трябва да настигна келхурите. За тая цел се нуждаю от бързи коне. Но тъй като не мога нито да ги купя, нито да ги наема, ще трябва да ги заема без разрешение на техния собственик. Разбираш ли ме?

Кюрдката не беше паднала на главата си. Тя ми смигна, изпълнена с разбиране, поклати същевременно глава и попита:

— Ще му ги доведеш ли пак?

— Непременно! Ние не сме крадци.

— Да не се каниш да заемеш двата красиви, нови ата на аптекаря?

— Да.

— Срещу това не мога да имам нищо против, толкова повече че той не ни е приятел, и трябва да ти кажа, че те са най-бързите коне на цял Хой.

— Хм-м, да! Де само да знаех къде точно се намира градината.

Тя погледна към земята.

— Ти сигур съзнаваш, ефенди, че в една такава работа не мога да ти помогна, ама ако разрешиш, ще ти дам един добър съвет.

— Давай го. Моля те!

— Нужни ли ще ти са и две седла?

— Не, ние бяхме използвали нашите за възглавници. Те още си лежат там отзад, понеже келхурите, не знам защо, не са ги взели.

— Тогава почакайте няколко минути. После вземете седлата и напуснете хана. Когато подминете наляво три къщи, ще забележите една жена, която трябва да последвате, без съвсем да я приближавате. Извън града тя ще ви даде един знак, като подпре тояжката, която държи в ръцете си, на една порта и после ще се отдалечи. Вие не я следвайте по-нататък, защото портата води към градината, в която се намират конете на аптекаря. Ще последвате ли този съвет?

— Да.

— Тогава нека Аллах бъде с вас! Дано даде да върнете парите, защото ако моят господар и повелител не си ги получи обратно, ще трябва да ги възстанови и да стане беден като просяк!

Тя стана и излезе. Халеф ме погледна, изкиска се късо и тихо и попита:

— Сихди, наистина ли се каниш да заемеш тези коне?

— Разбира се! Или имаме някакъв друг избор?

— Не. А и това е мурафет, който извънредно много ми харесва. С най-голям кеф ще участвам. Но какво мислиш за тая съдържателка?

— Тя е една умна жена.

— Много по-умна от мъжа си! Коя ще е жената, която трябва да следваме?

— Тя самата.

— Аз също мисля така. Главата на мъжа често пъти мяза на някоя празна кесия, в главата на жената обаче винаги може да се намери още един пиастър и когато последният бъде изваден, вътре пак си има винаги един — все последен! До зората вече не остава много. Ние трябва да имаме конете, преди да се е сипнал денят. Хайде да потегляме, сихди!

Взехме пушките си, завивките и всеки седлото си. Огънят все още ангажираше всички жители на града. Излязохме и стигнахме незабелязано до въпросната къща. Там стоеше една дълбоко забулена жена, която имаше в ръцете си тояжка. Като ни видя да идваме, тръгна и ние я последвахме. Пожарът беше още толкова голям, че заревото му ни светеше.

9. Преследването

Вървахме ту по тесни, ту по широки пътища между къщи и колиби, докато оставихме селището зад себе си. Стигнахме до една дълга трънена ограда, по средата на която крачещата на двайсетина крачки пред нас жена спря, за да облекне тояжката. После безшумно избърза настрани. Когато достигнахме въпросното място, видяхме една порта, оставена открехната. Много вероятно огънят бе примамил и аптекаря така бързо, че бе забравил да заключи. На първо време продължихме още неколкостотин крачки и се натъкнахме на купчина камъни сред откритото поле, където оставихме на земята седлата и пушките. Сетне се върнахме обратно до портата, бутнахме я, притворихме я отново след нас и стъпихме в градината.

Сиянието на огъня тук вече не бе така ярко, ала въпреки това виждахме дърветата, къошка и недалеч от него нещо като столб, към който се запромъквахме. Достигнахме го необезпокоявани. Изглежда и слугите се бяха отдалечили като господаря си. Трите коня стояха зад дъсчената ограда, вързани за колове. Вероятно аптекарят не знаеше, че здравите коне нощем си лягат. Входът към заграждението скоро беше намерен. Ние влязохме и отвързахме двата по-добри коня. Бяха на сиви петна и изпървом малко се възпротивиха, но след нашите милувки проявиха такава общителност, че доброволно ни последваха. Изведохме ги благополучно навън до камарата камъни, където им сложихме седлата.

Сега те бяха наши и никой вече не бе в състояние да ни ги отнеме. Бяхме ги добили тъкмо навреме, защото на изток се появи бледният светлик на новия ден.

— Слава на Аллах, имаме конете! — възликува Халеф. — И мисля, жената беше права. Тези пъструшковци май произхождат от нелоши предци. Но сега се пита накъде да се насочим. Ти на какво мнение си по въпроса, сихди?

— Аз смятам, че келхур-кюрдите са стъкнали огъня, за да подмамат жителите на Хой към пожарището. Биха ли избрали те за целта място, край което ще трябва да минат после с конете ни?

— Определено не? По-скоро ще са се погрижили тяхната цел да лежи в противоположната посока.

— Е, ние сега се намираме в това направление. Ако яздим десетина минути полека оттук, то сиянието от пожара ще изчезне, наистина, но в замяна пък зората ще става все по-светла и ще можем да потърсим следите на крадците. Намерим ли ги, със сигурност вече няма да ги изгубим. Хайде!

Аз възседнах коня си и Халеф последва примера ми. При това забелязахме, че петнистосивите притежават огън и навярно от дълго време не бяха носили ездач. Трябваше обаче да се подчинят. Не бяха минали и десет минути, когато видяхме странично от нас да лежи един кон. Насочихме животните нататък и аз слязох да го прегледам. Беше застрелян в главата, и то едва през тази нощ, защото изтеклата кръв още не беше се съвсем съсирила. Защо го бяха застреляли? Продължих изследванията си и открих, че не е можел да продължи, защото му беше счупен единият крак.

— Халеф, вече имаме следите! — провикнах се зарадван от този бърз успех. — Виж отпечатъците тук на земята! Отпечатъци от хора и отпечатъци от коне!

— Ама дали са били кюрдите?

— Съвсем определено! На тази находка трябва да благодарим на моя Рих.

— Как тъй, сихди?

— Враният отказва да се покорява на непознати хора. Не е било лесно да го отвържат, а чак пък да го възседне никой не би се осмелил. Те обаче са бързали и ето как са му давали зор, може би дори са се отнесли зле с него. Тогава той е започнал да хвърля по своя маниер къчове наоколо и е строшил крака на този кон. Те са се принудили да го застрелят и оставят да лежи тук.

— Да, сихди, така сигур е било. Следата е намерена и аз се надявам на Аллах, ние скоро отново да си имаме нашия великолепен Рих. Мислиш ли, че преднината им е голяма?

— По отношение времето може да се определи, а именно от началото на пожара досега, ала разстоянието не можем да знаем точно. Те несъмнено са бързали, но ние трябва да вземем под внимание също непокорството на врания. Умното животно знае, че е отвлечено от нас, и ще се противи по всякакъв начин. Удари ли го човек, то тогава толкова по-зле, защото изобщо няма да мръдне от мястото си. Ако беше още малко по-светло, щях по-добре да мога да определя дирята, която сега ще следваме.

Аз се качих отново на седлото и ние продължихме да яздим по следите, които бяха толкова ясни, че не можехме да ги пропуснем, макар денят едва започваше да сивее, а за ярка светлина и дума не можеше да става.

Пътят ни водеше на север. Кюрдите бяха грижливо избягвали всички пътеки и изобщо, както от различни признаци се, разпознаваше, проявяваха една необичайна предпазливост. Когато Халеф се учуди на това, аз му обясних причините.

— Те знаят с кого си имат работа. В своята арогантна самоувереност шейхът е съобщил всичко на съдържателката, а с присмеха си предизвика нашата активност. Той трябва да си казва, че ние ще направим всичко възможно да се доберем отново до конете си и ще го преследваме. Оттук предпазливостта! Само че ние, абстрахирайки се от броя на хората, въпреки това го превъзхождаме.

— Тук имаш право, сихди — съгласи се хаджията. — Ти си се научил от другата страна на Голямото море, в Билад Амирика⁶⁴, как да четеш и следваш една диря. Нашите коне ние със сигурност ще си получим, защото някакъв връх на разума тоя шейх на келхурите не е. Та нали тази нощ той го доказва.

— Чрез какво?

— Чрез това, че не зачете пушките и седлата ни. Помисли само колко е скъпоценна твоята решма! Такова седло и сбруя никой келхурски кюрд не може да има. Ама тия мискини трябва да са били наказани направо със слепота, дето са допуснали това съкровище да им се изплъзне!

— Лесно е да се обясни как е могло това да се случи. Първо, крадците много са бързали и тъй като са били турили око само на моя Рих, почувствали са се доволни, когато са се сдобили с него, и не са отделили време за по-нататъшно търсене. И второ, зад паравана на нашето отделение беше тъмно. Вероятно Акил, когато са го принудили към признание, нищо не им е казал за решмата.

— В такъв случай ми се ще сега допълнително да им го кажа. Как биха се ядосали, че са оставили една толкова богата плячка да им се измъкне! Дано за тая работа яздят в Джехеннема седла, направени от разкалени железа и облечени с хилядоиглените кожи на шейтанския канафид⁶⁵!

Следата ни водеше по тревиста местност, която позволяваше дирите ясно да се различават. Росата още лепнеше по стръковете и искреше подобно перли и диаманти в лъчите на изгряващото слънце. Отъпканите треви още не бяха се изправили. От това обстоятелство, от посоката на вятъра, естеството на почвата и разните други условия, които трябваше да бъдат взети под внимание, заключих, че кюрдите се намираха на приблизително два часа езда пред нас. Тяхната бързина следователно не беше кой знае колко голяма, макар че при всички случаи много бързаха. А задето не напредваха много бързо, бе виновен единствено моят вран жребец.

Според тези пресмятания можехме да ги настигнем след три часа без прекомерни усилия и ето защо ускорихме хода на нашите коне, които до момента още не бяхме подтиквали. Халеф смяташе, че ще можем да пристъпим към дело веднага щом застигнем кюрдите. Срещу това обаче аз направих едно възражение:

— Колко ездачи горе-долу, мислиш, имаме пред себе си?

— Аз не умея да преценявам тия неща така точно като теб, сихди, ама трябва да са някъде към трийсет мъже.

— Аз ги оценявам най-малко на четирийсет души.

— Десет човека повече или по-малко за нас е все тая. Ние при всички случаи ще им отнемем конете!

— Не си го представяй толкова лесно! В този миг те може да броят вече сто или няколко стотици.

— Как тъй, сихди? Един кюрд все пак не е някой намуса⁶⁶, умножил се пътем във въздуха!

— Първо, комарите не се размножават от само себе си във въздуха, и второ, трябва да държиш сметка и за факта, че келхурите, които ни окрадоха, вероятно представляват само едно отделение от един по-голям бивак.

— Как стигна до тая мисъл?

— Като вземем под съображение обстоятелствата. Акил е потърсил келхурите, за да се спазари с тях. Той значи сигурно е знаел къде да ги намери. Но четирийсет ездаци са много подвижен отряд, който изниква ту тук, ту там, и човек не може да знае къде се намира в даден момент. Щом Акил е знаел къде ще заvari кюрдите, то значи не се касае за някоя толкова подвижна конница, а за един по-голям постоянен бивак. Мисля, че ще го осъзнаеш.

— Съзнавам го, сихди. Но при това положение нещата стоят съвсем другояче, отколкото си ги представях. Аз си мислех, ще можем веднага щом ги стигнем да се врежем сред тях като две гюлета в някой мравуняк.

— От това бихме се отказали дори ако си имяхме работа само с четирийсетимата ездаци. Знам, че ти си храбър воин, който не се бои от сто и повече врагове, ала храбростта не бива да дегенерира в безразсъдна дързост. До страната на истинската смелост винаги стои предпазливостта, съобразителността.

— Правилно, сихди! Зная какво искаш да речеш. Ти пак се каниш да проявиш хитрост. О-о, ти си голям герой, това ми е известно, защото хиляди пъти съм го узнавал. Аз съм бил свидетел, когато ти съвсем сам и посред най-тъмната нощ си отивал до гривата на лъва. Виждал съм те да се биеш сред големи купчини противници като някой риф в прибоа, като великан сред джуджета, като някой слон сред пъплеши мравки и подскачащи бълхи. От това сърцето ми ставаше голямо и широко и гордост издуваше гърдите ми, защото когато се връщахме сетне у дома, бивахме посрещани от ликуването на нашите, от възхвалата на каманджат⁶⁷ и от веселите звуци на анфар⁶⁸. Малките накарра⁶⁹ пееха за наша прослава, а големият тхабл⁷⁰ притуряше такта. Воините ни завиждаха, жените и момичетата играеха хорото на възхитата около нас, а Ханнех, моята жена, най-добрата и красива жена на земята, увиваше в тихата шатра ръце около мен, ронеше сълзи на радост и ме наричаше своя любим, слънчева светлина на своето щастие!

Халеф обичаше своята жена Ханнех с рядка искреност. Сега, когато му дойде на ум за нея, остави да последва една пауза на разнеженост. Едва след време продължи:

— Да, така е, така съм те виждал като герой, когато никой човек не може да победи. Ама си е кажи-речи още по-харно и много по-голям джумбуш, когато оставиш оръжията си затъкнати и си служиш с хитрост. Какво е пред нас акълът на хиляди кюрди или перси, след като сме взели веднъж решението да ги победим с пищовите на духа, кремъклийките на хитрината и ножовете на притворството! Нека дойдат мъжете, дето най-им сече пипето в султанството, ние като едното нищо ще ги надхитрим всичките и ще им направим кавал на носа, който ще стигне оттук до Мека и сетне обратно пак до Техеран и Исфахан.

— Толкова лошо може би все пак не, драги Халеф — подметнах аз.

— Лошо не, сихди, ами грандиозно! Припомни си какво ли вече не сме постигали с мурафет! Каквото никой не е смятал за възможно, и каквото не бихме постигнали с хиляди топове, това ние сме съумявали да извършим с хитри чалъми. Когато сме били толкоз близко до смъртта, че съм чувствал до костите си нейния леден дъх и

никаква неустрашимост не е можела да ни отърве, ти току измъдряше някоя шашарма, която ни отвеждаше от водите на безнадеждността до брега на избавлението. Колко често сме мязали на птици, чиито нозе са попаднали в клупа, и към които вече се е протегнала смъртоносната ръка, за да им извие врата, ала твоята дяволия все е завтасвала навреме да развърже възела, и когато ръката посегнеше да ни хване, ние отлитахме с Мунагхат ел Маскара⁷¹.

Чирикането на подигравката, това беше добре! Напуши ме смях. Тогава той ме стрелна късо с почти гневен поглед и запита разсърдело:

— Какво има тук да се хилиш, сихди? За толкова весела работа ли намираш извиването на врата?

— Извиването на врата не, но чирикането.

— Не се надсмивай! Ако в мухабета с теб си служи с висшето, картинно изкуство на словото, то го правя от почит към твоята ученост и не заслужавам да бъда осмиван от теб. Ти си един голям герой и често майстор в лукавството, ама имаш същевременно недостатъка да не признаваш достойнствата, които извисяват твой приятел и закрилник над празните куфелници на другите смъртни и би трябвало да ти доказват, че Аллах е бил изключително благоразположен към теб, като така е нагодил уйдурмата, че да се запознаеш с мен!

Дребничкият хаджия лесно се докачаше, даже от мен. В такива случаи аз си траех, защото неговият гняв се изпаряваше също така бързо, както беше дошъл. Така и сега. След като мина известно време, без да съм продумал, той плъзна един изучаващ поглед по лицето ми и попита угрижено:

— Какво ти става, сихди? Ти не хортуваш, пък ние таман бяхме развърнали сладка приказка. Да не ти разтурих хатъра?

— Не. Мислех си само за достойнствата, които те извисяват над мен.

— Над теб? Това не съм имал предвид. Не съм гълчал за такова нещо, защото всичките достойнства, които притежавам, си развил у мен тъкмо ти. Ето защо всеки ден славя и благодаря на Аллах във всичките пет молитви, задето ме събра с теб. Искаш ли сега да бъдеш пак добър с мене?

— Аз изобщо не съм бил лош с теб!

— Тези думи ободряват сърцето ми и възраждат моята душа до най-затънтените глъбини на вътрешността ми. Много рядко, ама все пак сегиз-тогиз се случва ти да си недоволен от мен. Тогава като че десет хиляди дебабис⁷² се провират през моята душевност и ми се струва, сякаш в съсредоточието на любовта, която изпитвам към теб, горят стотици хиляди кибритат френгия⁷³. После нямам рахат, додето твоята уста не се усмихне пак и очите ти не станат отново приятелски.

Това с карфиците и кибритените клечки пак си го биваше! Аз обаче много се пазех да повтора смеха си отпреди малко.

— Ние впрочем — продължи той — съвсем се отклонихме от онова, за което говорихме одеде. Ти рече, не бивало сила, ами хитрост да употребим спрямо тия кюрди. Намисли ли вече номера, който ще им изиграем?

— Не. Аз не мога да нахвърлям план, преди да съм се запознал с врага и всички обстоятелства, отнасящи се до него и неговите намерения. Само че нека прекъснем разговора, защото смятам, че дирята сега трябва да ангажира цялото ни внимание!

Ако кюрдите до момента бяха избягвали всички утъпкани пътища, то сега изобщо вече нямаше пътища, от които да се държат настрана. Ние бяхме яздили първо по тревисти площи, после минахме през рядка гора и сега яздехме по една гола, проточила се надалеч и възлизаща полегато нагоре скална плоча, по която конското копито не оставяше никакъв отпечатък. Аз трябваше да се ръководя изключително по разни малки, нищожни признаци — леки резки или драскотини, които сигурно биха убегнали на някое по-малко обучено око.

Когато достигнахме горния ръб на скалната плоча, видяхме пред нас да лежи един широк равнинен участък, чийто край обаче не можеше да се различи, тъй като

отделно растящите по него борове закриваха като съвкупност гледката в перспектива. Оттук дирите се разделяха, като водеха във всички направления по степта.

— Аллах, Аллах! — проплака Халеф. — Лоша шмекерия ни изиграха тук кюрдите!

— В какъв смисъл? — попитах.

— Нима не виждаш, че те са се разделили, за да ни заблудят? Тоя Шир Самурек хич не е такъв будала, както си мислехме.

— Той, напротив, е още по-голям будала, отколкото си го представях!

— Наистина ли, сихди? Моля те да ми го обясниш!

— Та то си лежи ясно като на длан и изобщо не е нужно да ти давам някакво разяснение. Да не би да мислиш, че кюрдите тук завинаги са се разделили?

— Не, това е само кюляф от тяхна страна.

— Който с нищо няма да им е полезен, защото техният предводител сигурно им е определил точката, където всички отново ще се съберат.

— А-а, сега те разбирам! При това положение е достатъчно само да последваме една от тия дири, за да достигнем също до сборния пункт.

— Разбира се! Ние ще изберем най-плътната диря, произхождаща значи от най-многобройното отделение и... погледни тук! Степната почва е така разровена, че цели буци са летели наоколо. Един от конете се е възпротивил да продължи по-нататък и би трябвало много да се лъжа, ако това не е бил моят Рих. Тази диря ще следваме и никоя друга. Ела!

Смушихме конете си и препуснахме в галоп по следите, понеже растящите надалеч един от друг борове не ни пречеха да поддържаме толкова бърз ход. Пъструшковците бяха млади. Аптекарят, може би недобър ездач, беше изтървал, наистина, доста от школовката, ала под нас те лесно се оправиха, и аз установих за свое задоволство, че не бихме могли да се сдобием за целта си с по-подходящи животни.

След като бяхме яздили четвърт час по тоя начин, възвишението отново се снижи и ние стигнахме до безводна пясъчна долина, в която само храсти жълтуга (Genista) и други дървесни пеперудоцветни влачеа мизерното си съществуване. В този пясък следите се виждаха по-ясно, отколкото можехме да желаем, и когато бяхме следвали долината и нейните завои може би не повече от половин час, видях отляво да се спуска една диря и да се присъединява към следваната от нас. После се прибави втора, трета, четвърта и пета, докато копитните отпечатащи, които бяха тръгнали разделно горе по скалната плоча, отново се събраха всичките.

— Сихди, прав беше — изликува Халеф. — Сега кюрдите са пак заедно и шмекерията на техния предводител не можа и минута да ни задържи. Веднага щом го пипнем, ще му кажа, че в намерението си да се мери с нас прилича на някоя дърта, дебела, пресипнала батта⁷⁴, проявила нахалството да се надпява с белабилите⁷⁵ на Седмото небе!

Насмалко да прихна пак, и то не пък заради сравнението с патицата и славеите, а заради сигурността и самопонятността, с които той приемаше, че ще заловим шейха, ние двамата, дошли от други краища, сами мъже срещу могъщия главатар на келхурските кюрди, който при всички случаи командваше повече от четирийсетимата войни, придружавали го до Хой при грабежа на моя кон! Ама такъв си беше дребният, дързък тип! И на мен не ми хрумна да понижавам самоувереността му, защото тъкмо тая негова крепка вяра беше онова, което го правеше полезен спътник при всяка беда и опасност. Та кимнах му аз значи полусъгласително и заявих:

— Ако не можем да постигнем целта си по някакъв друг начин, действително ще се наложи да доведем Шир Самурек в наша власт. Впрочем, мисля си, скоро ще узнаем къде сме с кюрдите, драги Халеф. Ако късметът е определил днес да играеш една героична роля, завесата в късо време ще се раздвижи.

— Така ли смяташ? — попита той. — Аз ще сторя всичко, за да добия твоето доволство. Но защо мислиш, че завесата още толкова скоро ще се дигне?

— Хитростта на шейха ми навя тази мисъл. Защо той не я приложи още в околностите на Хой? Аз предполагам, както казах, че си имаме работа с цял бивак, а не само с едно подвижно отделение на келхурите. Ние не бива да го намерим този бивак и Шир Самурек е предприел коронния номер, за да ни държи настрана от него, когато е пристигнал в негова близост. Внимавай, изобщо няма да се наложи да яздим много далеч!

Долината, в която се намирахме, правеше един толкова рязък завой наляво, че образуваше остър ъгъл. Кюрдите не бяха следвали завоя, а яздили нагоре по страната на долината, която ъгълът пробождаше. Халеф понечи да продължи да язди след тях, без да спира, ала аз го задържах.

— Стой! Ако ние, както предполагам, се намираме в близост до бивака, и ако шейхът допуска, че го преследваме, то е логично да се очаква, че ще е разставил тук стражи, които трябва или да ни очистят на бърза ръка, или да му докладват приближаването ни. Ето защо се налага да бъдем предпазливи. Ти ще останеш тук и ще държиш коня ми, а аз ще се примъкна пеша, за да разузная сигурността на по-нататъшния път. В никой случай не напускай мястото, преди да се върна или те повикам там горе от височината!

Аз слязох от коня, предадох поводите на хаджията и се закатерих по откоса на долината, където отново имаше дървета и храсти, които можех да използвам за прикритие. Същевременно държах под око следата на кюрдите, ала не съумях да открия някоя отделна диря да се отклонява от нея. Горе имаше скали със смърчова гора, примесена с единични дъбове. Така следвах дирята може би в продължение на повече от четвърт час. Тя си оставаше компактна и тук също не се отделяше от нея нито стъпка. Вече се канех да поема обратно, когато забелязах, че гората започна да се спуска надолу. Дирята водеше наляво към едно дере, вдясно като някоя полусрутена наблюдателница се извиваше над храстите една канара. Към този скален блок тръгнах и се покатерих на него. Бях очаквал да добия изглед оттук и не се видях измамен в надеждите си. Полите на планината преминаваха в зелена равнина, през която протичаше един поток, извиращ, както изглежда, от споменатото дере. Доста далече навътре в равнината се намираше кюрдският бивак, пресичан от потока, или по-точно се е намирал там, защото от пръв поглед видях, че беше раздигнат. Там всичко живо се движеше суетливо един през друг. Забелязах свободни хора и коне, забелязах ездаци, седнали вече на седлата. Жени нямаше, нито пък други животни освен коне. Следователно не се касаеше за обичаен жилищен бивак, който включва жени и стада, а тук са били подслонени само мъже, и то не в шатри, а под леки навеси от клони и листа, подпрени по на четири кола. За ловен поход не можеше да става дума, за боен в тази местност — също не. Засега местопребиваването на келхурите тук бе за мен загадка, докато по-късно узнах, че те възнамерявали един разбойнически набег през Масара Дагх, за да ограбят жителите по персийската граница. Бяха триста бойци. Освен конете имаха при себе си петдесет мулета, снабдени със самари. Големите светли чалми създаваха впечатление, че хората носят тикви на главата си. Опитах да открия моя Рих, ала в тъпканицата това беше невъзможно.

Къде доволен, къде разочарован, тръгнах обратно, но не се върнах чак при Халеф. Спрях по-скоро горе по страната на пясъчната долина и му викнах да се изкачи. Той се отзова на повикването и ми предаде коня.

— Откри ли стражите, сихди? — попита.

— Не.

— Но барем бивака?

— Да.

— Каква непредпазливост от страна на Шир Самурек! Та той непременно трябваше да се погрижи чрез стражи да не можем толкова лесно да се приближим

незабелязано до стана му!

— Не го е сметнал за нужно, защото бивакът е вече вдигнат.

— Какво? Вдигнат? Искат да се разкарат?

— Да. Той, изглежда, още с пристигането си е дал заповед за потегляне.

— Накъде се канят да хванат?

— Ще разберем, защото ще ги следваме, додето си получим отново конете.

Поехме яздешком до скалата, от която преди малко бях направил наблюденията си, вързахме конете и се качихме да огледаме кюрдския бивак. Дойдохме тъкмо навреме, за да видим как се изнасят келхурите. Те образуваха, яздейки по двама или по трима, дълга, тясна лента, която се движеше по зелената шир, и чието чело почти бе достигнало края на кръгозора.

— Там се точат хайманите, чапкъните — косеше се Халеф — а ние си кютим тук и запаме подире им, ближейки мустаци като гладни псета, на които живото печено е офейкало на четири крака! Ама почакайте малко, ние ще ви върхлетим сетне както два свирепи лъва мишки и така ще ви отмъстим, че ребрата ви ще запрашят и ръце и крака ще се разхвърчат оглозгани! Гледай, сихди, там се вият те и принуждават и нашите коне да търчат заедно с тях! Кой знае що за вонящ мискин седи на моя! Ти, разбира се, можеш да таиш сладостното съзнание, че гърбът на твоя Рих няма да бъде докоснат от никое кюрдско продължение на човешкия гръбнак, защото който дръзне това да опита, ще трябва да накара преди туй да опишат членовете му в Книгата на живота. Гневът ври в моята душа, а яростта вдига пара в сърцето ми. Ако успее да отделя и пипна келеша, дето се е курдисал на моя ат, ще го разцепя надлъж на две половини! В името на Мохамед, Пророка, ще го сторя, ще го сторя като нищо!

Не е трудно да си представи човек, че аз също не се изказвах ласкателно за конекрадците, ала гневът на Халеф ми въздействаше развеселително, а начинът му на изразяване беше толкова забавен, че отново трябваше да си дам труда да потисна смеха си. А на арабски неговата реч беше още по-ефектна, отколкото мога да я възпроизведа тук в превод.

Най-напред трябваше да прегледаме лагерното място на кюрдите. Това обаче не можехме да предприемем, преди да са изчезнали отвъд зрителното поле. Посоката, в която бяха поели, лежеше на югоизток. Ако ги последвахме, трябваше значи отново да са озовем при река Заб, която ни бе водила надолу по граничната планина към Хой. Ние щяхме, когато я достигнем пак, да сме яздили по периферията на триъгълник и тая загуба на време щяхме да дължим единствено на кюрдите. Това беше още една причина да не ги провождаме с приятелски помисли.

Най-сетне и последните от тях изчезнаха на югоизток. Ние слязохме от канарата, възседнахме отново конете и ги подкарахме към споменатото дере, към което водеше дирята на келхурите. Улеят беше тесен и дълбок, но все пак задоволително проходим. Колкото по-надолу го следвахме, толкова по-влажен ставаше, и скоро отляво и отдясно избиха от стените малки ручейчета, които се съединяваха и ниско долу образуваха потока, който бях видял от скалата.

В подножието на хълма дерето преминаваше разлято в равнината и ние препуснахме в галоп покрай потока, додето стигнахме мястото, където бяха бивакували номадите. Докато Халеф напои първо конете и ги пусна после да пасат, аз се залових да прегледам грижливо целия плац. Надявах се да открия нещо, което би могло да ни подпомогне в намеренията. Но останах излъган, защото след доста дълго изследване не узнах нищо друго, освен че станът е бил използван в продължение на около седмица. По-ценно беше заключението, което извлякох от спешното заминаване на кюрдите. Те преди туй вероятно не са имали намерението още днес да изоставят бивака, защото няколко от споменатите вече навеси едва вчера бяха наново покрити. А Акил беше пристигнал тук по свечеряване, за да преговаря за кръвнината — за своя и наша вреда, защото те го бяха пленили, по-късно заловили и неговия син и после откраднали нашите коне. Келхурите едва ли

бяха напуснали лагерния плац толкова бързо заради Акил и сина му. Много по-логично беше да се приеме, че те са се страхували от моето идване тук с Халеф.

Нека не бъда сметнат за самомнителен човек, задето считах за възможно, че триста кюрди ще се махнат от бивака си заради двама мъже. В Ориента не е трудно комарът за късо време да се превърне в слон. Случвало се бе с известна ловкост да се измъкна от доста калпави положения. С помощта на познанията, които притежава всеки образован европейец, и с опита, натрупан из Дивия запад, беше ми се удавало да окажа тук и там някоя малка услуга на племената на джезирехите. Нещата се бяха предавали по-нататък от уста на уста. Легендата беше уголемила моите познания и умения до чудовищна степен. Още по-прочути от мен обаче бяха двете ми пушки. Разправяше се, че куршумът на моя мечкоубиец минавал през стомана и дувари, а с „Омагьосаната пушка“, сиреч карабината „Хенри“ с двадесет и пет изстрела, съм можел да стрелям цяла вечност, без ни един път да е нужно да заредя. Ето как беше обяснимо, че за мен се разказваха чудеса, и че келхур-кюрдите предпочетоха да се изметат от лагера си, наместо да допуснат да ги приближа дебнешката и да ги загърмя с магическата пушка.

От само себе си се разбира, че трябваше да яздим след тях. Но това сега не беше спешно, защото едва привечер можехме да рискуваме да ги доближим и не биваше ей така на часа да ги последваме. Ако не искахме да бъдем открити от тях, трябваше да им дадем подobaваща преднина. Да изчезнат, те в никой случай не можеха — за това вече щяха да се погрижат техните следи, а те не притежаваха опит и умение да ги потулят. Ето защо оставихме конете да попасат в продължение на почти два часа и потеглихме едва два часа преди пладне.

10. Духът на раки

Когато слънцето застана най-високо, ние се намирахме между планините, където застрелях в една гора от дъбове баламут — от тях идват тамошните световноизвестни шикалки — едно диво прасе, което ни нахрани. Тук седнахме за късо време да изпечем за из път няколко къса от него, защото докато се намирахме по петите на кюрдите, а това можеше да продължи няколко дни, не биваше повече да стреляме по дивеч, за да не ни издадат изстрелите. Всъщност на хаджията като мохамеданин беше запретиено да яде свинско, ала общуването с мен дотолкова беше променило убежденията му и направило небцето му възприемчиво към приятния вкус на дивата свиня, че заради тая наслада той без колебание навличаше върху себе си неодобрението на Пророка и всичките покойни халифи.

Но сега пък мина толкова много време, че трябваше да наваксваме една по-голяма преднина, отколкото бе залегнало в намеренията ни. Ето защо последвахме дирите с по-голяма бързина от преди.

В следобед лежеше южната извивка на Кючукзаб от дясната ни страна зад стръмните, гористи възвишения, в чиито подстъпи се намирахме. Яздехме по една малка рекичка, която през пролетта вероятно беше много пълноводна, ала сега водата ѝ достигаше малко над копитата на конете ни. Имаше много рехав чакъл. Многобройни открито плакнещи се коренища ни препятстваха и безчет кривини на речното корито не ни оставяха да мръднем.

— Шейтанът трябва да е показал на кюрдите този път! — проплака Халеф. — Ей тъй подобно сигур е устроена пътеката, дето води от смъртта право надолу към проклятието на вечните мъки.

— И аз не вдявам — пригласих — защо тъкмо този каменист улей са избрали келхурите.

— И накъде ли пък са се накатали да вървят? Та оттук нали никакъв проход не води през планинската верига?

— Не. Ако не се лъжа, ние имаме пред себе си две планини, които познаваме от по-раншна езда по тия места, а именно вдясно Мегилик и вляво причудливо оформената Некухл. Между тях не води никакъв проход. Следователно Шир Самурек не възнамерява да прехвърля планините, а целта му лежи от тази страна. Какво обаче има да търси тук, за мен е загадка.

— Аллах! Да не би пък тъдява да е местността, в която се намира Мусаллах ел Амват [76](#)?

— Мусаллах ел Амват? Никога не съм чувал още за нея. Що за място е това?

— Място, което всеки отбягва, независимо дали е сунит или шиит, християнин или юдеин. Ти знаеш, че вчера в хана поседях и си побъбрих с неколцина масиджилар [77](#). Тази местност им беше позната, бяха преживели много нещо в нея и ми разказаха. Най-хубавите и добри шикалки растели в неизброими количества при Мусаллах ел Амват, ала никой не дръзвал да тръгне натам да събира, защото наоколо бродели духовете на умрелите. Било преди неколкостотин години, когато в страната дошли християни и си построили в планините Мусаллах, за да почитат по свой начин Аллах. Те били добри и трудолюбиви хора, които живеели в угода на всекиго, ала въпреки това шиитите решили да ги изстребят. Изкачили се те горе, обградили християните и изклали всички — мъже, старци, младежи, жени, девойки и деца. Свещеникът бил последният, който загинал. Дори когато берял душа, продължавал да се моли за своите врагове. Тогава те изтръгнали кръста от Мусаллах и го хвърлили в огъня. Като видял това с оцъклените си очи, той преобразил своята молитва в проклятие, което призовал над тях и мястото на смъртта. Оттогава гибел сполетявала всеки, който дръзнул да навести Мусаллах. Независимо от това неотдавна масиджиларите събрали кураж да се изкачат, защото са бедни и знаели, че там горе ги очаква богата

беритба. Помолили се на Аллах да ги закриля и се отправили на път. Стигнали, наистина, благополучно горе и видели Мусаллах. Но когато я приближили, изскочил духът на убития свещеник в образа на исполинска мечка, която поискала да се втурне към тях със зейнала паст. Те побягнали и оттогава се молят и благодарят на Аллах, дето ги е спасил чрез бързината на техните крака. Никога вече нямало да проявят безразсъдната дързост да подирят Мусаллах. Това ми разказаха те. Какво ще речеш за тая работа, сихди?

— Че мечката не е била дух, а една обикновена мечана. Всеки знае, че там горе в планините се въдят мечки.

— Да. Това го знам и аз, ама такива исполински, каквато е била тая, те не са.

— Страхът уголемява всичко. Той може да накара и една мечана да се стори два пъти по-голяма.

— Казваш го, защото не вярваш в духове.

— Напротив, аз съм твърдо убеден, че духове има. Но няма привидения, които да се явяват в мечи образ.

— Е, да, ти си куражлив, сихди, ти определено не би побягнал от мечката, а би пристъпил дръзко насреща ѝ. Но аз не бих пожелал да направя проверка дали мечката е дух, или духът е мечка.

— Имаш ли си представя в коя местност се намира Мусаллах?

— Масиджиларите ми я описаха. Тя лежала между Некухл и Мегилик — до нея се стигало, като се следвало едно каменисто речно корито многобройни извивки, което било обхванато от много тесни брегове и...

Той спря посред словото, погледна ме сащисано в лицето и се провикна сетне:

— Аллах акбар! (Аллах е велик!) Та това таман се схожда с нашия път!

— Да, както изглежда!

— Некухл и Мегилик са двете планини, които ти преди малко спомена. Ние се намираме в каменисто, тясно и виещо се речно корито, значи — Машаллах! — ние сме на път към Капелата на мъртвите, за която ти разправих.

— Това действително е възможно. Но затвори си устата драги Халеф, иначе мечаната ще вземе да дойде и да скочи в нея.

— Не се присмивай, сихди! Защо да не ми стои отворена устата, като се дивя? Когато престана да се дивя, тя от само себе си ще се захлопне. О, чудо, о, воля на Небето! Ние се намираме по пътя към Капелата на мъртвите! Такъв, изглежда, ни е бил късметът, орисията. Де само да знаех, какви трябва да ги чиним там горе!

— И още питаш?

— Естествено! Ти нима знаеш?

— Да. Ние трябва да освободим привидението от неговия мечи кожух.

— О, безогледна дързост, о, гавра! Ти все още се подиграваш, сихди! На мен обаче гърбът ми е студен като лед и аз наистина не знам на какво ще се реша.

— Решиш! Какво искаш да кажеш с това?

— Е, ако мечката дотърчи, дали трябва да бягам, или да стрелям по нея. Ако тя наистина си е мечка, пък аз хукна, то ти ще ме осмееш и аз трябва до смъртта си да се срамувам за моя страх. Ако обаче е дух и аз гръмна по него, то куршумът ще го премине, без да го нарани, а какво ще стане подир туй с мен, това знае само Аллах.

— Халеф, Халеф! Действително ли още живее в теб глупавото суеверие от по-ранните времена? Я ми кажи, за кого е умрял навремето свещеникът?

— За своя Господ и за своята вяра, сихди.

— Как биват наричани такива хора?

— Шухада⁷⁸.

— Какво казва Корана, за нашето Свето писание изобщо няма да говорим, за тези шухада?

— Че отиват право на Небето.

— Разбери ме добре! Аз ти говоря, за да ти просветля разсъдъка, като мюсюлманин. Даже според представите на мохамеданите един шахид се отправя непосредствено към Небето, като възнаграждение за страдания, които е претърпял. Този благочестив свещеник откъде Бог е прокудил заради неговата мъченическа смърт в кожата на мечка! Няма ли това вместо възнаграждение да е едно ужасно наказание, вместо Небето — Пъкъла?

Халеф, ме зяпа пак известно време с широко разтворени очи.

— Сихди, аз отново се дивя — призна после.

— На какво сега?

— На превъзходността на твоето доказателство, на което и тоя път не мога да възразя. Аллах инсаф или Аллах ел 'адл (Аллах е справедливостта), казваме ние. И тъй като тази фраза е неоторима и безспорна, то... то... то...

— Хайде, по-нататък!

— ...то не може духът да е мечка и нито значи мечката — дух.

— Добре. Нека следователно мечката, която действително си е мечка, бъде и остане и в твоята глава мечка! Сега убеден ли си, Халеф?

— Да, сихди. Ти и в правилата на мантиката⁷⁹, както във всичко, си непобедим и отново оздрави моя заболял по тая мечка акъл. Сега нека си идва. Ще стрелям по нея, без да се замисля!

— Стрелянето по-добре предостави на мен. Кюрдските мечки не са преследвани като жълто-кафявите от Хауран и Ливан. Те биват малко обезпокоявани, почти никак ловувани и стават много големи и стари. Та нали събирачите на шикалки са приказвали за чудовищната големина на това животно. Един куршум от твоята кремъклияка не би го убил, а само раздразнил до ярост. И после ние не знаем точно, ами само предполагаме, че сега се намираме на пътя за Мусаллах ел Амват. Най-главното е, че за теб дух в мечка вече не... какво има?

Яздешият до мен Халеф ме прекъсна в словото, като хвана юздите на коня ми и го спря.

— Там под дърветата виждам нещо — отговори той, показвайки ми с протегнатата ръка посоката. — Нещо се помръдна. Не знам дали е човек, или животно.

— Трябва да разберем. Ела бързо насам под дърветата!

Под закрилата на дървесата аз слязох от коня и го предадох на Халеф.

— Остани тук и не мърдай! Аз ще се промъкна дотам, за да видя с кого или с какво си имаме работа. Дръж се тихо!

С готов за удар нож в ръката, аз се запромъквах от дърво до дърво, додето стигнах в близост до въпросното място. Там видях, че имам пред себе си не животно, а човек. Той стоеше до един нискоразклонен бук с протегнати нагоре ръце — защо, не можех да различа. Беше с извърнато от мен лице, ала въпреки това ми се стори познат. Тази фигура, парцаливото сетре, чиито ръкави отчасти липсваха... ако и това не беше Али, обичащият чашката ханджия от Хой, то никога вече нямаше да мога да разчитам на очите си! Но какво диреше той тук? Как се беше озовал ей така сам в тази местност и какво правеше там до дървото?

Сега Али се обърна, повдигна се на пръсти и си нахлузи на шията клупа на един висящ от клона сиджим, който бе вързал здраво горе. Исусе Христе, мъжът искаше да се беси!

— Катера Ходех! (За Бога!) — викнах му аз, като притърчах и му изтръгнах шнура. — Спри! Ти се каниш да се убиеш!

Али се вторачи в мен като отнесен и отговори, сякаш приказваше насън:

— Да се убия? Не, а само обеса.

— Та нали то е все същото! И що за причина пък имаш да извършиш тоя голям грях?

— Причина...? Защо ме питаш...? Кой си ти всъщност...?

При тези въпроси очите му все още изразяваха духовна пустота.

— Кой съм? Че нали ме познаваш! Аз съм Кара Бен Немзи ефенди, който живее при теб в Хой.

Прозвучаването на моето име, изглежда, върна Али на себе си. В погледа му се появи живец, ала гласът му си беше все така глух, като преди.

— Аз трябва да се обеса. Трябва да си отнема живота, защото няма да си получа обратно парите.

— Откъде го знаеш?

— От Шир Самурек.

— От оня ли? Нима си говорил с него?

— Да.

— Кога?

— Преди един час.

— Къде?

— Там горе, под Мусаллах ел Амват.

— Я гледай, значи Капелата е все пак тук! Там ли бивакуват келхурите?

— Да.

— Ако някой от тях е наблизил! Дали не могат да ни чуят, или видят?

— Не. Аз бях прогонен с камшик от тях и никой доникъде не ме е сподирил.

Споменът за камшика върна Али напълно на себе си. Той се тръшна на земята, захлупи лице в шепи и започна горчиво да риде. Сълзите са целебна вода, когато могат да протекат. Ето защо го оставих да плаче необезпокоявано и викнах Халеф да дойде. Той върза конете и седна после до мен. Когато съдържателят след известно време се поуспокои, аз му изправих главата и казах:

— Самоубийството е ужасен грях, защото човек не може нито да го изкупи, нито да го поправи. Най-малко от всичко обаче трябва да праша човек душата си в преизподнята заради пари. Пък и твоите пиастри още хич не са изгубени!

— Те са изгубени. Шир Самурек ги е отнел на Акил и няма да ги върне!

— Ще ги върне! Обещавам ти, че ще го заставя да ги върне.

Очите му получиха блясък. Той се надигна по-стегнато и попита припряно:

— Това сериозно ли е от твоя страна, о, ефенди? Наистина ли ми го обещаващ?

— Да.

— Тогава хвала и слава на Аллах! Аз съм спасен, защото каквото Кара Бен Немзи ефенди обещае, съдържа, макар Шир Самурек, разбойникът, да го осмя!

— Кога се присмива той, при какъв повод и кога? Можеш ли да ми го кажеш? Можеш ли да си припомниш как си отишъл при него и всичко, което се говори и случи там?

— Ох, ефенди, сега зная всичко точно. Като казвах, че искаш да ми доставиш парите, то остротата на моята памет нараства и сега се сещам за всяка дума!

— Тогава говори! Но бъди кратък, защото времето е скъпоценно. Къде и как се срещна с Шир Самурек?

— Ти знаеш, че препуснах с малкоегунда и няколко души, за да догоним крадеца Акил и му изтръгнем парите. Не намерихме дирята му, ала си помислихме, че за да се озове в безопасност, ще е избягал през персийската граница. Ето защо се насочихме към границата, но в никое селище и къща не чухме някой да го е видял. Така продължихме да яздим почти до пладне, когато трябваше да осъзнаем, че се намираме на погрешен път. Та обърнахме значи конете и поискахме сега да опитаме по посока Рауандуз и Лахиджан. Поради това се насочихме на север, все на север, докато Шейтанът ни отведе на пътя на кюрдите. Те ни обградиха, вързаха ни и ни помъкнаха със себе си насам.

— Сигурно ви се е сторило чудо, да видите при тях напразно дирения крадец?

— Да, Акил е при тях, но не като свободен мъж, а като пленник, и неговият син Сали — също. Тази нощ двамата ще умрат. Те ще станат жертва на кръвното отмъщение и собствената си проклетия.

— Смъртта им твърдо ли е решена?

— Да. Те не могат да ѝ се изплъзнат и ужасна е смъртта, дето ги чака. Те ще бъдат разкъсани и изядени от мечките.

— Ах! Що за човек е тоя шейх на келхурските кюрди! Как е стигнал до идеята да ги хвърли на мечките? Има ли всъщност тук мечки, от които да се възползва за тая цел?

— Да, той така точно е измислил и премислил всичко, че ще му се удаде да го осъществи. Та нали е потеглил насам единствено за да предостави беббех-кюрдите на мечките. Преди известно време неговите войни били на лов горе при Мусаллах ел Амват и открили там мечка бърлога. По обратния път после намерили едно дърво с диви пчели. Двете неща ще послужат тази вечер за екзекуцията на двамата беббехи. Десет или дванайсет келхури отдавна вече заминаха да доставят меда.

— Знаеш ли как ще бъде употребен?

— Може би не всичко правилно съм разбрал, ала ето какво поне знам: мечото леговище се намира недалеч от Мусаллах. Беббехите ще бъдат вързани и намазани с мед. Сетне ще ги отнесат във вътрешността на Мусаллах. Оттам до мечката бърлога щели да наслагат късове пчелна пита с мед, за да примамят мечките в Мусаллах. Там те първо ще изближат и после излапат вързаните пленници.

— Аллах, Аллах! — обади се тук Халеф ужасен. — Тия келхури изобщо хора ли са все още? Сихди, ще спасим ли беббехите, макар да са наши смъртни врагове, и хвърлим на тяхно място Шир Самурек на мецаните?

Такъв си беше дребният, мил, храбър тип! Той искаше да предпази двамата беббехи от мъчителната смърт, въпреки че Акил беше подкокоросал келхурите срещу нас, а неговият син даже се бе опитал да ни отнеме живота!

Ханджията Али продължи доклада си и аз узнах още следното:

Келхурите действително заради мен били напуснали преждевременно днес бивака си. Обстоятелството, че беббехите паднали в ръцете им, допълнително ги подтиквало към по-бързо заминаване, та да можели час по-скоро да ги отведат на смърт. За тристата войни това било една радостна езда, която нито за минута не бивало да бъде отлагана. Сега се излежавали в гората под Мусаллах. Там провели съд над обречените на кръвното отмъщение. Шир Самурек уверил пленниците с най-свети клетви, че за тях спасение нямало. Според човешките разбирания такова наистина нямало, ала Сали Бен Акил чул, че ние вероятно ще си подирим задигнатите коне, и в отчаянието си се вкопчил за една мисъл, която внезапно го осенила.

„Още не сме мъртви — казал той. — Ако Кара Бен Немзи ефенди ви намери, ще ни освободи!“

„Вас, неговите смъртни врагове? — провикнал се подигравателно шейхът. — Той по-скоро ще ме помоли да ви измъчвам още повече, отколкото съм си наумил.“

„Няма да го стори, защото е християнин.“

„Християнин? Християнинът е куче, а кучето обича да му мирише на кръв. На тези кучета, дето наричат един човек от Назираха⁸⁰ свой бог, е казано да обичат даже враговете си, ала те не се подчиняват. Те се крадат, лъжат, мамят помежду си и угнетяват, изиграват за собствена изгода и воюват с всички чуждоземци. Ей затова им е невъзможно да обичат враговете си и да им правят добро. Кара Бен Немзи ефенди с кеф би гледал как мечките ви разкъсват!“

„Не, той е истински християнин и вече на мнозина от своите врагове е сторил добро!“

„Ами че повикай го тогава! Пък сетне ще видим дали в действителност се покорява на лъжовния пророк от Назираха!“

„Да, ще го призова. Ще моля Аллах да му покаже пътя за насам!“

„Аз ще ти дам един по-добър съвет. Кара Бен Немзи ефенди като християнин нехае за нашия Аллах. Ти значи трябва да се молиш на неговия разпнат Спасител, ако искаш молбата ти да бъде чута!“

По този начин продължил Шир Самурек да се гаври и после прибавил:

„Колко малко се боя от това християнско куче, и колко малко отчитам, че би могъл да ви спаси, ти веднага ще узнаеш. Аз наредих да му предадат, че аз съм грабителят на неговите коне, и той ще ни последва. Ако наистина намери дирите ни и дръзне дотук да дойде, то стражите, които после ще поставя, ще го пипнат и аз ще го хвърля заедно с вас на мечките. Сега си се моли, от мен да мине, на Аллах или на Ел Месиах⁸¹, молитвата ти ще бъде изречена на вятъра!“

После се провело съвещание относно другите пленници. Решението гласяло, че те трябвало съвместно да дадат един откуп от двайсет хиляди пиастри и щели да останат задържани, докато тази сума бъде изплатена. Ханджията Али трябвало да тръгне и вземе парите, за да ги донесе после при Мусаллах. Не ги ли доставел в рамките на три дена, или при плащането се установи някоя хитрина, то пленниците щели да бъдат убити. Малко след даването на тези разпореждания, разбойниците нашибали здравата Али с камшик и после го напъдили без кон.

Объркан и отчаян, той тръгнал без всяка надежда, защото сега не само бил изгубил откраднатите пари, ами трябвало още и част от откупа да достави, което било абсолютно невъзможно. Виждал пред очите си своята провала, а определено не бил герой във вярата и упованието в Аллах. Ето защо посегнал към сиджима и само моето вмешателство го възпряло да си даде сам смъртта.

— Сега, ефенди, ти чу всичко, което можех да ти кажа — завърши той доклада си. — Какво мислиш за тая работа? Счита ли за възможно да си получи отново парите?

— На първо място мисля, че раки(ята) носи в себе си зъл дух, с който човек не бива да си има ош-беш!

— Раки? Как ти дойде на ума за раки?

— Защото тя носи вината за всичко случило се.

— Какво общо има раки с предводителя на келхурите?

— Я не питай като будала! Ако не беше изпил вчера толкова раки, то нямаше да говориш с Акил за скривалището на парите си и те нямаше да ти бъдат откраднати. Значи раки е виновна, задето попадна в ръцете на Шир Самурек и сега поиска да се обесиш. Трябва да признаеш, че алкохолът те тласна към самоубийството!

Али замълча, защото осъзна, че казвам истината.

— Ако останеш отдаден на раки, както досега, тя ще ти докара още много беди — продължих аз. — Тя прогизва твоята душа и съсипва тялото ти. Ако обаче се откажеш от нея, ще живееш в радост и щастие и един ден ще тръгнеш по Ес Спрат, Моста на смъртта, без залитане към Вечния живот. Имай предвид, че тоя мост не е широк, а толкова тесен, че Мохамед го сравнява с острието на добре заточен ятаган. Как ще иска един човек, чиято душа и след смъртта е прогизнала от раки, да премине по този мост, без да се сгромоли в зиналите бездни на Геената!

Нагаждах се към начина на мислене и изразяване на мъжа, за когото се отнасяха предупрежденията ми. И те наистина не пропуснаха целта си, защото той се почувства потресен.

— Ох, мълчи, ефенди! Твоите думи ме карат да потръпвам!

— Ти щеше още къде повече да тръпнеш, ако наистина беше изпълнил ужасното деяние, което планираше при това дърво, защото сега твойт дух щеше да залита с губителното въже на врата по Моста на смъртта. Раки щеше да плете твоите нозе и ти щеше да се сурнеш надолу във вечно бликащите и никога нестихващи пламъци на Джехеннема, на които щеше да бъдеш неспасяемо обречен! Не ти ли трепери сърцето, като си помислиш за това?

— Ох, ефенди, от твоите думи ми избива пот на страх и ужас по тялото!

— Тогава те съветвам, о, ханджи Али, оттук насетне да се откажеш от тая опасна напитка, която ще погуби и теб, и всеки, който ѝ се отдава!

— Ще го сторя! Да, ефенди, съвсем определено ще го сторя!

— Само че това не е така лесно, както си мислиш. Когато веднъж духът на раки е докопал, него той не желае да пусне и го стиска здраво в змийската си прегръдка. Битката е трудна, но пък и после победата е толкова по-голяма и ощастливяваща. Искаш ли да я подхванеш тая битка?

— Искам, ефенди! Обещавам ти, че храбро ще се боря. Ето, имаш ръката ми!

Али ми подаде ръка. Аз още не я поех, а продължих да приказвам:

— Не толкова бързо! Вярвам, че даваш това обещание с драго сърце, ала в този миг ти не мислиш колко трудно е да го удържиш. Не се залавяй от днес хич раки вече да не пиеш. Няма да съумееш да го изпълниш, а само още повече ще преминеш във владение на пиянството. От днес пий само половината от това, което си пил досега на ден, след един месец само четвъртината, след три месеца само осминката част и така всеки три месеца наполовина колкото преди, докато стигнеш дотам, че дневно да вкусваш само три малки глътки. Тези три глътки бива да пиеш сетне като ден до кончината си, това ти го позволявам. Ако обаче ти легне по сърце да направиш едно угодно на Аллах дело и да се превърнеш в един изцяло щастлив мъж, то откажи се и от тези три глътки и не пий вече нищо, ама хич нищичко, което може да те опияни, защото Мохамед, твоят пророк, е казал: „Куллу мускюрюн нарам!“ (Всичко, което опива, запретено, проклето да е!)

Тогава Али ми протегна отново ръка, дори двете ръце едновременно, и помоли:

— Ефенди, чувам, че ти от мен не искаш нищо повече, освен онова, което един слаб човек е в състояние да извърши. Аз ще се подчиня на твоята повеля и повелята на Мохамед, а Аллах ще ми даде сила да стана отново добър човек. Преди малко аз напуста ти предложих ръката си. Наистина ли не искаш да я вземеш? Аз ти обещавам в името на моята душа, духовете на моите бащи и брадата на Пророка, че отсега насетне от никого повече няма да бъда видян пиян! Аллах го чу! Той ще види също, че аз ще удържа думата си! Ето, вземи ръцете ми!

Аз откликнах на подканата. Развълнуван от тази последица, Халеф също му подаде ръка.

— Аллах да бъде с теб, Сине на махмурлука, задето искаш да се различиш с тая зла Гозет ел Аб⁸². Изхвърли я навън за рахат на къщата и хич да не я пущаш вече вътре, ако и да опита тайно да се покачи през джама! Защото на нея здравата ѝ сече акъла, казвам ти, каквито са всички женоря, които са изхвърлени от хората и им е мерак да се намърдат пак вътре! И когато нявга станеш трезв мъж и ние навестим отново хана ти, то и дълбочината на тресавището, през което човек трябва да шляпа сега в двора ти, ще е изчезнало, така че хората ще могат да го прекосяват с чисти кундури и вече няма да те виждат да лежиш в тинестата локва като някой голям дабб сакран⁸³, който смята нечистотиите на стопанството ти за ложето на княгинята на Шеба⁸⁴!

Али не се почувства ни най-малко докачен от прямото назидание на дребния хаджия.

— Имаш право, о, хаджи Халеф Омар! — рече той. — По-рано, когато още не обичах раки, моята къща и дворът ми бяха чисти и приветливи като лика на някоя невеста, дето е наслада за своя годеник и избраница на сърцето му. Но какво виждам тук! Аз още не съм намерил време да огледам конете ви. Не са ли това петнистите жребци на аптекаря?

— Да, те са — потвърдих аз.

— Какво чудо, че той ви ги е заел!

— Той не ли ги зае, а ние отидохме да си ги вземем от градината му без негово знание. Трябваше толкова бързо да потеглим подир келхурите, че не биваше да губим време с въпроси, молби и пазарлъци. Той сигурно много се е шокирал, като е забелязал, че липсват. Затова пък толкова повече ще се зарадва, когато му ги заведеш обратно.

— Аз? Аз ли трябва да му ги върна?

— Да. Сега ти ще възседнеш някой от тях и ще яздиш към дома.

— С неземно блаженство, ефенди, с най-голяма наслада! Ще бъда радостен да се махна от близостта на тия разбойници. Ама пък нали вие сетне вече няма да имате коне!

— Ти на нас не ни бери гайлето! Ние няма да си тръгнем оттук, преди да сме си прибрали от келхурите собствените животни.

— Но това е изключително опасно!

— Още по-опасно е да им изтръгнем твоите десет хиляди пиастри, ала това все пак, както се надявам, ще ни се удаде. Ако всичко потръгне благополучно, ние още утре вечер ще сме в Хой и ще ти донесем парите. Сега ни е необходимо само още да научим от какво естество е мястото и неговата околност, където бивакуват келхурите. Можеш ли да ми го опишеш?

— Да, това речно корито оттук води по-стръмно нагоре, отколкото досега. Там, където то се дели, ще следвате десния ръкав, който също прави много извивки и става все по-тесен, докато стигнете една малка равна ливада, обградена от три страни от гора. Откъм четвъртата страна почти отвесно се възвисяват скали. От тях се срива един поток, образувайки малък шеллал⁸⁵. Там горе ще видите да се издига Мусаллах ел Амват, в която обитават духовете, и в която днес в нощта трябва да бъдат излапани от мечките Акил и синът му. Зад Капелата, малко по-високо от нея, някога се е съборила една скална стена, която сега лежи изцяло в развалини. Сред тях се намира бърлогата на мечките.

— Мечките? Значи там има не само една, а няколко?

— Да!

— Хм-м! Времето за чифтосване отдавна е отминало, а когато мечката роди, не търпи повече мечока при себе си, защото той не е добър баща и има безсърдечната наклонност да изяжда децата си. Аз следователно съм на мнение, че не се касае за някоя мечка двойка, а за една женска и малките ѝ.

— Това аз не зная. Но онази дубб, която хората там горе са виждали, трябва да е някоя Дубб ел Хулуд⁸⁶, която живее при Мусаллах от избиването на християните и поради това е станала толкова грамаданска, че два пъти надвишава човека. Това е духът на свещеника на тези християни и поради дълбоката старост руното ѝ е станало бяло като сняг.

— За Дубб ел Хулуд научих достатъчно. Сега бих желал да знам къде бивакуват келхурите. Навярно на малката морава, за която говори?

— Не, защото тя е твърде мочурлива. На тази морава отдясно отново се спуска един тънък, бистър ручей. Последваш ли го, ще стигнеш малко по-нагоре до едно открито, обхванато околоръст от гора място, в чиято среда лежи една малка бирка⁸⁷, представляваща изворът на ручея. Това е мястото, където бивакуват келхурите.

— Гората там гъста ли е?

— Да.

— Има ли между нея и бирка широко пространство?

— Не. Мястото е малко, така че кюрдите трябва да лежат непосредствено до бирка.

— С конете си? Или те са подслонили животите някъде другаде?

— Те са там, напоени са и са вързани наоколо за дърветата.

— В такъв случай нищо повече не ми е нужно да знаем и ти можеш да поемаш с конете, разбира се, без седло, защото от нашите такъми ние самите се нуждаем.

— Ами ти не бива да подхвърляш на опасност скъпоценната си решма! Ако келхурите сега ти я откраднат! Не е ли по-добре да я взема със себе си за Хой?

— Не. При мен тя е на по-сигурно място, отколкото на петнистосивия, който ще яздиш. В Хой също се краде, както ти от опит знаеш.

Ние свалихме хамутите и предадохме конете на съдържателя, Той яхна единия и препусна, оставяйки ни „повече от хиляда пожелания за успех“, както гласеше изразът му. Досега бяхме възпрели Али от самоубийство. Аз имах твърдото убеждение, че ще ни се удаде също да му върнем и парите.

11. При „Капелата на мъртвите“

Най-напред се касаеше да скрием конската амуниция. След кратко търсене ѝ намерихме едно отлично скривалище. Сетне отново последвахме, сега обаче пеша, дирите на кюрдите, но само дотам, където речното корито се разделяше, защото оттам нататък можехме да бъдем всеки миг видени от стражите, които шейхът се бе канил да разстави.

Поради това реших да напусна следата. Описанието, което ханджията ни беше дал, и погледът, с който изследвах лежащите пред нас височини и скатове, ми казваха достатъчно как трябва да се държим, за да стигнем незабелязано до враговете. Шейхът държеше сметка за нашата поява. Той сигурно беше убеден, че ще се придържахме към следата му, и следователно насочваше вниманието си към посоката, от която самият беше дошъл, а именно към рекичката. Следователно ние трябваше да се спуснем от горе. Ето защо напуснахме коритото и навлязохме в гората, която тук се възкачваше стръмно нагоре. Предстоеше ни порядъчно катерене и мина почти час, докато се доберем до гребена, на който бях хвърлил око. Оттам видяхме на отвъдната страна, на същата височина с нас, да се издига Мусаллах ел Амват.

Грандиозна беше гледката, която ни се откриваше тук. Под нас надалеч „бушуваше“ цяло море с вълни от светли широколистни и тъмни иглолистни дървета, докато пред нас и от двете ни страни бяха застанали мрачните зидове на планините. Такива форми не се срещат в Харц или Тюрингийския лес, нито в Ерцгебирге или Судетските планини, също не в Тирол, Швейцария или Пиринеите. Вярно, по отношение височина, масивност и тежест те не можеха да се сравняват с големите планини на Европа, ала силуетът им бе така рядко очертан, диво заплашителен и неумолим, че буквално ми натрапваше сравнението с характера и начина на живот на живеещите тук племена. Човекът навсякъде — на юг и север, по равнините и в планините, си остава дете на буцата пръст, по която е направил първите си стъпки!

Направо поразително изглеждаше на фона на издигащите се отсреща скали Капелата на мъртвите. Този безмълвен, самотен, извисяващ се на възбог скалист трон е бил сякаш създаден за прибежище на онези прокудени, преследвани и изтощени от гонитби изповедници на християнството и въпреки това шиитската нетърпимост беше останала като хрътка по кървавите им дири. Оттук те не са могли да отидат по-нататък, да преодолеят планините и непреклонната омраза на преследвачите, и за това са тръгнали по единствения път, който им е останал, пътят към смъртта.

Мусаллах, чиито развалини виждахме да лежат пред нас, не е била нито някаква повеляваща почит постройка, нито пък изградена според някакъв стил. Въпреки това нейните останки и сега още ни въздействаха, защото тя представляваше средището на един несравним планински ландшафт и същевременно един възпоменателен паметник за онези, които са били покорни на Божия апел: „Бъди верен до смъртта и аз ще ти дам короната на живота!“ Зидовете се състояха от не дялани естествени камъни, каквито ги е предлагало близкото скално срутуване, а ниската, но широка порта беше нагласена от три тежки блока. Двете празни прозоречни отворстия се вираха вторачено като изبودените очи на Самсон, а от планинската стена се издаваше над разрушеното светилище една скална козирка застрашително и тежко като проклятието, изречено от умиращия свещеник. Сякаш едва вчера е било избълвано това проклятие и като че времето се е посвенило да смекчи с нежна, зеленееща ръка анатемата, защото в близост не се виждаше нито едно дърво, нито един-единствен храст, и никакви треви, мъх, лишеи не бяха покрили милозливо руните, които толкова ясно можех да чета, руните: „Бъдете проклети!“ Едва по-нататък, където започваше хаосът от скалното свличане, се виеха около камънаците

отделни тръни и пропълзяваха, ставащи все по-многобройни и примесени с папрат, туй паша (*Fritillaria imperialis*) и розовите цветове на *Epilobium*, като пищен гъсталак навътре сред отломъците и още високо горе над тях. По-нататък „звънтяха“ огромни звънчета (*Campanula*) към гората, която отново започваше зад и над хаоса. Там, сред трънака, и нийде другаде трябваше да се търси бърлогата на мечките. Халеф бе споходен от същата мисъл, защото посочи с десница насреща.

— Сихди, там отвъд, където съглеждаш големия Лахбата ел Нигара⁸⁸, трябва да е жилището на Мечката на безсмъртието. Ако искаме да ѝ покажем, че тя въпреки името си е смъртна, трябва да идем отсреща и да ѝ прережем нишката на живота, преди още да ѝ се е удало да погълне двамата беббех-кюрди.

— Това за съжаление не бива да правим, драги Халеф, защото теренът там е толкова открит, че келхурите веднага ще ни открият.

— Значи ще позволиш Акил и синът му да бъдат умъртвени?

— Не.

— Как обаче ще го предвардиш, щом не искаш да подириш мецаната?

— Тя сама ще си дойде, без ние да ѝ правим визата.

— В такъв случай тя ще е по-възпитана от нас. Не мога да ти спестя тоя упрек, сихди! Вярваш ли впрочем, че тя е толкова грамаданска, както каза ханджията Али?

— Не.

— Аз също не. За да изгълта първом беббехите и сетне и теб, би трябвало да има търбух колкото някоя малка женска шатра. Също била бяла като сняг. Има ли мечки с такава боя?

— Да. Полярната мечка е така бяла, а кюрдската понякога получава в старостта си този цвят.

— Ама пък може ли на такава възраст да има малки?

— Разбира се. Мечката може да достигне петдесет години и има случаи, когато мечка е раждала на трийсетгодишна възраст. Значи Али изключвайки суеверното разкрасяване, може да е казал истината.

— Как обаче си представяш спасението на беббехите, без да навестим мецаната?

— Някакъв определен план засега още нямам. Трябва първо да се промъкна долу до келхурите.

— Да се промъкнеш?

— Да.

— Бива ли да дойда с теб, сихди?

— Засега се касае да се запозная точно с бивака на келхурите и същевременно да подслушам евентуално нещо по-конкретно за техните намерения. Там ти си излишен, докато тук можеш да ми окажеш най-голямата услуга.

— По кой начин, сихди?

— Като ти поверя пушките си, които хич не ми се ще да подхвърлям на опасност. За мен те са незаменими и ти навярно съзнаваш колко е важно за мен да знам, че са в твоите верни и здрави ръце.

Това си беше чисто ласкаене и аз си имах основателна причина да го сторя. Халеф винаги ми е бил един внимателен и схватлив ученик, също и в промъкването, в което неговото умение стигаше за обикновени случаи. В по-трудните обаче аз предпочитах да го изключвам, защото той не притежаваше необходимата издръжливост — физическа и духовна. Ето защо не биваше да идва с мен. Но тъй като той много лесно се чувстваше незачетен, трябваше да поднеса горчивия хап в сладка обвивка и аз го сторих, като натъртих на голямото доверие, което му оказвах с поръчението да ми пази пушките. И той наистина се хвана на добронамерената хитрина, като увери, съзнаващ собствената си цена:

— Тук наистина ще постъпиш право, сихди, защото тези скъпоценни оръжия не могат в твоите ръце да бъдат по-сигурни отколкото в моите. Аз ще ги браня до последната капка кръв.

— Това изобщо няма да ти се наложи, защото тук, ако се държиш както трябва, няма да се мерне никой, дето ще иска да ти ги отнеме. Ти няма да направиш нищо повече, освен да се скриеш така добре, че никой от кюрдите, които противно на всяко очакване дойде насам, да не може да те намери. И не бива да напускаш скривалището си, преди да съм се върнал.

— Добре де, а кога всъщност ще си дойдеш?

— Това не мога да определя. Може дотогава да минат часове.

— Часове? Аллах, Аллах! Това означава цяла вечност! Ако ти не дойдеш и аз сметна, че се намираш в опасност, от нетърпение душата ще ми изскочи от тялото. Я си представи, че те убият, без да съм там!

— После ще можеш да отмъстиш за мен!

Това беше правилната дума, с която отведох Халеф дотам, където исках. Той гордо изпъчи гърди.

— Да, да, ще отмъстя за теб! За тая цел аз съм подходящият мъж! Върви си значи на рахат, сихди! Аз ще чакам тук търпеливо и неподвижно, додето се върнеш. Ако тия кюрди посмеят само макар и кожата да ти одраскат, ще ги пратя всичките, всичките един подир друг в Геената, дорде ни един не остане от тях. Върви, в името на Аллах! Твоят верен Халеф стои тук като отмъстител, ако бъдеш убит!

Предадох му пушките, като още веднъж строго му втълпих да се държи съвсем спокойно, и после бавно и предпазливо заслизах по планинския рид в посоката, която трябваше да ме отведе до бивака. Според моите пресмятания при обикновени обстоятелства имах да вървя дотам четвърт час, ала предпазливостта, която трябваше да прилагам, съществено удължи този малък промеждутък от време. За щастие земята се състоеше от мека почва. Нямаше камъни, които да се отърколят при някоя непредпазлива стъпка, и тук растяха в достатъчност яки дървета, зад които, в случай че видя човек, да мога незабавно да се скрия.

В рамките на половин час се спуснах, без да забележа нещо смушаващо, дотолкова надолу по хълма, че накрая чух гласове под себе си. Те при всички случаи се носеха откъм бивака, чиято близост бях достигнал. Преценката ми за местността и разстоянието следователно се оказа правилна.

Според звученето на гласовете говорещите не можеха да са много отдалечени от мен. Ето защо аз сега станах още по-внимателен, ала продължих да се придвижвам към тях. Както се оказа скоро, тук добре ми провървя. С други думи достигнах един проточил се надълго, но не много плътен папратов шубрак, легнах на земята и се набутах в гъсталака. Едва бях проникнал на четири-пет метра, горската почва пропадна пред мен почти отвесно и аз се видях над тясната свивка на едно подобно на фуркет връзване в терена, чиито страни бяха обточени с папрат. Там, където лежах, беше най-дълбоко. Ръбовете на вдлъбнатината обаче бързо се снижаваха напред, където тя преминаваше в ливадата с малкото езерце, представляваща лагерният плац на кюрдите. Това връзване дължеше произхода си на някоя течаща вода, която е извирала тук отзад, където лежах, от земята и е протичала после към моравата. Тя навярно е била първоначалният извор на рекичката, по чието корито бяха яздили нагоре кюрдите. Но той като един от така наречените „странстващи извори“, каквито нерядко се срещат, се бе придвижил напред. Сега подхранваше езерцето на ливадата, а дерето, което бе проял в горската почва, беше пресъхнало. То сега предлагаше място за почивка, по-удобно от което човек изобщо не можеше да намисли. На завет от вятъра и заслонен от гъстия листак на дърветата срещу дъжда, човек можеше да се разположи в дълбокия, мек мъх къде-къде по-приятно, отколкото вън на поляната. Шир Самурек, шейхът на келхурските кюрди, беше забелязал това и избрал удобното място за себе си своето най-близко обкръжение. Това обкръжение се състоеше от още един келхур, който поддържаше стража, и пленниците. Човек може да си представи как се зарадвах, когато видях точно пред себе си главните персони!

Непосредствено под мен, значи в самия край на оврага, седеше заедно с баща си Сали Бен Акил, точно до тях — шейхът. Пленниците бяха вързани при глезените и китките. По-нататък следваха останалите пленници, сиреч малкоегундът и мъжете от Хой, също така вързани, а пред тях седеше със заредена кремъклияка в ръка един кюрд, назначен да ги надзирава.

Преди малко бях чул гласовете на шейха и двамата беббехи. Те и сега говореха помежду си, при което Шир Самурек, както чух скоро, преследваше целта да ги измъчва с оскърбления и да им даде още сега едно предсещане за тяхната ужасна смърт. Той, изглежда, тъкмо бе направил някаква забележка от този сорт, защото чух Сали Бен Акил да отговори:

— Ти си един безжалостен дявол и ако не знаех, че Сатаната живее в пъкъла, щях да си помисля, че ти самият си тарторът на злите духове!

— Какво е Сатаната пред мен, когато се касае за кръвно отмъщение! — надсмя се шейхът. — Той трябва да се скрие пред мен, защото никога нямаше да се сети за мечките и меда, с който ще накарам да ви омажат. Ето вижте го! След половин час ще е дошло времето за започване.

При тези думи Шир Самурек посочи един лежащ до него, дебело увит с големите листа на дивата тиква пакет, който значи съдържаше пчелните пити. Като не получи никакъв отговор, той продължи:

— Ти си един учител и проповедник на вярата и си си мислел, че ще можеш да откриеш Махди. Сега душата ти ще се устреми към Обеид Аллах, първият фатимид⁸⁹, и към всички останали, които са се представяли за Махди! Умолявай ги да те предпазят от смъртта! Никакъв илях (бог), пейгамбер (пророк) и махди не може да те защити!

— Ако сериозно се помоля, те ще ни освободят, — отговори Сали — защото Коранът казва, че молитвата прилича на огъня, който стапя дори най-твърдия бронз.

— Ахмак! — изхили се шейхът. — Аллах не действа срещу собствените си закони и никой пророк срещу своето собствено учение. Не е ли повелил Аллах кръвното отмъщение, като е казал: „Око за око, живот за живот!“? Не е ли вървял Мохамед във всяка кървава бран с ятаган начело на своето племе араб корейш? Какво ще ти помогне молитвата към тях, когато нито Аллах, нито Пророка някога са прощавали? Аллах и Мохамед сами себе си принуждават да помогнат на мен, а не на теб! Няма законодателство и няма учение, притежаващи куража да запретят с пълна сериозност отмъщението и да поставят на негово място прошката.

— Има едно такова учение.

— Не.

— Има, и то е християнското!

— Аллах! Нима вярваш, че Разпнатия и неговите следовници сериозно са ги говорили тия приказки? Я наблюдавай християните при техните постъпки! Отговарят ли делата им на тяхното учение? Не дават ли те лъжа вместо истина, наказание вместо опрощение, притворство наместо откровение и война наместо мир?

— Онези, които го вършат, се наричат християни, наистина, но не са такива!

— Това ти го е казал Кара Бен Немзи, чийто език е обиталище на измамата!

— Аз му вярвам, защото той никога не говори различно от онова, което мисли!

— Аллах, валлах! Мюсюлманинът има вяра на християнското куче! Нима наистина си толкова безумен да мислиш, че този крастав чакал би могъл да ни попречи да ви хвърлим на мечките?

— Не е безумие, дето го смятам за възможно. Този алектан е син на щастието и добрите джинове⁹⁰, които обитават Небето и стоят край трона на Аллах. Той е съумявал да извърши и къде по-трудни неща, отколкото би било нашето освобождаване!

— Той е една бълзлива хиена, която няма куража да ни последва, едно къраво псе, което никаква диря не вижда. Ако се беше осмелил да тръгне подире ни, отдавна

трябваше да е тук! Та нали накарах лика му да се изчерви от срам, като наредих да му кажат, че аз съм този, който е отвлякъл жребеца му.

— Кара Бен Немзи ефенди все още може да дойде!

— Тогава ще падне в ръцете на стражите ми, дето го дебнат долу при входа на долината, и ще бъде подложен на същата смърт като вас! Той, християнинът, ще бъде също излапан от духа на християнския свещеник, явяващ се като мечка. Виждаш, че при всички случаи сте изгубени!

— Аллах дава живота, Аллах дава и смъртта! Всичко е отбелязано в Книгата. Но аз не бива още да умирам, защото все още не съм изпълнил мисията, която трябва напълно да завърша. Аз следователно знам, че ще бъдем спасени. Ако полумесецът на мюсюлманите не прояви милосърдие, ще намерим избавление при кръста!

— Шиитите са го съборили от Мусаллах и са го изгорили, той е унищожен и нищо не може да ти помогне!

— Но смисълът, който е имал, е все още налице!

Тогава шейхът, разярен от противоречието, прогърмя гневно към него:

— Твоето упорство е полуда! Аз ти казвам, там отсреща стои Мусаллах ел Амват. Казвам ти, че мечката на свещеника там ще ви излапа, а ти се раздумваш, че кръстът можел да ви спаси. Всеки човек, който има акъл в главата си, ще те осмее, ала въпреки това аз ще остана сериозен и ще дам вид, сякаш смятам за възможно казаното от теб. Ако мечката на мъртвия свещеник застане там отсреща при входа на Мусаллах, държейки в лапите кръста на християните, ще повярвам, че на тоя Кара Бен Немзи, християнското куче, може да се удаде да ви спаси от нашите ръце, порано обаче не! Чу ли го? Толкова ли си смахнат, да сметнеш възможно дори това?

— Ако Аллах поиска, то е не само възможно, но и ще стане!

Тук шейхът скочи, затупка с двата крака земята, размахва в необуздан гняв ръце във въздуха и кресна на келхурите, които, примамени от гръмката гълчава, стояха при входа на долчинката:

— Чувате ли? Тоя шашав син на куче и кучка от племето на беббехите твърди, че духът на свещеника щял да стои отсреща при портата на Мусаллах с кръста на християните в лапите, като знак, че той и неговият баща щели да ни се изплъзнат с помощта на Кара Бен Немзи. Нека прозвучи смехът на подигравката и отекне кикотът на презрението, та той и създателят на неговия окаян живот бъдат повалени с трясък от гласовете на присмеха!

Шир Самурек поде самият един гръмък кикот, в който се включиха неговите послушни кюрди. Гората и планинските стени отразиха многократно крясъците и създадоха у мен усещането, че бялата исполинска мечка на свещеника ще се пробуди и появи там отсреща, за да стресне разпуснатите хулители. И погледът ми неволно падна върху отвъдната страна, ала трънакът не се раздвижи, а портата на Мусаллах се взираше все така пусто към нас. Затова пък в мен изплува една идея, която тутакси задържах здраво, макар че нейното реализиране щеше да ми утежни спасението на пленниците.

Когато подигравателният кикот отзвуча, Шир Самурек седна отново и подхвърли презрително въпроса:

— Сега знаете ли какво мислят за вас разумните мъже? Утре по това време ще чуете същото хилене от устата на Шейтана в Джехеннема и то ще звучи в ушите ви през всичкото време на вечността! Вашето очакване е лъжа, надеждата ви заблуда и вярата ви измама. Нито Аллах, нито неговият Пророк ще се смият над вас и когато после в смъртния си страх се обърнете към лъжовния бог на неверниците, който се казва Иса, то Небето ще се отвърне напълно от вас и Пъкълът ще възликува на вашето отцепничество!

Тогава Акил, който досега дума не беше изрекъл, се провикна:

— Нека си се отвръща напълно то и нека си възликува той! Щом нито Аллах, нито неговият Пророк не искат да знаят за спасението ни, то ние не губим нищо, ако напълно ни изоставят. Ама ти хич не говори за притворство и измама, ти, чиито лъжи

и коварство ще ни погубят! Когато вчера ти предложих жребца на чуждоземеца като откуп, ти прие и ми обеща живота. Но като разбра къде се намира конят, омота ме във върви и залови сетне и син ми, когото късметът доведе насреща ви. Не е ли това коварство и притворство, лъжа и измама? Наистина ли е отричане от вярата ни, ако очакваме спасението от християнин, след като никой мюсюлманин не желае и може да ни освободи от ръцете на тези, които се наричат вярващи на Пророка?

— Надявай си се тогава спокойно на тоя неверник, аз нямам нищо против! Той, за чието скъпоценно имущество ти ламтеше и когото синът ти поиска да наръга, щял да си рискува сега живота, та да спаси вашия! От този човек да изискваш такова нещо! В името на Аллах и моята душа, ако той въпреки това го стори, самият аз ще изгубя доверие в исляма и ще отравя очи към Господа, който умрял на кръста, за да спаси грешниците и върне заблудените в правия път!

— Тогава се пригответи да отправиш очи към кръста, защото Кара Бен Немзи ефенди със сигурност ще дойде. Воин като него не може да зареже своя благороден кон!

— Аллах! Ние сме триста срещу него!

— Чувал ли си някога той да е броил враговете си?

— Кучи сине! Ама ти май вече почиташ и превъзнасяш тоя нечист червей като някой бог, който тронува над Седмото небе! Защо ли изобщо ви слушам бръщолевенето? Ние трябваше да чакаме, защото мечката напуска леговището си едвам по късно. Сега обаче здрачът приближава и аз няма защо повече да се бавя с делото на разплатата. Смъртта вече издига своята ръка, за да я протегне към вас. Веднага щом последният светлик на деня изчезне, тя ще ви сграбчи. Сетне ще лежите отсреща в Мусаллах ел Амват и на никой смъртен, бил той мюсюлманин или неверник, няма да се удаде да ви спаси.

Шир Самурек подвикна една заповед на пазача. Мъжът се отдалечи и доведе осем-десет кюрди, които носеха със себе си два здрави кола и много ремъци. Беббехите щяха да бъдат вързани с ремъците за коловете и после намазани с мед, това беше ясно. Аз не биваше да оставам по-дълго тук, защото трябваше да разузная пътя към Мусаллах. Та изпълзах значи обратно от папратите и се насочих към страната, насреща на която лежеше Капелата. При това отново се придвижвах предпазливо от дърво на дърво, ала въпреки тази предпазливост щях да бъда открит, ако не бях зърнал опасността в последния миг.

Според описанието на Али аз си бях мислил, че ливадата е кръгла, рязко окръжена с гора. Но тя протягаше нещо като език далеч навътре между дърветата, за който аз нищо не подозирах, докато не наближих на няколко крачки. Прозвучаването на един глас точно пред мен тъкмо навреме задържа крака ми. Аз се хвърлих на земята и запълзах напред, плътно притиснат към нея, като се оглеждах зорко наоколо. Един як ствол ми предостави достатъчно укритие да мога да обходя с поглед ливадния език. Там стояха скупчени коне, може би към трийсет парчета, странично от тях — моят Рих с коня на Халеф. Враният беше благородно, гордо животно. Той никога не търпеше в своя близост чужд кон, а го прогонваше с ритане и хапане. Ако пък те бяха много, отдалечаваше се и ни юзди, ни ремъци можеха да му попречат.

Как злочеето изглеждаше сега великолепно животно, но само в моите очи, които познавах всеки цол ширина от него! Всеки друг и сега, наистина, би го разглеждал с възхита. Той ми беше откраднат и отвлечен със сила. Както познавах Рих, знаех, че здравата се е съпротивявал. Вместо да го направят покорен с любов и предумки, безделниците се бяха отнасяли грубо и брутално с него, това веднага ми стана ясно от вида му. Той стоеше сега неподвижен с полузатворени очи и ниско отпусната глава. Великолепната му кожа беше изгубила почти целия си блясък. Тревата на ливадата не го съблазняваше. Пред него лежеше купчина млади, зелени клонки, хвърлени му за фураж. Неговата муцуна висеше точно над тях, без той дори с

ноздра да трепва. Рих гладуваше и аз бях убеден, че се е отказал и от водата. Той копнееше по мен!

Някой може да ми се присмее, но аз откровено ще призная, че ми стана болно. Аз обичах врания ат, неговият вид будеше жалост у мен и тази жалост ме подтикна към едно рисковано деяние, което за някой друг кон определено не бих предприел. Аз събрах куража да му дам знак, че се намирам наблизо. Знаех, че той веднага ще го разбере. Преди туй обаче се уверих, че келхурите, които седяха при конете, не са отпратили вниманието си към мястото, където се намирах. Бях научил врания на няколко сигнала, всеки от които си имаше своето определено значение, и които бяха толкова неочевидни, че иначе не привличаха внимание. Един от тези сигнали беше едно остро, късо, приглушено покашляне, звучащо като сричката „кол“. Кол означава „яж!“ или „храни се!“. Споменатите кюрди говореха шумно и усърдно помежду си, вероятно за Капелата, както заключих от живените им жестове, и аз сметнах, че едва ли ще зачетат късия, бързо затихващ звук. Осмелих се да се покашлям. Мъжете не се помръднаха, те не бяха го чули. Рих обаче имаше остър слух. Той веднага изправи глава в моя посока, а ушите му се насочиха заслушано напред. Очите из един път се разтвориха широко, сухожилията се опънаха, а дългата тежка опашка се изви от корена в грациозна дъга. Тогава аз рискувах повече — изправих се така, че той да може да ме види, ала тутакси се хвърлих пак на земята. Рих ме беше познал. Някой друг кон щеше да оповести сега радостта си с цвилене или биещи на очи движения, Рих обаче беше твърде добре школуван, за да извърши такава грешка. Той остави само ушите си леко наострени, после сведе глава, щипна стиска вейки и... започна да предъква! Моята цел беше постигната.

Сега аз пропълзях около ливадния език, за да продължа прекъснатата рекогносцировка. Тя не отне много време, защото не бях обезпокояван и по отношение терена нямах никакви препятствия да преодолявам. Скоро познавах най-правия път, водещ отсреща до Капелата, и се изкачих обратно на планинския рид, за да се върна при Халеф. Той не беше очаквал едно толкова бързо разрешение на моята задача и се зарадва на скоростното ми връщане.

— Хамдулиллах (Слава на Аллах) — каза, — дето си отново тук! Аз вече размишлявах кого най-първо трябва да застрелям — шейха или неговите триста келеши. Какво видя и чу? Къде са конете ни и пленниците? Подслуша ли шейха и кога възнамерява той да замъкне беббехите в Мусаллах? Трудно ли ще е да се сдобият десетте хиляди пиастри и ще сполучим ли с хитрост или ще трябва да посегнем към оръжията? Рих...

— Престани с въпросите си! — прекъснах го аз. — Трябва да побързаме. По-късно всичко ще узнаеш. Сега ела!

Взех пушките си и го поведох надолу по хълма към едно място, където, добре скрити между храстите, трябваше да видим келхурите, когато минеяха, водейки беббехите към Мусаллах. Малко преди да достигнем мястото, видяхме една меча следа и спряхме. Ама че могъща Баба Меца беше прекосила оттук! Стъпалата бяха от такъв размер, какъвто кажи-речи и при гризли не бях забелязвал, но с много по-къси, притъпени нокти. Това трябваше да е някоя „лейди“ в дълбока старост и недалеч оттук се натъкнахме на стъпките на няколко мечета. Значи щяхме да си имаме работа с мама и нейните деца. За съжаление можехме да посветим само няколко мига на тези дири, понеже точно там, където бяха видими, нямаше никакво прикритие.

Претърсихме значи споменатите храсти, пропълзахме навътре и дръпнахме клоните над нас така, че ние можехме да гледаме навън, наистина, ала не и да бъдем забелязани. Докато лежахме така един до друг в очакване, Халеф поиска да повтори въпросите отпреди малко. Аз обаче ги отклоних за по-късно и той трябваше да се откаже.

Слънцето вече отдавна беше изчезнало зад планините и започваше да се стъмнява, когато най-сетне видяхме келхурите да идват. Бяха само двайсетина

мъже. Шейхът крачеше начело. Зад него двамата беббехи бяха носени от по четирима мъже, а останалите ги следваха. Всички, освен носачите, държаха страховито пушките си готови за стрелба, защото приближаваха духа-мечка, на който нали като нищо можеше да хрумне да започне обиколката си в по-раншно време от обикновеното. Разбойниците бяха сложили двамата пленници с гръб към коловете и така старателно ги бяха пристегнали с ремъци към тях, че действително бе необходима силата на мечи нокти, за да бъдат отделени без помощта на нож. После ги бяха намазали така обилно с мед, че го виждахме как капе надолу. Един от келхурите носеше още пити — за каква цел, скоро имаме възможността да наблюдаваме.

Ние ги проследихме с напрегнати погледи, докато всички изчезнаха отсреща във вътрешността на Капелата. След десет минути отново излязоха. Трима притичаха край нас като с някаква куриерска задача обратно към бивака, а други тръгнаха, докато останалите чакаха при Мусаллах, бавно и предпазливо към развалините на скалната стена, при което от време на време се навеждаха към земята.

— Имаш ли си хабер какви ги чинят тези люде там, сихди? — поиска да знае Халеф.

— Да. Та нали видя, че един от тях носеше медени пити. Това е стръвта за мечката, която келхурите слагат от Мусаллах в близост на нейното леговище, за да ѝ покажат пътя към нейните жертви.

— Машаллах! Не е ли чудо, дето има човеци, които вече не са човеци? Който иска да изпълни някое кръвно отмъщение, трябва да прати един куршум в главата на врага, ама да го измъчва по тоя начин и да го остави да бъде разкъсан от дивите зверове, това може да измисли само един шейтан!

— Това наистина е толкова нечовешко, че умът не може да го побере. Но кой знае чрез каква жестокост беббехите са си навлекли този вид отмъщение. На нас те, разбира се, няма да го разкажат. Погледни, тримата келхури се връщат! Трябвало е да идат да вземат още нещо.

Когато минаха край нас, видяхме какво носеха а именно сноп суха дзука, няколко къса лой и една празна ламаринена каса от патрони.

— Какво ли пък се тъкмят да правят със сандъка? — рече Халеф.

— Вероятно ще си изготвят ламба.

— Лабма? За какво?

— Сърцевината на дзуката ще замести фитила, а лойта е наместо газ. Кюрдите искат да осветят Капелата, та мечката по-лесно да намери плячката си.

— Аллах! Това е отново една идея от Джехеннема.

— А едно мъчение, което човек не само чувства, но и вижда, въздейства двойно. Келхурите действат с такава отявлена злост, че да ти се доще тях да хвърлиш на мечките вместо беббехите, без да си навлечеш ни най-малките угризения на съвестта.

Проследихме как споменатите предмети бяха отнесени във вътрешността на Мусаллах. Междувременно кюрдите, поставяли сладката примамка, свършиха и когато другите в Капелата също постигнаха целта си, всички минаха отново край нас. При това се държаха напълно мълчаливо. Сега Халеф помисли, че е дошло най-сетне времето да получи разяснение относно моите намерения.

— Сега бива ли да говорим, сихди? — попита.

— Да.

— Защо не говориш? Нали знаеш какво съм петимен да науча!

— Мога да си го представя и бих желал по-напред да ти поставя няколко въпроса. Ние искаме не само да си върнем конете, но също парите на съдържателя, а и същевременно да спасим беббехите, нали?

— Да, сихди! Това ние не само искаме, но и сме длъжни да го сторим. Ако оставим беббехите да умрат по тоя начин, през време на целия си живот ще чувствам сякаш в моите меса ноктите на мечката.

— Добре! Но в случая се касае да рискуваме нашия живот. Ти с това съгласен ли си?

— Защо тепърва питаш? Искаш да оскърбиш твоя верен Хаджи Халеф Омар?

— Не. Питам, защото се касае за опасност, в каквата никога не си се намирал. Тъй като келхурите засега още не трябва да знаят, че сме тук, ние не бива да стреляме. Въпреки това е належащо да убием мечките.

— Е, тогава ще ги убием! — заяви дребният, неустрашим мъж.

— Ами с какво?

— С каквото искаш, сихди.

— Можем само да ги намушкаме или пребием с удари.

— Добре, значи така ще я свършим!

— Халеф, първо размисли, после реши и накрая действай! Ти някога да си пребивал или намушквал мечка?

— Никога. Но тъкмо затова се радвам безкрайно, че днес ще мога да го извърша.

— Драги ми хаджи Халеф, между искане и изпълнение има голяма разлика! Тук се касае за една стара, голяма мечка. Нея да пребиеш, се изисква физическа сила, каквато ти не притежаваш, и приклад, който да не се раздробява.

— Ох, сихди, ясно ми е вече какво искаш! Ти се каниш сам да наръгаш и пребиеш мецаната!

— Дали ще я пребия, или наръгам, ще зависи изцяло от условията на момента. Но действително желая сам да се заема с нея.

— Не искаш да ми оставиш хич нищо от славата на днешния ден? Трябва ли, когато се върнем при хаддехидите, да разкажа на войните как ти си поел всички опасности върху себе си, докато аз съм си държал ръцете в скута като някоя стара жена, която се затътря да бяга дори при появилата се само в съня ѝ мечка? Няма ли те да си помислят, че духът на храбростта се е отдръпнал от мен и сега мязам на мелничка за кафе, дето ѝ се е изгубила ръчката?

— Успокой се, драги Халеф! Ти в никой случай няма да останеш така кротко и безучастно. Ние по-скоро ще си разпределим работата. Ако аз се заловя с мецаната, на теб ще се паднат малките.

— Малките! Гаче ли това е достойно за един воин, какъвто съм аз! Що за слава ще ми донесе извиването на врата на едно или две мечета! Това е работа, която с лекота може да извърши всяко хлапе.

Тук се лъжеш. Колко големи си представяш младите мечета?

— Е-е, ами сигур няма да бъдат по-големи от някоя котка.

— О-о, много, много по-големи! Те сега са на около шестмесечна възраст, следователно са вече толкова пораснали, че могат да ти докарат големи главоболия. Една млада, половингодишна мечка може при дадени обстоятелства да ангажира цялата сила на един мъж, а ние тук вероятно ще си имаме работа не с една, а с няколко.

Бях принуден да се заема сам със старата мецана, защото Халеф не беше ловец на мечки. За да не се почувства обаче незачетен, беше необходимо да се намекне, че ролята, която му се отреждаше, също изисква целия кураж на един мъж. По тая причина и последните ми думи, с които, изглежда, постигнах целта си, понеже той каза успокоен:

— Значи си мислиш, че няма да е толкова лесно да се наема с потомците на Мечката на безсмъртието?

— Никак даже няма да е лесно. Към това се добавя и голямата любов, която едно такова животно питае към малките си. Който прояви враждебност спрямо тях, тя ще се втурне към него с ярост, незнаеща никакви граници. За да брани малките си, тя се отваряща и от собствения си нападател.

— Това ме прави щастлив, сихди! Сега съзнавам, че не ме считах за някоя стара Тахунет ел Бунн⁹¹, както си помислих преди малко, и ето защо съм съгласен на мен

да се паднат синовете и дъщерите на мецаната.

— Хубаво! Но не забравяй, че не бива да стреляме!

— О, аз ще употребя само ножа си и ще разлъча от живота младите питомци на старата „безсмъртница“, без в света да възникне голяма гюрултия. Но я гледай, стана тъмно и светлината на тръстиковите фитили осветява вътрешността на Мусаллах. Не ни ли е вече време да идем отсреща и освободим бедните дяволи от смъртния страх?

— Не още! Този страх е за тяхно добро. Беббехите няма да умрат, наистина, от отредената им ужасна смърт, но и те не са по-добри от келхурите, техните врагове. Те ни окрадоха и посегнаха на живота ни и макар твърдо да съм решил да ги спася, то все пак заслужават да изтърпят преди туй малко смъртен страх.

— Това е вярно, сихди! Тоя страх няма да им навреди. Но ако се бавим твърде дълго, мечките ще довтасат и ще ги излапат. Или си на мнение, че не е нужно толкоз много да бързаме?

— Всъщност имаме още време, тъй като планинската мечка не напуска толкова рано бърлогата си, но миризмата на поставения близо до трънака мед може да примамва по-ранко животните. И освен това много бих желал да знам какво си говорят беббехите в своето безнадеждно положение. Ето защо съм съгласен, че вече трябва да се промъкнем до отсреща.

— Промъкнем? Защо тоя труд? Та нали е толкоз тъмно, че никой не може да ни види. Значи не е необходимо да пълзим, а можем да вървим.

— Действително, но само с прилагането на потребната предпазливост. Мусаллах се вижда от лагерния плац на келхурите и не е трудно да си помислиш, че те я държат под око. Отверстията на портата и прозорците са ярко осветени от горящия вътре светилник и келхурите непременно ще ни открият, ако пресечем зрителната им линия, защото фигурите ни рязко ще се очертаят на светлината. Така че се придържай зад мен и прави точно същото, което правя аз.

— Ще го правя, сихди. Сега потегляме ли?

— Да.

— Тогава нека се помолим на Аллах да ни дари с добра сполука в опасното дело! А'уду биллах мин еш Шейтан ер раджим. (Аз диря закрила при Аллах от злия Шейтан.) Той ще ме подкрепи, сихди, също и теб!

Аз добре знаех, че не страхът, а благочестивостта подтикна Халеф към тази тежка въздишка, и макар да не се присъединих гласно към молбата му, тайно в себе си се уповавах на закрилата на Този, който държи живота и смъртта в Своите всемогъщи ръце. Такива мисли тук си бяха съвсем на мястото.

12. „Мечката на безсмъртието“

Кюрдската мечка се нарежда по отношение опасност веднага след гризли на американските Скалисти планини, а това говори нещо, толкова повече, че не можехме да си позволим да използваме пушките си. Тъй като бяхме разузнали терена през деня, познавахме го точно. Той не ни предлагаше никакви мъчнотии, освен по местата, където попадахме в зрителното поле на кюрдите. Там трябваше да се просваме плътно на земята и по възможност да се движим така във вдлъбнатините, че да не се появяваме между келхурите и осветените отвори на Мусаллах.

По тази причина мина може би четвърт час, преди да достигнем Капелата, и то не от предната и също не от лежащата към скалното свлачище страна, а от третата, която още не бяхме видели, и която за мое голямо задоволство не можеше да бъде обозряна от враговете. Четвъртата страна се натъкваше на скалите. Поради това тя не влизаше в сметката. Ние следователно се намирахме при отдалечения от мечките фланг на руините, което можеше само да ни е от полза. За мое още по-голямо задоволство забелязах, че тук също имаше прозорец, чийто перваз бе хлътнал толкова ниско, че бе необходимо само да се прескочат няколко камъка и да се достигне във вътрешността на Мусаллах.

Ние залегнахме в сянката на тези камъни. Достатъчно беше само да надигнем глави, за да обгърнем с поглед цялата вътрешност на Мусаллах. Не видяхме нищо друго освен развалини, купища отломъци и зидове. Тук не се мяркаше също и най-малкият предмет, от който да се заключи за някогашната цел на постройката. Големи камъни и дребен камънак лежаха разпръснато по земята и само по задната страна, скалната стена, забелязах изронени линии, изсечени вероятно с длето, и ако бледата, несигурна светлина не ме подвеждаше, трябваше да се четат на гръцки шрифт като „Кирие“. Кирие елеисон! (Господи, смили се!) Никой надпис не можеше по-добре да подхожда на тази арена на заколението на преданите на вярата християни! И не по-малко подходящи бяха словата за картината, която се предлагаше сега на очите ни.

Келхурите бяха забили на заден план в земята колове, към които бяха вързани двамата бебехи, и така ги укрепили долу с тежки камъни, че да не могат да ги разклатят. Бяха го сторили много вероятно с цел удължение на предсмъртните им мъки. По тоя начин мечките щяха да започнат своето потресаващо деяние от краката на жертвите. Бебехите още носеха дрехите си и бяха омотани с ремъци и въжета. Намазаните им с мед лица едва можеха да се различат. Той се стичаше и капеше от тях, образувайки малки локвички. Бебехите, изглежда, напразно бяха напругали всичките си сили да разкъсат вървите. Те бяха така изтощени от усилията, че на първо време чувахме само морни въздишки. После от устата на Акил прозвуча едно тежко проклетие срещу келхурите.

— Не кълни тях, ами се оплаквай от себе си! — назида го неговият син. — Те само упражняват над нас отмъщението, към което си ги предизвикал.

— Трябваше ли обаче да си отмъстят по тоя ужасен начин? — възрази инатливо старият. — Нямахме ли да е достатъчно наказанието, ако чисто и просто ни бяха застреляли?

— Не! Ти да не би преди две години също само да си застрелял келхура, или го затвори в дупката, оставяйки го бавно да умре от глад? Той е трябвало да чезне от глад, а ние ще бъдем изядени. Това е отмъщението на Шир Самурек — справедливо спрямо теб, но несправедливо спрямо мен, защото аз не съм виновен за смъртта на онзи мъж. Когато е умрял, аз съм бил в Кахира, далеч от Кюрдистан. Защо ли Аллах е отредил да бъда твой син и да изтегля докрай сетнините на твоите дела и шуротии!

— Кръвното отмъщение се предава от член на член. То е закон на Аллах, така че не бива да се окайваш.

— Аз не говоря за кръвното отмъщение, а за серсемлъците ти!

— Серсемлъци? Как може един син да се одързости да изрече такава дума на баща си!

— Може, когато тя съдържа истината! Не беше ли повече от серсемлък, дето въпреки витаещото между вас кръвно отмъщение си отишъл при келхурите да им предложиш кон, който нито ти е принадлежал, нито се е намирал в ръцете ти? Не можа ли да предвидиш, че ще те задържат и после ще задигнат коня? Само ти си ги навял на мисълта да яздят към Хой и на теб единствено лежи вината, че аз им паднах в ръцете!

На този справедлив упрек баща му отговори с едно дълбоко и болезнено изпъшкване, ала опита после да го обезсили с насрещно оплакване:

— Ти говориш за моите серсемлъци, но не за своите! Най-голямата грешка, направена в случая, извърши ти!

— Че какво?

— Чрез това, че ти скимна да наръгаш Кара Бен Немзи и Хаджи Халеф Омар. Макар да желая Аллах да ги прокълне, налага се все пак да призная, че те са мъже, от които човек трябва десет пъти повече да се страхува, отколкото от кой да е друг враг. Жребецът на ефендите има неоценима стойност и поради това съм готов да положа най-свети клетви, че той следва келхурите, за да си върне ата. Да, бях се заклел, че той вече е може би наблизил и е видял какво сториха келхурите.

— Такова убеждение имам и аз — изрази съгласие Сали. — Може би той дори вече знае, че сме вързани тук в Мусаллах, за да бъдем изядени от мечките. На това се крепи единствената надежда, която ни остава!

— Ти напусто се надяваш! Ако не беше опитал да го намушиш, то щях да ти дам право. При това положение обаче той няма заради един враг, който е поискал да го убие, да се подхвърли на опасността самият да бъде разкъсан от мечките.

— От мечките Кара Бен Немзи ефенди не се страхува, това ние знаем. И ако той ти прости открадването на коня, то няма да пита и за ножа, който изтеглих срещу него. „Един християнин не познава отмъщението, защото Бог е разплатникът“, каза той, като ми върна оръжието. Ако той е тук и е узнал в каква беда се намираме, ще последва повелите на своята вяра и ще ни спаси!

— Аллах, Аллах! Какво чудо, синко, че от твоята уста дохождат такива слова! Ти, един горделив учител и проповедник на свещения ислям, който винаги е имал само проклетия за християните, възлагаш сега последната си надежда на един ненавистен следовник на кръста от Иджджулдула⁹².

— Не ругай християните, поне този от тях! Той носи учението на своята вяра не само на езика си, то живее и в неговото сърце. Прикачено е към дръжката на ножа му и говори от цевите на неговите пушки. Ако Аллах го е довел насам, то заклевам се в Мохамед и в...

— Мълчи! — вметна в словото му неговият баща. — Забрави ли как ни посъветва ей така на подигравка Шир Самурек? Който помощ чрез християнин очаква, не бива да отправя своя зов към Мохамед. Ако помощта ще дойде чрез Кара Бен Немзи, то насам ще го доведе Иса Бен Мернем. Към него следователно се обърни!

За мен не беше ясно дали Акил го изрече сериозно, или подигравателно, ала синът му, изглежда, сметна подигравката за изключена. Неговият отговор го показва.

— Мечките още не са тук. Те ще се появят едва в късна нощ. Все още е възможно Мохамед да ни проводи някой спасител. Християнинът ще ни остане за последния миг!

В ужасното положение, в което се намираха двамата беббехи, това софистично мъдруване прозвуча окаяно. Халеф също го почувства. Той ми нашепна:

— Сихди, ако работата не беше за плач, щях да се изхия. Аз знам кой е по-силен, Христос или Мохамед. Няма ли да се погрижим тези беббехи също да го узнаят?

— Не е необходимо — отговорих също така тихо. — На тях това от само себе си ще им стане ясно. Да изчакаме! Сега тихо, нека продължим да слушаме!

Каквото още чухме, беше маловажно. Обречените на смърт охкаха и пъскаха на смени, отравяха си взаимни упреци, молеха се на Аллах, на Мохамед и неговите приемници. Цялата тая работа така ми опротивя, че вече се канех да се надигна, за да вляза и ги развържа, когато внезапно Акил нададе крясък.

— Аллах да се смили над нас! Виждаш ли мечката там до вратата?

— Тя е някоя млада — прошепна Сали. — О, Аллах, о, Пророк, о, Мека, о, свещена Кааба, нашата мъченическа смърт започва!

Нашите погледи също се отправиха към вратата. Да, там стоеше една млада мечка! Сигурно беше някъде към седемдесет и пет сантиметра висока и съответно на това дълга и плещеста. Отдавна отбита, тя навярно беше приучена от майка си не само на плодове, но и вече на месо от всякакъв дивеч. Вече навлизаше в лудите години и Халеф ми прошушна трескаво, сграбчвайки ме за ръката:

— О, сихди, това си е мечка, истинска мечка! Толкова големи не си представях децата на старата майка! Тя естествено не разбира от майтап! Да изляза ли и да й кажа, че се нуждае от кожата ѝ за килим?

— Почакай! Нападението върху нея ще разяри старата, която сигурно вече също е наблизил. Ти в никой случай не бива да излизаш преди мене!

Докато ние си разменяхме тези припрени реплики, мечката се занимаваше с една пчелна пита, която келхурите бяха оставили близо до прага. Тя я взе между предните лапи, изправи се и започна да я яде по такъв начин, че човек би го намерил за забавен, ако положението беше по-различно.

Бибхите за известно време напълно се смълчаха от страх, после от устните им потекоха без пауза горещи молитви, но не високо, за да не привлекат вниманието на мечката. Внезапно тя получи отзад силен блъсък. Падна на предните си лапи и без да се оглежда за причината на безпокойството, се затътри на няколко крачки, където лежеше нов къс пчелна пита. Зад нея се появи второ малко, може би още по-едро и силно. Тежките въздишки на бибхите станаха по-шумни. Името Мохамед прозвучаваше от секунда на секунда на устните им и тонът на призивите показваше, че страхът им постоянно се увеличава. Когато зад втората мечка сега взе, че закрета навътре и трета, те вече спряха да се съобразяват, че с гласовете си ще примамят старата. Заstraшените мъже закрещяха, сякаш бяха вече заръфани. Вярно, първата мецана вече стоеше под Акил и ближеше с доволство събралия се там мед. Няколко мига по-късно втората ѝ правеше компания, докато третата скоро застана при Сали, за да пирува и тя. Беше едно ми ти сърбане и мляскане, почти като на някоя изискана дворцова трапеза, когато е била поднесена супата и никой не обръща внимание на съседа. С други думи мечката си остава мечка, в кюрдските високи планини и на „Table d’hôte“⁹³ в Кан, Баден-Баден или Шевенинген.

Първите двама гастрономи набързо олизаха локвичките. Те забелязаха, че сладостта продължава нагоре и се надигнаха, поставяйки лапи по стъпалата и прасците на Акил. Този вече не крещеше. Той ревеше!

— Ох, скъпи сихди, трябва да влезем, иначе ония са изгубени! — настоя Халеф полугласно.

Той поиска да се изправи, ала аз го натиснах надолу и повелих:

— Остани! Още не зная къде е артисала старата мецана, тя може да ни сграбчи изотзад!

Заслушах се в нощта, но не можах нищо да чуя, понеже бибхите пуснаха гласовете си сега толкова екливо, че сигурно се чуваха чак отсреща в бивака на келхурите. Отсъствието на мецаната ми внушаваше опасения. Вярно, малките отдавна бяха отвикнали от нейната гръд, но да ги остави да бродят самостоятелно и без надзор в нощта, това старата със сигурност не би направила, без вниманието ѝ да

е било отклонено към нещо важно. Дали носът ѝ не беше се натъкнал на нашата следа? Или ѝ създаваха грижи многобройните дири на кюрдите?

— Сниши се съвсем и не мърдай! — предупредих Халеф. — Старата може всеки миг да дойде иззад ъгъла!

Полуизтеглил ножа от пояса, аз хванах тежкия мечкоубиец за цевите, готов за удар. Моето опасение не беше ме подвело. Един по-светло изглаждащ на нощната тъма силует с исполински размери започна да се изнася бавно иззад зида. Вече си мислех, че ето го мигът, в който ще се реши — мецаната или аз! Но ето че кресчендото на беббехите беше заглушено от един звук, който не беше нито ръмжене или скимтене, нито подсвирване или изскрибуцване и все пак всичко това едновременно и аз веднага видях фигурата да изчезва. Един бърз поглед във вътрешността на Мусаллах ми подсказа причината: двете мечки, изправени до Акил, бяха изпаднали в тупаница и се обработваха с лапи, при което Акил също не оставаше пощаден, и то удвояваше неговия рев. Мецаната наистина бе възнамерявала да споходи мен и Халеф, ала от грижа по малките бързо се бе обърнала и сега се появи на вратата.

Човек почти би могъл да я сметне за полярна мечка, ако главата ѝ беше по-дълго, а муцуната — по-остра. Тя беше кажи-речи чисто бяла, с дължина далеч над два метра и метър и половина височина при холката — едно рядко голямо и силно животно. Едното ухо на мецаната липсваше. Вероятно го беше изгубила в битката с господин съпруга или някой съперник. Звярът постоя само за миг неподвижен. Но това беше достатъчно да се види, че един лек удар на предната му лапа стигаше да повали и най-силния мъж. Неговият вид изпървом отне дъха на двамата беббехи. Затова пък после изригнаха толкова по-силно.

— Аллах, Аллах! — закрещя Акил. — Сега то е тук, чудовището! Сега тя е тук, смъртта! Сега вече няма никакво спасение!

И по същото време синът му виеше:

— Това е духът на свещеника, който ще ни изяде! Това е пастта на смъртта, в която ще изчезнем! Помогни ни, о, Аллах! Помогни ни, о, Пророк на всички вярващи! Спаси ни, о...

— Мълчи! — прогърмя към него баща му. — С могъществото на Пророка е свършено! Помисли...

Не го изслушах по-нататък, защото мигът за действие беше настъпил.

— Остави ме да вляза първо сам, иначе ще ми се пречкаш на пътя, Халеф! — заповядах на хаджията, като се изправих.

Карабината оставих да падне, в случая тя с нищо нямаше да ми е полезна. В замяна стиснах ножа между зъбите и вдигнах мечкоубиеца, но не за удар, а най-напред за сблъсък, защото сега знаех какво ще последва. Мецаната се завтече с две-три бързи движения към дърлещите се малки и ги отхвърли с един внимателен удар на лапата настрани. После се изправи бавно и застрашително пред Акил, който се разпищя за помощ, изпълнен с ужас:

— Помощ, о, Боже на християните! Помощ, о, Иса Бен Мернем, тук никой друг не може да ни помогне!

И в същия смъртен страх Сали скимтеше:

— Спаси ни, о, Разпнати, спаси ни! Няма сила на небето и земята освен при теб единствено...

Повече не чух, защото в този миг животът ми изцяло зависеше от моите очи и пестници. Изстрелях се над споменатите камъни вътре и блъснах с тежкия приклад мецаната в ребрата под вдигнатите предни лапи, от което тя падна настрана. Това бях възнамерявал, защото само в това положение ми предлагаше тя муцуната си за зашеметяващ удар. Черепът беше прекалено дебел за целта. Още докато падаше, аз вече издигнах високо приклада за удар. Той изсвистя надолу и улучи така добре, че страшилището изпъна неподвижно четирите си крака. Аз знаех добре, че това зашеметяване бързо ще отmine. Захвърляйки пушката, грабнах ножа от устата... две,

три бързи намушквания до дръжката между известните две ребра, после отскочих настрани и се прекатурих през младите мечки — не бях имал друга възможност да се отклоня. Събрах отново сили и сега видях, че Халеф ме бе последвал по-бързо, отколкото трябваше. Беше сграбчил близо до мецаната едно от малките, което замахваше срещу него, така че той не намираше възможност за сигурен удар на ножа си. Аз се втурнах към него и го дръпнах назад.

— За Бога, махай се от старата! — предупредих. — Още не знаем дали ножът ми действително ѝ е пронизал сърцето!

Дребният мъж ме погледна ухилено в лицето и посочи мечката.

— Твоят нож да не улучи вярно? Това никога не може да се случи! Виж потока кръв, който се лее от сърцето на старата! Твоето дело е завършено напълно и сега може да започне моето. Аз те моля да ми заемеш твоя Катил ел Дибаб⁹⁴, защото децата трябва да си тръгнат от житието по същия начин като своята майка!

Докато той говореше, аз държах погледа си зорко отправен към мецаната, готов в случай на нужда бързо да я угостя с още един удар на ножа. Но това беше излишно, острието беше проболо сърцето. Докато аз сега привличах вниманието на едно от малките, Халеф го повали с мечкоубиеца и го намушка после смъртоносно с ножа. Така постъпихме и с другите две и когато в крайна сметка стояхме пред четирите животински трупа, от мига на моята поява надали бяха минали повече от две минути — една надминаваща всички очаквания сполука, която не бяхме заплатили с ни най-малката драскотина.

Сега можехме да обърнем внимание на беббехите. Двамата държаха очите си затворени и не издаваха нито звук. Това ядоса дребния хаджи, очаквал от тях шумна благодарност.

— Ама я вземете да си отворите очите, велики герои от племето на беббехите! — викна им той. — Или си мислите, че сме от компанията на мечките, които претрепахме? В такъв случай ще трябва и на вас да дадем да почувствате ножовете ни!

Тогава те отвориха очи.

— Кара Бен Немзи! — извика Акил.

— Да, това е Кара Бен Немзи ефенди! Той е наистина! — пригласи Сали. — И тук стои също дребният, храбър хаджи Халеф Омар! Наяве ли ви виждам, или това е сън, в който съм пренесен от смъртта?

— Машаллах! Може ли човек да сънува и след смъртта? — захили се Халеф. — Вие си ни виждате тук напълно наяве. Ние нямаме мерак да сме само някакви си съновидения!

— Значи наистина, наистина! Как обаче се озовахте насам при Мусаллах ел Амват!

— Точно тъй, както предполагате преди малко. Яздихме след кучетата на келхурите, за да им отнемем конете си и да ви освободим.

— Да ни освободите? — попита оня невярващо. — Нас да освободите? Сигурно се майтапиш, хаджи Халеф Омар?

— Как можеш да изречеш такъв въпрос! Погледни мощните крайници на тая мецана и дванайсетте ноктести лапи на нейните малки! Мяза ли ти тая работа, като да сме си правили тук майтап?

— Аллах, Аллах! Значи вие действително сериозно сте били наумили да ни спасите?

— Да.

— В такъв случай молитвата ни към Разпнатия е била правилна! Но ние ви лишихме от конете и се домогвахме до живота ви! Не можем да повярваме във вашата доброта, преди да сте ни отвързали!

— Ще ви развържем, ама само при условие, че не поискате пак отгоре на всичкото и да ви олижем. Нашият късмет не казва нещо по въпроса, че трябва да продължим работата оттам, където са я парясали мечките.

Сали не знаеше какво да каже на тая неочаквана шегичка. Аз го отървах от отговора, като започнах да разхлабвам кола му, за да го сваля заедно с дървото. Така освобождаването щеше да стане по-лесно и удобно, отколкото ако висеше. Скоро бяхме готови и когато те стояха сега пред нас със свободни крайници и поемаха дълбоко дъх от непритеснените гърди, се случи нещо, на каквото не ги смятах за способни. Акил именно, разбойникът и убиецът, се хвърли на земята и започна да ридае високо като някое дете. Смъртният страх го беше разтърсил толкова дълбоко, че не можеше да се сдържи. А Сали, неговият син, улови двете ми ръце и се смъкна пред мен на колене.

— Ти победи, ефенди, както толкова често. Но тази победа ти извоюва не за себе си, а за един, който стои по-високо от теб. Бог е любовта. Ти го каза, а аз не го повярвах. Сега обаче би трябвало да съм спял, за да не видя, че ти познаваш истината, докато аз се лутам в заблудата. Ти ни избави, нас, твоите врагове, от ноктите на смъртта. Ние сме твоя собственост и нашите съдбини лежат в ръцете ти.

Аз го притеглих нагоре и го погледнах сериозно в лицето.

— Наистина ли сте готови да сложите съдбините си в моите ръце?

— Изцяло. Без вас ние щяхме да бъдем разкъсани и изядени. Прави с нас каквото искаш! Ще ни предадеш ли отново на келхурите?

— Не. Вие сте свободни.

— Аллах! Не мога да го повярвам! Не си ли задължен най-малкото да заведеш баща ми в Хой, за да го накажат за кражбата на десетте хиляди пиастри?

— Аз не съм полицай на Хой. Онова, което сте извършили спрямо нас, ние ви прощаваме, а разправиите ви с други не ни засягат. Ние нямаме права над вас. Нека Аллах бъде ваш съдник! Вие сте свободни и сега всъщност бихте могли да вървите накъдето си искате, но аз ще ви помоля поне до заранта да останете при нас, защото иначе, вероятно, ще бъдем възпрепятствани да свършим онова, което сме си наумили.

— Ох, ефенди, на теб не ти е нужно да молиш, като можеш да заповядваш! Нашите сърца са изпълнени с благодарност към вас. Всяка вражда, която сме питали към вас, е свършена и ние ще сторим всичко, което поискаш от нас.

— От вас ще искам само да останете при нас и да се държите спокойно. Аз възнамерявам още тази нощ да отмъкна нашите коне от келхурите и да отвлека тайно от бивака им техния шейх Шир Самурек. Но вие трябва да се държите спокойно, докато тези две неща бъдат извършени. Това е всичко.

— Какви ги говориш, ефенди? Конете да идеш да вземеш, това е трудно, много трудно, но не пък невъзможно. Ама шейха да отвлечеш, тая работа не можеш я свършиш дори ти!

Тогава Халеф се намеси ревностно:

— Как можеш да речеш на сихди такива думи! Той всякога извършва каквото си е наумил и за него често е лесно онова, което другите считат за невъзможно. Ние утрепахме Мечката на безсмъртието и ви освободихме от нейните лапи. Това не е ли много по-мъчно, отколкото да отмъкнеш от бивака два коня и един шейх?

— За мен двете неща биха били невъзможни. Вие обаче сте мъже, на чиито планове и дела никой не може да попречи, и затуй аз не бива да ви възразявам. Но с каква цел искате да плените шейха?

— Смятаме по този начин да го принудим да върне парите, принадлежащи на ханджията от Хой.

— Сетне сигурно ще го задържите и отведете в Хой, за да го накажат там за подпалвачество?

— Не — отговорих аз сега вместо Халеф. — Аз вече ти казах, че не съм полицай. Веднага щом постигна целта си, ще го освободя.

— Искаш да го освободиш, ефенди? Тоя разбойник и убиец, който ни остави да бъдем разкъсани от мечките? Който ви открадна конете и ако му бяхте паднали в

ръцете, щеше и вас да хвърли на мечките? Помисли си все пак, че келхурите са наши врагове, с които се намираме в кръвно отмъщение!

— Какво ми влиза на мен това в работата? Не се ли наричахте вие също наши смъртни врагове? А ние въпреки всичко ви простихме! Ти само преди малко приказваше за любовта, а сега кроиш планове за отмъщение на келхурите. Това ли, смяташ, е правилната любов, която Бог иска от нас? Само който се е научил да прощава, може истински да обича. А любовта, която познава и търпи редом до себе си отмъщението, не заслужава името, което ѝ даваш. Ти си още неопитен в истинската любов. Моли се всеки ден на Аллах, че да можеш по-добре да я опознаеш. Аз ти я показах. Сега продължавай да я дириш, додето стане твоя приятелка. Но стига вече приказки? Трябва да действаш. Можеш ли да си спомниш какво ти каза Шир Самурек, когато ти твърдеше, че аз съм щял да ви освободя, макар да сте мои смъртни врагове?

— Какво имаш предвид?

— „В името на Аллах и моята душа“, така каза той, „ако той въпреки това го стори, самият аз ще изгубя доверие в исляма и ще отправя очи към Господа, който умрял на кръста, за да спаси грешниците и върне заблудените в правия път!“

— Машаллах! Ти знаеш думите му така точно, сякаш си присъствал, когато ги изрече! Всезнаещ ли си, ефенди?

— Не. Сещаш ли се и какво каза Шир Самурек за кръста и тази мечка?

— Да.

— Тогава ни помогни, та думите му да се изпълнят! Когато заранта Шир Самурек вдигне първия си поглед към Мусаллах, ще види изпълнено онова, което на подигравка е поставил като условие: мечката ще стои тук при вратата с кръста в лапите.

Неговите тъмни очи се възряха изучаващо и учудено в моите.

— Каква идея! Ефенди, започвам да подозирам откъде блика изворът на твоите успехи. Ти не си роб на късмета, а си се освободил от него и се ръководиш по собствената си воля!

— Това можеш и ти!

— Не, не мога и никой друг не го може освен теб. Кой ти даде надеждната сила?

— Любовта, която е майка на избавлението. Докато твоят късмет е един деспот, пред когото ти пълзиш в прахоляка като някой червей. Той живее от мозъка на твоите кости и се угодява от хатъра на твоята душа. Той те прави глух, та да не чуеш дрънченето на веригите си, и те прави сляп, та да не съзреш великолепието на свободата. Властта е скиптърът на този владетел и ислямът е учението му. Че нали и вашият свещен хилал⁹⁵ не води произхода си от луната, а от закривения, кръвав ятаган на Мохамед, който по време на сражението той забивал на копието си! С думата късмет той и неговите приемници са тласкали на смърт своите бранници. При сухия кладенец на късмета любовта сред вас е трябвало да чезне и погине от жажда и докато се считате облагодетелствани деца на Аллах, вие сте станали аргати на омразата, отмъщението и непримиримостта. Така късметът ви е лишил от цялата свобода, от цялата дееспособност и когато сетне опознаете някой християнин, когото Богът на любовта, мъдростта и справедливостта е дарил със способността да се намесва решаващо, съзидателно и формиращо не само в хода на собствения си живот, но и в съдбата на други хора, вие възкликвате едно от друго по-високо „Машаллах!“ и не можете да проумеете, че той с леко усилие съумява да свърши онова, което за вас принадлежи към сферата на невъзможното. Късметът заповяда на Шир Самурек да ни открадне конете. Аз обаче се надсмивам над тоя късмет и ще си ги върна обратно. Късметът му повели да ви предаде на мечките и вие действително щяхте да станете тяхна жертва. Аз обаче съм волен мъж и осуетих предопределението, като ви спасих. Така ще повлияя, без да питам за разрешение

вашия късмет, и на Шир Самурек и съм убеден, че това няма да остане без последици за неговия по-нататъшен живот.

Говорех съобразно начина на мислене на Сали Бен Акил и той следваше думите ми с внимание, без да ме прекъсва. От неговите очи ме гледаше едно горещо желание за разбиране. Когато свърших, той ми протегна ръка.

— Благодаря ти, ефенди! Вярно, аз не мога да схвана словата ти така бързо, както желая, но те ще останат заседнали в мен, и аз се надявам, че ще запазят някоя искра, която по-късно ще се превърне в ярък пламък. Аз съм проповедник на исляма и въпреки това бях готов да изпълня кръвното отмъщение. Ти не си учител на твоята вяра и при все това правиш добрини на своите врагове. За мен това е едно назидание за съпоставка. Аз ще размисля върху тези неща и сетне ще сторя каквото е угодно на Аллах.

— Откъде ще знаеш какво му е угодно?

— Гласът на моето сърце ще ми го каже.

— Същият глас, който те е известил за скорошната поява на Махди?

— Да.

— В такъв случай изпитай по-внимателно сърцето си, преди да се вслушаш в неговия глас! Един отколен учен на християнството казва: „Сърцето на човека е смутно, додето намери то покой в Господа Бога!“ Оставиш ли сърцето си да почива в лоното на Извечната любов и истинност; то не ти е нужен Махди, когато тепърва с мъка трябва да откриеш.

— И над тези думи ще размисля, ефенди. Как ми е въздействала твоята милозливост, това навярно ще забележиш. Вчера ти ме опозна като фанатик на исляма, а днес аз не само слушам твоите слова, без да се разгневя, ами даже изявявам готовността си да ти помогна в направата на кръста. Това засега достатъчно ли ти е?

— Да. Значи ще помогнеш?

— Ще помогна. И ако Пророкът се разгневи от това, смей да се надявам, че гневът му няма да трае вечно.

— На твоє място бих се кахърil за Мохамед и неговия гняв също толкова малко, колкото той се покахърil, когато ви застрашаваше мечата паст!

Тук Акил, седял до момента безмълвно на земята, извика:

— Такива приказки, ефенди, аз всъщност не бива да слушам, без да те прокълна. Но щом моят син, който знае всички порядки на исляма, даже е готов да сглоби заедно с вас кръста, то сигурно и на мен, който не съм алим⁹⁶, ще е разрешено да взема участие. Аз и сега още чувствам близостта на смъртта във всичките си крайници. Ти ни върна живота и ако аз мога да ти изкажа по някакъв начин благодарността си, няма да седна да питам дали Мохамед ще ми се разсърди за тая работа. Кажи ни значи какво трябва да правим.

Двамата днес бяха по отношение нас съвсем други хора от вчера и аз сметнах, че мога да вярвам в трайността на тази промяна. Ние най-напред угасихме свещите, така че келхурите да не могат да видят нито нас, нито сенките ни. Те щяха да помислят, че мечките са ги съборили. След това скъсихме с помощта на ножовете единия кол, който щеше да представлява напречното дърво, и свързахме после двата така, че да образуват кръст. Когато свърсихме с това, издърпахме мецаната навън пред вратника и струпахме тежки камъни, до които я изправихме и облегнахме така, че отдалеч изглеждаше, сякаш стои на задните си лапи. Сетне й курдисахме кръста в предните и вързахме и него, и нея здраво към камъните, така че не можеха да се катурнат. Сега на никой от нас не му се щеше да се застоява повече при Мусаллах. Трите млади мечки замъкнахме в заден план на руините. След като си взех отново пушките, напуснахме мястото, което лесно бе могло да стане гибелно за нас.

Аз исках да се изкачим до онова място над келхурския бивак, на което ме бе чакал Халеф, тъй като оттам теренът и пътят за надолу ми бяха познати. Движихме се тихо

и предпазливо, при което аз се промъквах малко пред другите, защото след като свещите бяха угаснали, любопитството можеше да е подтикнало кюрдите да се приближат повече до Мусаллах. За щастие обаче никой от тях не ни се изпречи на пътя и ето как стигнахме горе, без никой да ни забележи.

13. Иса срещу Мохамед

Сега се касаеше още преди сипване на зората да разреши една тежка двойна задача. Искях да имам първо, нашите коне и второ, също шейха. Двете работи трябваше да извърша сам, защото нито Халеф, нито пък някой от бебехите можеше да ми помогне. Предупредих и тримата да се държат тихо до завръщането ми, предадох пушките си, които нямаше защо да мъкна със себе си, на Халеф и започнах после трудното спускане в тъмнилото на нощта.

Не можех, както обикновено се изразяват хората, ръката пред окото си да видя и трябваше да разчитам на осезанието. Ето защо се спусках заднишком, стъпка по стъпка, както се слиза по някоя подвижна стълба. Първата ми цел беше да се добера до тесния овраг, от чийто ръб бях подслушал следобед Шир Самурек. Трябваше преди всичко да знам къде се намираше той и какво правеше.

Когато след доста време достигнах папратовия шубрак, всичко беше тъмно. Хората не бяха запалили огън в бивака. Къде ли се беше сврял шейхът? Тук долу в долчинката, където вече го бях видял? Вярвах, че ще го намеря там, защото тъкмо това място предлагаше на предводителя едно толкова удобно ложе. Дали обаче той беше сам, или се беше изтегнал заедно с други, за мен имаше огромна разлика! Пред себе си чух гласове, значи курдите не спяха. Бях го очаквал, защото напрежението за изхода на мечата трапеза в Мусаллах трябваше да ги държи будни. Точно под мен обаче беше тихо. Запълзях предпазливо надолу покрай ръба на оврага. За виждане при тая тъмнилка под гъстия покрив от върхари нямаше нищо, за чуване — също толкова малко. Аз следователно разчитах на носа и върховете на пръстите си, с които опипвах наоколо. Нека не се мисли, че тук обонянieto не е могло да ми свърши никаква услуга! Бельо и чак пък смяна на бельото обикновеният курд не познава — костюма той си сменя годишно само два пъти — през пролетта и есента, ако е толкова заможен, че да притежава летен и зимен тоалет. Та не е трудно значи човек да си представи, че около него се създава една газова обвивка, която се шири на няколко крачки далечина и няма как да не бъде доловена от един, с що годе добра воля, нос.

И тъй, аз опипвах и душех бавно напред в долчинката, без да се натъкна на някого. Когато достигнах обаче задния план, чух спокойното, тежко дишане на някакъв спящ. Това трябваше да е Шир Самурек! Тъкмо защото не го подуших, подсили у мен това предположение, понеже той като заможен мъж не притежаваше такава всеизпълваща изпарителна обвивка като някой беден дявол. Аз се пробутах до него и плъзнах върховете на пръстите си по облеклото му. Той спеше здраво и беше сам на това място. За мен това отново бе едно обстоятелство, по-благоприятно от което здраве му кажи. Въобще днес късметът, макар одева да го прокритикувах така нелюбезно, бе сърдечно благоразположен към мен — едно доказателство, що за непредвидимо нещо е той!

Не се нуждаех от дълго време да взема решение и да го изпълня. Една яка хватка за гърлото... един удар с пестник по слепоочието... и шейхът беше мой! Взех го на рамо, изправих се и го понесох по пътя, по който бях дошъл. Че келхурите биха могли да ме чуят, не бе нужно да се безпокоя. Единствената мъчнотия се състоеше в това, че трябваше да правя изкачването с тоя тежък товар в тъмното, но и това беше благополучно преодоляно, и аз стигнах с шейха горе, без тоя да е дошъл по пътя в съзнание.

— Ти ли си, сихди? — попита Халеф, като ме чу.

— Да.

— Има ли щастие?

— Много щастие даже! Тук нося Шир Самурек. Ние значи спечелихме дори и в случай че не ми се удаде да придобия конете преди разсъмване.

— Ти си пленил шейха? Сихди, това е пак един мурафет, какъвто даже и аз не бих могъл да извъртя! Какво ще правиш сега с него?

— Ще го вържем така здраво, че да не може да се помръдне, и ще му набутае един парцал в устата. Сега аз трябва отново да тръгвам, за да потърся конете. По време на отсъствието ми го пазете добре. Веднага щом дойде на себе си му кажи да не вземе да нададе някой висок вик, ако не иска да получи нож в сърцето.

Тогава Акил помоли бързо:

— Дай ми един нож, ефенди! Аз ще се погрижа това куче да не може да си отвори устата, без на часа да почувства острието в тялото си! Той поиска да бъдем изръфани от мечките и ще заплати за стократния смъртен страх, който изпитахме!

— От ножа си се нуждая аз самият. — отклоних. — Това, което наредих, ще бъде изпълнено от хаджи Халеф Омар, вие засега сте непричастни към шейха. Аз съм този, който го плени. Той следователно ми принадлежи, също и според вашите закони, а който ограби имуществото ми, аз го третирам като смъртен враг и му диря сметка до дупка.

Халеф ме разбра.

— Можеш спокойно да вървиш, сихди. Аз ще се погрижа всичко да протече по хатъра ти. Който посегне на тоя шейх на келхурските кюрди, на мига ще получи моя нож в тялото си!

Бях убеден, че ако се наложи, той ще превърне думата си в действителност и се отдалечих — на първо време точно в посоката, от която преди малко се бях изкачил. Когато почти стигнах оврага, в който бе лежал шейхът, се насочих надясно, за да се добера до ливадната бухта, където келхурите бяха настанили Рих. По периферията ѝ не цареше, наистина, такъв дълбок като в рог мрак, както в гората, но все пак си беше толкова тъмно, та нямаше защо да се опасявам, че ще бъда видян от кюрдите. Сега се питаше къде седяха пазачите, и къде лежеше моят Рих. Е, да, ако можех да извикам „Та’ал!“ или „Та’а лаха-ун!“⁹⁷, то нямаше да мине и минута и той щеше да е при мен. Но това аз не биваше да правя и ето как легнах на земята и запълзах към мястото, където за последно го бях видял, понеже добре можех да разчитам, че откак ме бе съгледало, умното животно не се е поместило оттам. Едва бях изминал половината от разстоянието и чух едно тихо, късо изпръхтяване, което познах — Рих ме беше подушил. Сега някой друг кон щеше да скочи и да дойде при мен, той обаче остана спокоен, защото в ответ на неговото изпръхтяване не му бях дал никакъв знак.

Когато достигнах жребеца, почувствах с ръце, че меката тревиста почва бе изровена и изпотъпкана наоколо. Значи са поискали да го отведат и той се е отбранявал, сега беше вързан с ремък за едно забито в земята колче. Конят на Халеф му беше останал верен и лежеше до него. Помилвах храбрия вран жребец, след което той ми облиза ръцете и даде да се чуе едно тихо, пръхтящо стенание. С това „неразумното“ животно искаше да ми каже колко се е страхувало за мен, и колко много се радва сега да ме види отново. Че при него нямаше никакъв пазач, не можех да го проумея. Кюрдите сигурно се чувстваха дотолкова уверени от обстоятелството, че долу под бивака стояха стражи, та нито даже бяха сметнали за достоен труда да си подсигурят този толкова ценен кон.

Аз измъкнах колчето от земята, създавайки впечатление, сякаш конят сам го е изтръгнал и после се е отдалечил, намотах ремъка, с който беше вързан, около врата му и му дадох знак за ставане. Рих се подчини и конят на Халеф веднага последва примера му. Понеже знаех, че жребецът драговошно ще ме следва, което не можех да твърдя за животното на Халеф, взех за юздите коня на дребния хаджи и го поведох точно към мястото, където се бях измъкнал от гората на поляната. Достигнахме го благополучно и сега се почувствах сигурен пред кюрдите, макар да бе трудна задача воденето на двата коня в тоя кюрдски мрак и по нагорнището на стръмния терен. Обстоятелството, че конете нощем виждат по-добре от хората, ми облекчаваше

вървежа. Водех коня на Халеф и Рих един след друг. Враният много добре знаеше, че трябва да е спокоен, а и другият, изглежда, също съзнаваше, че тук се изисква предпазливост. Двата се катереха след мен бавно и с внимателно опипване. Налагаше се често да спираме, често да избягваме намиращите се по пътя ни дървета и ето как мога да кажа, че ни беше необходим три четвърти час за изминаването на това късо разстояние.

Халеф и другите ни чуха, когато приближихме мястото, където ме чакаха. Дребосъкът не можа да обуздае нетърпението и попита още преди да съм стигнал, но не толкова високо, че да се чуе долу при кюрдите:

— Кой идва? Сихди, ти ли си?

— Да — отговорих.

— Хамдулиллах (Хвала и слава на Аллах), дето те доведе отново при мен! Но аз чувам, че не си сам. Успя ли?

— Да.

— Аллах акбар! (Велик е Аллах!) Но моето удивление е по-голямо. Ранен ли си?

— Не.

— Тогава чудото е двойно и десеторно. Нека дойда при теб, сихди! Аз трябва със собствените си очи да се уверя.

Той измина малкото крачки до мен и замилва, изпълнен с радост, двете животни. През това време аз се осведомих:

— Как стоят нещата при теб? Всичко наред ли е?

— Да, сихди.

— Говорихте ли с пленника?

— Само аз няколко думи, на бебехите бях забранил. Когато дойде на себе си, той беше на първо време спокоен. После така се замята напред-назад, та си помислих, ще скъса вървите. Аз обаче бързо го укротих. Оттогава не е помръднал и крайник.

— Знае ли шейхът на келхурите кои сме?

— Аз не му го казах, но той може би го подозира.

— А другите?

— Не са обелили и дума, откак ти тръгна, и се правят, все едно изобщо ги няма тук.

Аз естествено бях задавал тези въпроси тихо. Сега прибавих:

— Вържи конете тук вляво при храстите, за да могат да попасат. После ще спим, като двамата с теб ще се сменяме в стражата.

Аз си легнах на мъха да бебехите и ги предупредих тихо да не говорят, а също да поспят. Шир Самурек нито ги беше видял, нито ги чул и следователно не знаеше, че те са още живи и се намират в непосредствена близост до него. Диалогът ми с Халеф също беше проведен тихо, така че келхурът и от него не бе могъл нищо да разбере. Шейхът значи не знаеше, че сме си върнали животните, и не биваше преждевременно да го научи. Аз бях уморен, Халеф — също. Той получи първата стража, аз поех втората, за да бъда буден на разсъмване, когато ще мога да наблюдавам пленника. Тъй като можех да разчитам на бдителността на Халеф, не си направих труда да си взема обратно от него пушките и заспах, за да се пробудя едва когато той ме събуди един час след полунощ.

Скоро след това чух неговото бавно, равномерно дишане. Бебехите се надхъркваха един друг. От шейха не се долавяше никакво вдишване и издишване. От това заключих, че той е буден. Какви ли мисли се въртяха из главата му? Колко беше сигурен само той в своя план! Колко надменно се беше надсмивал над мен и Халеф! А сега лежеше тук вързан и със запушена уста, пленник на „християнското куче“, което само преди броени часове искаше да остави на мечките да го разкъсат.

Потънах в мисли. Колко много такива нощи бях прекарал в самотно бдение из чужди страни, по прерии и в девствени гори! Никоя от тези стражи не си приличаше с другата, ситуацията винаги беше различна. И все пак имаше едно нещо, което винаги беше налице, което придаваше на всички тези нощи еднакия тембър, бих

казал, еднаквото акордиране, което навсякъде твореше в душата ми меките и твърди тонове, а именно чувството за Божията близост, усещането се с всички фибри присъствие на Този, който е върховната Сила и същевременно безпределната Любов, блажено изпълващото същността убеждение, че една безкрайна и всемилостива мъдрост ме е довела до самото място и ще продължава да ме води нататък. Както нищожно дребната какавида на някоя малка пеперуда лежи на дланта на разтворения исполински пестник, така и човекът се намира с всички свои мисли и чувства, с всички свои надежди и колебания във всемогъщата ръка на Бога, която не го смазва, а само води до земното щастие и иска да поведе после към вечното блаженство на небето.

Как радващо добре стоят нещата с едно сърце, което бие с крепката, непоклатима вяра, че е обгърнато от любовта на Отца и трябва да се остави да бъде ръководено от неговата мъдра доброта, макар и да не разбира неговите намерения. Това не е повърхностно отдаване на бабешките и детски приказки за добрия Господ, който всичко вижда, а едно самоосъзнато, по собствена воля и затова толкова поощаствляващо възвисяване до една висша воля, срещу която не помага никакво възпротивяване. Който си мисли, че ще може да ѝ противостои, той ще бъде принуден да осъзнае своята заблуда, та даже и ако не в последния, най-тежък миг от своя живот, то вече съвсем сигурно след часа, който ние така погрешно наричаме „смъртен час“. Човешката душа не се състои от елементарни частици, които след отзвучаването на погребалните камбани ще се разпилеят в измъдруваното от атеистите Голямо нищо, а веднага щом напусне земния си дом, тя ще трябва да даде отчет пред Вечния Съдник за всяка стъпка от пътя, който е изминала от своето пробуждане до освобождаването от телесната обвивка. Това е една несъмненост, която щеше да предизвиква неимоверен ужас, ако не се знаеше също така, че Вечната справедливост води, наистина, следствието и произнася присъдата, но пък после Божието милосърдие ще упражни правото на помилване над разкаялия се.

Както така наречената „нощ на смъртта“ е все пак само портата към отвъдния живот, така и споменатите преди малко избдени нощи винаги са насочвали моята душевност нагоре. Събитията през деня държат в плен духа. Бляскавите руни на небесната твърд привличат погледа после към висините или пък тъмната, безлунна и беззвездна вечер те прави склонен към вглъбяване. Тогава в дълбокия душевен мир или изгряват ярки звезди, или над извършените и неизвършени грехове на деня се появяват облаците на тъгата. Така се създава едно отражение на Вечния съд, защото човек преценява своя начин на поведение според Божиите закони, следователно точно същите, според които един ден ще бъде произнесена присъдата му. Колко често в такива случаи съм премислял своите чувства, възжеления и постъпки, съпоставяйки ги с Божиите предписания, и нито един-единствен път не съм намирал, че аз, това означава съдията в моя душевен покой, мога да бъда доволен от себе си. Човек, който гордо изпъва врат в чувството си за християнство, никога не е провеждал съд над себе си, защото ако го беше сторил само един-единствен път по правилен начин и без самомнителност, то щеше да е станал съвсем скромен и смирен.

Така седях сега в тъмната нощ край спящите, със заострено внимание към всеки шум, нарушаващ тишината, и същевременно вгълъбен в себе си. Влажното дихание на дълбината пълпеше нагоре по ридовете, а небето бе покрито от плътен, непроницаем облачен шатър. От време на време един кратък, бърз полъх ми издаваше, че някоя ватвата⁹⁸ е изпърхала край мен с нечути удари на летателната ципа. Шумът по един висок клон, последван от прошумоляването в по-нисък ме осведоми, че някой лаком синджаб⁹⁹ е излязъл на грабеж. Един нощен сурсур¹⁰⁰ засвири с цигулката на надкрилието си отсреща при Мусаллах, та чак до нас се донесоха резките звуци, а после откъм долината прозвуча глухото „бубуху“ на

байкуш¹⁰¹. Навсякъде търсене на плячка, грабеж и изяждане! Дори нощта не носеше мир за света на животните! Не е ли така и в света на хората?

Там долу лежаха келхурските кюрди. Техните мисли бяха любопитно отправени към Капелата. Те бяха убедени, че сега там се трошат човешки кости под мечи зъби, и че земята на мирното някога място е почервеняла от кръвта на беббехите. И само тези ли полудиви хора бяха разбойници? Няма ли капки, които също така малко като кръвта трябва да бъдат проливани, макар и да не са с червен цвят? Капки, които идват от сърцето? Няма ли сълзи, които веднага трябва да легнат на съвестта на този, който ги е накарал да бликнат? Няма ли бедняшка пот, която крещи към небето като кръвта на Авел?

Това бяха нерадостни размишления, от които ме стресна един лек шум. Една суха съчка изпука в моя близост, а после добих впечатлението, че по тревата се придвижва някакъв тежък предмет. Протегнах ръка към Шир Самурек. Трябваше да напипам главата му, ала посегнах само в празното. Аха, келхурът искаше да направи опит да ни се измъкне въпреки вървите. Той се беше прибутал от мястото, на което бе лежал, ала едва се беше отдалечил на няколко педи, и аз го склещих здраво. Поиска да се отбранява с крака, но аз го предупредих тихо, за да не събудя другите:

— Лежи си кротко, иначе моментално ще почувстваш острието!

Кюрдът съзна, че подчинението е по-добро от безполезната съпротива, и аз го замъкнах на по-раншното му място, след което седнах толкова близо до него, та щях не само да чуя, но и да почувствам един повторен опит за бягство.

Седях така, докато първите пернати предвестници на утрото се пробудиха и извисиха гласове, макар да бе още съвсем тъмно. Те разбудиха Халеф и двамата беббехи. Черното облачно небе започна да се оцветява в сиво. Тогава Халеф попита тихо:

— Бива ли да говоря, сихди, или и сега трябва още да мълчим?

— По-добре мълчи — посъветвах аз. — За теб няма нищо важно за казване. По-важно е да се наблюдава шейха. Аз ще му придам друго положение, та да не може веднага да ви забележи.

Аз се преместих заедно с Шир Самурек на късо разстояние, измъкнах ножа и го опрях на гърдите му.

— Парцалът досега ти затваряше устата. Аз ще го отстраня, за да можеш по-лесно да дишаш. Разрешавам ти също да говориш с мен, но само колкото да мога да го чувам. Заговориш ли по-високо, или пък се осмелиш да викаш за помощ, то този вик ще е последният в живота ти, защото в същия миг ножът ми ще ти прониже сърцето!

Измъкнах парцала от устата на шейха. Той си пое на няколко пъти сулука и попита после, изричайки думите припряно, но тихо:

— Шукер Ходех! (Слава Богу!) Почти щях да се задуша! Къде се намирам?

— Скоро ще различиш, без да е необходимо да ти го казвам.

— Тогава искам поне да знам кой си!

— И това не е нужно да ти казвам. След късо време сам ще се ориентираш с името ми. Гледай право напред, докато можеш да видиш къде се намираш. Но не забравяй предупреждението ми. Един по-висок вик веднага ще ти докара смъртта! Сега искам да мълчиш.

Шир Самурек се подчини.

Облаците се оцветяваха бавно, но ставаха все по-светли, един слаб здрачен светлик разкри върховете на отсрещния планински хълм и започна да се плъзга полека надолу. Долината все още лежеше черна под нас. Вляво отсреща водопадът беше обвит в мрачни, непроницаеми изпарения, а над езерцето под нас, където бивакуваха кюрдите, тегнеха също такива гъсти кълба мъгла. При тях все още беше нощ! За нас тук горе обаче първият бледен утринен зрак бързо ставаше по-светъл. Той се спускаше по отсрещния рид, докато достигна Мусаллах ел Амват. Ние не я

виждахме сега, наистина, съвсем ясно, а само като през някакво було, но все пак доста отчетливо. Тогава Шир Самурек трепна, разтвори очи и се вторачи насреща. Завладя го ужас, защото видя исполинската мечка да стои на вратата с кръст в лапите. Нашата сигурност ме застави към едно бързо предупреждение.

— Нито една гласна дума, иначе ще те ръгна!

Същевременно опрях върха на ножа на гърдите му. Той затвори очи, отвори ги отново, стисна ги повторно и рязко ги отвори пак, защото не можеше да се съмнява: мечката стоеше отсреща и си оставаше неподвижно да стои. Тогава аз сложих ръка със силен натиск около мишницата на Шир Самурек и заговорих бавно думите, които бях чул от собствената му уста:

— Ако мечката на мъртвия свещеник застане там отсреща при входа на Мусаллах, държейки в лапите кръста на християните, ще повярвам, че на тоя Кара Бен Немзи, християнското куче, може да се удаде да ви спаси от нашите ръце, по-рано обаче — не!

Лицето му стана пепелявосиво, клепките се спуснаха, а страните хлътнаха — той из един път заприлича на мъртвец. Дишането му се затрудни и излизаше като стенание през обезкървените устни. Аз мълчах, за да не отслабя ефекта от моите думи. Това продължи известно време, след което той отвори отново очи, отправи потресен поглед към мен и попита:

— Ти да не би да си християнинът?

— Така е — потвърдих аз.

— Кара Бен Немзи ефенди?

— Да.

— Аллах... Аллах... Аллах! — изпъшка той на три пъти и отново мина известно време, преди да се осведоми: — Тази мечка не се движи. Мъртва ли е?

— Да.

— Умряла? Или е убита?

— Беше намушкана.

— От кого?

— От мен.

— Машаллах! Преди туй обаче е изяла беббехите?

— Не.

Шир Самурек се сви, после обаче бързо се изпъна и попита трескаво:

— Значи те са още живи?

— Да.

— Невредими?

— Напълно здрави и читави.

— Не го вярвам, не мога да го повярвам, това е лъжа.

— Истина е. Аз няма да изричам заради теб лъжа.

— Покажи ми ги тогава! Не мога да ти повярвам, преди да съм ги видял!

— В такъв случай се огледай!

Аз извъртях шейха на келхурите настрани, така че да може да види Акил и сина му. Въздействието беше още по-могъщо от преди малко, когато съгледа мечката. Надавайки един замиращ вопъл, той затвори отново очи. Цветът на лицето му изпъкна кървавочервен, а вените по челото му се издуха до пръсване. Ужасът изтласка кръвта му в главата. После обаче лицето се сви още повече отпреди и на устните дойде едва чуто, почти хъхрещо:

— Беббехите са свободни!... Спасени от християнина!... Отсреща мечката... със салиб¹⁰² в лапите!

После се просна неподвижно като труп. А аз казах бавно и с тежко натъртване както преди малко:

— В името на Аллах и моята душа, ако той въпреки това го стори, самият аз ще изгубя доверие в исляма и ще отправя очи към Господа, който умрял на кръста, за да

спаси грешниците и върне заблудените в правия път!

Тогава келхурът се надигна, доколкото му позволяваха вървите, и ме погледна в лицето с безумни очи.

— Ти и преди малко знаеше думите ми и сега знаеш също така точно тези. Аллах трябва да ти е дарил своето всезнание, за да съсипеш всичките мои намерения. Ти дойде да ме отмъкнеш от бивака, убил си мечката и си спасил тези беббехи. Сега няма да е чудо, ако си си взел обратно и конете.

— Това наистина няма да е никакво чудо — ухилих се аз, като го извъртях на другата страна. — Погледни надясно, ако искаш да ги видиш.

Като съгледа животните, кръвта му отново се изкачи в лицето и той изрече със запъване и с одрезгавял глас:

— Дахел Аллах! (Умолявам те в името на Аллах!) И това също си сторил, също това! Ако сега Аллах не ми помогне, ще си изгубя разсъдъка!

— В такъв случай пожелавам дано ти помогне, защото точно сега трябва да си събереш целия разсъдък, ако не искаш да загинеш заедно с всичките си войни.

— Как тъй?

— Твоите хора ще видят мечката там отсреща. Ще забележат липсата ти и ще ги обхване голям страх. Ако после в ужаса си не знаят какво да правят, моята Баруда ес Сир¹⁰³ ще надигне своя глас и няма да замлъкне, докато ни един от тези келхури не остане жив.

Тук приказливият Халеф не можа да се сдържи да не прибави към моята заплаха и своята:

— А аз ще помогна на ефендите така да надупчим келхурите с куршумите си, че телата им да замязат също гхарабил¹⁰⁴. Вие ни окрадохте и осмахте, искахте да ни хвърлите на мечките. Затова сега всички ще измрете, ако си изгубиш разсъдъка. Ти се нуждаеш от него, както съвсем право каза ефендите, баш сега много по-належащо отколкото нявга в целия си живот.

— Кой си ти всъщност? — попита го шейхът. — Да не би хаджи Халеф Омар, придружителят на този християнин?

Дребосъкът гордо изпъчи гърди.

— Не говори така късо за мен! Моето име е много по-дълго, отколкото си мислиш! Всички, които ме познават и са чували за мен, знаят, че аз се наричам хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Давуд ал Госсарах!

Шейхът възприе тези думи напълно сериозно, защото като ориенталец беше свикнал с този начин на изразяване. Той направи една слисана физиономия и се обърна отново към мен.

— Известно ли ти е, ефенди, какво са престъпили спрямо теб тези двама беббехи?

— Известно ми е — потвърдих аз.

— Че Акил носи вината за открадването на конете ви?

— Да.

— И че Сали Бен Акил се е стремил към живота ви?

— Също това.

— И ти въпреки всичко се би с мечката, за да ги спасиш от смъртта?

— Това беше мой дълг, защото аз съм християнин.

— Какво мислиш да правиш сега с тях? Вие се намирате с тях в кръвно отмъщение и навярно сте искали само да постигнете те да умрат от вашите куршуми?

— Не. Като християнин аз не познавам отмъщението. Аз им дадох свободата. Те ще могат да вървят, накъдето си поискат, след като те застава да им върнеш конете и оръжията.

Тогава лицето му се преобрази на една голяма въпросителна.

— Сериозно ли го говориш, ефенди?

— Напълно сериозно.

— Какво чудо, какво голямо, непонятно чудо! Тогава значи е истина каквото разправят хората за теб. Ти вършиш добро даже на твоите смъртни врагове, защото си изповедник на Разпнатия. Знаеш ли всъщност, че сега съществува отмъщение също между вас и мен?

— Аз вече ти казах, че не познавам отмъщението.

— Само че аз се намирам в ръцете ти, аз, който исках да ви убия. Какво ще решиш за мен?

— Ако сториш каквото поискам, ще гледам на теб като на приятел и ще ти върна свободата.

— И какво ще поискаш?

— Първо, да върнеш на Акил и Сали оръжията и конете, второ, да пуснеш пленниците от Хой с всичко, което им принадлежи, да си яздят обратно към дома, и трето, да ми предадеш десетте хиляди пиастри на ханджията Али, които си отнел от Акил, за да се погрижа за тях.

— Но какво ще остане тогава за теб? Какъв ти е кабаатът от това, дете си толкова добър и милостив спрямо тези хора и мен?

— Много голям! Съзнанието, че съм се подчинил на повелите на християнството, за мен е сто пъти по-ценно от всичко, което иначе бих могъл да придобия. Иса Бен Мериам, Разпнатия, ни е повелил: „Любете враговете си, благославяйте тия, които ви кълнат, правете добро на тези, които ви ненавиждат, и молете се тия, които ви правят пакост и ви гонят, за да бъдете синове на Отца вашего, който е на небесата!“¹⁰⁵ Аз много желая да бъда едно такова дете на Бога и мисълта, че Вселюбещия Отец е доволен днес от мен, ме прави по-щастлив, отколкото би могло да ме направи цялото имане по земята.

Видях, че Шир Самурек стисна зъби. Устните му трепнаха и едно дълбоко възмущение премина по чертите му.

— Ефенди, ти на два пъти ме победи — извика той — първо с хитростта и ловкостта си и сега със своята щедро раздаваща помирение благочестивост. Аз не искам още да кажа каква задача си поставям в този миг, искам само още веднъж, за последен път, да те проверя, и то чрез една молба. Освободи ми сега ръцете, та да мога да ги издигна за молитва!

Дали това беше измама, някоя хитрост? Един изпитателен поглед към неговото лице ми отговори на този въпрос с едно убедително, категорично „не“. Аз прерязах всичките му върви и казах:

— Е добре, ти ще научиш как постъпва един християнин в такъв случай, докато един привърженик на Мохамед би ти се изсмял и подиграл. Аз ти освобождавам не само ръцете, но и — за което ти не помоли — краката, освобождавам те напълно. Ти можеш да вървиш, накъдето поискаш. Ако жалката слава, да измамиш един честен мъж, който ти е оказал доверие, въпреки че си се намирал в негова власт и отмъщението му е повелявало твоята смърт, може да те направи горд, то върви и се прослави с една такава шмекерия!.

Това, което ме накара да постъпя така, беше повече вдъхновение, отколкото целеосъзната разсъдливост. Последниците веднага се видяха и чуха. Акил и Сали изкрещяха от удивление, Халеф протегна отбранително ръце и извика:

— Сихди, какво ти дойде на ума! Бъди покорен на вярата си, хубаво, ама това е прекалено рисковано!

Шир Самурек пък скочи, плесна ръце над главата си и възликува:

— Свободен съм, отново свободен, изцяло свободен! Смъртта ми беше сигурна, а сега си имам живота! Ефенди, ти напълно завърши победата, за която току-що говорих. Чуй какво ще кажа в тази връзка. Виж, аз протягам двете си ръце. Лявата показва Мека, накъдето мюсюлманинът отправя лице, когато се моли, а дясната сочи към Кудс еш Шериф¹⁰⁶, където е умрял твоят Спасител. Аз не се обръщам наляво, а

надясно, за да чуе Иса Бен Мериам какво ти обещавам: Никога, нивга, докато съм жив, няма да забравя днешното утро, в което опознах учителя на една такава любов и милосърдие. Нивга няма да заживее вече в мен отмъщението и всеки християнин ще бъде добре дошъл в шатрата ми като мой брат. И за да видите колко е сериозна клетвата ми, още тук ще извърша първото дело на помирението.

Шейхът пристъпи към бебехите и им протегна двете си ръце.

— Между моето племе и вашето лежеше кръв. Акил предизвика отмъщението, а ние отказахме да приемем кръвнината. Вие паднахте в моите ръце и аз поисках да ви оставя да ви изядат мечките. Мохамед не съумя да ви спаси, ала Богът на любовта ви освободи чрез ръката на този християнин, в чието сърце всъщност трябваше да живее непримиримост и омраза. Трябва ли християнинът да засрами мюсюлманите? Не! След като изпитахме толкова много милосърдие от него, не бива повече да мислим за омраза и отмъщение. Подайте ми ръцете си и ми пригласяйте, когато казвам: „Нека от този час между племената на бебехите и келхурите цари приятелство вместо отмъщение!“

Шир Самурек беше уловил ръцете им и ги държеше здраво в своите. Смъртният страх и може би също моето неочаквано държане го бяха накарали да омекне и тази благост на толкова коравосърдечния иначе, да, направо кръвожаден мъж, не можеше да остане без въздействие.

— Ние почувствахме ноктите на мечките в нашите меса и дъха на смъртта в душите си — отговори Акил. — Тогава осъзнахме, че отмъщението е една ужасна рожба на омразата, и сме готови да възприемем любовта. Нека затова бъде, както каза ти: „Приятелство да съществува между вас и нас!“

Тук Халеф скочи към тях, съедини ръце с техните и се провикна:

— Аллах вижда съюза, който сключваме сега. Той ще накаже всеки, осмелил се да го наруши. Ела, сихди, дай си и ти ръцете за тържественото помирение, което се започна от медения мерак на мечките и няма да намери свършек дори когато в дърветата престане да расте мед и по земята не бродят вече мечки!

Аз откликнах на тази подсладена с мед подкана и тъкмо изрекох няколко думи за възрадващото съглашение, когато откъм кюрдския бивак прозвуча многогласен рев. Кюрдите бяха видели мечката и забелязали отсъствието на своя шейх. Че това не беше се случило по-рано, носеше вина утринният вятър, който повяваше от долината нагоре и мъкнеше гъстата мъгла към височината. Тя беше лежала като една непроницаема пелена върху бивака, затуляйки изгледа към Мусаллах. Сега обаче тази покривка беше разкъсана от по-силно станалото въздушно течение и Капелата лежеше открита пред очите на кюрдите, които бяха чули вчера присмехулните думи на своя предводител. Човек може да си представи тяхната сащисаност, когато видяха пред себе си изпълнението и съгледаха мечката с кръста. Побързаха към постелята на шейха и видяха сега за свой ужас, че той е изчезнал. Свързаха отсъствието му с появата на мечката там отсреща и надигнаха споменатия крясък.

— Моите войни се безпокоят заемен, търсят ме — поясни Шир Самурек. — Те ще претършуват гората и ще дойдат насам. И понеже не знаят, че сме станали приятели, ще стрелят по вас и ще подхвърлят така живота ви в опасност. Само че, ако те помоля за разрешение да слеза при тях, ефенди, ти няма как да ми хванеш вяра, защото нашето приятелство е на възраст едвам няколко минути, и аз не съм ти дал още никакво доказателство за моята искреност. Та кажи значи какво да правим.

— Такова доказателство не е нужно, защото аз ти вярвам — отвърнах спокойно. — След голямото доверие, което ти гласувах преди малко, няма да те наскърбя с едно подозрение, което веднага би разрушило сключения съюз. Слез и разкажи на твоите войни какво се е случило. Ние ще изчакаме тук завръщането ти.

— Това е отново едно благородство, — призна шейхът — каквото досега не съм считал за възможно. Но след като сега вече го познавам, то укрепва два пъти повече добрите намерения в моята душа. Да, аз ще тръгна и ще ти докажа по-бързо,

отколкото си мислиш, че моята уста няма два езика, които да говорят различни неща. След късо време ще съм отново при вас.

Когато шейхът се отдалечи, бебехите изразиха съмнение относно неговата искреност. Халеф също ме предупреди:

— Сихди, ти рискуваш прекалено много! Защо днес си по-малко предпазлив от други времена?

— Защото не искам с недоверие да разруша онова, което съм спечелил с доверие. Непредпазлив аз няма да бъда, само че не е необходимо шейхът да знае че го следвам, за да го наблюдавам. Останете тук? Няма да ви се наложи да чакате дълго, защото при всички случаи аз ще се върна преди него.

Докато се спусках, кряскането и викането можеше все още да се чуе, скоро обаче то замлъкна. Шейхът беше стигнал при своите и започнал своя доклад. Аз продължих пътя си с удвоена бързина, което сега, в светлото утро, не създаваше мъчнотии. Не мина много и чух неговия глас. Следвайки звука, стигнах края на гората и го видях да стои сред войните си. Разбирах всяка дума, която им казваше, защото той говореше с високия тон на оратор. Още в първата минута се убедих, че има честни намерения. Въпреки това изчаках, докато свърши доклада си и настоятелно назида за мир. Шир Самурек най-напред се натъкна, както се очакваше, на известна съпротива. Неговите хора бяха мислили само за изхода на своето отмъщение и не се бяха намирали в такова лошо положение като неговото, ала на него все пак не му бе трудно да приобщи малцината противници към своето гледище, и ето как аз изминах успокоен обратния път към спътниците.

Едва бях седял няколко минути при тях и Шир Самурек също се върна, и то сам.

— Ефенди, можеш да бъдеш доволен от мен — увери той. — Моите воини чуха с удивление, наистина, че бебехите са още живи, но когато узнаха, че ти си спасил двамата и в замяна заловил мен, после обаче драговошно отново освободил, в тях победи желанието да имат при себе си Кара Бен Немзи ефенди като приятел и гост и чрез това да възбудят завистта на другите племена. Те с радост ще посрещнат теб и Хаджи Халеф Омар и аз дойдох сега сам единствено, за да ти докажа, че бива да ми се довериш. Виж, аз съм без оръжия! Вземете ме по средата си и тръгнете с мен надолу! Моите бойци са се изтеглили на едната страна на бивака, като преди туй всички оставиха на другата ножовете и кремъклияките си. Ти значи лесно ще можеш сам да накажеш с твоята магическа пушка всяко коварство.

— Тази застраховка ти прави чест, ала за нас е излишна, защото ние знаем, че няма да ни измамиш. Ти следователно си готов да изпълниш условията, които преди малко ти поставих?

— Да, но имам една молба.

— Каква?

— Ако пожелаеш да ми отстъпиш кожата на мечката, това ще бъде за цялото ни племе един скъпоценен спомен за Кара Бен Немзи ефенди.

— Ще я имаш. Кожите на трите малки обаче Халеф ще вземе със себе си при хеддехните.

— Как? Три деца ли е имала тая великанска Майка на лакомията?

— Да.

— Ей, вие, герои! Как пък ви е било възможно да избиеите тези животни, без ние един изстрел да сме чули?

— После ще научиш. Хаджи Халеф Омар е голям майстор в разказването. От неговата сладкодумна уста ще чуете как се е случило всичко, от влизането ни в Хой до последния миг.

Нищо не беше по-приятно за дребния хаджи от това, ей тъй, по свой вкус да може да разказва. Той се почувства поласкан и гордо потвърди моите думи.

— Да, това е много вярно. Аллах ме е дарил с дарбата на грабващото слово и където пусна гласа си да прозвучи, там замлъкват всички люде, коне и камили. Вие ще узнаете как ви намерихме, как ефендите отвлеche теб и двата ата, и как на

безсмъртието на мецаната бе турен един толкова бърз и безславен край. Вашите уши ще се изпълнят със звуците на нашата хитрост и тоновете на храбростта ни. В замяна вие бихте могли да ни свършите една насрещна услуга. В Хой ние успяхме да се снабдим само с фурми, които не чинят нищо, защото са червиви, и ще се радваме да получим сега от вас по-добри. Рих, нашият благороден арап, е свикнал на тези плодове и тъй като вчера вие сте се отнасяли зле с него, той не е могъл от гняв и ярост да яде, така че ще трябва най-малкото два пъти на ден да получава един руб¹⁰⁷ добри фурми, докато ядът му се уталож и той отново добие силите си.

Дребният хитрец се възползва от възможността да съчетае полезното с приятното. А дето ги приказваше така на едро, си беше залегнало в неговия маниер. На мен, разбира се, тази негова безочливост не ми се понрави, ала шейхът прие благодушно претенцията, като обеща по възможност да я изпълни.

Заслизахме с него, водейки двата коня за юздите, към бивака, където заварихме всичко така, както ни беше казал: вдясно лежаха наедно всички оръжия, а вляво от езерцето видяхме келхурите. Те посрещнаха Халеф и мен с погледи на възхита и любопитство, докато на беббехите сега-засега като че не обърнаха никакво внимание. Най-радостно бяхме приветствани от малкоегунда и придружителите му, които ни дължаха отървяването от пленничеството и заплащането на откупа.

Най-главното сега беше, както при всички диви и полудиви народи, да се устрои един пир, за който щеше да бъде използвано месото от четирите мечки. Едно сключване на приятелство при такива деца на природата се счита обвързващо само тогава, когато е потвърдено и подкрепено с угощение.

При отиването до Мусаллах за мечките келхурите ни последваха, въпреки голямото си любопитство, не без боязън. Когато стигнахме отвъд, шейхът посочи мъртвата мечка.

— Ефенди, аз няма да я побутна, докато не се уверя, че тя действително е мъртва, и когато вече не държи кръста в лапите.

— Ако това послужи за твое успокоение — отговорих аз — то ще ти докажа, че тя вече не е жива, но ти пък в замяна ще ми помогнеш да снабдя порутената Мусаллах с един по-добър кръст.

— Да, на драго сърце ще го сторя. Неколцина от моите войни имат със себе си своите кададим¹⁰⁸ за устройването на бивачните места. Ние ще отсечем стволове и ще одяламе и сглобим какъвто кръст искаш да имаш.

Товага Сали Бен Акил се приближи до мен и попита:

— Ще позволиш ли, ефенди, и аз да помогна в тая работа?

— Позволявам ти го с най-голямо удоволствие. Но ти си учител и проповедник на исляма. Допуска ли тази професия украсяването на една мусаллах на тези, които вие наричате неверници и поради това са били избити тук от мюсюлманите, със символа на християнството?

Хората, които стояха около нас, бяха изповедници на исляма, но въпреки това той заяви високо пред всички:

— Ти ни каза, полумесецът бил наподобяване на сеещия смърт ятаган, докато кръстът се въздига за Бога на любовта, който ни избави чрез теб от смъртта. Да не би да е равнозначно на отричане от исляма, ако аз от благодарност за избавлението от ноктите на мечките одялам заедно с другите дървесата за кръста и помогна за издигането му? Трябва ли да допусна да бъда упрекнат от теб, че отказвам на вярата ти дължимата благодарност? Трябва ли за това, че търся Махди, да бъда несправедлив към твоето учение? Спори с мен за верите, ала не ми забранявай да изпълня един дълг, който би ме гнетил!

— На мен не ми и хрумва да ти попреча да направиш ведно с другите кръста, под който единствено живее любовта, лелеяна от теб. Досега ти се скиташе в заблудата, понеже си си поставил задачата да бъдеш един водител. Веднага щом стигнеш до познанието, че ти самият се нуждаеш много повече от водителство, за теб ще се

появи, както някога на тримата царе от Изтока, звездата от Байт Лахм¹⁰⁹, за да те отведе при истинския и единствен Махди, чийто глас и до днес ехти по всички страни: „Аз съм Пътят, и Истината, и Животът; никой не отива при Отца Ми освен чрез Мене.“¹¹⁰ Търси си, търси! Но който търси истината, не бива да го върши с пристрастие, защото ако с преднамереност не искаш да намериш някой приятел именно в града или къщата, в която живее, то старанието ти е напразно.

— Ефенди, аз ще търся, навсякъде, и съм убеден, че ще намеря Махди, тук или там, по-рано или по-късно. А сега ще ви помогна да отместите мечката настрана. Ти се постара тя да не ни излапа, но затова пък сега ние нея ще изядем.

— Лапите са отредени за мен и Кара Бен Немзи ефенди — вметна тук хитрецът Халеф. — Всичкото останало месо, както от майката, така и от малките ѝ, можете да задържите за себе си.

— Само не черния дроб — предупредих. — На този вид мечки той е отровен и трябва да се изхвърли.

Сега отвързахме кръста от лапите на мецаната, положихме я на земята и започнахме да ѝ събличаме кожата, което ставаше бавно, понеже тя беше вече изстинала. Шир Самурек начаса прибра кожата. По същия начин процедирахме после и с малките, на чиито кожи Халеф веднага се нахвърли, за да остърже с помощта на няколко кюрди полепнатите още частици месо, след което ги натри с мозък. През това време Акил и синът му бяха отишли до водата, за да се измият и почистят разпокъсаното си облекло.

Когато месото на мечките беше разпределено, започна печенето и после пиршеството, при което между нас и келхурите беше сключено приятелство... за вечни времена. Какво трябва да означава една такава вечност, знаят държавниците на всички страни, знаят го също и кюрдите.¹¹¹

Мечите лапи се усладиха отлично на Халеф и мен. На месото на прастарата „Мечка на безсмъртието“ бих се осмелил да посегна само ако ме гони вълчи глад. То беше неизразимо твърдо и жилаво и сигурно имаше вкуса на гьон, ала на келхурите, изглежда, доставяше истинска върховна наслада. Поне уверяваха единодушно, че никога не са вкушали подобни, изпълнени с толкова чест Лукам еш Шухре¹¹². Гордостта да могат да излапат тази именита мецана, по всяка вероятност правеше невъзприемчиви техните вкусови нерви.

След яденето от твърдо и трайно дърво беше одялан и сглобен един огромен кръст, който после бе така закрепен горе върху предния зид на Мусаллах, че за отстраняването му щях да са необходими обединените усилия на много мъже. Когато приключихме с това, Сали Бен Акил попита:

— Ефенди, при моите пътувания съм се запознал с много особености на европейците. Зная, че при случаи като сегашния те устройват един тържествен такдис¹¹³. Не си ли на мнение, че един такъв такдис тук също ще си е на мястото?

Бях удивен от факта, че той, проповедникът на исляма, предлага освещаване на този символ на християнството. Аз на драго сърце се съгласих, ала се налагаше да бъда предпазлив. Не биваше да засегна верските разбирания на кюрдите и преди всичко трябваше да се пазя да унищожа семето, попаднало днес в толкова много сърца. Ето защо подбрах думите си внимателно.

— Да, ние ще осветим кръста. Той трябва да се издига в тези планини, в които досега живееха омразата и непримиримостта, като символ на любовта и мира. Съгласни ли сте всички с това?

В отговор получих едно стогласно „да“ и продължих:

— Ако някой от вас знае подстрекателната песен на Филех ел Мафилех, нека ми каже началото!

Шейхът беше този, който веднага започна:

— Джаса, никма, бугхда, тхар...¹¹⁴

— Стой, повече не ми е необходимо! — прекъснах го аз. — Тези четири думи говорят достатъчно какви мрачни облаци са тегнели от столетия над тези планини и долини. Те трябва да бъдат разкъсани и прогонени от слънцето на любовта и добротата. Ако някой от вас има боя у себе си, аз ще ви напиша на този кръст една друга, по-красива мувал¹¹⁵, която ще просветли сърцето на всеки човек, който дойде насам и я прочете.

Тогава един се обади:

— Ефенди, аз съм саббагх¹¹⁶ на племето и имам у себе си повече нил¹¹⁷, отколкото ти е нужно за един такъв надпис.

Това ме зарадва. Четка нямах, наистина, но си изготвих една, като отрязах част от зелена клонка и раздъвках края, докато стана на влакна. После двама здрави кюрди трябваше да се качат с мен горе до кръста. Аз стъпих на раменете им, достигайки по този начин напречната гредка, и написах с арабски шрифт каквото ми внуши мигът. На арабски редовете са много по-къси, отколкото в превод, където, с придържане към римата, биха гласели:

„Любов да води всичките ти действия,
с благодат делата си да направляваш!
Тогаз ще живееш в любовта Божия
и в любовта Божия ще почиваш!“

Когато привърших и Сали Бен Акил прочете надписа на невладеещите четмото кюрди, пожънах всеобща овация. Аз държах кратко тържествено слово, подканих слушателите да издигнат ръце и се помолих с „Отче наш“, в чийто завършек всички се включиха с едно мощно „амин“ към моето „амен“ — дума, която има същото значение. Може би само на Сали Бен Акил беше ясно, че с това те извършиха едно голямо нарушение на догмите на исляма.

От само себе си се разбира, че стражите, стояли долу в речното корито, отдавна бяха прибрани. Разбирателството между всички сега бе така пълно, сякаш никога не беше съществувала вражда помежду ни. Ние решихме още да не потегляме, а целия ден и също и следващата нощ да останем тук горе при Мусаллах ел Амват, и не е трудно да се помисли, че моят дребен, приказлив Халеф се възползва от тази възможност, за да разправи моите дела и изтъкне достойнствата ми, при което обаче не забравяше ни най-малко своите.

Аз също не пропуснах тази възможност да отминем, без да съм полял пръснатите семена, при което имах в лицето на Сали Бен Акил един внимателен слушател. Припомних си думите на нашия Спасител към Петър: „Отсега ти ще ловиш човеци!“ и същевременно сентенцията на поета: „О, Господи, как окриля щастието да си спасителят на някоя душа!“¹¹⁸

Аз разказах за старозаветните предсказания, за рождението на Христос, за неговия живот, смърт и възкресение, за учението му. Но не го върших с досадната маниакалност да се покръстват езичници, с което навярно бях постигнали противното на моето намерение. Хората ме слушаха безмълвно и без да ме прекъсват, първо внимателно, после учудено, изпълнени с удивление, докато накрая Шир Самурек резюмира мислите и чувствата на всички в един възклик:

— Ама, ефенди, ние от всичко това нищичко не сме чували и знаели!

— Не е необходимо тепърва да ми го казваш. Това признание вече са ми правили някои мюсюлмани, които са презирали и проклинали учението на Христос, без и една дума да знаят за него. Не е ли глупост да дадеш преценка за нещо напълно непознато?

— Имаш право. Значи Иса Бен Мернем наистина е сторил всичките тия чудеса, дето ни ги разказа?

— Да.

— Но защо сега вече не се случват чудеса — нито при нас, нито при вас?
— Такива все още се случват.
— При вас?
— И при нас, и при вас.
— Това не го вярвам!
— Защото очите ти са затворени. Необходимо е само да ги отвориш и ще видиш навсякъде чудеса.
— И ти мислиш, че аз вече също съм преживял такива чудеса?
— Да.
— Машаллах! Назови ми едно, едно-единствено и ще повярвам!
— Няма да ми е никак трудно. Хаджи Халеф Омар разказа преди малко как ви подслушах. Ти приканваше твоите воители да се присмиват на Сали Бен Акил. Те го сториха и ти после каза на него и баща му: „Сега знаете ли какво мислят за вас разумните мъже? Утре по това време ще чуете същото хилене от устата на Шейтана в Джехеннема и то ще звучи в ушите ви през всичкото време на вечността! Вашето очакване е лъжа, надеждата ви заблуда и вярата ви измама. Нито Аллах, нито неговият Пророк ще се смият над вас и когато после в смъртния си страх се обърнете към лъжовния бог на неверниците, който се казва Иса, то Небето ще се отвърне напълно от вас и Пъкъла ще възликува на вашето отцепничество!“. Това бяха думите ти и ти ще се съ согласиш, че така си ги казал!
— Да.
— Ти считахте просто за невъзможно, тъкмо обратното на твоята заплаха да се случи?
— Да, за съвсем невъзможно!
— Е, какво последва после? Бебхехите бяха освободени, а ти самият попадна в плен. Каквото смяташе за невъзможно, се случи. Но когато нещо невъзможно стане истина, хората го наричат именно чудо. Още ли се съмняваш, че има чудеса?
— Не знам какво да кажа, ефенди.
— Ти го съ знаваш, ала се противиш да го признаеш. И все пак към това чудо се прибави даже едно още по-голямо. Сали Бен Акил и неговият баща, вашите смъртни врагове, седят сега при вас като приятели. Те нито дори са заплатили дийе, кръвнината. Ако и това не е чудо, то изобщо не може да има чудеса!
Шир Самурек тук скочи и извика:
— Сега, сега, уцели ти вярното, ефенди, сега ти отново ме победи! Че това можеше да се случи, в живота си не съм го мислил. Да, случи се чудо! Сега съм убеден в това. Но вие бяхте тези, които съумяхте да извършите всичко това. Любовете е била вашата водителка. Пред нея се сгромоли цялата голяма сграда на нашата омраза и отмъщение в едно Нищо. Ще се върнеш ли в страната на кюрдите, ефенди?
— Това зависи от Бога. Ако той го поиска, ще стане.
— Иншаллах! Тогава ти ще бъдеш посрещнат от нас като брат и приятел, на когото ние ще изпълним всяко желание. Сега обаче трябва да разкажеш по-нататък за Иса, Разпнатия, и неговите дванайсет хаварион¹¹⁹. Тъй като утре вече ще се разделиш с нас, трябва да се възползваме от краткото време, което ще бъдеш в нашата среда.
С какво удоволствие откликнах на тази покана! При това преследвах едно определено намерение. Аз вече казах, че келхурите бяха планирали да проведат през границата един поход за грабеж и плячка, и аз си поставих задачата да ги отклоня от него. Че аз не биваше, както се казва, още от прага да се изсипя в къщата, беше ясно от само себе си. Аз въздействах потайно, с леки намеци. Подкрепях назиданията с примери от собствения си живот и в крайна сметка постигнах успеха, че Шир Самурек наглед от само себе си дойде на въпроса:
— Ама в такъв случай, ако осъществим бойния си поход, ние ще извършим един такъв голям грях, който изобщо не може да ни бъде опростен. Не мислиш ли и ти

така, ефенди?

Аз се престорих, сякаш едва благодарение на него съм си спомнил за това намерение, и отговорих с „да“. Сега на него му предстоеше една двойна борба, а именно със самия себе си и със своите хора. Той и те бяха свикнали на разбойнически живот и гледаха на грабежа като на рицарско дело. Бяха предприели похода, за да направят плячка. Трябваше ли сега да се откажат от тази плячка? Трябваше ли да се върнат с празни ръце по домовете и да бъдат осмени? Бях се заловил с почти невъзможното, защото моето влияние върху тези три четвърти варвари датираше едва от днес. То беше прекалено ново и слабо, за да излезе насреща на техните традиционни схващания. Но тъкмо чрез това, че не говорех категорично и командващо, а ги водех едни срещу други и само в щекотливите точки вмъквах по някоя възразителна или ободрителна дума, в края на краищата все пак постигнах целта си. Беше решено грабителският поход да се обърне на ловен и още утре да си потеглят обратно.

Аз приех, че само Халеф е отгатнал тайното ми намерение, ала се намирах в заблуда, защото Сали Бен Акил ме взе под ръка в един миг, когато не ни обръщаха внимание, и ми нашепна:

— Ефенди, за теб, изглежда, всичко е възможно. Ти дори съумяваш да го постигнеш, без никой да заподозре, какво си искал. Ти можеш всекиго да насочваш според волята си. Ако те водеха лоши намерения, ти щеше да си един изключително опасен човек. Слава и хвала на Аллах, че се стремиш само към доброто!

Беше много късно, когато най-сетне отидохме да спим. Затова и на заранта станавме по-късно, отколкото си бяхме наумили. После не се замотавме с потеглянето. Възнамерявахме да придружим келхурите само до изхода на тясната долина и да се отправим сетне към Хой, докато тяхната посока беше на север. Шир Самурек се качи последен на коня. Преди туй обаче ми връчи откраднатите пари на ханджията Али с думите:

— Ефенди, беше много тактично от твоя страна да не ми напомняш за десетте хиляди пиастри. Ето, имаш ги! Като ти ги давам, аз изпълних всичко, което поиска от мен.

Той подкара след хората си. Следваше го малкоегундът с мъжете от Хой, които също бяха получили имуществото си. Аз отидох с Халеф още веднъж до Мусаллах, за да изрека там една кратка молитва. Двамата беббехи. се присъединиха към нас. Когато ние после също възседнахме конете си, за да яздим след келхурите, Сали Бен Акил посочи към Капелата.

— Това е мястото, където ние вече чезнем в смъртта, когато ти ни даде нов живот. Но не само живот ни донесе ти, а също и виделината на любовта, която оттук насетне ще ни озарява. Ние, за съжаление, скоро ще трябва да се разделим с теб, защото днес имаме все още еднакъв път с келхурите, ала нашите сърца са пълни с благодарност. Ако Аллах изпълни желанието ми, то аз някога отново ще те срещна и тогава ти ще узнаеш дали още вървя по дирите на Махди, или за мен се е появила другата звезда, за която ни говори. Нека благословията на Аллах бъде и по-нататък с теб, както те е съпровождала досега!

Ние настигнахме келхурите долу в долината и яздихме заедно с тях и беббехите докдето рекичката излизаше от планината. Там си взехме сбогом. Това стана по ориенталски многословен начин, който най-често е форма без съдържание. Тук обаче метафоричните изрази бяха сърдечно и искрено изказани. Когато после останахме сами с хората от Хой, Халеф прекара ръка по лицето и каза:

— Сихди, раздялата е една уйдурма, която трябва да бъде премахната, защото похваща дълбината на задоволството като някоя разбърквачка и поросява тъгълчетата на очите ни, та те потичат като чешма с два чучура. За щастие ние намираме утеха във възвишената мисъл, че ние не само победихме тези толкоз много врагове, ами даже ги преобразихме в приятели, а аз притежавам кожусите на трите млади мечки, които с красни слова ще разпространяват нашата слава. Моето

настоящо разположение на духа е много по-добро и благородно, отколкото неочакваната благоразположеност, която почувствах, когато бях запратен от тулумбата на Хол в клоната на дървото. Дано тая пръскачка бъде обладана от всичките зли джинове и нивга не намери рахат, ни деня, ни нощя!

Нашите сегашни придружители всячески се стараеха да ни уверят в своята благодарност и приятелство, ала ние се държахме настрана, защото дори най-знатният от тях — малкоегундът, чиято интелигентност според ханджията далеч надвишаваше нашата мъдрост, нямаше с какво да ни привлече да се ангажираме по-отблизо с него. Така относно тази езда „към дома“ няма какво друго да се спомене, освен че не се случи нищо, и че пристигнахме благополучно в Хой.

Там предизвикахме сензация, жителите се стекоха на гъста тълпа и ето как Халеф отново намери възможност да блесне с ораторската си дарба. Колко щастлив беше само Али, когато му връчих парите! Жена му също ни благодари и после тайно ми каза с радостни сълзи в очите, че той й дал твърдо обещание да не се връща повече към своя порок.

Ние останахме пет дена в селището, чиито жители кажи-речи ни обсипваха с приятелски чувства... само един — не, а именно аптекарят. Той официално ни обвини в конекрадство и поиска да бъдем строго наказани, ала тъжбата му беше отхвърлена. След това дойде в хана и поиска от нас обезщетение. Халеф веднага изяви готовност да му го изплати във всеки размер, само че с... камшика. Оттук насетне той ни остави на мира и ние повече не го видяхме до напускането си на Хой. Тогава той беше застанал до пътя и ни мятеше яростни погледи, които обаче не бяха в състояние да смутят нашето равнодушие.

14. В глуха линия

И ето ни отново край Нил, и то в дълбоката гора, която се простираше до водата и бе отделена от нея само с тясна ивица тръстика. Могъщи дървета сунут и субакх съединяваха своите корени в един непроницаем дори за южното слънце листен свод. Червените стволоче на мимозата талха¹²⁰ протягаха дълги, водоравни клони над тръстиката, където една гъста драперия от люлякови листа плакнеше своя подгъв във водите. За човек би било немислимо да издържи царящата в гората жегата, ако голямата река не протичаше толкова наблизко. Но как се бяхме озовали от толкова далеч горе до това място долу край Бахр ел Абиад?

Помирението между мен и Рейс Ефендина беше честно замислено, наистина, от моя страна, ала от негова бе малко искрено. Въпреки че аз постоянно се въздържах и него изтъквах на преден план като предводител, все пак сред неговите хора и всички наши познати се ширеше мнението, че аз съм този, на когото се дължат успехите ни, че той много често, а аз нито веднъж не съм зачевал грешка, че докато неговата мъдрост се е изчерпвала, аз самият съм намирал изход и от най-калпавото и заплетено положение, и че неговата неумолима строгост внася хлад в сърцата, или че даже ги отчуждава, а аз съм своята благост и дружелюбност умея да ги печеля.

Всичко това не можеше да остане незабелязано за Ахмед. Да, имаше шушумици, които му донасяха. Той нямаше никаква причина да ми отправя упреци, така че си траеше, но все повече се отдръпваше от мен и ревниво следеше всяка моя стъпка и дума. Ето защо аз започнах да се държа още по-предпазливо, ала не постигнах нищо повече, освен че си останах член на експедицията, защото да ме натири в пущинака, египтянинът не можеше. Ала той говореше само най-необходимото с мен и при всяка възможност ми даваше да почувствам, че той е господарят и повелителят. Ако по-рано ме беше ценил и се отнасял към мен като с приятел и съветник, то сега за него бях, както хората често се изразяват, петото колело на колата и бивах привличан за допитване само когато неговите мислителни и деятелни способности закъсваха.

Това неиздържащо се положение на нещата ме доведе до решението във Фашода да напусна Рейс Ефендина. Но когато пристанахме там, се оказа за жалост, че в града и околностите цари блатна треска и до месец не се очаква никакъв кораб да тръгне надолу по реката. Ахмед остана тук само два дни и после вдигна котва, за да избегне заразата.

Аз добре забелязах с каква неохота ме задържа на борда, ала нямаше как да промени нещата. За съжаление стана така, че той точно сега сметна, че се е появила нова причина да ми завиди. Във Фашода бяхме чули именно, че по време на отсъствието ни ловците на роби отново били станали дръзки. „Еш Шахин“, нашият отличен ловен кораб, толкова дълго не бе виждан по Нил и ето как куражът на роботърговците отново бе нараснал. Макар напоследък да не били предприемани ловитби на роби, то все пак имало още селища, където тайно бил държан рекик. Черните бивали сега докарвани до Нил и прехвърляни на десния бряг, откъдето после експедирането можело да продължи без риск. И специално местността между Кака и Куек под Фашода била избрана за тоя забранен занаят, така че Рейс Ефендина реши да кръстосва известно време нагоре-надолу, та евентуално да направи някой улов.

Що се отнася до мен, аз не вярвах в истинността на този слух, ала се пазех да му го кажа, толкова повече че не бях попитан за моето мнение. Със своите поотделно издигащи се в почти лишената от дървета степ сламени колиби Кака предлагаше също толкова малко необходимите скривалища на търговците на роби, както и мизерното шиллукско село Куек, и тъй като между двете селища нямаше никакъв брод, то търговците, чийто избор би паднал върху тази местност, направо биха доказали сами некадърността си. Вярно, от Кака водеше един много оживен път до

територията на баггара и покрай Джебел Кадеро до страната на такалехите, който винаги е бил главният път на продавачите на роби, така че действително не бе невъзможно сега отново да се използва от тези хора. Поне Рейс Ефендина беше убеден в това. Аз тайно признах тази възможност, наистина, ала същевременно приех, че прехвърлянето през Нил не би се осъществявало в близост до двете споменати селища, а по някоя намираща се по-долу от тях махада¹²¹. Защо по-долу от тях! Защото противоположната посока означаваше една значителна заобикалка и с това голяма загуба на време, а колкото е по-дълъг пътът, толкова повече роби загиват.

Рейс Ефендина отново се намираше на своята същинска ловна територия и приемайки, че би могъл да направи някой улов, той бе спокоен от мисълта, че може да ми се предложи случай пак да се отлича. Ревнивостта му се удвои и той реши, след като не е съумял да се отърве от мен във Фашода, поне сега да ме прати в „глуха линия“. С най-радостна физиономия ми съобщи, че искал да ме натовари с едно поръчение, което било доказателство за голямото му доверие към мен. С други думи хранел убеждението, че остров Матениех бил използван за прехвърляне на реката. Аз трябвало значи да се спусна по течението, за да разузная местността и остана там, додето той дойдел впоследствие с „Шахин“. Залагал на моя опит и остър ум доверието, че ще съм в състояние да му предам добри вести. Аз прозрях Рейс Ефендина, ала приех без всяко възражение предложението му. Вярно, знаех също така добре като него, че тъкмо на остров Матениех няма да намеря никаква следа от роботърговец, но тайно бях на мнение, че бродът, на който излиза керванския път, трябва да се търси между него и Куек. Вместо на „глуха“ Ахмед ме прехвърляше на „действаща“ линия и докато аз знаех, че той никого няма да залови, за мен се откриваше възможност да сторя онова, което бе искал да предварди, защото аз възнамерявах не да пътувам директно до остров Матениех, а да изследвам брега надолу до него. Това обаче премълчах.

Ахмед Абд ел Инсаф беше както учуден, така и зарадван на моята бърза готовност и в този пристъп на добро настроение ми разреши сам да си подбера хората, които щяха да ме придружават. При мишра¹²² на Кака беше оставена от едно пътуващо нагоре дахабийе една Арба'а Макадиф¹²³, чиято стройна, целесъобразна конструкция ми привлече очите. Аз помолих Рейс Ефендина да секвестира лодката и да я вземе на буксир до Куек. Той изпълни желанието ми. В Куек си избрах четирима яки асакери, за които знаех, че са ми предани, наредих да бъде прехвърлен в Арба'а Макадиф един приличен запас от провизии и муниции, както и разни други неща, които смятах за необходими, и казах после на моя храбър Бен Нил, че ще трябва да ме придружи. Той беше така запленил от това, че насмалко да ме прегърне. Лодката беше достатъчно просторна за да предлага удобно място за нас, шестимата мъже. Тя имаше и платно и ето как аз се отправих с удоволствие на това пътуване, което всъщност трябваше да означава кратко изгнание. Бен Нил показа, че не съм аз единственият, изпитващ това задоволство, защото когато Куек и „Шахин“ изчезнаха от очите ни, рече:

— Ефенди, знам, че Рейс Ефендина искаше да се освободи от теб. Твоята слава стана твърде голяма за него, той вече не иска нищо да ти дължи. Аз обаче мисля, че ще се случи тъкмо обратното.

— Защо мислиш така? — попитах го.

— Защото си в толкова добро настроение и му уйдиса на хатъра, без да му речеш една дума напреки. Аз те познавам. Когато правиш физиономия като в този миг, то ти или се чувстваш много доволен в душата си, или си наумил някоя даббар¹²⁴ която ще ти подейства благотворно на сърцето, а и нас ще изпълни с радост.

Четиримата гребци също бяха доволни, дето изборът ми е паднал върху тях. Те се чувстваха освободени от корабната дисциплина и хранеха радостното очакване, че нашето пътуване няма да е така безрезултатно, както предполагаше Рейс Ефендина.

Ако ни провървеше, щеше да им се падне дял от плячката, който естествено щеше да е толкова по-голям, колкото по-малък е броят на участващите хора. Ние бяхме само шестима, а те знаеха, че аз нищо няма да приема.

Аз насочвах руля, Бен Нил седеше на носа на лодката, а асакерите се бяха, изтегнавши безделно, понеже вятърът беше благоприятен. Бяхме издигнали платното и нямаше защо да се трепем с греблата. Нашето отплаване от Куек беше станало в следобеда и тъй като наблизко нямаше брод, аз не сметнах за необходимо да търся следи от роботърговци. Тая работа щеше да започне едва на следната утрин. Плавахме под ветрило до вечерта, че и после, защото луната светеше ярко, а вятърът не беше се обърнал, както обикновено се случва по Нил между деня и нощта. По-късно реката правеше голям завой. Платното увисна и понеже сега трябваше да гребем, аз предпочетох да се насочим към брега. Там пристаняхме под дърветата, вързахме лодката за един ствол и легнахме да спим. Един трябваше да остане да будува, за да поддържа огъня, който заради хапещите мухи се налагаше да гори цялата нощ.

Когато на следващото утро пътуването продължи, беше време да удостоим брега с вниманието си, а и иначе да се оглеждаме за някакъв брод. Че това при голямата ширина на реката не беше нещо лесно, се разбира от само себе си, толкова повече че трябваше да се разграничаваме между една махада и един ход. Жителят на Горни Нил разбира именно под махада същински брод, плитчина, където дадена река може удобно да се прехвърли заради спокойните води.

Наближаваше пладне, когато Нил се раздели на няколко ръкава, между които се проточваха ниски наносни острови. Водата течеше в тези корита толкова спокойно, че това безусловно трябваше да е брод, ако тук изобщо имаше някакво подходящо място за преминаване. Нито един едничък крокодил не се виждаше по наносите, а най-дълбокият от тези речни ръкави имаше толкова малка ширина, че лесно можеше да бъде преплуван. Ние пристаняхме при всеки от тези острови, за да ги изследваме. Всички бяха обрасли с ом суфах и храсталак — една бързо растяща растителна плетеница, която за късо време покриваше всяка следа. Но на наноса, лежащ най-близо до левия бряг, открихме един още не съвсем потулен от треволяка шебах, един от онези тежки чатали, който пленените чернокожи трябва да носят на врата си. Как беше дошъл насам този шебах? Очевидно тук през реката е минало робско шествие. Наредих на асакерите да гребат напълно до брега, за да изследвам и него. Там имаше един непроходим гъсталак от амбак, който привлече вниманието ми. Амбакът или амбачът¹²⁵ е храст, принадлежащ към пеперудоцветните, чиито стебла по време на разлива бързо изхвъркват на няколко метра над най-високото водно равнище, за да залинеят след спадането на водата. Дървесината е гъбеста, но много трайна и същевременно толкова лека, че масово се използва за строеж на салове. Един сал, на който се сместват двама-трима души, без усилие може да бъде носен от сам човек.

По-голямата част от този гъсталак беше вече изсъхнала, мъртвите стебла лежаха скрити под папируса, но малко по-далеч от водата от крих каквото търсех: в един акациев трънак беше нареден цял запас от амбакови дървеса. Това можеше да е сторено само от хора. И с каква цел? За да си стъкмят тук салове, с чиято помощ да бъдат прекарвани през дълбокия речен ръкав хората, които не умеят да плуват. Ние бяхме открили брод. Дали това щеше да ни е от някаква полза, беше, наистина, друг въпрос. Кой знае колко време бе минало от последното използване на тази махада и кой знае колко седмици или даже месеци трябваше да чака човек следващото преминаване! Но нас нищо не ни гонеше и аз си поставих задача да огледам много щателно мястото.

За тая цел трябваше най-напред да скрием лодката. Та нали баш сега можеше да се домъкне някой, който не биваше да я види. Налагаше се да я махнем от това място. Оставихме се значи течението да ни носи, додето достигнехме една надалеч надвиснала листна стреха. Пристаняхме под нея и придърпахме съда досами брега.

Асакерите трябваше да останат като пазачи, а аз се отдалечих с Бен Нил, за да се върна при махадата. Преди туй се насочихме надясно към високия бряг, та да видим дали оттам няма някой специален достъп до брода. Колкото повече се отдалечавахме от водата, толкова по-рядка ставаше гората. Горен на високото дърветата на някои места растяха толкова отдалечени едно от друго, че клоните им вече не се докосваха. Тук завихме наляво.

По-малко от предпазливост, отколкото по привычка, която ми бе станала втора природа, аз надникнах там между стеблата, та навреме да забележа евентуалното присъствие на хора. Въпреки това едва ли щях да окажа нужното внимание на един предмет, ако Бен Нил не ми го бе привлякъл върху него. Той видя именно странично от нас да лежат на земята няколко снопчета отскубната трева и ми го каза. Тръгнахме нататък. Беше дългата трева андропогон. Едва я бях разпознал и различил същевременно стъпките в меката почва, то хванах Бен Нил за ръката и го затеглих в бърз бяг обратно надолу към реката. Спрях чак когато достигнахме асакерите и лодката.

— Ефенди, какво ти хрумна? — попита Бен Нил удивен. — Тревата ли беше причината за това трескаво бягство?

— Да — потвърдих. — Където е изскубната такава трева, там трябва да има и хора.

— Не могат ли да я отскубнат и животни?

— В случая не. Тази гигантска трева тук се употребява за свързването на амбакови стебла в сал. Тя беше съвсем свежа, още неизсъхнала, още даже неповехнала. Значи наблизко има хора, които търсят в гората трева, за да си построят сал.

— Машаллах! Защо тогава са я оставили да лежи?

— Заради удобството. Като оскубе някой една такава стиска, оставя я временно на земята, за да мине да си прибере после всичко на един път.

— Дали са ни забелязали?

— Не зная, но не ми се ще да го допусна. Да изчакаме малко, за да видим дали някой ще ни последва! Ако това не се случи, ще се примъкнем към брода, накъдето тези хора със сигурност ще тръгнат.

След като изминаха десет минути, без да забележим някого, ние се запромъквахме предпазливо по брега, докато се озовахме при споменатото в началото място под дървета сунут, субакх и талха, чиито перести листа образуваха завеса, зад която намерихме прикритие и можехме да наблюдаваме махадата и подредения куп амбакови стебла. Там не се виждаше никой. Ето защо се придвижихме напред още дотолкова, колкото това се съвместяваше с нужната предпазливост, за да дочакаме по-нататъшните събития.

От влажната, душна мараня, която цареше тук, изби пот от всичките ни пори, а досадните мухи и комари злостно ни обработваха. Ние обаче не биваше да шаваме, защото и най-малкото движение можеше да ни издаде. Най-сетне при купчината амбак, от която лежахме отдалечени на четирийсетина крачки, се появиха двама мъже. Те имаха в ръцете си дълги, дебели снопове трева, които отнесоха до водата и оставиха там на земята. После незабавно се впрегнаха в работа да занесат и толкова дървета, колкото им бяха необходими за един сал. След това се захванаха с неговия строеж. Не бяха динки и нито шиллуки. Според чертите на лицата и облеклото трябваше да принадлежат към някое от арабските племена край Бели Нил.

— Те строят сал, искат да отидат отсреща — прошепна ми Бен Нил. — Дали има и други при тях?

— Надали — отвърнах аз също така тихо. — Счита ли ги за роботърговци?

— Това сега още не може да се каже. Богати във всеки случай не са. Ако се занимават с търговия на роби, сигурно ще са само подчинени на някой търговец.

— Ще приказваме ли с тях?

— Засега още не. Нека изчакаме и чуем дали ще заговорят!

— Към кое ли племе принадлежат?

— Съдейки по цвета на кожата, те не са нито кабабиши, нито баггара. Изглежда, са членове на някое източно племе, към което сега се канят да се отправят.

Двамата непознати работеха мълчаливо, докато салът беше почти готов. Тогава единият отправи очи към небето, видя по положението на слънцето кое време на деня е, захвърли дървото, което имаше в ръцете си, и каза толкова високо, че ние ясно го чухме:

— Прекрати работата! Времето за молитва настъпи. На първо място е Аллах, после Пророка и едва най-подир човекът с неговата дейност. Искаш ли ти да изговаряш молитвата?

— Не — отговори другият. — Ти изричай салата¹²⁶, аз ще я повтарям тихо след теб!

— Тогава нека кажем най-напред молитвата срещу неверниците, защото е времето на Аср, когато това е предписано на строго спазващите вярата!

Той обърна лице по посока Мека, издигна ръце и се замоли:

— Аз търся прибежище при Аллах от Шейтана, прокълнатият. В името на Аллах, Всемилоствия, Милосърдния! О, Господарю на всички създания, о, Аллах! Унищожи неверниците и идолопоклонниците, Твоите врагове, враговете на вярата! О, Аллах, направи техните деца сираци, развали домовете им, накарай нозете им да се препъват и дай тях и техните семейства, и техните слуги, и техните жени и деца, техните близки, техните братя и приятели, техния имот и тяхното племе, тяхното имане и техните земи на мюсюлманите като плячка! О, Аллах, ти си Господарят на всички създания!

Той се беше нарекъл строго спазващ вярата мюсюлманин. Като такъв трябваше преди същинската молитва да извърши предписаното обредно измиване. Та пристъпи значи досами реката и запретна ръкави до лактите. След това коленичи, потопа ръце във водата, изми ги три пъти и каза:

— В името на Аллах, Всемилоствия, Милосърдния! Хвала на теб, който си проводил долу водата за пречистването и си сътворил исляма като виделина и проводител и водител към твоите градини, градините на блаженството, и към твоите селения, селенията на покоя!

После си грабна вода с дясната ръка, изплакна три пъти устата си и заговори:

— О, Аллах, помогни ми да прочета твоята книга, за да те поменувам, да ти благодаря и на теб привидно да служа!

Сега смръкна от тази ръка на три пъти вода с носа си, издуха я през него и извика:

— О, Аллах, позволи ми да вдъхна уханието на Дженнет и дари ме с неговите блаженства. Не ме оставяй да дъхна мириса на огъня в Джехеннема!

Сетне си изми три пъти с две ръце лицето и прибави молбата:

— О, Аллах, направи лика ми бял с виделината си в Ахърета (Съдния ден), когато ще правиш бели лицата на твоите любимци, и не ми черни лика в Деня, когато ще почерняш лицата на твоите врагове!

Тези думи касаеха възгледа на мюсюлманите, че в Деня на Съда добрите ще възкръснат с бели, а злите с черни лица. Оттук се казва, че лицето на даден човек е бяло, ако се ползва с добра репутация, и черно — при лоша. В тази връзка е и проклятието:

„Дано Аллах направи лицето ти черно!“

След очистиането на лицето си непознатият изми три пъти дясната ръка до лакътя и остави три пъти водата да се стече от шепота по ръката до лакътната става, при което каза:

— О, Аллах, дай ми в дясната ръка моята Книга на живота и ми дири лека сметка!

После повтори процедурата с лявата ръка до лакътя, придружавайки я с молбата:

— О, Аллах, не ми давай моята Книга на живота в лявата ръка, нито я туряй на гърба ми, и не ми дири тежка сметка, и не ме прави един от народа на Вечния огън!

След туй сне с лявата ръка кърпата си от главата, прекара мократа дясна длан по темето и занарежда:

— О, Аллах, покрий ме с милостта си и излей върху мен своята благословия. Заслони ме със сянката на твоя балдахин до Деня, когато никаква друга сянка няма да има освен неговата!

Сега прокара по тила върховете на мокрите пръсти на двете ръце и помоли:

— О, Аллах, освободи тила ми от Вечния огън и ме предварди от веригите, железния нашийник и оковите на Шейтана!

Накрая уми краката си до глезените, мушейки в междупръстията им пръстите на ръцете, и се провикна:

— О, Аллах, направи нозете ми сигурни по Ес Сирет, Моста на смъртта, в Деня, когато нозете от него ще се плъзгат! О, Аллах, одобри моята работа, прости греховете ми и изпълни делата ми с приятност, та да се харесват като стока, дето не пропада! О, Могъщи, о, Опрощаващи! В името на твоето състрадание, о, Милостиви над милостивите!

С това измиването беше завършено. Мъжът стана и отправи поглед първо към небето и после към земята.

— Твоето съвършенство, о, Аллах, аз величая ведно с твоята прослава. Убеден съм аз, че няма друг илях освен теб единствено. Ти себеподобни нямаш. Аз умолявам те коленопреклонно за твоето опрощение и обръщам се към теб с разкаяние. Наистина изповядвам аз, че няма друг илях освен Аллах, и признавам, че Мохамед е твой слуга и пратеник твой!

Това измиване мюсюлманинът трябва да извърши пет пъти на ден преди петте предписани молитви. Ако липсва необходимата за целта вода, както при пътуващите през пустинята, то вместо нея може да се ползва пясък или прах. Едно такова сухо „измиване“ се нарича таяммум.

Сега непознатият можеше да започне молитвата на Аср. Той разстла на земята заблудката си, за да му послужи като седжаде¹²⁷, коленичи и подхвана с висок глас адана¹²⁸:

— Аллах е превелик, Аллах е превелик, Аллах е превелик! Аз потвърждавам, че няма друг илях освен Аллах! Аз потвърждавам, че Мохамед е пратеник на Аллах! Хайде на молитва, хайде на възхвала! Аллах е превелик! Няма друг илях освен Аллах!

След това последва същинската молитва, която е много дълга и е придружавана от най-различни поклони и други движения на тялото, ръцете и краката. Някои читатели може би ще сметнат, че си струва да я впиша по-долу. Но други това би уморило, най-вече заради многобройните повторения, и ето защо нека се задоволим само с описанието на обредното измиване. Всяка дума, която непознатият изричаше, другият повтаряше полугласно и също така точно наподобяваше всяко движение.

Когато молитвата свърши, двамата мъже вързаха кърпите си на главите и подновиха работата по сала. Същевременно беседваха помежду си, и то на тема, която беше от изключителна важност за мен. Те, изглежда, смятаха за абсолютно невъзможно наблизно да има някакъв подслушвач, защото говореха толкова високо, че щяхме да ги разбираме даже и разстоянието помежду ни да беше двойно по-голямо.

Как само наострих слух, когато чух да се споменава името Ибн Асл! Изговорилият го прибави с тежка въздишка:

— Ех, дано се върне час по-скоро при своите! Той е строг, да, направо коравосърдечен и наказва всяко провинение веднага със смърт, ама под негово водителство ние все пак бяхме волни мъже, които дори от Шейтана и Рейс Ефендина не се побоявах. А сега сме едни бедни ратници, чиято плата отива по чужди джобове, и трябва да вършим вестителска служба, ако не искаме да погинем от глад.

Аллах да прокълне новото учение, което казва, че било грях и престъпление да се прави рекик!

— Това учение е измъдрено от християнските кучета, за да впримчат падишаха в своите мрежи — пригласи другият. — Ще допуснем ли да ни принудят да се подчиняваме на него и на тях?

— Не! Какво ни е дерт християнството и какво ни интересува падишаха, който слуша неверниците? Ние сме изповедници на исляма, който се нуждае от роби. Не проповядва ли също новият марабут от Аба с мощен глас, че Аллах е заповядал всички неверници, черни или бели, да бъдат роби на истинските вярващи?

— Да, той го върши, а Аллах се спуска нощем, за да му внушава такива думи. От времето на Мохамед не се е явявал пратеник на Аллах, който да прилича на тоя нов пророк. Когато получи от Аллах заповед да развие свещеното знаме, той ще го понесе по цялата земя и много милиони роби ще бъдат наши!

Това, което чух тук, беше за мен загадка. Марабутът от Аба! Кого ли трябваше да предполагам под този „нов светец“? Аба е остров по Бели Нил. Това знаех, но никога не бях чувал, че там живее някакъв марабут. Ами пък нали „светецът“ беше наречен нов. Дали не беше се пръкнал едва след като бяхме напуснали този район на Нил, за да отплаваме на юг? Свещеното знаме щял да развие? Тук неволно се сетих за Сали Бен Акил, кюрдът, който търсеше Махди, и същевременно за онзи Факир ел Фукара, с когото се бяхме срещнали преди време при извора в хола, когато убих лъва от Ел Тайтел. Той се бе увлякъл дотам, да признае, че се смята за Махди, ала аз не взех на сериозно приказките за неговото „пратеничество“. Беше се нарекъл Мохамед Ахмед. Аз му спасих живота, а в замяна той поиска да ни предаде на Ибн Асл. За отплата Рейс Ефендина го угости с бастонадата. Можеше ли този мъж да бъде „светецът“ от Аба?

Нямах нито време, нито желание да се занимавам по-нататък с тези въпроси. Настоящото ангажираше моите мисли, защото двамата араби продължаваха своята беседа и при това имаха непредпазливостта да говорят за неща, поверени на тяхната дискретност. Узнах, че са пратени от някакъв търговец от Такоба до кор Ом Карн, където бивакувал друг търговец и чакал техния хабер. Единият се канел да достави при бродя шейсет роби, а другият щял да дойде да ги вземе оттук след три дни, считано от днес, срещу незабавно заплащане, за да ги откара, както прибавих за себе си, по-нататък по керванския път. Бен Нил ме сръга и прошепна:

— Ефенди, ще заловим ли тези хора?

— Не.

— Но нали все пак трябва да освободим клетите роби!

— Действително.

— За целта се иска да не пуснем пратениците да си идат!

— За целта се иска, наопаки, да ги пуснем да си вървят! Внимавай, те са вече готови!

Мъжете бяха приключили с направата на сала. Те си измайсториха и гребла, като към два дълги клона привързаха гъсти снопове вейки, изтикаха сала във водата, седнаха на него, отблъснаха се от брега и загребаха към най-близкия остров. След като пренесоха сала напреко по сухия участък, те се прехвърлиха през втория плитък ръкав на реката. Така се отдалечаваха, ту гребейки, ту вървейки, докато изчезнаха от другата страна на Нил.

— Сега те изфирясаха, ефенди! А пък ние можехме толкова красиво и лесно да ги опипаме! — оплака се Бен Нил.

— Само не си го слагай на сърце, ние пак ще ги пипнем! — утеших го аз.

— При завръщането им?

— Да.

— Хм-м! Не ми се люти, ако ти кажа нещо, дето ще накърни почитта, която ти дължа. Те няма да се върнат сами, а с хората, които ще дойдат да приберат робите. Но тогава ще са тук вече и мъжете на търговеца от Такоба. За прекарването на

шейсет роби са нужни около петнайсет мъже. Ние следователно ще си имаме работа с трийсет човека, с които не можем да се наемем. Тези двамата обаче съвсем лесната можехме да заловим. Ще се наложи да идем да доведем помощ от Рейс Ефендина.

— Не.

— Как? Ние сме само шестима мъже. Мислиш, че ще се справим с тия трийсет души?

— Да.

— Аллах! Ти отново вече правиш твоята лукава физиономия! Да не би да се проявих като будала?

— Прояви се като предпазлив, не като будала! Слагай в сметката трийсет мъже — петнайсет на този бряг и петнайсет на другия. Ние ще заловим първо единия отряд и после другия. И дори да не успеем да попречим на съединяването им, все ще намерим начин средства да им станем господари. Аз крайно неохотно бих молил Рейс Ефендина за помощ. Славата можем и сами да си спечелим.

— Тук си много прав, ефенди! Но ние можехме още по-лесно да свършим работата, ако не бяхме пуснали пратениците да си вървят. Необходимо беше само да издебнем тук шествието от Такоба и после изобщо да не се бием и с хората от Ом Карн!

— Аз не мисля, че ще се стигне до битка. Тъкмо тези хора от Ом Карн трябва да дойдат — заради техните пари.

— Заради техните пари? Какво искаш да кажеш с това?

— Те ще приемат робите тук при брода, и ще платят, което трябва да стане с пари или стока. На единия отряд ние ще отнемем робите, а на другия — парите. По този начин ще накажем и двата, вашето възнаграждение ще се умножи, а Рейс Ефендина ще бъде принуден да съзнае, че не му се е удало да ни прати на глуха линия.

Бен Нил изпляска радостно ръце и заликува:

— Ефенди, това е една идея, по-чудесна, по-добра и по-изгодна от която изобщо не може да се намисли! Ако твоят план успее, в което аз не се съмнявам, защото нали си те познавам, ще ни се падне едно голямо възнаграждение. Аз се радвам на това и асакерите още повече ще се зарадват. По-високо обаче, много по-високо от тези пари за мен стои удовлетворението, че ще закараме един такъв улов на Рейс Ефендина, докато той няма да е направил никакъв. Тогава червенината на срама ще плъзне по лицето му и ако е откровен, ще си каже тайно в себе си, че е постъпил несправедливо към теб, а с това и към всички, които те обичат.

Сега ние се върнахме при нашата лодка и четиримата аскери. Бен Нил им разказа какво сме узнали и когато те чува какви намерения преследвам, така се въодушевиха, че се изяха готови за всяко рисковано начинание. Поискаха веднага да чуят по какъв начин смятам да осъществя замисъла си. Аз им обясних, че засега още не може и дума да става за някакъв определен план, защото преди туй трябва да се запозная точно не само с отсамния мишра, но и с мястото отвъд реката, при което хората от кор Ом Карн ще осъществят прехвърлянето през Нил.

Те сега поискаха веднага да отплаваме за отвъдния бряг, та да не губим никакво време. Но такова бързане не беше необходимо, защото предаването на робите щеше да стане едва след три дни. За днес беше достатъчно да разузнаем отсамния бряг, което аз действително не биваше да отлагам за утре, понеже следите на двамата пратеници, по които трябваше да се ориентирам, щяха да са изчезнали.

Аз възнамерявах да взема със себе си само Бен Нил, ала асакерите помолиха толкова сърдечно да дойдат и те, че аз изпълних желанието им. Един, разбира се, трябваше да остане при лодката. Той беше определен чрез жребий. После ние другите се изкачихме на височината на брега, откъдето тръгнахме направо, докато стигнахме края на гората, съпътстваща речния бряг.

Сега се касаеше да се открие тук следата на двамата пратеници, за да се разбере дали са избирали пътя по свое усмотрение, или до брода има някаква определена

пътека, от която всички роботърговци се възползват. Дирите бяха скоро открити. Те водеха под прав ъгъл на Нил към халата. Ние ги последвахме и само след половин час достигнахме линията, която маркираше влиянието на речната влага. От известно време вече нямаше буш. Сега се свърши и онази тревна растителност, която Нил поддържа постоянно свежа и зелена. Защото халата също така има трева и малко след дъждовния период даже е покрита с един толкова гъст цветен килим, че крещящите багри причиняват болка на очите на европейца. Но тази пищна растителност изсъхва също така бързо, както е възникнала, и после степта предлага една гола пустош с цвят на мешин, която покъртва човека кажи-речи повече от гледката на същинската пустиня.

„От море до морето разстила се тя; ужас за ездача е нейната дан. Проснала е пред Бога своята празнота като пуста и гладна просешка длан.“ Така описва Фрайлиграт¹²⁹ степта и една такава степ беше тази, по която сега крачехме. Не беше лесно тук, където кракът не можеше да остави никакъв отпечатък, да се следва дирята, ала все пак ми се удаваше. Ние дори имахме щастието да намираме тук-там останки от камилски тор, които доказваха, че тук е налице един често използван кервански път. В пустинята и пресушената хала торът бива грижливо събиран, защото там той представлява единственият горивен материал. Тук обаче хората вече не бяха считали това за нужно, защото близкият Нил предлагаше за тази цел дърва в изобилие.

Тъй като сега знаех къде съм, поехме обратно и пристигнахме при лодката тъкмо когато краткият вечерен здрач се отдръпна. Луната вече бе застанала на небето, ала все още нямаше истинския си блясък.

Ние се изтеглихме заради хапещите мушици на едно порядъчно разстояние от реката и днес не запалихме огън, защото неговото овъглено място по-късно лесно можеше да ни издаде. Следователно ни липсваше пушекът за прогонването на досадните и кръвожадни комари и ето как трябваше да потърсим закрила при противокомарните мрежи.

На другото утро прехвърлихме реката, за да се запознаем с десния бряг. Там растителният пояс се простираше много по-навътре в сушата и на нас не ни се наложи да излизаме от него, защото още в неговите предели открихме достатъчно признаци, издаващи керванския път. Даже доста лесно намерихме мястото, където той излизаше на реката. Търговците, изглежда, не бяха смятали за необходимо да проявяват тук същата предпазливост като на левия бряг.

При връщането си там гребахме едно порядъчно разстояние срещу течението, докато открихме едно място, подходящо за скривалище на лодката, понеже в близост до брода не биваше да я оставяме. Тук останахме втората нощ. Третата трябваше да прекараме отново в близост до мястото за прехвърляне, защото беше възможно робската процесия от Такоба да пристигне по-рано от определения ден. Тази вероятност за моя радост се превърна в реалност. В късния следобед ние направихме един марш до началото на халата, за да се поогледаме. И тогава видяхме на самия хоризонт една върволица от големи и малки точки, чието движение имаше за цел реката. Големите точки бяха камилски ездачи, а малките — робите, принудени да вървят пеша. Керванът се придържаше към пътя, който ни бяха издали дирите на двамата пратеници. Когато видяхме шествието да идва, ние не стояхме на този път, а от предпазливост се държахме дотолкова далеч от него, че следите ни да не могат да бъдат открити.

Едва бяхме открили близостта на кервана и забелязахме, че от него се отделят и избързват напред двама ездачи. Навярно искаха да се убедят дали пребиваването днес при брода е безопасно, или не. Ето защо ние се върнахме бързо при реката и се скрихме на едно място, което преди туй бяхме устроили като наблюдателница.

Още с пристигането си погледнахме към Нил и видяхме един сал, на който двама мъже гребяха насам през последния дълбок ръкав. Бяха двамата пратеници,

върщащи се точно с появата на кервана. Дали това ставаше по уговорка, можеше да ни е безразлично. За мен във всеки случай беше добре дошло, понеже при поздравяването може би щях да чуя нещо важно, без да ми се налага тепърва де се промъквам. Нашият наблюдателен пункт с други думи беше разположен така, че можехме да разбираме всичко, което биваше що-годе високо изговорено при брода.

Двамата гребци достигнаха брега, слязоха, изтеглиха сала наполовина на сушата и претърсиха околността. Не откриха нищо подозрително и тъкмо се канеха да изкачат мишра, когато отгоре се чу едно късо, остро изсвирване. Единият отговори с едно също такова изсвирване. После те спряха да чакат. След кратко време видяхме да се появяват двама добре въоръжени мъже — по всяка вероятност двамата ездаци, които бяха вързали горе камилите си. Пратениците се поклониха смирено. Двамата новодошли отвърнаха на поздрава с късо, надменно кимване и единият от тях попита:

— Кога пристигнахте тук?

— Преди няколко минути — получи той за отговор.

— Претърсихте ли махадата?

— Да. Тя е сигурна. Тук няма нито човек, ни следа от такъв.

— Успяхте ли да изпълните поръчението?

— Намерихме всичко така, както ни го описа. Мъжете от кор Ом Карн ще се появят при реката утре два часа след разсъмване.

— Надявам се, не искат ние да отидем при тях отсреща?

— Не. Те ще дойдат отсам да приемат робите.

— С какво ще ги заплатят?

— Те не искали да мъкнат стоки със себе си, защото тогава щели да се нуждаят от повече камили. Та ще ти донесат значи златен прах.

— Какво ще го правя аз тоя тхибур, с който тук нищо не мога да купя! Аз очаквах буда'и¹³⁰, понеже в това си пътуване няма да се отбивам по места, където бих могъл да получа нещата, от които се нуждая. Ако ще ми заплащат със злато, ще вдигна цената. Колко мъже броят те?

— Дванайсет.

— Точно колкото нас. Това е напълно достатъчно, тъй като Рейс Ефендина не е вече тук заедно със своя аджнаби¹³¹, дано Аллах го удави. Идете горе на височината и дайте знак да кервана да дойде? Ние ще го чакаме тук. Доведете и художун¹³², та да могат да се напият!

Говорителят тръгна с придружителя си към едно дърво, до чийто ствол седнаха, а другите двама се отдалечиха към височината. Двамата мъже при дървото не заговориха помежду си. Очевидно бяха уморени от пътуването. Според формата на лицето и цветът на кожата те изглеждат принадлежаха към месерийехите или хабанийехите — две племена, при които търговията с роби е нещо обичайно.

Не мина много и керванът се запуска по мишра — много бавно, защото слизането представляваше трудност за камилите, и защото, както веднага видяхме, робите бяха толкова изтощени, че едва се влачеха. Тези бедни дяволи имаха много дълъг път зад себе си, който е трябвало да изминат във върви и пеша в палещия слънчев зной през изсушената хала. Изглеждаха направо достойни за състрадание! Вярно, опасните шебахи им бяха спестени, ама в замяна бяха вързани по много жесток начин. Дясната ръка беше свързана с въже за глезена на левия крак, а лявата — за десния, при което можеха да правят само къси крачки и пръстите им не достигаха до устата, ами едва до равнището на гърдите. От едната китка до другата преминаваше едно дебело въже, в чиято среда висеше тежък дървен пън, който трябваше да носят, ако не искаха при удрянето да им увреди краката. Освен дрипите, висящи около хълбоците им, не бяха облечени с нищо и тъй като и главите им бяха непокрити, трябва да бяха изтърпели ужасни мъки в палещата жегата. Видях по телата им места, големи колкото длан, от които слънцето беше разяло кожата. И това не

бяха негри, езичници, а мохамедански баггара ел хомр, които чух по-късно, попаднали в плен на сегашните си господари! Те бяха толкова дълго жадували, че при вида на водата изкрещяха от радост и поискаха да се втурнат веднага към брега, ала бяха задържани с прикладни удари от пазачите си. Първо трябваше да бъдат напоени камилите, след което и пленниците получиха правото да пият, и то от издълбани кратуни. До водата не биваше да отиват, защото съществуваше опасение, че някой от отчаяние може да пожелае да се хвърли в нея и се удави.

Когато робите утолиха жаждата си, всеки от тях получи по шепа сухи просени зърна, които можеха да хрупат само седешком, понеже единствено в това положение им бе възможно да достигнат устата с ръце. После бяха отведени до едно мочурливо, обрасло с шавар място, където трябваше да легнат вързани по двойки. Надзирателите запалиха два големи огъня, за да могат да наблюдават през нощта вързаните.

По този начин всички се отдалечиха толкова от нашето скривалище, че вече не можехме да чуем какво се говори при тях. Но че нищо не можехме да разбираме, не вредеше. Колкото по-далеч седяха от нас роботъговците, толкова по-малка вероятност имаше да ни открият. Както стояха сега нещата, при всички случаи щях да постигна намерението си да освободя робите.

15. Абу Рекик

Междувременно се бе стъмнило, а Могреб — измолена. След това последва Ашиа, Вечерната молитва, известно време след настъпването на пълния мрак. Тези две молитви бяха изречени с тържественост и жар, също и от робите, което се намираше в най-въпиешо противоречие със ситуацията. Да оставим настрана факта, че отвличането на хора и продаването им като роби е вече заклеено от общочовешкия алтруизъм, а пък ислямът разрешава! Тук щяха да бъдат продадени мюсюлмани, което според исляма е едно заслужаващо смърт престъпление. Въпреки това всички — и престъпници, и потърпевши, участваха в пълен сговор в молитвите.

Мъжете от Такоба, които с двамата пратеници брояха четиринайсет души, взеха вечерята си едва след завръщане на молитвите и тя се състоеше от забъркана брашнена каша, сушено месо и фурми. Предводителят после даде заповедите си за през нощта. Ние не ги разбрахме, наистина, но ги схванахме от следствията. Дванайсет от роботърговците се увиха презглава — заради жилещите насекоми, а двамата оставащи трябваше да будуват. Те клекнаха възможно най-близо до единия от огньовете, дирейки закрила срещу комарите в гъстия, лютив пушек. Колко зле в замяна на това бяха пленниците! Те не бяха покрити с някаква истинска дреха и нито бяха в състояние да достигат с ръка всички части на тялото си, така че бяха безпомощно изложени на болезнените ужилвания на кръвопийците. Само които е видял стеклите, обезобразени до неузнаваемост лица на такива хора, той знае какви безкрайни мъчения изтърпява човек, комуто е невъзможно да се брани срещу тези малки, безмилостни и връхлитащи на цели облаци дяволи. Аз съм се запознавал с комарите на Долна Мисисипи, Средна и Южна Америка и също на Ост Индия и често като следствие на техните ужилвания съм имал кървавочервено, подпухнало лице. Но в сравнение с тези намус¹³³ на Горни Нил, човек би ги нарекъл едва ли не мили и дружелюбни същества. Робите идваха от Дар Такалех, където хапещи мухи няма. Те значи не бяха ни най-малко калени срещу ужилванията на тези мъчителни и така се валяха насам-натам под болезнени пъшкания и стенания, че ми докипя, като гледах как през туй време търговците спокойно си къртят. Бях твърдо решил да вложа всичките си сили за освобождението на тези клетници и болките, които понасяха, ме принуждаваха час по-скоро да го сторя. Бен Нил, изглежда, имаше същите мисли, защото попита:

— Смяташ ли, че ще можем да спасим още тази нощ клетите хора, ефенди?

— Да — заявих аз късо.

— В такъв случай ще те помоля да го сторим възможно по-бързо. Не мога повече да гледам и слушам мъченията и изтезанията, които те трябва да изтърпяват. Искаш ли да ми окажеш тая услуга?

— На драго сърце, толкова повече че не вярвам от това опасността за нас да се повиши.

— Тогава кажи какво трябва да правим! Ние сме готови веднага да се нахвърлим върху четиринайсетимата хаймани. Като не туряме изобщо в сметката твоята пушка, с която би могъл да ги изпоназастреляш до един, ще е достатъчно, ако всеки от нас даде само един изстрел. Това прави шест куршума, останалите ще пречукаме после с прикладите, преди още да им е дошло на акъла да се отбраняват.

— Не искам да проливам кръвта на тези люде, понеже те не мислят, че вършат един толкова голям грях, като търгуват с хора.

— Ама, ефенди, помисли, че те ще се бранят и ще стрелят по нас, ако не ги обезвредим. Като щадиш тяхната кръв, ти ще постигнеш само нашата да се пролее!

— О, не! Номерът, който искам да им погодя, е толкова прост, че вероятно от вашата помощ изобщо няма да се нуждая. Развийте се от мрежите си и ме дръжте под око! Сега ще се промъкна до огъня, край който седят двамата пазачи. Удаде ли

ми се да ги надвия, без техните другари да се събудят, то можете да си останете спокойно тук, докато ви повикам. Разбудят ли се обаче другите, то притичвате бързо да ме подкрепите. Но вероятно всичко ще мине гладко, както го мисля, защото пленниците владеят арабски, доколкото подразбрах от няколкото чути преди малко възгласа. Те следователно ще разберат думите ми и ще се задействат бързо. Въпреки това вие трябва да сте готови.

Аз се отмотах от моята мрежа, оставих я заедно с мечкоубиеца в храсталака и проврях ръка в ремъка на карабината „Хенри“. Нея трябваше да взема със себе си, та в случай на нужда да мога да държа враговете в шах.

Изпълзях от храста, който ни беше прикривал, и се запромъквах в дъга към огъня, за да стигна до пазачите изотзад. Това не беше трудно, понеже си имах работа с хора, които от промъкване хабер си нямаха. Без усилие стигнах толкова близо до тях, че почти можех да достигна двамата с ръка — едно истинско наслаждение за мен, скитникът из Запада, тъй като сега бях сигурен, че всичко ще протече така, както го бях намислил.

Лежах скрит в гъстата ом суфах. На ръка и половина разстояние пред мен седяха пазачите с извърнати лица. Те не говореха помежду си и бяха заети единствено да хвърлят дърва в огньовете, които със своите отблясъци осветяваха ярко всичко. Вдясно лежаха спящите, плътно увити в завивките си търговци, а вляво отпред — будните пленници, които непременно щяха да ме видят, когато се надигнех за атаката срещу стражите. Изненадата можеше да изтръгне от тях възклици, които преждевременно да събудят спящите. Това трябваше да се предотврати. Та измъкнах значи ръка от ремъка на пушката, взех я в десницата, изправих се бавно и сложих лявата ръка на устата с онова предупредително движение, което на езиците на всички народи означава подкана за мълчание. Моята цел беше постигната, защото не се чу никакъв вик, само стенанията и пъшканията престанаха. Робите ме бяха видели и при настоящите обстоятелства трябваше веднага да си кажат, че няма защо да се страхуват от мен, а напротив, могат само добро да очакват. Не е трудно да си помисли с какво напрежение бяха отправили очи към мен.

На един добър уестман това веднага щеше да обърне внимание, ала двамата мъже от Такоба не го зачетоха. Сега извъртях аз карабината... два добре премерени удара по главите им и те се сгънаха безмълвно. Наведох се бързо, за да видя дали за момента са обезвредени. Когато се убедих в това, пристъпих няколко крачки напред, така че пленниците да могат да ме разберат дори да им говоря с приглушен глас, и казах:

— Бъдете мирни и не говорете засега нито дума! Дошъл съм да ви освободя. Ще прережа вървите ви. Когато вържа после пазачите, вие ще се заловите с роботърговците! Но не бива да им правите нищо, а само да ги държите, за да можем да ги вържем. Значи внимавайте!

Три пъти шейсет вържета да прережа, това щеше да продължи доста дълго, но когато освободих първите двама, аз ги подканих да вземат ножовете на пазачите и да ми помогнат. По един знак към буша, където се таяха Бен Нил и асакерите, тези също дотичаха и така само след две минути всички роби стояха със свободни крайници.

— Вас Аллах ви е проводил! — заяви един от тях. — Ще имаш ли добрината, господарю, да ни кажеш кой си и откъде идваш?

— Тихо сега! — прекъснах го аз. — След това ще узнаете всичко. Сега да вържем най-напред стражите, а сетне ще се нахвърлим върху другите. Понеже те са се увили в завивките си, няма да могат да се отбраняват. Вържета има повече от достатъчно. Ако всеки от тези мъже бъде държан едновременно от двама или трима от вас, докато четвъртият омотае вържето около завивката, съпротива не може да възникне. Действайте точно според инструкциите ми и нека започваме!

Беше истинско удоволствие да се наблюдава това, което сега се случи. Освободените последваха съвета ми и ето как спящите се почувстваха, преди още да

са се разбудили напълно, пристегнати в собствените си завивки. Ако всичко това се бе провело в дълбока тишина, то сега се надигна един такъв ликуващ крясък, че си помислих, камилите ще се подплашат и побягнат. Всеки от спасените роби напругаше гласа си до крайност, за да даде воля на своето възторжено сърце. Тези крясъци и вой въздействаха така заразително, че моите асакери, и накрая дори и Бен Нил, зареваха ведно с тях. Аз бях единственият, който не смяташе ларинкса си за въздушната клапа на някой тромпет и устата за мундшука на кларинет, и трябваше в продължение на няколко минути да размахвам ръце като крилата на вятърна мелница, преди тези надарени с гласища хора да схванат, че моите жестове преследват целта да сложат край на могъщото разтърсване на въздуха.

— Това кряскане може да ни постави в затруднено положение! — предупредих, когато най-накрая можа да ми се чуе приказката. — То се носи през реката отсреща, където хората от кор Ом Кари може вече да са пристигнали.

— Какво ни интересуват тези хора! — отговори един. — Нека само дойдат да ни приберат. Ще ги посрещнем, както заслужават.

— Те действително ще дойдат. Но ако вашият вой възбуди подозрението им, естествено няма да дойдат.

— Мислиш ли, господарю? Да, тук имаш право! Ние трябва да бъдем съвсем тихи, та утре заран да се прехвърлят, без понятие да си имат за нещата. Тогава ще ги посрещнем на брега и ще им натиснем кратуните под водата, че да се удавят и потънат в Морето на смъртта. А сега ни кажи кой си, о, господарю, за да знаем как да наричаме своя спасител. По бедлатите¹³⁴ на тези четирима мъже разпознаваме, че те са асакери на хадифа. Ама ти и твоят придружител май не сте асакери?

— Не. Ние не сме войници. Аз съм франк и ме наричат кара Бен Немзи ефенди, а моят млад приятел тук се казва Бен Нил.

В резултат на думите ми тръгна едно мутолеване околоръст по кръга. Говорителят даде на тези неразбираеми тонове един разбираем израз, като попита:

— Ти да не би да си християнин, ефенди?

— Да.

— Има ли някакъв хадифски сабит¹³⁵, който се нарича Рейс Ефендина и все плава нагоре-надолу по Нил, за да залавя ловци и търговци на роби.

— Действително има такъв.

— Ти си пътувал с него и си му помагал?

— Да.

— Тогава ние сме чували за теб, вярно, не много, ала все пак достатъчно, за да знаем, че ти си приятел и благодетел на всички хора, които са били превърнати в рекик. Абу Рекик често приказваше по пътя със своите хора за теб и Рейс Ефендина, Той, изглежда, има страх от теб.

— Кой е Абу Рекик?

— Ти не знаеш? Ей го къде лежи там вързан при хората си! Той е най-богатият и прочут с лошото си име роботърговец в целия Дар Сеннар. Пътува до Фоджа и още по на запад, за да прави рекик, и отива също толкова далеч на изток през Атбара отвъд до брега на Бахр ел ахмар¹³⁶, за да продава там робите въпреки корабите и надзора на франките. Той всъщност се казва Тамек ер Рхани¹³⁷, защото неговото благосъстояние е по-голямо от това на петима паши взето заедно. Но заради своята мащабна и доходна търговия с роби бива наричан само Абу Рекик. Той ни купи там горе в Саламат и ни докара насам, за да ни изтъргува към Ом Карн. Оттам щяхме да бъдем отведени през Карког до Атбара.

— Той значи купува и продава също и последователи на Пророка! Еб алах! (Позор за него!)

— Да, той третира правоверния наравно с неверника като стока, стига само да има печалба от това. Дано за тоя работа неговият лик стане в Деня на Съда черен като кюмур! Сега навярно и ти ще искаш да знаеш кои сме. Ние принадлежим към

ферках¹³⁸ ел хомр на голямото племе баггара и попаднахме в ръцете на един отряд барабра, защото лежахме в дълбок сън. От тях ни купи Абу Рекик. Поради това те моля да не ни смяташ за страхливци!

— Аз знам, че ел хомр се отличават с мъжество и кураж. Те са най-прочутите аджаджир¹³⁹ и нападат без пушки дори фила¹⁴⁰ и керкедана¹⁴¹.

— Радвам се, че знаеш това, ефенди! Ти ще разпознаеш нашата храброст, когато видиш как ще накажем тези роботърговци.

— За тяхното наказание не се изисква кой знае каква храброст, защото вие наброявате шейсет мъже, докато те са само четиринайсет. Впрочем вие нямате никаква работа с тях. Те принадлежат на мен и аз ще ги предам на Рейс Ефендина за наказание.

Това сега бе наистина в разрез с разбиранията на ел хомрите. Аз трябваше дълго да споря с тях, докато ми дадат право и обещаят, че ще предоставят отмъщението на Рейс Ефендина. Говорилият досега от тяхно име беше Шех ес Сех¹⁴² на племето и се радваше следователно на голяма почит сред тях. По време на дългия си поход те бяха ужасно гладували и поради това се нахвърлиха най-напред върху припасите от дурра, лежащи в торби край камилите. Също така голям бе копнежът им по една баня и скоро ги видяхме, докато неколцина стриваха негърското просо между камъни на грубо брашно, да се плацикат в крайбрежната вода. Да плуват, те не можеха като истински обитатели на степта. Брашното беше превърнато с помощта на нилска вода в тесто и после просто омазвано в устата като лепило.

Как ли се чувстваха надвитите с изненада роботърговци? Ударът им беше дошъл като гръм от ясно небе. Какво обаче ги очакваше тепърва при Рейс Ефендина? Искам открито да призная, че ме споходи мисълта да ги освободя, да не му ги предам, ала трябваше да си кажа, че тук милостта не си беше на мястото. Те да не би да бяха пощадили собствените си едновърци! А ако освободях Абу Рекик, то това нямаше да означава нищо друго, освен дето щях да го окуража в продължаването на неговия достоен за проклетие занаят. За цялата мизерия, която по-късно щеше да причини, аз щях после да нося вината. А с това все пак не исках да натоварвам съвестта си. Той трябваше непременно да бъде наказан. Но пък длъжен ли бях да предам имуществото му на Рейс Ефендина? Не беше ли пленяването на този мъж мое дело? Не принадлежеше ли той с всичко, което притежаваше, според господстващите тук закони и обичаи единствено на мен?

Налагаше ли се да се отплатя на неблагодарността на Рейс Ефендина с една неуместна щедрост?... Не!

Аз претърсих заедно с Бен Нил всички седлови чанти на ездитните камили и в тях намерихме множество ценни за асакерите предмети. Най-доброто ни падна в ръцете при камилата на предводителя, а именно четири торбички златен прах, което за нашите хора представляваше цяло състояние. Това бяха оборотните пари на Абу Рекик. Имаше в наличност и няколко празни кожени торбички. Аз седнах с асакерите и Бен Нил настрани и разделих златния прах на шест торбички, от които всеки аскери получи една, а Бен Нил — две. Те поискаха да избухнат във високо ликуване, ала аз им повелих да мълчат. Не беше нужно ел хомрите да знаят какъв добър улов сме направили. Колко благодарни ми бяха само петимата щастливци! Те имаха единствено тревогата, че Рейс Ефендина би могъл да им изиска праха. Аз обаче ги успокоих с уверението, че и дума не може да стане за такова нещо, и че в краен случай с оръжие ще отстоя разпределението, което съм направил.

Понеже се бе паднала една толкова далеч над всички очаквания богата плячка, моите спътници откликнаха на желанието ми да се откажат от всичко друго. Та казах следователно на Шех ес Сеф на ел хомрите, че може да гледа на камилите и всичко що намери при тях като имущество на него и хората му. Също така в тяхно притежание щеше да премине и всичко, което се намираще по джобовите на пленниците, с изключение на евентуалното злато. Това предизвика радост и у тези

хора. Че те пожелаха веднага да встъпят във владение на плячката, не можех да ги виня. Ето защо дадох заповед пленниците да се развият от завивките и да им се изпразнят джобовете, но ръцете и краката добре да се вържат.

Така и стана. Аз бях любопитен как ще се държат мъжете от Такоба. Ако съм бил на мнение, че ще се опъват и впуснат в ругатни, то щях да се намеря в заблуда, защото те понесоха всичко спокойно. Ужасът от пленяването им, което за тях се бе намерило в границите на невъзможното, продължаваше да действа. Само Абу Рекик, чийто ред дойде последен, се държа, наистина, спокойно, докато бе освободен от завивката и после отново вързан, но когато Бен Нил бръкна в джобовете му и поиска да извади намиращите се вътре предмети, оня му се сопна гневно:

— Какво ти скимна! Да не би да съм попаднал сред разбойници, та ми се краде каквото ми принадлежи?

— Кротувай и не говори за разбойници и кражби! — заплаши Бен Нил. — Че нали най-големият и най-лошият крадец и разбойник си ти самият! Ние ви хванахме, значи всичко, което имате у вас, е наше имущество. Такъв е тук законът, както сигурно добре знаеш.

— Ти щеше да говориш другояче, ако знаеше кой съм. Моето могъщество е толкова голямо, че само една дума от моя страна е достатъчна да ви погуби!

— Не приказвай такива дивотии? Ако тук има някой, дето вече стои близо до гибелта, то това си ти самият.

— Не се надсмивай! Аз съм Тамек ер Рхани, когато хората наричат Абу Рекик!

— Това ние знаем. Но кой си и дали те наричат Абу Рекик, или Тамек ел Хасир¹⁴³, за нас е все тая. В нашите очи ти не стоиш по-високо и от най-окаяния козар. Да, един козар стои в нашата почит хиляда пъти по-високо от теб, защото той е честен мъж, който върши само каквото е угодно на Аллах, докато ти си един хаирсъз, чието място е в онази част на Джехеннема, където мъченията са най-големи.

— Кучи сине, кой си ти, че дръзваш да ме наричаш хаирсъз?

— Аз се казвам Бен Нил. Това е име, по което не е полепната ни една-единствена капка невинна кръв и ни един-едничък грях от тези, които ти имаш безброй на съвестта си. Пази се впрочем да ме наречеш пак кучи син! Тук до мен стои един мъж, който за тая работа ще те накаже много по-строго, отколкото си имаш на представа!

С тези думи той имаше предвид мен, аз стоях до него. Тамек плъзна поглед по мен и рече:

— Нека този човек е който си ще, той не може да ми стори нищо. Той даже нека се пази да ми причини и най-малкото страдание или щета! За моята власт да говоря повторно, съм твърде горд. Но аз имам толкова могъщи приятели и познати, че на всяка ваша дума, дето не ми отърва, ще бъде отговорено със смъртта ви. Пазете се значи!

Тук аз дадох един знак на Бен Нил.

— Остави капъсъза да си плямпа! Той квака като някоя жаба, от чиято уста никакъв друг тон не може да излезе. Той мяза на комар, който се перчи, че щял орела да разкъса. Това е смехотворно. Изпразни му джобовете и да приключваме с тая работа!

Когато Бен Нил се подчини на заповедта, роботърговецът ревна яростно към мен:

— Аз те предупредих. Ако ти въпреки това искаш да се затърчиш към гибелта си, то стори го. Аз няма да ти попреча!

— Ти действително не можеш да попречиш на онова, което искам да сторя — ухилих се аз — и трябва да мислиш единствено за своята, а не за моята гибел. Предупреждавам те да се въздържиш от по-нататъшни ругателства и закани! Ако проявиш още веднъж нахалството да ни оскърбиш с някоя дума, ще накарам да ти въздадат бастонадата!

— Бастонадата? Ти? — изсмя се оня. — Я ми кажи кой си изобщо!

— Достатъчно е да видиш асакерите там, за да знаеш в чии ръце си попаднал.

— Асакери, Аллах! Четирима асакери, само четирима! Те сигур ще са някои апаши, които са окрали куртките. Или са дезертьори, които са били твърде бързливи, за да издържат службата при хади́фа.

— Те са войници на Рейс Ефендина. Дали са бързливи, можеш да съзнаеш от факта, че ние шестима мъже заловихме вас и освободихме пленниците ви.

— Кой ви даде заповед за това?

— Никой. Няма човек, който би си позволил да ми издава заповеди. Аз по своя угода представлявам тук пред теб Рейс Ефендина.

Тогави му дойде вярната мисъл, видях го по лицето му. Той ме огледа по-внимателно отпреди и затърси думи. После извика с тон, в който прозираше страх:

— Аллах, Аллах! Наистина ли си от хората на Рейс Ефендина?

— Да.

— И си християнски франк?

— Да.

— Казваш се Кара Бен Немзи ефенди?

— Това е името ми!

— Ама нали уж сте били заминали нагоре в земите на чернотиите?

— Виждаш, че сме отново тук. Надявам се, това те радва. И за да се изпълни сърцето ти с още по-голям прехлас, ще споделя с теб, че ние заловихме и наказахме Абд Асл и Ибн Асл, които ти положително познаваш, със смърт.

— Аллах да се смили над нас! Ибн Асл е мъртъв, наистина мъртъв? Истината ли казваш, ефенди?

— Кара Бен Немзи никога не лъже! След като обезвредихме този ловец на роби и всичките му хора, дойде редът на другите и ти ще си първият от тях. Сега вероятно знаеш кой от кого трябва да се страхува — ти от нас или ние от теб!

— Машаллах! Ибн Асл биваше считан за непобедим!

— Смешно! Злото, грехът, никога не могат да бъдат непобедими, докато доброто и справедливостта винаги постигат, макар и понякога късно, победа. Ти също ще го узнаеш по себе си, защото ще ти кажа, че ти днес за последен път в живота си следва забранения път на търговията с роби.

Тамек не отговори веднага. Той трябваше да размисли как най-добре да ориентира държането си спрямо мен. От кое можеше да очаква изгода? От това, че привидно се помири със своята съдба и се покаже покорен, или пък да опита да ми направи впечатление? Смирено да се покаже, за тая работа нали винаги имаше време! Той явно се реши на второто, защото се постара да придаде на физиономията си високомерен израз и ме попита пренебрежително:

— Тъй ли? Наистина ли мислиш, че сега аз съм наред? Искаш да ме предадеш на Рейс Ефендина?

— Да.

— Кога?

— Няма да ми навреди, ако го узнаеш. Ние ще останем да се изтягаме тук, докато той пристигне след няколко дни с кораба си, за да ни вземе на борда. Ние избързахме пред него.

Знаех каква мисъл ще дойде сега на Тамек в главата и го взех зорко под око. Един таен трепет на радост плъзна по лицето му и той каза насмешливо като преди:

— Аз съм запленил от твоята откровеност и поради това ще ти доставя удоволствието да бъда също така открит като теб. Твоите желания, надежди и намерения приличат на леките въздушни вълни, които поглеждат могъщото дърво талха, без да могат да го наклонят. Ако не ни освободиш веднага, утре вие ще се намирате в наш плен. Както вие се държите днес пряко нас, така и ние утре ще се отнасяме с вас. С това ти давам материал за размисъл! Бъди значи разумен, ефенди! Това предупреждение изричам не пък от страх пред тебе, а защото се намирам в милостивото настроение да искам да те спася.

— Ха! Хората, на които разчиташ, нека само дойдат! Вместо да ви освободят, те ще легнат вързани до вас.

Тамек подскочи уплашено и запитва:

— Какви хора имаш предвид:

— Тези от кор Ом Карн.

— За такива хора не зная нищо.

— Не лъжи! Двамата вестоносци, които беше изпратил, ти съобщиха, че утре те ще дойдат да вземат робите и ще заплатят със златен прах. На тяхната помощ напразно разчиташ.

Тук отново настъпи пауза. Тамек я сметна за необходима, за да се окопити.

— Не зная какво искаш да речеш — отстоя после упорито. — Ти трябва да си лежал в треска, че вярваш да си видял неща, които изобщо не са се случили. Помощта, която очаквам, е съвсем различна от тази, смятана от теб. Третирайки ни като врагове, ти се отправяш по Ес Сирет, Моста на смъртта, и е необходимо само едно леко побутване от пръста ми, та да се сгромолиш в бездната, която зее с ужасна дълбочина под теб.

— Остави я да си зее! Аз също зея, и то от скука пред твоите закани, с които искаш да ме уплашиш.

— Тогава мислиш, че лъжа!

— Да.

— Ефенди, не ме оскърбявай! Аз съм вярващ мюсюлманин, а пък ти си християнин, който стои ниско долу под мен!

— Щом като стоиш толкова високо над мен, то и толкова по-ниско ще паднеш!

— Значи не искаш да се убедиш? Питай Гери, моят мюлазим¹⁴⁴. Той е третият, лежащ от лявата ми страна. Той ще ти потвърди в името на Аллах и Пророка, че имам право.

— На него вярвам също така малко, като на теб.

Тогава она ми се сопна:

— Пази се, гяур! Не желая да слушам такива думи!

Аз пристъпих близо до него и заплаших:

— Предупреждавам те за последен път. Ако наистина мислиш, че стоиш толкова високо над мен, понеже съм християнин, то аз се изсмивам над това. Но ако тласкаш празната си надменност дотолкова далеч, че да ме охулваш, то ще те заставя да се държиш по-скромно.

— Аз, богатият и именит Абу Рекик, скромнен пред теб, който си все пак само робът и блюдолизецът на Рейс Ефендина? Бих желал да видя неверника, навеки прокълнатият, който би могъл да ме докара до това дередже. Знай, че тъкмо ислямът е, който ще те достави в ръцете ми! Новопробудилият се ислям ще разтвори своята паст и ще погълне и теб, и твоя Рейс Ефендина, след когото търчиш и се смиряваш като някое псе!

— Добре, ти си го пожела! Веднага ще узнаеш, че гяурът, навеки прокълнатият, псето, добре ще съумее да те направи хрисим. Бен Нил, чапкът да получи по десет удара на стъпало! Погрижи се за това! И не стане ли от това по-скромнен, ще му наброиш още двацет!

Бен Нил беше толкова малко свикнал на подобна строгост от моя страна, че ми хвърли един въпросителен, усъмнен поглед. Но когато потвърдих с леко движение на ръката, че говоря сериозно, той се провикна зарадван:

— О-о, ефенди, каква върховна радост ми доставяш! Почти не мога да го повярвам, защото твоята доброта и търпеливост са безкрайни. Болно ми е само дето и неговите хора няма да получат ударите, които те всичките така напълно са заслужили. Ама аз ще разтоваря тая болка от себе си и ще я пренеса върху ходилата на неговите нозе. Елате, войни от храброто племе ел хомр! Довлечете вашия мъчител тук настрана, сложете го по корем, коленичетe на гърба му, че да не може да мърда

и му изуйте сандалите! Дръжте му после краката нагоре, та ходилата му да зяпат към небето! Те ще получат даровете на пръчката, която ей сегичка ще отрежа, една хубава шибалка, чието назидание е по-ясно от законите на Корана и всичките му тълковници!

Той се запъти към близкия буш, за да отреже няколко подходящи пръчки, а през туй време десет ел хомри се нахвърлиха върху Абу Рекик. С какво удоволствие го направиха! Хванаха го за краката, издърпаха го настрани и придадоха после на крайниците му положението, указано им от Бен Нил. Тамек се отбраняваше, доколкото му позволяваха вървите. Това нищо не му помогна, защото беше склещен от толкова ръце, че неговата сила спрямо тяхната бе равна на нула.

Ако ме беше помолил за прошка, вероятно щях да проявя слабостта да отменя бастонадата. Но на него хич не му и хрумна да го стори. Той, напротив, избълва такъв порой ругатни срещу нас и най-вече срещу мен, че заповядах не по десет, а по двама удара да му стоварят на всеки крак. Чувайки това, мюлазимът викна на Тамек:

— Млъкни де, млъкни! Та не виждаш ли, че с гнева си само още повече влошаваш нещата. Ако не си обуздаеш езика, ще получиш трийсет или петдесет удара.

Предупреждението даде плодове. Абу Рекик млъкна, ала да ме помоли за прошка, това неговата гордост и сега не допускаше. Неколцина от ел хомрите помолиха да им се позволи те да размахат пръчката, но Бен Нил отклони.

— Вие сте полумъртви от глад и жажда и сте изгубили силата, необходима да отбележи всичко, що живее в злото сърце на този човек, така ясно по ходилата му, че самият той да го повярва. Аз обаче съм достатъчно силен за тая работа и не съм отрязал тези хубави, здрави и жилави шибалки за вас, а за мен. Само го дръжте здраво! Можем да я почваме.

Ел хомрите образуваха един кръг около участващите ви изпълнението персони, ала аз предпочетох да не присъствам на зрелището. Скоро чух ударите да се стоварват, всеки от които биваше потвърден от един животински рев на получателя. Отделните надавани крясъци полека-лека се сляха в един непрестанен, безпаузен вой, който ми пречеше да чувам и броя по-нататъшните удари. Накрая ревят замлъкна. Имаше само едно дълбоко, тежко пъшкане. Кръгът се разтвори и Бен Нил дойде при мен.

— Ние сме готови, ефенди, и ти сигурно ще бъдеш доволен от мен.

— Защо!

— Защото друснах на Абу Рекик двама и пет наместо двама.

— Защо го стори?

— Защото така хубаво бях загреял, че ръката ми не можеше да спре, преди да е притурила пет в повече. Сега роботърговецът се е проснал там и не може да се помръдне. Какво да правим с него!

— Завлечете Тамек вдясно там при акациевия шубрак до локвата! Като го оставите там, отнесете после и мюлазима при него и така ги вържете един до друг за храстите или за забити в земята колчета, че да не могат да се движат и да виждат какво става зад тях.

— Защо?

— Не си ли спомняш как подслушах Абд Асл при извора, край който застрелях лъва?

— Да.

— По същия начин искам да подслушам и тоя Абу Рекик. Той ме заплаши, че ислямът щял да разтвори своята паст, за да ме погълне. Ще ми се да разбера смисъла на тази закана. Той не би ми го казал нито доброволно, нито принудително. Ето защо възнамерявам да приложам и тук хитростта, която тогава се оказа толкова удачна. Благоприятно е обстоятелството, че с него е мюлазимът му, с когото при всички случаи стои на по-доверителна нога, отколкото с обикновените си хора. Ако двамата мислят, че лежат сами и ненаблюдавани, ще дадат воля на сърцата си и аз

би трябвало много да се заблуждавам, ако приказката не стигне до това, което искам да узная. Главното е да се смятат за неподслушвани и да се убедени, че аз се намирам сред вас.

— Остави тая работа аз да я свърша, ефенди! Ел хомрите ще насядат около теб и ще се направят, като че делят плячката. Междувременно аз ще замъкна двамата келеши до храсталака и ще ги вържа там, а ти ще се промъкнеш тайно зад тях. Когато седна после при ел хомрите, ще дам вид, все едно говоря с теб. Те ще го чуят и после определено няма да помислят, че си при тях.

Предложението на Бей Нил беше добро. Аз се съгласих с него и той веднага се зае с изпълнението му. Не мина много и аз лежах при въпросния шубрак зад Абу Рекик и неговия довереник. В началото те не говореха помежду си. Болките на наказания с бой бяха толкова големи, че не му се мислеше за разговор. Той продължаваше да скимти тихо на себе си. Колко ли често беше карал да налагат и по съвсем друг начин пленените негри, без с това да е обременил съвестта си!... Мълчанието най-сетне продължи все пак твърде дълго за мюлазима. След това, което се случи, имаше толкова много неща да се обсъдят, а по-удобна възможност изобщо не би могла да се появи. Та той значи подхвана:

— Кой би си помислил вчера по това време, че днес така трагично ще ни провърви! Шейтанът трябва да е спуснал тези кучета по Нил тъкмо в мига, когато пристигнахме! Само един-едничък ден по-късно и нашата далавера щеше да успее. Много ли те болят раните, господарю?

— Не питай така глупаво! — простена Абу Рекик, както изобщо по време на целия разговор щеше непрестанно да охка и пъшка. — Та няма ли да те боли, ако краката ти са пребити по такъв начин, че всичките ти кокали зяпат от месата? Аллах да обрече християнското куче на оная част в пъкъла, където дяволите през цялата вечност раздават бастонада!

— Ти щеше да получиш само по десет удара, ама го поруга и оскърби, самичък си си виновен...

— Мълчи! — пресече го роботърговецът. — Не искам да ти слушам нравоученията! Аз само исках да го сплаша със самоувереното си държане.

— Аллах! Ние сме чували достатъчно за тоя християнин, за да знаем, че на него никакъв страх не може да му бъде вдъхнат. Той е мекушав като жена, но същевременно горд и непоколебим. Бих искал да зная защо накара да ни замъкнат двамата тук ей така сами.

— Защото той въпреки своята гордост се бои от нас. Ние не бива да видим какво правят и да чуем какво говорят. Той счита, че е възможно да се спасим. В този случай ще е опасно за него, ако сме чули нещо за намеренията му. Затова нареди да ни отнесат настрани!

— Или пък той изобщо не е там, ами тук при нас, за да ни подслушва!

— Това и на акъла не му дохожда! Аз го видях, когато ме отнасяха, да седи посред ел хомрите. Ти също го видя и... слушай! Чуваш ли да се назовава името му? Чуваш ли, че оня проклетник Бен Нил говори с него?

— Да. Той наистина е там и ние можем да разговаряме помежду си, без да е нужно да се опасяваме, че някой ни подслушва. Считаш ли за възможно мъжете от кор Ом Кари да ни освободят?

— Да..

— Но те ще дойдат насам, без нищо да подозират, и ще налетят в ръцете на франка! Нали той самият каза, че иска да ги залови!

— Аз ще ги предупредя. Веднага щом ги видя да идват, ще им викна, че сме пленени, и че трябва да ни освободят.

— После Кара Бен Немзи ще те убие!

— Не, убиец той не е. Та нали чухме, че само в краен случай проливал кръв. Той ще ни предаде на Рейс Ефендина. Преди това да се е случило, поне за живота си няма защо да се страхуваме. Като чуе, че предупреждавам хората от Ом Корн, той няма да

ме убие, а ще поиска да остави предупреждението ми без последица, като напусне брода и се изнесе някъде другаде на бивак. Нашите съюзници обаче ще го последват, заловят и нас освободят. Но после!...

Тамек процеди тези думи през зъби. Мюлазимът ги повтори:

— Но после!... Да, после ще му се стъжни животът!

— Повече и отколкото би могъл да му се стъжни в Джехеннема! Аз ще наредя да го бичуват, додето всичките му кости щръкнат от тялото. А после ще го превърна в свой собствен роб и ще го измъчвам от сутрин до вечер, както още никой роб не е бил измъчван. Аз съм убеден, че няма да останем пленници, но ще изгубим скъпоценни дни и по тая причина ще стигнем при Ел Махбайа по-късно, отколкото ни очакват.

— Още повече че си толкова наранен от бастонадатата! Едва ли ще можеш да се движиш на камилата.

— Ние ще имаме лодка.

— Лодка! От кого?

— От тоя християнин. Та нали той каза, че отпътувал напред Рейс Ефендина, значи притежава някакъв плавателен съд, който трябвала лежи тук някъде до брега. Аз ще го взема и с няколко души ще гребем към Ел Махбайа, докато ти ще изминеш заедно е останалите пътя с камилите. Тези кучета ни отнеха всичко. Даже златният ми прах се намира в техните ръце. Това би ме довело до полуда, ако не знаех, че те ще бъдат принудени всичко да си върнат.

— Ако обаче Рейс Ефендина дойде, преди да сме освободени?

— Случи ли се това, ние сме изгубени, защото строгостта на тоя пратеник на Шейтана ще изисква живота ни. За щастие от приказките на християнина се разбра, че Рейс Ефендина ще пристигне тук едвам след няколко дни. Тогава ние ще сме отново свободни, тъй като хората от Ом Кари ще дойдат още утре.

— С тях ще сме двайсет и шест храбри мъже. О, Аллах! Де да можеше с тези хора да се качим на кораба на Рейс Ефендина и да го превземем!

— От тая мисъл се откажи! Дори и да ни се удаде, от нас ще загинат толкова много, че останалите няма да могат да управляват кораба, толкоз повече че ние нищичко не разбираме от тия работи. Той и бездруго ще падне в наши ръце заедно с Рейс Ефендина и всичките му хора.

— При Ел Махбайа?

— Да.

— Все още ли стои всъщност страж там на брега?

— Да, ден и нощ. Светецът така е заповядал. Никой не знае защо е решил той гибелта на Рейс Ефендина. Трябва да е бил оскърген от този мъж по начин, който и един светец не може да прости, още повече, че той твърди, Аллах и Пророкът били отредили робството. Познаваш ли мястото, където е построена Ел Махбайа?

— Не.

— Реката следва там посока като опънат канап, така че човек може да види от много далеч всеки спускащ се по течението кораб. После тя прави рязък завой, протичайки край един вдаден надалеч тесен, нисък нос при полуостров, който е покрит с много гъста гора. В тази гора е разположена Ел Махбайа, където хората ни чакат с голяма робска чарда. Жителите на Ел Махбайа са получили благословията на Светеца и техните последни пратеници ми съобщиха доверително, че този рекик не се състоял само от чернилки. Има хора, които човек трябва да отстрани, без да влиза точно в намерението му да ги пречука. Тях той просто превръща в рекик. Имало е даже случаи, когато са ми били подарявани няколко черни само и само да взема със себе си някой бял, за да го оставя да изчезне като роб. Вероятно в Ел Махбайа отново ми предстои една такава далавера, иначе нямаше да ми дадат споменатия знак.

— Намират ли се всъщност достатъчно хора там да заловят Рейс Ефендина?

— Да. И всички тези хора са навикнали с водата като риби. Досега аз държах нещата в тайна, но сега искам да ти кажа, че един от нашите хора е от уседналите

жители на Ел Махбайа и ми е изпратен единствено да ми бъде в случай на нужда водач дотам.

— Аллах! Имал си такава тайна от мен? Аз все съм си мислел, че знаеш, че можеш да ми имаш доверие!

— Зная го. Но аз трябваше да обещаю да държа всичко в тайна, докато се яви основателна причина да го кажа на някой друг. Тази причина сега е налице. Та слушай значи! На брега на ниския нос, на който се намира Ел Махбайа, денонощно стои един пост, за да следи за кораба на Рейс Ефендина. Той е така построен, че мъжът веднага ще го разпознае, и щом се появи, трябва да доложи за него.

— После корабът ще бъде нападнат?

— Да.

— Какво ще стане с екипажа?

— Може да бъде избит или подаден като рекик. Двамина обаче непременно трябва да бъдат пощадени, а именно Рейс Ефендина и тоя Кара Бен Немзи ефенди.

— Защо?

— Светеца иска да ги има.

— За какво са му?

— Никой не знае. Той най-строго ги е резервирал за себе си и не е трудно да си представиш, че хората на драго сърце му се подчиняват. Ние попаднахме в ръцете на тоя гяур. Това е едно нещастие, което ще отmine, а при всяко нещастие има и щастие.

— Значи мислиш, че го има и тук?

— Да. Щастие е за нас, че Рейс Ефендина ще доплава при Ел Махбайа точно когато се намираме там. Убеден съм, че хората там ще ни предоставят целия пленен екипаж като роби. Когато човек не иска да убие, трябва да го накара да изчезне, а по изчезването мен много ме бива.

— Ти бил ли си вече там?

— Не, но мога да разчитам на Хубахр като на самия себе си.

— Аха, значи Хубахр е мъжът, когото имаше предвид одева?

— Да.

— Аз в действителност никога не съм му хващал твърде вяра, защото той, изглежда, е голям страхливец.

— Хубахр се бои даже на ярката лунна светлина, когато чуе в далечина гласа на хиената, която не може да му стори хич нищо. Воин той не е, но за пратеник, водач и съгледвач подхожда отлично. Той не само ми беше горещо препоръчан от Ел Махбайа, ами даже стои под закрилата на Светеца, който лично го познава, понеже той е живял при него на остров Аба и в религиозните правила и предписания на Терика ес Самания¹⁴⁵ е бил един от неговите най-добри ученици.

— Машаллах! Кой би го помислил за тоя Хубахр, дето е тръгнал с нас на търговия с роби, а пък подскача от страх, когато изщрака и курокът на собственото му пушкало!

— Не е необходимо един поборник на Аллах да бъде и дързък воин в земен смисъл. Ислямът се нуждае освен от бабаити с ятагани, дето да разнесат байрака му по всички страни, също и от умни, хитри изповедници, един-единствен от които често постига със своето притворство много повече от хиляда асакери, разчитащи само на силата на своите мишци. Това самият Мохамед Ахмед често е казвал и учил.

— Така ли се казва Светецът?

— Не знаеше ли досега? Не съм ли говорил с теб за него? Ти посвещаващ всичките си мисли и сили на търговията с роби, ала редом с това трябва да се интересуващ все пак и за събитията и личностите, които са от важност за исляма. Мохамед Ахмед Ибн Абдуллахи е бил хауар¹⁴⁶ на прочутия шейх Мохамед Шериф от Самания. Той се намразил с него и преминал към Терика на шейх Ел Гуреша. С това станал прочут. Бил наречен Факир ел Фукара и се заселил на остров Аба, където

получил сана шахид¹⁴⁷. Той поискал да се запознае с именитите следовници на исляма от западните краища и по тая причина предприел едно пътуване до Кордофан. Когато се връщал, бил известно време много болен. Не можел да върви, понеже като шахид направил това пътешествие повечето пеша и ходилата му така се изранили от жежкия пясък, че почти никакво средство не носело изцеление. Болките, изтърпени вследствие отричането му от земните удобства, умножили славата на неговата святост и за броени седмици около него се събрали толкова много ученици и последователи, че сега, той притежава могъщество като никой светец преди него. Когато чух последния път за него, казаха ми даже че той бил Махди, когото очакваме от столетия. Той ще учи на чистата, пречиста вяра и после ще поведе бранниците на исляма по всички краища на земята, за да побие навсякъде зеленото знаме на истинската вяра. Сега знаеш кого трябва да разбираш под Светеца и тъй като Хубахр е един от най-добрите му ученици, оттук насетне следва да го даряваш със своето доверие.

— Аллах, Аллах! — възкликна Гери удивен. — Махди най-сетне бил дошъл! И този свят мъж учи, че търговията с роби не била грях?

— Мохамед Ахмед учи даже че тя е повелена. Махди дори само с това учение ще победи християнството, което запретява робството и поради това не разполага с мъже, с които да се брани срещу нас, докато ние ще можем да разпратим срещу неверниците стотици хиляди въоръжени роби. Те значи ще бъдат смазани от тези, които искат да вземат под закрила. Аллах да ги затрие.

— Дано той най-първо унищожи тоя християнин, дето дръзна да ни посегне, че и на теб да побара нозете с пръчките!

— Това Аллах ще стори! Аз съм убеден. Не е възможно Аллах да иска само да видим как изгрява новата, голяма светлина на исляма, за да ни остави да бъдем тук безславно изколени от Рейс Ефендина. Но сега мълчи! Аз трябва да помисля върху нашето положение и спасението ни, а когато говоря, болките на стъпалата ми стават двама по-големи. Ако получа тоя гяур в ръцете си, той ще изтърпи мъки, сякаш има сто стъпала, по които е била въздадена бастонадата.

Те се обгърнаха в мълчание, което означава само по отношение на изричани думи, защото Абу Рекик по никой начин не се държеше тихо, а неговите стенания и въздишки продължаваха да звучат, както бяха съпътствали целия подслушан от мен разговор. Тъй като сега едва ли щях да чуя и узная още нещо, аз се отдалечих тихо и се върнах при ел хомрите. Виждайки ме още отдалеч, Бен Нил има благоразумието да скочи и накара и другите да станат. Многобройните изправени фигури ми предложиха едно добре дошло прикритие и аз можах да се приближа до мястото в малка дъга, без да бъда видян от Абу Рекик и Гери.

Когато после бяхме насядали отново, Бен Нил ми хвърли един въпросителен поглед, на който отговорих с леко завъртане на глава. Сега той знаеше, че ми се е удало да подслушам търговеца на роби и неговия мюлазим. Междувременно хората си бяха поделили съдържанието от джобовите на търговците. При Абу Рекик се бе паднала особено богата плячка, макар и не в злато.

16. Моят враг Рейс Ефендина

Занимаваше ме чутото. Значи Мохамед Ахмед, Факир ел Фукара, сега играеше ролята на „светец“, та даже на „Махди“! Не можех и да се съмнявам, че се касае за мъжа, с когото се бяхме запознали в халата. Беше споменато пътуването му до Кордофан. Той ни беше срещнал на връщане оттам. Тежкото заболяване, което си бил навлякъл вследствие верските лишения, не беше нищо друго освен последица от бастонадата, която Рейс Ефендина бе заповядал да му тръснат. А че даваше мило и драго да получи Рейса и мен в своя власт, че бе наредил толкова внимателно да се следи завръщането на нашия кораб, това за мен беше лесно обяснимо. Мохамед Ахмед искаше да си отмъсти също и на мен, макар да проявих състрадателност към него, когато лежеше край блатото с пребити крака. Как се беше махнал оттам и стигнал до остров Аба, можеше да ми е безразлично. Достатъчно ми беше да знам, че по някакъв начин си беше стигнал у дома.

Затова пък толкова по-важно бе за мен селището, което търговецът беше нарекъл Ел Махбайа. В коя местност трябваше да го търсим? Аз не познавах селище с такова име по Нил, а и Бен Нил, когото попитах после, също не го знаеше. А когато по-късно се осведомих от неговия дядо, онзи рече, че това трябвало да е някое новопостроено заселище. Между нашето пътуване нагоре по реката и днешния ден лежах действително месеци, защото аз разказвам само забележителните събития, и нашето отсъствие беше толкова дълго, че междувременно от Факир ел Фукара се беше пръкнал светец и на брега на Нил е могло да възникне селище, което тогава не го бе имало.

Но селището май не само за нас беше непознато. Това следваше от неговото име. Ел Махбайа означава „Скривалището“. Значи вероятно се касаеше за някое държано в тайна място, където биваха скривани определените за продан роби, докато се открие подходяща възможност за по-нататъшното им експедиране по безопасни пътища. Ама къде се намираше това място? Трябваше да го знам, защото там ни чакаха хора, жадуващи отмъщение. Вярно, аз изобщо не се съмнявах, че ще ни се удаде да минем благополучно край него, но все пак само ако знаехме къде точно ни застрашава опасността. И откровено казано, въобще нямах желание именно само благополучно да преминем. Там имаше роби за спасяване, сред които се намирали даже бели! В случая беше наш дълг да не се махаме страхливо от пътя на тези, които искаха да ни погубят.

Значи непременно трябваше да узнаем къде лежи Ел Махбайа. Но от кого? Разбира се, от Хубахр, протежираният ученик на новия пророк, който учел, че робството е устройство, повелено от Аллах. При мисълта, че точно този ученик ще ни подпомогне срещу своя учител, ми се натрапи една усмивка, защото бях убеден, че няма да ми представлява трудност да го склоня за тая работа, естествено не по пътищата на любезността. Абу Рекик го беше описал като хитър и отракан, но страхлив човек. Е, хитростта на един суданец не ме плашеше, а страхливостта беше пунктът, с който смятах да се заловя.

Но още имаше време. Засега щеше да ми е достатъчно да знам кой от тези хора беше Хубахр. Аз не бях забранил на хората да разговарят помежду си и те порядъчно се ползваха от това косвено разрешение. Като проследих скришом откъслечните фрази, подхвърляни между тях, при което бяха споменавани и имена, аз скоро научих къде лежи въпросният. Той беше дребен, сух човечец с три коси срезни белега по слепоочията и бузите и значи принадлежеше към народа фундж, най-вероятно към подразделението хаммедж или бурун. Със своето тъмно лице той приличаше точно на някой феннек¹⁴⁸ и аз щях още от пръв поглед, дори и да не бях подслушал Абу Рекик, да го сметна за хитър и притворен. Неговите неспокойни, в постоянно движение очи можеха само да затвърдят това мнение. Та значи той беше един от

онези бранници на исляма, един-единствен от които струвал колкото хиляда храбри асакера!

Сега знаех достатъчно и се заех само с необходимите разпореждания за нощта. Стражите бяха така разпределени, че на пет ел хомри се падаше един аскери, защото аз можех да се осланям повече на моите четирима асакери, отколкото на всичките шейсет ел хомри. После си легнахме да спим.

На утрото бях разбуден по моя заповед много рано и изкачих мишра, за да потърся някое подходящо за моята цел място. Когато намерих едно такова, се върнах и дадох заповед пленниците да бъдат откарани на това място. Там те бяха развързани, разсъблечени и после отново вързани. Дрехите на пленниците щяха да навлекат по-светло оцветените сред ел хомрите. Двама асакери и двама ел хомри трябваше да останат тук като стража. Всички се помириха с тези разпореждания, Абу Рекик — също. Като чу, че ще бъде надзираван тук заедно с хората си, той бе подтикнат от своето разочарование и угриженост към въпроса:

— Защо не бива да останем долу при реката, ефенди?

— Не можеш ли да се досетиш? — отвърнах. — Та работата е много проста. Тук горе няма да можете да видите кога идват хората от кор Ом Карн, а те няма да са в състояние да чуят гласа ти, ако ги подканиш да ви освободят.

Тогава Тамек извика уплашен:

— Аллах керим! Кой те навя на мисълта, че искам да го сторя?

— Недей да питаш! Ние християните притежаваме способността да отгатваме така точно мислите на мюсюлманите, все едно са изписани на челата им. Аз няма да напусна този мишра заради хората от Ом Карн. Те няма да ме последват, за да ви освободят, и ти няма да ми причиниш мъките, сякаш имам сто крака, по които да получа бастонадата. Аз ти казах, че ще пленя очакваните от теб търговци, и ще осъществя намерението си. Сега чуй какво ще наредя на пазачите!... Всеки от пленниците, който нададе висок вик или не остане да лежи на мястото си кротко и мирно, да бъде моментално намушкан! Сега, Тамек ер Рхани, дете се наричаш Абу Рекик, потърси помощ при „Светеца“, който щял да прати своите поборници по цялата земя, за да побият във всички страни зеленото знаме на Пророка. Той представял робството като повеля на Аллах и нека ти помогне да сложиш отново в окови и продадеш пленниците, които освободих от твоите ръце, и които сега те пазят!

— Бъди проклет, обречен на най-дълбокия Джехеннем! — процеди оня през зъби, вбесен, че му съсипах надеждата относно хората от Ом Карн.

Аз не му обърнах внимание, а се върнах на брега и инструктирах четиридесетимата ел хомри как да се държат. Тоалетите на търговците бяха облечени от хората, които щяха да останат при мен и Бен Нил. Другите трябваше да се оттеглят и се крият, за да не бъдат видени, а заедно с тях също третият и четвъртият аскери, чиито куртки лесно можеха да подплашат очакваните противници.

Когато тези приготовления бяха направени, зачакахме с напрежение пристигането на враговете. Ако дойдеха поотделно и някой от първите се усъмнеше нещо, останалите можеха да ни се изплъзнат. Много скоро се убедихме, че тази тревога е напразна, защото видяхме всичките да се появяват на един голям сал, като не пътуваха по разделения Нил. Носенето на сала през различните наносни острови щеше да коства все пак усилия, така че те бяха навлезли във водата по-горе, където реката още не се делеше, и се прибутваха към нас. Когато пристанаха, вързаха сала здраво и скочиха всички на сушата, без първо да изпратят съгледвачи, за да се убедят в своята сигурност. Тези хора навярно често бяха приемали тук роби, без някой да ги е обезпокоявал, и по тая причина бяха станали небрежни и непредпазливи.

Те ни видяха да седим и тръгнаха към нас. Аз не бях успял да разбера дали познавах Абу Рекик лично и станах да поздравя. Ел хомрите също се надигнаха.

Противниците дойдоха досами нас. Ние си разменихме обичайните приветствия и после предводителят попита малко учуден:

— Къде е Абу Рекик? Не го виждам! И къде са робите, които искаме да вземем?

— Лежат горе на височината на мишра — обясних аз — И Абу Рекик се намира при тях. Той мислеше, че сте взели стоки като заплащане, и беше много разочарован, когато чу, че имате само златен прах.

— Златото не е ли точно толкова добро като стоката? Нека идем при него, та да можем да видим робите! Нямаме време много да се застояваме, защото Рейс Ефендина е наблизил.

— Какво? Рейс Ефендина? — направих се аз на изплашен. — Възможно ли е? Откъде го знаете?

— Един мъж, който се спускаше по реката от Гхраб ел Айш и искаше да отиде до Ом Карн, ни го каза. Той видял ловния кораб на хадифа да лежи при Куек. Ние трябваше да побързаеме, защото кучетата от този кораб обичат да хапят. Слава на Аллах, че се намират още толкова далеч горе над този брод, и че той им е неизвестен!

— Напразно славиш Аллах — рекох насмешливо.

— Как тъй?

— Тези кучета познават брода и са вече тук.

Той ме погледна слисано в лицето.

— Не те разбирам. Ти се майтапиш, нали?

— Не, защото аз съм едно от тези кучета.

При тези думи го повалих с пестник на земята. Това беше уговореният с ел хомрите знак. Те се юрнаха насам и малкото търговци бяха притиснати от над четиридесет противници, надвити, разоръжени и вързани, преди изобщо да са стигнали до мисълта да окажат съпротива. И когато лежаха изненадани и вързани на земята, изглежда, все още им беше трудно да вземат работата на сериозно, поне чертите им изразяваха повече удивление отколкото страх, а предводителят им се обърна заповеднически към мен:

— Що за държане е това? Да не би да се тъкмите да ни учите на някоя новоизнамерена фантазия?

— О, не — ухилих се аз. — Това не е фантазия, а сериозност. Аз принадлежа, както ще видиш по тези две куртки, към кораба, на който живеят кучета, а четирийсетимата мъже, дето ви тръснаха и вързаха, са двете трети от робите, които искаше да купиш. Вчера вечер аз ги освободих и плених Абу Рекик заедно с хората му.

Сега му секна дъхът. По лицето му се появи израз на страх и той пропелтечи:

— Право ли... чувам?... С ума ли... съм си... всъщност? Наистина ли... принадлежите към... Рейс Ефендина?

— Да, към него принадлежим — натъртих аз.

— Ами ти... сигур не си... самият... Рейс?

— Не, аз съм негов приятел.

— Аллах, Аллах! Тогава ти може да си само Кара Бен Немзи ефенди!

— Този съм действително.

Сега се разрази една бурна сцена, подобна на вчерашната при залавянето на Абу Рекик. Трябваше да понеса същите грубости и „благопожелания“, същите самонителни заплахи и изобщо не ме учуди, че в крайна сметка Бен Нил ми даде съвета да им вдъхна почит с бастонадата. Воят достигна връхната си точка, когато дадох заповед да се опразнят джобовите на пленниците, но с помощта на крепки удари скоро се удаде да бъде въдворено необходимото спокойствие. Златният прах беше разпределен както вчера между Бен Нил и асакерите, останалата плячка се падна отново на ел хомрите. Когато тая работа отмина, отведохме търговците горе при другите пленници.

Срещата — за няколко персони навярно повторна — беше за двете групи спокойна. Никой не изрече дума, но ако всички бяха изразили гласно мислите си, сигурно щеше да възникне оглушителна олелия. Каква омраза говореше от всички

черти, каква ярост от всички погледи! Като мохамедани те гледаха на своето пленяване като на едно предначертано в Книгата на живота събитие, което е нямало как да бъде избегнато. Но фактът, че всъщност само шест души бяха съумели да го извършат, и че предводителят на победителите беше гяур, възбуждаше у тях бяс, който не можеха да скрият. На мен този бяс беше безразличен. Ел хомрите пък се хилеха и се радваха. Ако останеше на тях, всички пленници без изключение щяха да бъдат хвърлени в Нил.

Хората от Ом Кари също трябва да имаха камили с необходимите припаси, оставени на другия бряг под надзора на неколцина мъже. Те трябваше да бъдат докарани отсам. За целта наредих да се стъкми един голям сал, който до обяд беше готов. После прехвърлих реката с известен брой ел хомри. Бен Нил остана, поемайки вместо мен командването от тая страна.

Въпреки всички закани не бяхме могли да научим на кое място отсреща трябва да пристанем, ала за мен не беше трудно да го открия. Един полуизсечен амбаков храст издаде мястото, където е бил изготвен салът. Недалеч от него лежаха, преживяйки, камилите, пазени от един-единствен мъж, с когото на бърза ръка се оправихме. Въпреки големината на сала ние трябваше на няколко пъти да се прехвърляме, което продължи до вечерта.

Бен Нил междувременно беше определил горе на мишра едно подходящо бивачно място и така разпределил всички необходими стражи сред ел хомрите, че за мен не беше останало нищо за връщане. Провизии имаше в наличност за няколко дена. Независимо от това аз наредих да докарат лодката ни, за да устроим вечерта при светлината на няколко огъня риболов с копия. Така се снабдихме с риба в изобилие.

Огньовете горяха цялата нощ, та при случай да послужат на Рейс Ефендина като знак за хвърляне на котва, а на утрото бяха разставени постове да следят за неговото приближаване. Аз бях на мнение, че Ахмед ще дойде нощем, защото той си въобразяваше, че се намираме на остров Матениех. Както го познавах, щеше така да нагласи нещата, че да пристигне там заранта, и ако сметката беше вярна, то трябваше да мине край нас не много след полунощ. Постовете имаха точни указания как да се държат. Беше възможно също Рейс Ефендина да спре, щом види огньовете, по-горе кораба и да прати една лодка, за да разбере кой се, намира край тях.

Минаха две нощи и два дена, без да се появи някакъв плавателен съд. Значи бях изпратен на много глуха линия, което обаче не ме ядосваше, а само можеше да увеличи тайното ми удовлетворение. На третата нощ така уредих работата, че двама асакери да стоят на стража след полунощ. Предположението, което ме наведе на тази идея, се оказа основателно, защото някъде около два часа долу при мишра отекна изстрел — уговореният сигнал за видян кораб. Бен Нил трябваше да остане в бивака, в четирите ъгъла на който горяха огньовете. Аз тръгнах да слизам с другите двама асакери. На първо време трябваше да ме видят само с четиримата войници, а останалият народ — едва когато ми беше на мен угодно.

Когато стигнахме на брега, постовете ми показаха мачтовия фенер на един кораб, който бе хвърлил котва на известно разстояние от нас нагоре по течението, веднага щом забелязал огньовете.

— Това е „Еш Шахин“ — казах аз. — Рейс Ефендина ще спусне лодката и ще прати мюлазима или сам ще дойде.

— Как ще протекат нещата, ефенди? — осведоми се един от асакерите, когото го беше грижа за неговия златен прах.

— Ако дойде мюлазим Али Фарвд, всичко ще премине гладко. Дойде ли обаче Рейс Ефендина лично, най-напред ще има бурна разправа.

— А после?

— После всичко ще се развие във ваше задоволство, обещавам ви го.

— Благодарим ти, ефенди. Благодарение на теб ние станахме толкова богати, че повече няма да ни е нужно да понасяме такива трудности. Бихме се изпълнили с голяма печал, ако се наложи отново да предадем красивото злато.

— Вие ще си го задържите, разчитайте на това. Дръжте се в сянката, за да не ви видят! И ако после ви бъдат отправени въпроси или пък упреци, не казвайте нито дума, а предоставете отговарянето на мен.

Те се изтеглиха в тъмното, а аз седнах така, че да не могат веднага да ме забележат откъм водата. Не мина много и видях една лодка да плава бавно насам. Шестимата гребци даваха лек обратен напор, вследствие на което съдът не получаваше скоростта на течението. Когато лодката дойде по-близо, видях на носа да стои една изправена фигура — беше Рейс Ефендина. Не забелязвайки никой при огньовете, той нареди да бъде даден по-силен обратен напор, така че лодката въпреки течението остана на едно място, и викна насам:

— Бана бак! (Ахой!) Кой е там на брега? Отговаряйте или нареждам да се стреля!

— Бана бак? — отвърнах аз. — Кой е там във водата? Отговаряйте или стрелям!

Тогава той разпозна гласа ми и попита:

— Възможно ли е? Ти ли си, ефенди?

— Да.

— Сам?

— Не.

— Кой е с теб?

— Асакерите.

— Къде е Бен Нил?

— Временно отсъства.

— Къде е? На Матениех?

— Не, той също е тук.

— Чакай! Идвам веднага!.

Лодката приближи и пристана. Рейс Ефендина скочи от нея и дойде при мен. Аз се бях изправил. Очите му блестяха. Вече се канеше да ми иска обяснения, когато видя четиримата асакери — те се бяха строили един до друг при приближаването му — и ги сгълча гневно:

— Защо стоите тук, хаймани? Защо не сте на Матениех?

— Защото трябваше да ми се подчинят — отговорих аз на тяхно място.

Тогава той се извъртя към мен.

— На теб? Те мои асакери ли са, или твои? Кому са длъжни да се подчиняват?

— Досега на мен! Ти ми ги даде да ги взема със себе си и ги постави под моя заповед.

— Сега те са отново при мен, аз анулирам тази заповед и я правя невалидна. Беше ли на Матениех?

— Не.

— Защо не?

— Защото дойдох само дотук.

— Само дотук? Аллах! Нали ти заповядах да идеш до Матениех!

Ахмед ми искаше обяснения с тон, сякаш бях някой обикновен аскери. Това не биваше да търпя. Ето защо възприех същия тон.

— Заповядал си ми? Откога можеш нещо да ми заповядваш?

— Откакто аз... — той спря по средата, отстъпи крачка назад и запитал: — Как говориш ти с мен? Да не би да ти е скимнало да се правиш пред мен на повелител?

— Що за израз! На мен никога не ми скимва нещо и още по-малко съм свикнал да се правя на някой си, отбележи си го! Аз отговарям само по начина, по който ме питат. С грубости и безцеремонност при мен нищо не се постига.

— Аллах, Аллах! Това ли ти е благодарността за благодеянията, които непрестанно съм ти оказвал?

— Това не е благодарност, защото благодеяния преди туй не е имало. Но ако независимо от всичко изискваш от мен благодарност, то ще ме намериш готов! Онова обаче, което ти ми дължиш, можеш да задържиш. Аз се отказвам от него.

— Значи не искаш да имаш нищо общо с мен?

- Да — отвърнах сухо.
- Аз с теб също. Мога да си вървя.
- Ами върви си!

Той навярно беше очаквал, че ще му се моля. При моя къс, решителен отговор отстъпи отново една крачка назад, погледна ме въпросително и предупреди:

— Знаеш ли изобщо какво казваш и правиш? Ти не си в Кайро, а в полупущина на Горни Нил!

- Зная го!
- И въпреки това казваш да съм си вървял?
- Да.

— Добре, в такъв случай ние действително приключихме един с друг! Къде е лодката, която ти заех?

— Лежи там до брега, на около трийсет крачки оттук.

— Ще я взема със себе си, не мога да ти я оставя.

— Изцяло твоя воля!

— Ами ако загинеш тук?

— Аз? Ха! Уверявам те, че ще бъде преди теб В Хартум, а също и в Кайро.

— Ти си се побъркал. С теб вече не мога да имам никаква работа.

Рейс се обърна към асакерите и им заповяда:

— Марш, келеши, за лодката! Ще гребете към кораба и се качвате с мен на борда!

Той тръгна към своята лодка. Войниците останаха още за миг и ме погледнаха угрижено и въпросително.

— Сега се подчинете! — посъветвах тихо. — Скоро пак ще се видим.

Тогавя те тръгнаха. Ахмед се отблъсна от брега и ми викна:

— Ма'асалам! (Остани със здраве!) Брегът е твой, а корабът — мой! Не смей да стъпиш отново на него, че ще е застрелям!

— Разбрано! Няма да дойда, докато не ме помолиш за това. Този бряг е мой, но аз няма да ти попреча да стъпиш на него.

— Много си бил милостив. Заминавай по Шейтана!

— Аз няма да го сторя, но затова пък ти си се запътил към смъртта, ти заедно с всичките си хора!

Вложих съвсем особено натъртване в това предупреждение. Той не му обърна внимание, ала аз знаех, че то няма да пропусне възнамеряването въздействие, защото той ме познаваше и сигурно много скоро щеше да си каже, че трябва да си имам някаква основателна причина да го предупредя. Гледах след двете лодки, докато пристанаха до кораба, и после се обърнах, за да седна сам при огъня.

Ето как седях сега, изхвърлен в пущина! Ахмед не беше помислил дори за вещите ми, които бяха още на кораба. Но аз не се чувствах пък обезкуражен, о, не, никак дори! Аз имах Бен Нил с неговия златен прах, имах ел хомрите и имах — което изобщо бе по-ценно от всичко — своето непоколебимо упование в Бога! Има един Небесен отец, който не изоставя никое от своите деца, който дори в най-дълбокия пушинак, в най-ужасната пустиня, в уединеността на най-отдалеченото земно кътче остава при самотния земен пилигрим, стига този да не отблъсне ръката на Извечната Любов!

Само ми беше тъжно, много тъжно. Къде се беше дянало някогашното приятелство на Рейс Ефендина? И какво бях сторил, че го изгубих? Той поиска от мен една незаслужена благодарност, докато на мен заслужената отказваше. Има ли нещо по-омразно на земята от зложелателството и завистта? Нима не можеше един истински мъж като него — а той действително си беше истински мъж — да се опази от петната, които толкова много оскърбяват красивите нравствени чувства? Но всички ние сме си грешници и ни липсва възхвалата, която трябва да имаме пред Бога. Ето защо се посъветвах със себе си и подложих душата си на проверка, докато и аз с моите грешки съм допринесъл за пукнатината, която бе възникнала постепенно помежду ни и с течение на времето се бе разширявала.

Аз знаех какво ще стане и крайната победа бе определено моя. Но много по-приятно щеше да ми бъде, ако Ахмед не ми бе дал повод да му нанеса това поражение. Сега той сигурно седеше в каютата си и се осведомяваше от четиримата асакери. Така щеше да узнае какво се е случило, при което те щяха да премълчат за получения златен прах. После щеше да тръгне напред-назад, възбуден вътрешно, борейки се със своето зловидене. Щеше да се сети за моето предупреждение, което много вероятно не е било безпочвено. Към благородните чувства на неговото сърце щеше да се присъедини грижата за самия себе си, повтаряща му моите думи, че се е запътил към смъртта заедно с всичките си хора. Щеше да откликне на тези пориви, да нададе ухо на този глас. После щеше да размахна гребла отново насам, за да ми подаде ръка за помирение.

Така виждах нещата да стават и така си чаках. Но чаках дълго, додето утрото просивя. „Шахин“ все още лежеше на котва и аз видях на палубата много повече хора, отколкото бяха необходими за сабах¹⁴⁹-вахтата.

Всички те като че гледаха надолу към мястото, където аз сега, понеже бе станало светло, бях оставил огъня да угасне. И тогава, най-сетне, видях да се изпълнява моето очакване. Малката йола бе спусната и Рейс Ефендина се качи само с един гребец. Той я остави да се носи с течението, докато се намери срещу мен. Тогава ми викна:

- Бива ли да сляза на сушата, ефенди?
- Да — отговорих аз.
- Няма ли да стреляш?
- Откога ме считаш за убиец?
- Добре! Идвам!

Ахмед пристана, слезе и тръгна към мен. Аз се надигнах и го загледах хладно и спокойно в лицето.

- Ефенди — поде той, — защо не ми разказа какво се е случило тук?
- Ти предостави ли ми време?
- Не трябваше да ставаш груб!
- Отправяй си упреци! От мен няма да чуеш никакви. Би ме заболяло да прехвърлям собствената си вина върху други.

Рейс Ефендина се извърна от мен и закрачи на няколко пъти напред-назад. После се обърна рязко, застана пред мен и попита:

- Нищо ли нямаш да помолиш?
- Не.
- Нищо да питаш?
- Също не.
- Нито една добра дума да речеш?

Значи аз трябваше да сторя онова, което всъщност бе негов дълг. Сдобряването не беше искрено замислено. Не приятелството, а грижата за себе си го бе подтикнала да дойде отново при мен. Въпреки това аз надвих себе си и му подадох ръка.

- Ще отговоря не със слова, а ето с това.

Ахмед я пое и заяви:

— Ние хората можем въпреки целия си разум да вършим най-абсурдни дивотии. Но сега нещата са си отново наред! Хайде води ме при пленниците! След като са били толкова гламави да ми дотърчат в ръцете, ще ги разпитам веднага и ще проведе съд над тях.

Ахмед го каза толкова леко, сякаш се касаеше за нещо саморазбираемо, все едно скастрияше някой от своите аскери за изцапания тарбуш. Същевременно се извърна, за да тръгне напред.

За мен това все пак беше прекалено. Ако Рейс Ефендина беше дошъл само за да ме изтика настрани по тоя оскърбителен начин, то можеше да си остане на борда и да си продължи пътуването. Прозирах много добре. На него не му се искаше да ме

кара да разказвам, гледаше да го отбегне, защото моят неподвижен успех беше осуетил намеренията му и той се чувстваше посрамен. Злата завист се беше пробудила отново. Аз не задържах Ахмед, а се наместих отново на земята. Тогава той се обърна и ми викна:

— Защо не идваш? Не чу ли, че искам да видя пленниците?

— Чух.

— Тогава ела!

— Аз оставам!

— Защо? — кипна онзи.

— Защото си имам причини.

— Причини! А, да де, вярно, ти винаги вършиш всичко по причини. Е, ами имай тогава добротата да ми позволиш да ги чуя тия твои причини!

— Залови ли някого между Кака и Куек?

— Не. Защо питаш?

— За да разправиш кой ти е дотърчал там в ръцете. Или ще кажеш, че никой не е бил толкова балама да ти дотърчи в ръцете, та да можеш сега да проведеш веднага съд над него?

— Имах предвид пленниците тук.

— Тези? Тук? Машаллах! Те на никого в ръцете не са дотърчали, най-малкото на теб. Аз трябваше порядъчно да се потрудя и свикам цялата си дееспособност и хитрост, за да ги получа в ръцете си, чуваш ли, в моите ръце. Те не са ми дотърчали в тях. Ние бяхме шестима мъже и заловихме две дружини роботърговци и освободихме шейсет роби. Само че това не стана така удобно, както ти е угодно да го представяш.

— Я хайде не цепи косъма, ефенди! Пленниците ми принадлежат и аз ще определя какво наказание ще изтърпят.

— На теб ли принадлежат, наистина на теб?

— Разбира се!

— В такъв случай забравяш своето собствено, неотдавнашно отсъждане.

— Какво отсъждане?

— Корабът принадлежи на теб, а брегът — на мен. Аз го приех това отсъждане, а пък никога не съм бил някой празен тефтер, дето можеш да го листиш напред и назад според угодата си.

— Трябва ли да означава това, че дръзваш да ми възразяваш? — запита египтянинът с мятаци искри очи, при което челото му се покри със заплашителни бръчки.

— Дръзвам? — ухилих му се аз. — Нищо не дръзвам аз, като изразявам различно мнение от теб.

— На мен това! — викна Ахмед, тупвайки крак. После посочи с ръка кораба. — Ти знаеш колко мъже и пушки се намират на борда. Знаеш също, че там имам едно хубавичко малко помещенище за опърничави подчинени. Искаш да стигнеш дотам, че да те принудя да ми се покориш?

Тогава аз станах и стиснах мишницата му, при което той се сви от болка.

— Окаянико! Твой подчинен аз не съм, да се покорявам няма за какво, а да ме принуждават не се оставям! Само опитай с кауша! Мисля, че по-скоро ти ще се намериш вътре отколкото аз. И твоите асакери? Казвам ти, ако ти се прище да направиш проверка, чия воля стои по-високо за тях — твоята или моята, веднага ще узнаеш, че те ще се подчинят не на теб, а на мен. А дори и всичко това да не беше така, то играта ти пак нямаше да е лесна. Ето, аз стоя тук пред теб, един самичък мъж. Повикай асакерите си и им заповядай да ме заловят. Ще се пролее много кръв, преди на някой от тях да се удаде да достигне брега, а първият, когото ще пипна, ще си ти самият!

Така заплашително, както сега пред Рейс Ефендина, много рядко съм стоял пред човек. Той отърси ръката ми от своята и кресна:

— Човече, не ми посягай!

Очите му се задълбаха като ками в моите, ала аз издържах невъзмутимо погледа. Ръцете му се свиха в юмруци, а под конвулсивното потрепване на устните гъстата брада се движеше нагоре-надолу.

— Ти сложи ръка на мен, заплаши ме! — избълва дрезгаво. — Знаеш ли какво ще се случи сега?

— Да. Ще се изпълни любимата ти фраза: „Горко на онзи, който стори зло!“

— Да, горко на онзи, който стори зло! Ти се възбунтува срещу мен! Аз притежавам власт над живота и смъртта на всички хора, които принадлежат към моя кораб, а към тях се числиш и ти. В името на хадифа, ти си мой пленник и сега ще ме последваш на борда!

Ахмед трепереше от възбуда, докато аз оставах напълно спокоен.

— За името на твоя хадиф пет пари не давам. Аз не се намирам в египетска служба.

— Но в моя! Аз съм твой началник, комуто си длъжен да се подчиняваш. Ти си арестуван.

— Това сериозно ли е от твоя страна наистина?

— Толкова е сериозно, че ще те застрелям на мига, ако направиш и най-малкото движение да ми се възпротивиш.

Офицерът измъкна двуцевния си пищов, запъна двете петлета и насочи дулата към гърдите ми. Да, той го правеше сериозно, личеше му. Твърдо беше решил да стреля по мен, ако не се подчинях. Ахмед беше ориенталец с гореща кръв, неумеещ да се владее, толкова повече че при самостоятелния пост, който заемаше, бе отвикнал да се прекланя пред друга воля. Какво да правя? Да му се подчиня? Това не можеше и през ум да ми мине. Бях задължен към себе си и своето потекло, с което се гордея като никой друг, да му покажа, че не съм някой хлапак. Ето защо му повелих заплашително:

— Махни оръжието!

— Не ми и хрумва! — противопостави се оня. — Покоряваш ли ми се? Казвай бързо! Защото ще броя само до три и ако още не си се подчинил, стрелям. Значи едно...

Той не стигна нито даже до две, тъй като още при едно му изтръгнах пищова от ръката и го захвърлих, сетне го пипнах за мишците, вдигнах го и го запратих на земята.

— Куче краставо! — ревна Ахмед, опитвайки да се съвземе. — Ще ми заплатиш за това с живота си!

— Ха! — отговорих. — Ти си този, който ще плаща. Така си го пожела!

С тези думи му стоварих един пестник — при ставането си беше наклонил глава към мен — по слепоочието, от което той рухна отново и с едно дълбоко издихание се изпъна в цял ръст. Беше загубил съзнание. Без да се грижа на първо време повече за него, аз повиках аскери, който седеше още в йолата и бе видял всичко. Той се подчини. Когато застана пред мен, плъзна страхливо поглед между мен и зашеметения си началник.

— Какво стори, ефенди! Аз знам, наистина, че имаше право, защото всичко чух, ама сега Рейс Ефендина няма да миряса, преди да ти е отмъстил за този удар!

— Не се страхувам от неговото отмъщение. Сега ми кажи преди всичко откровено, кого повече предпочиташ — него или мен?

— Моят отговор гласи така, както всеки от нас би ти го дал: На него ние сме длъжни да се подчиняваме, теб обаче обичаме.

— Добре! Сега аз застъпвам на негово място. Ти знаеш, че аз често съм ви предвождал вместо него. Така ще стане и сега. На него нищо няма да му се случи, а вие само ще имате полза от тая работа. Помогни ми да го вържа и отнеса на височината на мишра!

— Ще бъда ли наказан по-късно за това, ефенди?

— Не, обещавам ти.

— Ти винаги сдържаш каквото си обещал, така че ще ти се подчиня.

Аз изех оръжията на Рейс Ефендина и го вързах със собствения му пояс. После го отнесохме горе, където моето завръщане се очакваше, особено от Бен Нил, с голямо напрежение. Как се удиви той, когато донесохме Рейс Ефендина като пленник, и как се удивиха после ел хомрите и роботърговците, като чуха кой беше вързаният мъж, когото оставихме при тях на земята. Не искам точно да кажа, че играех „*va banque*“ (Ва банк), но това, което си позволявах, все пак си беше опасна игра. Ако някой от пунктовете, за които сега държах сметка, не се вържеше, резултатът много лесно можеше да е моята смърт. От страна на Рейс Ефендина, както го познавах, не можех да очаквам пощада. Когато преди малко той беше заговорил за корабния карцер и аз след това го заплаших, че ще обърна пиката, не си и мислех, че ще бъда принуден тъкмо тази закана да превърна в действителност. Имаше, наистина, големи пътища да се измъкна от сегашното положение, ала всички ми се струваха твърде безславни, че да поема по някой от тях. Трябваше ли да дам възможност на Рейс Ефендина да ме обвини в страхливост? Не! Предпочитах да изляза срещу опасността, която може би беше по-голяма, отколкото я оценявах. Ако моята роля на „Шахин“ трябваше да бъде изиграна, е, тогава имаше само един начин, достоен за моето досегашно поведение и уважението, за което претендирах.

Роботърговците се удивляваха на обстоятелството, че аз толкова бързо се бях превърнал от съюзник на Рейс Ефендина в негов враг. Те бяха любопитни да разберат причината и възлагаха надежди на тази промяна на моята позиция към техния най-опасен враг. Но никой от тях не се осмели да изрече в това отношение някакъв въпрос или забележка. Другояче стояха нещата при Шех ес Сеф на освободените ел хомри. Той придаде на своето удивление думи и се осведоми при мен, как се е стигнало толкова бързо дотук и каква последица може да има това за него и спътниците му.

— Аз по никой начин не съм станал враг на Рейс Ефендина, — обясних късо — а исках само да му докажа, че не съм негов подчинен. За вас вреда от това няма да има, дори ще ви нарасне печалбата, в случай че се съгласите с предложението, което ще ви направя.

— Изречи го, ефенди! Можеш да бъдеш сигурен, че ще сторим всичко възможно, за да ти покажем каква голяма благодарност живее в нашите сърца.

— Аз не изисквам никаква жертва от вас. Изпълнението на моето желание ще послужи само във ваш най-голям интерес. Вие вероятно имате намерението да се върнете при вашето племе по пътя, по крито ви е докарал насам Абу Рекик?

— Да, такова е намерението ни, защото за нас и тъй, и тъй друг път няма.

— Има един. Камилите, които ви се паднаха като плячка, няма да стигнат за всички ви. Но ако дойдете с мен на кораба на Рейс Ефендина, ще мога след няколко дни да ви снабдя с толкова ездитни и товарни животни, оръжия и провизии, че много по-удобно и сигурно ще стигнете до родните си краища. Само желая, докато сте на кораба да не допуснете някой да ви подведе, да предприемете нещо враждебно срещу мен.

— За какви ни мислиш, ефенди! Ти ни спаси и сега ни предлагаш ново благодеяние, а ние да ти се отплатим с неблагодарност? Аллах ми е свидетел, че ще рискуваме живота си, стига да ни се отдаде възможност да те вземем под своя закрила.

— Значи приемате предложението ми?

— С удоволствие, с най-голямо удоволствие! Изобщо ще сторим всичко, което поискаш от нас. Гледай на себе си като на наш предводител и бъди уверен, че ще ти се подчиняваме.

— Добре, възприемам идеята. Тя ще ви донесе по-голяма изгода, отколкото сега можете да си помислите.

— Кога трябва да се качим на кораба?

— Когато се върна оттам. Аз ще отида първо сам на борда, за да говоря с войниците, понеже трябва...

— Какво? — прекъсна ме на думата Бен Нил. — Та това означава да заложиш живота си на карта. Ако действително се налага да отидеш на борда, то и аз ще дойда с теб, ефенди!

— Не се горещи, драги Бен Нил! Впрочем аз имам за теб една задача, която изисква немалко кураж.

— Каква?

— Сега ще заминеш с йолата до кораба, но няма да се качваш, а само ще предадеш разпореждането корабният лейтенант и двамата кормчии да дойдат на сушата, защото искам да говоря с тях.

— Но те ще са видели от кораба как си повалил Рейс Ефендина.

— Затова ще бъдат толкова по-любопитни. Впрочем ти знаеш, че те са мои приятели. Те при всички случаи ще дойдат. Та тъй, няма да отиваш на борда, а само си предаваш съобщението и се връщаш после при мен. Сега върви!

Бен Нил се отказа от по-нататъшни възражения и се отдалечи. Тъкмо бяха заглъхнали крачките му и Рейс Ефендина започна да се размърдва. Той отвори очи, плъзна удивено поглед по кръга наоколо и почувствал вървите, дойде напълно в съзнание. Спомни си какво се бе случило между мен и него. Веднага напрегна всичките си сили да се освободи. Когато това не му се удаде, се обърна заповедно към мен:

— Кучи син, ти не само ми посегна, ами си ме и вързал! Аз се канех само да наредя да те разстрелят, понеже се разбунтува, ала сега ще те пребия с камшика и ще те провеса на бесилото като някой безчестен хайлаз! Заповядвам ти да ме развържеш на място!

— Аз вече ти казах, че ти нищо не можеш да ми заповядваш, — отговорих — заповядващият, напротив, съм аз. Ти разкъса връзката на нашето приятелство без всяка причина и току-що самият призна, че си имал намерението да наредиш да ме разстрелят. Едва ли е нужно да се казва каква глупост беше това от твоя страна, понеже ти ме познаваш и трябваше да знаеш как отговарям на такива нападения. Онова, което съм сторил за теб, беше възнаградено само с незачитане и пренебрежение. Най-грозната завист беше, дето ме отпрати към остров Матениех, и когато аз и тук се проявих като по-способен и по-голям късметлия от теб, ти дори реши моята гибел. Клети, клети Рейс Ефендина! Как изобщо можа да повярваш, че си дорасъл за мен!

Тези, изговорени със състрадателен тон, думи го оскърбиха така тежко, че той издаде наместо отговор само един дрезгав крясък. А аз продължих:

— Горко на онзи, който стори зло! Ти поиска моята смърт. Твоята враждебност падна обратно върху теб.

— Значи искаш да ме убиеш? — изскърца зъби онзи срещу мен яростно. — Моите асакери ще отмъстят за мен!

— Ха! Аз вече ти казах, че асакерите ще държат не за теб, а за мен. Пък и ти добре знаеш, че не съм убиец. Тъкмо обратното, ти често си ме упреждал, че съм готов на драго сърце да простя и на най-върлия си враг.

— Аз се отказвам от твоето опрощение. Не е нужно на прочутия Рейс Ефендина, дето само с името си хвърля всички противници в ужас и страх, да проси прошка от един християнин!

— Ти няма защо и да го правиш. Аз ти прощавам и без да ме молиш, но ти обръщам внимание, че нито от теб, нито от името ти се боя.

— Я прояви тогава куража да си отвориш устата, та да ми кажеш какво възнамеряваш за мен!

— Говори по-учтиво, иначе ще получиш бастонадата, както я получи онзи там Абу Рекик.

Един повторен нечленоразделен яростен крясък бе отговорът. Аз обаче продължих ухилено:

— Ти навярно си спомняш всяка дума, която ти казах долу на брега, следователно и отговора, който ти дадох, когато ме заплаши с малкото тясно помещение, където трябваше да бъда запрян. Този отговор сега отива към изпълнение. Ти ще бъдеш арестант на собствения си кораб, чийто рейс отсега съм аз. Свободата си ще получиш едва когато стигнем в Хартум.

Това му прозвуча така чудовищно, а усмивката и спокойният ми начин на изразяване го доведе до такава възбуда, че той изпадна в спазматичен кикот и само на пресекулки успя да избъбри думите:

— Да... да... да... и в Хартум... ще наредя... теб и всички асакери...които са те послушали... да екзекутират... като бунтари! Ох, колко умен... колко умен само си бил.

Аз поклатих глава, като да бях съгласен с него.

— Да, моята разумност е толкова голяма действително, че ти сега изобщо не можеш да я обхванеш. Ние без теб ще направим по път един грандиозен улов, който ще ни се удаде тъкмо чрез това, че ти нищо няма да можеш да окепазиш. А прославеният Рейс Ефендина ще бъде в Хартум кротък като агне и няма да каже нито дума, че е бил окаушен, защото иначе с неговата прочутост ще е свършено. Какво ли ще каже пашата, или дори хадифът, ако се разбере какво се е случило. Рейс Ефендина дължал своите успехи на един чуждоземен християнин, понеже този умеел да довежда всичките му непохватности до добър край. Вместо да му благодари, Рейса станал завистлив и съставил план да го затвори и отстрани. Християнинът обаче бил по-умен от него и го изпреварил. Той го проснал на земята като някой хлапак, тикнал го в хапуса, поел командването над асакерите, които благодарение на него пожънали чест и плячка, и повел накрая „Шахин“ към Хартум, където предал своя пленник на пашата и доказал, че всички успехи на дългото пътуване, също изстреблението на Ибн Асл и неговите ловци на роби, се дължат не на Рейс Ефендина, а на него, християнина! Ето така ще тръгнат нещата от уста на уста и така ще си ги разправят есените по сокаците. Към това се добавя и че християнинът не е наемен аскери, а стои под закрилата на своя консул, следователно може да се изсмее на всички заплахи на Рейс Ефендина.

Любопитен за последицата от думите си, аз направих пауза. Само преди една минута почти извън себе си от ярост, Ахмед сега лежеше тих и умирнен. Той държеше очите си затворени и не казваше нищо. Та нали нямаше как да не съзнае, че имах право, че него го очакваше само присмех, ако не и резилък, и с неговата прослава щеше да е свършено. Аз щях да добавя и го предупредя и за други неща, ала в този миг дойде Бен Нил и доложи:

— Те ще дойдат, ефенди. Лодката е вече спусната във водата.

— Какво говориха те с теб?

— Нищо. Очаквах да разкажа нещата, ала аз веднага щом предадох поръчението ти, отплавах обратно.

— Добре! Аз зная, че си ми верен, и че мога да разчитам на теб. Сега ще се отдалеча за кратко, а ти ще надзираваш Рейс Ефендина. По време на отсъствието ми той не бива дума да изрече. При първите произнесени от него на глас срички, забиваш ножа в гърдите му. Разбрано?

— Да, ефенди. Ахмед Абд ел Инсаф е най-неблагодарният човек, когото познавам, и аз ти обещавам в името на Аллах, че само да си отвори устата, няма да го пощадя.

Бен Нил измъкна ножа си и седна до него на земята. Аз помолих Шех ес Сеф да ме последва с десет ел хомри и преди да достигнем брега, видях да пристига лодката с тримата очаквани. Ел хомрите бяха зарадвани, дето можеха още сега да ми удостоверят своята благодарност. Аз ги поставих на едно подходящо, скрито място, казах им късо как да се държат и се приближих после до водата дотолкова, колкото намерих за уместно за моите намерения. Офицерите ме видяха, пристанаха и

тръгнаха към мен. Бяха без саби и огнестрелни оръжия и имаха по себе си само своите ножове.

— Ти ни повика, ефенди — каза лейтенант Али Фарид. — Аллах ни води крамола и нещастие. Ние видяхме, че ти тръсна повелителя. Той къде е? Какво му стори? Ние всъщност би трябвало да гледаме на теб като на враг, понеже сме негови офицери, ала ние те обичаме и знаем, че неправдата никога не стои до страната ти. Какво имаш да говориш с нас?

— Седнете! Ще ви разкажа.

Те се отзоваха на подканата, а аз заех място срещу тях, и то така, че ако извадех револвера, да не могат да предприемат нищо срещу мен. Сторих го за всеки случай, макар да вярвах, че те поне вътрешно са на моя страна и няма да се обявят за Рейс Ефендина. После наченах разказа си с посочване неблагодарността на техния предводител. Обърнах внимание на неговата суровост и недостъпност дори спрямо тях. Изложих всичко, което сметнах за подходящо, да ги прикоткам за моя план и накрая им съобщих какво се бе случило на това място между него и мен. Когато свърших, те се намираха в още по-голяма обърканост. Убеждението ги зовеше на моя страна, дългът обаче — срещу мен. Никой не искаше да вземе пръв думата и едва когато подканих директно мюлазима, той попита:

— Значи Рейс Ефендина лежи вързан при другите пленници?

— Да.

— Какво мислиш да правиш сега?

— Ще поема командването на кораба и ще осъществя един лов, за който още нищо не съм ви казал.

— Взел ли си предвид, ефенди, че ние като войници трябва да застанем на страната на Рейса, макар нашето приятелство да ни повелява да помогнем на теб?

— Взел съм го предвид.

— Тогава кажи как се каниш да ни освободиш от това противоречие. Направи възможно, че да си останем твои приятели, без да се превръщаме във врагове на Рейс Ефендина!

— Това мога да сторя. Кажете ми обаче по-напред вашето гледище за поведението на асакерите! Ако дойда сега на борда, тръгна посред тях и им обещах богата плячка, като ги подканя да се подчиняват не на Рейс Ефендина, а на мен, за кого ще вземат те решение?

— За теб, това е сигурно. От него те се страхуват, теб обаче обичат. Те са обвързани само до Хартум. Там излизат от отношенията началник-подчинен, а ако получат благодарение на теб плячка, ще побягнат и по-рано от Рейс Ефендина. Но ти не мисли само за тях, а и за нас!

— Това веднага ще чуете. Преди всичко погледнете двата револвера в ръцете ми. Който от вас посегне към ножа, моментално получава куршум в главата!

— Ама, ефенди, ти нали...

— Тихо, нито дума! Това, което говоря и върша, е само за ваше добро. Там зад храсталака стоят единайсет бедуини ел хомр. Аз ще им дам знак да приближат, за да ви вържат за външен вид. Ние ще ви откараме при Рейс Ефендина и ето как от вас ще бъде снета всяка отговорност. Зад неговия гръб аз ще се отнасям с вас като приятели и даже ще ви позволя да вземете участие в разпределението на пляката.

— Но, ефенди, ако се съгласим с предложението ти, което действително предлага най-добър изход, емирът все таки ще ни е гневен, задето сме се оставили да ни арестуват!

— Гневен? Вие ще бъдете нападнати с изненада от мен и единайсет ел хомри, докато той беше надвит единствено само от мен. Така че той би трябвало да насочи своя гняв повече срещу себе си, отколкото срещу вас.

— Това е вярно. Ти винаги умееш да отстояваш своите тъкмежи. Но какво ще правиш, ако се възпротивим да дадем съгласието си?

— Тогава ще превърна привидността в сериозност. Мои пленници вие при всички случаи ще бъдете. Срещу револверите ми и единайсетимата мъже не можете да излезете насреща. Ето защо се надявам, че ще бъдете разумни и няма да ме принудите да пролея кръвта на мои приятели. Решавайте бързо, защото нямам време!

Тайно ми доставяше удоволствие, дето бях пипнал така здраво добрите хора. Те поумуваха още късо време, ала не стигнаха по-далеч от съзнанието, че моето предложение беше най-доброто, и ето как лейтенантът заяви накрая:

— Повикай ел хомрите, ефенди! Но те не бива да издават, че доброволно сме се оставили да ни вържат. Рейс Ефендина трябва да помисли, че сме се отбранявали!

— За тая работа вече аз ще имам грижата. Вие само му кажете също да не разчита на асакерите! Ако ви се удаде да му вбиете в главата това убеждение, ще е възможна дори и една друга, много по-добра развръзка. Ако му обърнете внимание на резила, който очаква и него, и вас, ако се разбере как съм го надвил и съм му изтръгнал властта, може би той ще ми отстъпи командването, без да се налага да ви държа в окови. Но си отбележете добре, аз искам да имам командването и няма да отстъпя от това при никакво условие!

Един знак от моя страна беше достатъчен да свикам ел хомрите. Офицерите бяха вързани леко и откарани горе, където техният вид изпълни Рейс Ефендина със страх. Той не се бе осмелил дума да произнесе. Сега ме попита:

— Ефенди, бива ли вече да говоря?

— Да — отвърнах аз. — Но се постарай да бъдеш по-учтив и мисли за репутацията си, когато няма да се намираш в положението, за което сам си си виновен.

— Ще позволиш ли да говоря с тримата си подчинени, без никой да слуша?

Ахмед говореше за позволение. Той трябва значи доста издълбоко да се бе опомнил.

— И аз ли не бива да го чуя? — зададох насрещен въпрос.

— И ти. Но най-вероятно после ще узнаеш какво сме говорили.

— Благоразумието ми запретява да изпълня това твое желание, защото вие така или иначе само ще кроите планове, насочени срещу мен. Но за да ти покажа, че не се страхувам от вас, няма да ти чупя хатъра. Давам ви четвърт час, повече не.

Наредих да отнесат четиримата мъже толкова далеч настрани, че да могат да разговарят помежду си необезпокоявано, но все пак да са под надзор, и не бях много любопитен за резултата, защото го предвиждах. Четвъртината час не беше още изтекъл, когато Ахмед ме повика. Той ме попита с приглушен глас, така че да не се чуе по-нататък от никого:

— Наистина ли искаш да идеш на кораба, за да спечелиш асакерите за себе си?

— Да.

— Те няма да се оставят да ги подведеш!

— Я стига! Хич не опитвай да ме заблудиш! И ти си също така твърдо като мен убеден, че няма да са ми нужни много приказки, за да постигна намерението си. Ако беше откровен и умен, то щеше да знаеш какво трябва да ми кажеш.

— И какво би било то?

Моето добродушие ме принуждаваше да му облекча трудния ход.

— Предай ми командването до Хартум, неограниченото командване, така че никой нищо да не може да ми противоречи!

— И какво ще ми дадеш ти в замяна?

— Свободата, на теб и твоите трима офицери, които оттук насетне до Хартум трябва да ми се подчиняват.

— Аллах акбар! Ти се тъкмиш да ми подариш онова, което си ми принадлежи!

— Погледнеш ли се, няма да твърдиш, че се намираш в притежание на свободата си.

— Нима считаш за възможно, че аз, прочутият Рейс Ефендина, ще предам цялата си власт на някой друг?

— Това е не само възможно, ами направо неизбежно, защото аз при всички случаи ще си обсебя предводителството, и ако ти разрешавам да ми го предложиш, то това е следствие моята доброта, за която трябва да ми благодариш!

Лицето му понечи да възприеме гневен израз, ала той се овладя и въздъхна:

— Ти игра с мен шах и ме направи мат!

— Не забравяй, че ти ми повели шаха и по своя собствена вина стана мат! На мен играта ми беше натрапена, сега аз ще продължа да я играя до последния ход. След всичко, което сторих за теб, ти поиска да ме отстраниш от кораба. Сега аз искам да бъда негов господар. От тази претенция няма да отстъпя.

— Това е отмъщение, а пък ти нали винаги си твърдял, че един истински християнин никога не си отмъщава!

— Ти се лъжеш. Това е нещо съвсем различно от отмъщение. Ти се отнесе към мен с незачитане и пренебрежение, към мен, който в стотици опасности съм ти извоювал най-пълно и дълбоко уважение. Затова сега моята чест ми повелява да те принудя да ми дадеш онова, което си ми отказвал. Аз победих и ако моята снизходителност сега ти предлага възможност да запазиш проформа, то бъди разумен да се заловиш за нея, защото ако не се решиш бързо, по-късно вече няма да приема никаква молба, а ще ви замъкна на борда като пленници и ще ви освободя едвам в Хартум. А ако поискаш там да ме привлечеш под обвинение, то ще съумея така да се оправдая — не само устно, но и писмено, та цял свят да може да го прочете — че цялата ти слава ще замине при Шейтана в Джехеннема!

Брадичката му клюмна досами гърдите. Той помълча известно време, после лицето му потрепна като под някаква спасителна мисъл.

— Добре, ще имаш командването до Хартум. А сега на мига ни освободи!

— Хм-м! Да не би да си намерил някоя задна вратичка, през която се каниш да ми се изплъзнеш? Аз не отивам на лов с мрежи, дето имат скъсани бримки. На мен ми е известна вратичката, за която си мислиш, и ще ти покажа колко здраво мога да я захлопна.

Съгласието на моето искане беше получено насила. Вътрешно Ахмед търсеше средство да се отърве час по-скоро от мен и в случая за него всяко такова беше редно, дори най-осъдителното, стига да водеше до целта. Той даже и сега беше още убеден, че е по-умен от мен, и се смяташе въпреки настоящото си положение за достатъчно хитър да излезе насреща ми. Тази мисъл допусна, макар и само за миг, по чертите му да се плъзне присмехулен израз. И с една много непредпазлива прямост запита:

— Задна вратичка? Не знам такава и даже съм готов писмено да ти отстъпя главното командване!

Този документ не ми предлагаше никаква сигурност. Рейс Ефендина можеше по-късно да нареди да ми го откраднат или изтръгнат със сила. Въпреки това аз приех, като изразих съгласие с привидно доволна физиономия:

— Да, стори го? Това беше, което желях. Ти постоянно си носиш портфейла. Имаш ли хартия?

— Да, също и молив.

— Аз ще ти продиктувам всичко, а мюлазимът и кормчиите ще бъдат свидетели на твоя подпис.

Развързах му ръцете и той записа кратките думи с една готовност, която човек можеше да нарече похвална, ако не бе така очебийна. Когато прибави и подписа, ми подаде листа.

— Тъй, сега имаш пълна сигурност и ще ме освободиш!

— Чуй първо един въпрос! Тук е записано, че до Хартум аз във всяко отношение застъпвам на твое място, и че ти самият си длъжен да ми се подчиняваш. Трябва ли да се счита това като твоя твърда воля?

— Да.

— Тримата свидетели го чува. Те могат да се върнат на кораба и да го оповестят.

— Аз не с тях?

— Ти си ми още нужен тук, имай само търпение!

Аз развързах споменатите и ги изпратих на „Шахин“. Бен Нил остана да седи като пазач на Рейс Ефендина, а аз се запътих към пленените роботърговци. Там освободих на Хубахр, съгледвача, краката, но ръцете — не, и го отведох на известно разстояние сред храстите. Когато спряхме, той ме погледна очаквателно в лицето. С какво ли намерение можеше да съм го отделил от другите?

— Ако не се лъжа, ти се наричаш Хубахр? — попитах го.

— Да, ефенди — потвърди оня раболепно.

— Знаеш ли каква съдба ви очаква?

— Смъртта, ефенди, ако Аллах не прояви милостта да ни предварди от нея.

— Аллах е справедлив и също милостив. Неговата справедливост ще унищожи всички твои другари, теб обаче неговата милост ще спаси, стига да се покажеш достоен за нея.

— Мен, ефенди? Аллах! Какво трябва да сторя, за да стана достоен за нея?

— Да отговаряш на въпросите ми съобразно истината.

— Изречи ги, изречи ги! Аз ще бъда така истинен и откровен, сякаш ме пита съдията в Деня на Страшния съд.

— Не обещавай твърде много! Аз те познавам и знам, че думите ти звучат различно от твоите мисли.

— Ти се лъжеш, определено се лъжеш!

— Не. Така знам например, че вие не се смятате за изгубени а твърдо се надявате на спасение.

— Който падне в ръцете на Рейс Ефендина, той вече не може да бъде спасен. Накъде би трябвало да отправим нашите надежди?

— Към Ел Махбайа.

Хубахр се бе старал да показва непринудена, искрена физиономия и това досега наистина му се бе удавало. Сега обаче му бе невъзможно да прикрие своя страх.

— Ел Мах... ба... йа? — запъна той. — Какво е то, ефенди? Такова име... не ми е известно!

— Твоя си работа! Аз те отделих от другите, за да те спася. Щом като за теб е толкова важно да загинеш заедно с тях, то през ум не ми минава да ти натрапвам живота и свободата. Ела!

Дадох вид, сякаш искам да го поведе обратно. Тогава той помоли:

— Почакай малко, ефенди, почакай! Може би ще се сетя, може би ще ми дойде на акъла дали знам за Ел Махбайа!

— Надявам се заради теб и по тая причина ще те наведе на следата. Ел Махбайа е скривалище на един полуостров на Нил, където държат скрит множество рекик.

— Рекик...? — издума Хубахр колебливо.

— Да. Там ден и нощ стои пост, за да следи за появата на нашия кораб, който трябва да бъде нападнат.

— За това нямам и понятие, ефенди!

— Тъй! Също не и за това, че екипажът може да бъде избит или продаден — изцяло според угодата, но две персони, а именно Рейс Ефендина и аз, трябва да бъдат пощадени и предадени?

— На кого?

— На марабута от Аба.

— Не го познавам.

— Странно! Не познаваш собствения си учител?

— Собствения си учител? — запита Хубахр, пребледнявайки.

— Да. Нали си ученик на Мохамед Ахмед Ибн Абдуллахи, който ти е преподавал терика на шейх Мохамед Шериф?

— Ти виждаш как се учудвам. Ти ме бъркаш с някой друг човек.

— Едва ли! Има и още нещо, което напълно отговаря на теб. Хубахр, когото имам предвид, е пратен при Абу Рекик, за да бъде негов водач до Ел Махбайа! Сиреч това си ти!

— Не, не съм аз! Кой ти е рекъл тази лъжа?

— Това сега още няма да издавам. Та значи не си този, за когото говоря?

— Не.

— В такъв случай ми е жал за теб. Ти ми допадна и аз на драго сърце щях да те спася. Но това можеше да стане само ако беше онзи Хубахр. Лягай долу!

Аз го натиснах към земята и му свързах отново краката. Тогава той попита:

— Защо ми слагаш вървите още сега? Така нали няма да мога да вървя. Да ме носиш ли искаш?

— Не. Ти изобщо няма да се връщаш. Тъй като не мога да ти спася живота, нека поне не търпиш така дълго мъките на пленничеството като другите. Аз искам да те избавя от тях, като те обеса тук.

Казах го с привидно най-добро настроение. Оня разтвори широко уста и ме зяпна ужасено. Аз се бях снабдил с едно въже и сега се приготвих да му го вържа около врата. Тогава той си възвърна отново говора:

— Ефенди, не ме убивай, не ме убивай! Искам да ти кажа истината! Аз съм човекът, когото имаш предвид.

— Добре! Къде се намира Ел Махбайа? Опиши ни пътя дотам!

Хубахр се съсредоточи и откликна после на подканата, ала подхвана неблагоприятното да курдиса Ел Махбайа в околностите на Абу Шока край Бахр ел Асрак.

— По-добре мълчи! — пресякох го аз. — Ти искаш да ме измамиш, защото вярваш, че нападението над нашия кораб все пак ще успее, ако плаваме надолу по течението.

— Значи мислиш, че Ел Махбайа лежи надолу оттук край Бахр ел Абиад?

— Да. И понеже ти поиска да ме измамиш, сега все пак ще те обеса.

Наведох се пак с въжето към него. Тогава оня изплака:

— Остави ме, ефенди! Не искам да умра. Искам да остана жив! Аз няма да те лъжа повече, а ще ти кажа истината!

Виждаше му се, че вродената страхливост сега доби власт над него. Явно имаше намерение сега действително само истината да ми съобщава. За да го облекча, аз му се притекох на помощ:

— В такъв случай и аз ще бъда откровен с теб. Знам точно, че ти си мъжът, за когото говорех. Научих го от Абу Рекик и Гери, неговият мюлазим.

— От тия двамата? — попита онзи, наострайки слух. — Бива ли да вярвам на приказката ти?

— Да, ти чу, че знам всичко за теб. Не е ли ясно от това, че аз, чужденецът, трябва да съм го научил от тях? На теб ти е известно, че никой освен Абу Рекик не знаеше кой си. Той го е споделил с Гери и сетне аз го узнах от тях двамата.

— Аллах! Съзнавам го. Само Абу Рекик знаеше работата и тъй като сега и ти я знаеш, трябва да си я научил от него. Ефенди, защо ти я съобщи той?

— Толкова ли си глупав, че да не можеш сам да се досетиш?

— Глупав? Глупав аз не съм и никога не съм бил... Ох, много добре подозирам за какво са се раздрънкали Тамек и мюлазимът. Те са искали да се спасят. Бастонадата им е вдъхнала страх. Сега те искат да бъдат освободени, а ние другите трябва да изкупим техните грехове. Но аз с това не съм съгласен. Аз също искам да бъда свободен и моят живот е толкова скъпоценен, колкото и техният. Ако ти ми обещаеш милост, аз ще ти кажа точно къде лежи Ел Махбайа.

— Аз вече ти обещах за този случай да те пощадя и ще съдържа думата си. Но ако сега не кажеш пълната истина, по-късно и с най-голяма откровеност няма да можеш да се спасиш. Ти ще останеш запрян на кораба, додето отменим Ел Махбайа, после ще те освободя. Но в случай че отново ме излъжеш, ти ще си първият, който ще умре. Аз

ще накарам да те приковат за ръцете и нозете на мястото, най-много изложено на куршумите на нападателите.

— О, Аллах, благослови ме с помощта си! Щял съм да бъда прикован! Сериозно ли говориш, ефенди?

— Напълно сериозно. Или си мислиш, че се намираме положение, в което човек може да си прави майтап? Вашата единствена надежда се крепи на вярата ви, че при Ел Махбайа ще бъдете спасени. Това би могло да се случи само ако налетим на клопката, без нищо да подозираме. Но ти чу, че тя ни е известна, и ще осъзнаеш, че надеждата ви е напразна. Ти можеш да си съхраниш живота единствено, ако бъдеше мен откровен, напълно откровен. Сега избирай каквото си искаш — истината или лъжата, живота или смъртта!

— Избирам истината и живота, ефенди. Ти ще чуеш пълната истина, защото аз съзнавам, че на Абу Рекик не мога нищо да се надявам, и че само ти единствено можеш да ме освободиш. Познато ли ти е течението на Бахр ел Абиад оттук до остров Аба?

— Средна работа.

— Като тръгнеш надолу, вдясно остава Гагамуде, а вляво — Ом Делгал, Насабел, Ом Сонгур и Ом Саф. Ако плаваш три часа след последно споменатото селище с бързина, каквато има едно дахабийе по течението, после Нил в продължение на цял час се отправя право на север като дръжката на някое копие. След това реката завива внезапно надясно и протича край един полуостров, който е обрасъл с такава гъста гора, та изглежда, че човек не може да поникне в нея. Но там има няколко притулени тесни пътеки, които всичките излизат на една поляна, застроена със сериба, в която сега е скътан изключително много рекик. На едно крайбрежно място, откъдето може да се обглежда дължината на Нил далеч на юг, стои пост, който трябва да следи за вас.

— Значи три часа след Ом Саф! Тогава човек не трябва ли да види отдясно Джебел Айн?

— Така е, ефенди. В момента, когато съгледаш Джебел Айн, ти ще си още осигурен, но само след късо време корабът ви вече ще е забелязан от поста. Вярваш ли на това, което ти казах?

— Да. И ето защо ще процедирам по-меко с теб, отколкото си мислиш. Ти няма да бъдеш затворен, но се надявам и на по-нататъшните ми въпроси да отговаряш със същата откровеност. Сега нямам време да ти ги поставям. Ще те привържа тук и ще дойда да те взема малко по-късно, тъй като ловците на роби не бива да знаят, че правя едно изключение с теб. Дръж се кротко. Нищо няма да ти се случи.

Вързах Хубахр за едно дърво, и то така, че това да не му причинява болка, наистина, но пък и да не може да се освободи. Той не биваше да бъде събран отново с другарите си. Когато се появи на бивачното място, Рейс Ефендина ми се сопна така, че всички го чуха:

— Къде се хайманосваш? Колко дълго още трябва да остана вързан? Аз сторих каквото поиска и сега изисквам да бъда развързан.

— Това ще стане веднага щом се убедя, че всички асакери зачитат твоя документ, и че действително съм поел командването. За целта сега ще отида на борда.

— Аз обаче искам веднага да бъда освободен, незабавно!

— Искаш? О-о, не се съмнявам, че искаш, но трябва да си припомниш, че сега е меродавна моята воля, не твоята.

— Не ме докарвай до бяс! Ще се каеш за това още щом се намеря на борда!

— Какво непредпазливост от твоя-страна! Сега ти изрече мисълта, която преди малко, преди да почнеш да пишеш, прочетох по лицето ти. Тази писаница имаше за цел само да ме размекне и ти веднага със стъпването си на кораба щеше да я обявиш за невалидна, а мен вероятно щеше да тикнеш в хубавичкото малко помещение, което вече ми беше определил малко преди да те просна с пестник на земята.

Ахмед избълва едно люто проклетие.

— Това означава ли, че сега изобщо няма да се кача на борда?

— Това означава, че първо аз ще отида там. Какво ще стане после, ще научиш. Засега оставаш да лежиш тук под надзора на Бен Нил и ел хомрите, а тези мъже ще се погрижат да се държиш мирно и хрисимо, както подобава за моите подчинени.

— Шейтан! Ти, християнинът, който си нищо, хич нищо пред мен, се осмеляваш...

Той не можа да продължи по-нататък, защото Бен Нил го хвана с лявата ръка за гърлото, опря с дясната върха ножа на гърдите му и заплаши:

— Мълчи! Оскърбиш ли само с още една дума моя ефенди, ще ти намуша острието докрай. Той има право. Сега той е комендантът на кораба, притежава власт над живота и смъртта на екипажа, а ти си негов подчинен. Преди да го наскърбиш със своето високомерие, пренебрежение и неблагодарност, трябваше да вземеш предвид, че само в рамките на четвърт час той може да разгърне повече мъдрост, отколкото ти през целия си живот си проявявал и тепърва ще проявяваш!

Не ми се вярваше, че това оскърбление ще сплаши Рейс Ефендина, ала то все пак има резултат. Той се хвърли на страна, за да не се налага повече да ме вижда, и замълча. Аз дадох на Бен Нил необходимите наставления за времето на моето отсъствие и се отдалечих, като отидох най-напред при Хубахр. Развързах го и му освободих също краката. После закрачихме един до друг надолу към брега, където все още лежеше йолата. Качихме се и аз загребах към кораба. По моя заповед бе вдигнат първо Хубахр и краката му бяха отново вързани, после се метнах на палубата и аз.

17. „Пестникът на светеца“

На всички беше вече известно, че аз бях получил главното командване, и радостта, с която бях посрещнат, навярно при повечето беше искрена. Тъй като имах всички причини да се отнасям пестеливо с времето, не се впуснах в дълги речи и обяснения. Асакерите трябваше да се строят — от лейтенанта до последния човек по низходящ ред и да ми обещаят клетвено вярност и послушание. От останалите хора не беше необходимо да искам това, понеже в тяхната симпатия можех да бъда още по-сигурен, отколкото в тази на войниците.

След това наредих да се вдигне котвата и „Шахин“ се плъзна по течението към мишра, където акостирахме на едно дълбоко място толкова близо до брега, че връзката между сушата и кораба можеше бързо да бъде създадена. Това се налагаше заради камилите, които трябваше да вземем на борда.

Макар да вярвах, че мога да разчитам на асакерите, не допуснах нито един от тях да отиде на брега, защото се касаеше да се попречи на една среща с Рейс Ефендина. Дадох един изстрел. Това бе уговореният с Бен Нил сигнал за започване на натоварването. Ел хомрите се спуснаха от височината, за да стъкмят най-напред един пристан, като за целта влезе в употреба големият сал на хората от Ом Карн. После отидоха да докарат пленените търговци и ги натоварят в трюма. Сега дойдоха камилите наред и накрая наредих да се приготви нашата четиригребна лодка и се снабди с припаси, след което я попълних с четирима здрави и добре въоръжени асакери.

Когато всичко това стана, отидох сам на брега, където сега се намираше само още Рейс Ефендина под надзора на Бен Нил.

— Добре че идваш! — каза младежът. — Рейса вече не искаше да знае мира, така че аз вече на няколко пъти се приготвих да го наръгам.

— Надсмивам се на наръгването ти! — охули пленникът. — Аз сега искам непременно да знам къде съм. Ел хомрите се разкараха, търговците се вдигнаха, какво ще стане с мен? Ако не бъда на мига освободен от вървите си, ще наредя да ви разстрелят и двамата веднага щом ида на борда.

— Къде си, веднага ще узнаеш. Аз мисля, че във всяко отношение стоя на едно равнище с теб, а сред равнопоставените трябва да важат едни и също правила. Ето защо аз ще се отнеса с теб точно както ти се отнесе с мен. Ти беше командващият на „Еш Шахин“ и ме изпрати с четирима асакери на малката лодка към остров Матениех, където нямаше никакъв лов за правене. Аз въпреки това имах успех, на който ти трябваше да въздадеш своята пълна, всецяла похвала. Сега аз съм комендантът на кораба и те пращам също с четирима асакери в същата лодка надолу до остров Талак хадра, където също няма никаква надежда да се направи някакъв улов. Ако си кадърният мъж, за когото те смятам, ти въпреки това ще имаш успех, а сетне аз ще бъда по-справедлив, отколкото беше ти, и няма да те лиша от моята похвала.

Тези думи оказаха едно неопишуемо въздействие върху Ахмед. Той изпървом се вторачи безмълвно в мен, сякаш не можеше да осъзнае дали будова, или сънува. После от очите му бликна лъч на омраза, а след това блъвна един поток от клетви и проклетия, който понесох мълчаливо, додето той трябваше да направи пауза, за да си поеме дъх. Тогава бързо вмъкнах:

— Твоите проклетия и хули няма да помогнат нищо, освен само да укрепят моето решение, в случай че с оглед по-раншното ни приятелство проявя склонност да отстъпя от него. Това, което сега още искам да ти кажа, го споделям само от желание за твое добро. Аз ще вдигна платна веднага. В лодката ще намериш всичко, от което се нуждаеш, и ще постъпиш много умно, ако при евентуалното слизване на сушата се скриеш, както сметнеш за уместно. Защото по път до остров Талек хадра има хора, които искат да те заловят и убият. Вярно, „Шахин“ ще бъде по-бърз от

твоята лодка, а аз ще се постарая да ти разчистя всички опасности по пътя, но въпреки всичко искам да те предупредя особено за района между Ом Саф и Абу Сайр... Тъй, сега съм готов. Ти можеш да бъдеш сигурен, че ще намериш „Шахин“ при брега на остров Талек хадра. Какво се каниш да правиш после с мен, не ме е грижа. Това си е единствено твоя работа.

— Ще те унищожа, кучи сине! — изрева той.

— Опитай! Някои вече са опитвали да ме унищожат, при което само те самите са пропадали! Остани със здраве! Аллах да ти даде добро пътуване!

Сега офицерът започна да реве като някой прихванат от бесове и задърпа с всички сили вървите си. Това не ме обезпокои, защото бях свършил с него. Подканих Бен Нил да ме последва надолу към реката, където гласът на Рейс Ефендина не бе в състояние да достигне. Там дадох на четиримата войници подobaващата заповед:

— Когато отплаваме, почакайте половин час. После нека един от вас се изкачи там вляво до височината, където се намира Рейс Ефендина. От него ще узнаете за каква цел съм ви определил.

Ние отидохме на борда и аз заповядах отблъскване от сушата. Междувременно дойде лейтенантът при мен и попита страхливо:

— Искаш да тръгнеш оттук без Рейс Ефендина? Какво ще стане, с него? И какво ще кажем, когато ни бъде подирена сметка и...

— Успокой се! Всичко е наред! — прекъснах го аз. — Рейс Ефендина ми предаде главното командване и вие трябва да ми се подчинявате, като не дължите сметка на никого освен на мен. Вие ще можете да го докажете на всекиго с документа, който ти предавам във връзка с тази цел. За неговото благоденствие не е нужно толкова да се кахърите, защото аз съм се погрижил за тая работа. Той има основателни причини да не пътува с нас. По-надолу по течението има хора, които го дебнат и се домогват до живота му.

— Хм-м! — изсумтя Али Фарид замислено. — Чувствам, че говориш двузначно. Вярно, ти не казваш лъжа, ама работата все таки си е чепата. Ако не беше мъж, на когото винаги сме могли да се осланяме, то щях да ти се противопоставя. Така обаче те моля само за твоята дума, че на Рейс Ефендина нищо няма да се случи, и че няма да употребиш властта, която ти даде, в наша вреда!

— Давам ти я тази дума и прибавям, че всички вие ще имате не вреда, а само полза.

— Това ми е достатъчно, ефенди. Аз не искам да пониквам в твоите тайни, защото считам за по-добре да не ги познавам. Виждаш, че аз също мога да бъда хитър!

Али Фарид се бе успокоил и аз също, понеже единствено той можеше да се възпротиви срещу моите заповеди. Скоро оставихме нилските ръкави зад себе си и реката отново образува една неразделна водна повърхност, по която нашият бърз „Сокол“ се стрелна под благоприятния вятър. Откак загърбихме мишра, ми стана благотворно леко на сърцето, тъй като едва сега можех да се чувствам като победител. Бях устоял в едно много рисковано дело, предстоеше ми едно може би още по-рисковано, но това не можеше да ми вдъхне страх, толкова повече че сега няхах време да се занимавам с тревоги за бъдещето. Настоящото ме ангажираше напълно.

Трябваше да се убедя, че пленените търговци са сигурно наместени, както и да се погрижа за бъдещето на ел хомрите. Камилите ни отваряха работа. Стотици въпроси биваха отправяни към мен, на които също толкова информация трябваше да давам, и продължи дълго, преди да бъде въдворен необходимият порядък и аз да мога да се настаня удобно в каютата на Рейс Ефендина.

Бен Нил беше ангажиран горе на палубата от всички, които искаха да чуят подробности за нашата преживелица. Аз му бях запретил да изнася подробности относно моето държане спрямо Рейс Ефендина и тъй като лейтенантът и двамата кормчии също не бяха разпитвали за това, то асакерите останаха в неведение, че техният командир е бил оставен вързан и принудително. Пред Хубахр, съгледвачът,

удържах думата си — не наредих да го затворят заедно с другите пленници. При качването на борда той беше скрит, така че те не бяха го видели, и сега имаше право да се движи свободно по дека. Само когато трябваше да пристанем при изгряването на луната, беше отново вързан. Това време беше използвано, за да се достави от брега необходимият за камилите фураж.

По отношение пътуването до Ом Саф няма нищо важно за казване. Ние минахме малко след пладне към отвъдния бряг. Това стана от предпазливост, тъй като точно там не исках да се знае, че нашият кораб е „Еш Шахин“. За целта бяха свалени всички ветрила и ние се оставихме да ни носи течението.

По тази причина минаха пълни три часа, преди да достигнем последния завой на реката, зад който, както беше казал Хубахр, тя течеше в продължение на цял час в права посока до Ел Махбайа. Аз дадох направление към вътрешната кривина на речното корито, за да акостираме там. Когато това стана, обърнатата към водата страна на кораба и мачтите бяха покрити със зелени клони, така че ние, лежащи близо до гората, трудно можехме да бъдем видени отдалеч.

Сега Ел Махбайа се намираше само на един час надолу от нас. Ние стояхме пред една задача, чието решение не биваше да си представяме лесно. Никой освен мен не знаеше защо бях наредил да се пристане на това място. Аз само бях известил, че нашето пътуване във висша степен вероятно ще ни донесе богата плячка, и с това бях предизвикал едно всеобщо, радостно настроение. Нищо конкретно обаче дори на лейтенанта на бях съобщил. Фактът, че сега бях накарал да се замаскира кораба, го наведе на мисълта, че това трябва да е свързано с обещаната плячка, и той ме попита дали предположението му е правилно. Сега аз посветих Али Фарид в намерението си да обера голямото, богато гнездо, намиращо се пред нас отвъд речния завой, и споделих с него какво бях узнал. Той изпадна в най-голяма възбуда и сигурно щеше да вдигне гюрултия, ако не бях му попречил. Сега поиска да му опиша точно Ел Махбайа и моя план. Но нали аз самият не познавах поселището и също още нямах никакъв определен план. Време беше обаче да помисля върху него и помолих лейтенанта да доведе Хубахр при мен в каютата. Последният беше, както винаги, когато приставахме, вързан.

Вместо Али Фарид да се върне, чух малко след отдалечаването му високи крясъци, а след това се разнесе изстрел. Побързах да отида на палубата и видях екипажа да зяпа през релинга към брега, докато Бен Нил се завтече към мен с издигната пушка и викна:

— Колко добре, ефенди, че почти никога не изпускам пушката си из ръце. Ако не беше у мене, она щеше да се изплъзне.

— Кой?

— Хубахр, хаирсъзът. Мюлазимът го развърза и му освободи не само краката, ами и ръцете. Тогава чапкънинът си проби път през стоящите наоколо асакери и се метна към перилата, за да скочи на близкия бряг. Скокът му се удаде, ама по-нататък той не стигна, защото тъкмо досегна земята и моят куршум го уцели в главата. Тъй че той не скочи на брега, а в Джехеннема, откъдето вече не може да офейка!

Беше така, както каза Бен Нил. Когато пристъпих до релинга, видях Хубахр да лежи на брега с простреляна глава толкова близко до водата, че тя мокреше нозете му. Той бе поискал да предупреди жителите на Ел Махбайа. Сега от него повече нищо не можеше да се узнае. Но аз въпреки всичко бях доволен, дето се бях позабавил с разпитването му. Той може би щеше все пак да ми постави някоя клопка.

Лейтенантът изяви голямо желание да се зашлеви сам заради своята непредпазливост.

— Ама ние щяхме да научим от Хубахр всичко за Ел Махбайа — проплака той, — пък сега не знаем за нея нищо, освен че лежи ни един час път оттук. Може би и нито даже това да е вярно. Тоя хаймана като нищо може да те е метнал!

— Не, той каза истината. Личеше му.

— Добре, дано е така! И тук ми хрумна една идея, ефенди.

Дали да не принудим другите пленници да ни кажат какво знаят за заселището?.

— Те знаят по-малко от мен, поне не повече, така че можем да се откажем от подлагането им на разпит.

— Но ние не можем да нападнем Ел Махбайа, ако ни е непозната!

— Аз знам един, който сега, наистина, още не я познава, ала в скоро време ще се е запознал с нея.

— Кой е той?

— Аз самият.

— Аллах! Да не би да се каниш да идеш нататък, за да я разузнаеш?

— Да.

— Недей, ефенди, защото това би била твоята сигурна смърт.

— Аз вече съм преодолявал и по-големи опасности от тази!

— Не, определено не, ефенди! Защото ако се промъкнеш към Ел Махбайа, за да се запознаеш тайно с нея, ще те открият!

— Че кой пък ти е казал, че се тъкмя да отида тайно?

— Ами да не би пък открито?

— Разбира се, съвсем открито! Тайно бих могъл да отида само нощем. Как ще претендирам тогава да намеря скритите в гъстата гора пътеки и да разузная цялото устройство на серибата? Не, аз трябва да отида през деня и да се покажа съвсем открито, толкова открито, както сега стоя пред теб.

— Аллах да те предпази от Шейтана и всички негови внуци и правнуци! Хайлазите ще те познаят и убият на място!

— Нямам причина да допусна, че там има някой, който ме познава. Той би трябвало да е от хората на Ибн Асл. Те обаче бяха откарани в Хартум и там наказани. И помисли колко съм се променил оттогава! Станал съм сух като скелет и съм така изгорял от слънцето, че кожата на лицето ми мяза тази на някой негър. Ако си сложи и един пластир на бузата, то дори и някой по-раншен познайник едва ли ще отгатне кой съм.

— Може и да е така, но твоето намерение е толкова опасно, че съм длъжен да те посъветвам да се откажеш. Какво ще правим, ако ти се случи някое нещастие? Чуй поне първо какво ще кажат за тая работа двамата кормчии и Бен Нил. Стори ми услугата, ефенди, и разреши да проведем съвещание!

— На драго сърце ще ти сторя тази услуга, ала обсъждането не бива да ангажира много време, тъй като трябва да пристигна при Ел Махбайа още преди вечерта.

Кормчиите и Бен Нил бяха повикани. И тримата, особено Бен Нил, ме помолиха да се откажа от намерението си и когато аз въпреки всичко си останах на своето, добрият Син на Нил започна да ме умолява да не съм отивал поне сам, а да съм вземел и него със себе си. Това обаче беше невъзможно, защото неговото присъствие само можеше да увеличи опасността, на която се подхвърлях. Аз бях свикал съвещанието само за вид и тъй като държах твърдо на моя план, то в крайна сметка не им остана нищо друго, освен да кажат „да“.

Приготовленията ми не създаваха никакви мъчнотии. Аз само си сложих напреко на бузата един пластир, който изглеждаше като да е вече много стар, и наредих временно да ми дадат златния прах, който бях разделил между Бен Нил и асакерите. В едната торбичка, както едва сега узах, се бе намерил пръстенът-печат на Абу Рекик — едно обстоятелство, което ми идваше много на сгода. Аз го надях на пръста си. Оръжията си трябваше да оставя. В замяна се екипирах с един нож и арабска кремъклияка. Към моя план спадаше също, трупът на Хубахр да се донесе на борда и да се обеси съвсем на ачика, вечерта палубата да се освети, а пленените търговци да бъдат изведени горе на нея и така да бъдат вързани, че да могат да бъдат видени, най-вече Абу Рекик, от брега. Мюлазимът сметна това за голяма непредпазливост, ала Бел Нил посъветва:

— Ти само стори каквото ефендите ти заповядва! Той умее всичко да прецени и често тъкмо онова, което изглежда гламаво, е най-голямата хитрост от негова

страна.

Аз дадох още разни наставления, най-важното от които бе с оглед случая, че не се върна до полунощ, и наредих после да сложат талпата, за да слеза на сушата. Оттам помахах за ободрителен поздрав и навлязох в девствената гора, с цел да я прекося и тръгна после надолу успоредно с реката.

И през ум не ми минаваше да крия от себе си опасностите, срещу които отивах. Но в мен има един вътрешен глас, на който винаги съм можел да разчитам. Когато ме предупреждаваше, аз винаги се пазех да следвам моя кураж. Съгласен ли беше с мен, то успехът беше сигурен. Днес ми беше така ведро и окрилено на сърцето, та можех да се закълна, че ще върна моята загоряла до черно кожа читава на кораба.

Брегът беше на това място доста равен, а гората толкова тясна, че бързо достигнах крайнината ѝ. Аз запомних точно мястото, от което я напуснах, за да не го пропусна вечерта и закрачих после бързо на север, доколкото го позволяваше, разбира се, немного удобният терен. След изтичането на малко повече от един час, сметнах, че се намирам в близост до Ел Махбайа. Горската полоса, състояща се тук най-вече от дървета субакх и суффара, правеше една толкова рязка извивка, та нямаше как да не приема, че зад нея лежи нилският завой, който образуваше полуострова на Ел Махбайа. Пред мен имаше един доста гъст шубрак от храсти набик и киттр, от другата, откритата страна следваше... ха, оттам се задаваше един ездач, наистина ездач, който не седеше на камила, а на кон — нещо много рядко по тези места.

Аз продължих несмутимо пътя си. Като ме видя, онзи спря и ме загледа по начин, сякаш се удивляваше да съзре тук непознат човек. Когато приближих, забелязах, че конят му е повит с мрежа против комари, което му придаваше странен вид. Ездачът се намираше между зрялата и старческата възраст, беше заел една вдъхваща респект стойка и ме изучаваше с толкова мнителен поглед, че можеше да ми изкара акъла. Стигайки до него, аз пръв, кръстосах ръце и понечих да поздравя. Онзи обаче ме изпревари, като сложи ръце на гърдите и се обърна към мен с едно „Ес селям 'алейк“. Той значи беше привърженик на строгото правило, което изисква ездачът да поздрави пръв пешеходеца. Аз отговорих на неговото наречие:

— Алек 'с селям ва рахмату-длахи ва баракатух! (Мир на теб и с теб да бъдат милостта и благословията на Аллах!)

Той сега ме проучи, доколкото бе възможно, още по-остро отпреди, сложи ръка на приклада на пищова, който надничаше от пояса му, и попита:

— Май не си тъдявашен?

— Да.

— Бил ли си вече някога тук?

— Не.

— Какво дириш насам?

— Това мога да кажа само на онзи, който повелява тук.

— Кой е той?

— Не знам.

Тези въпроси и отговори следваха бързо един след друг като светкавица и гръмотевица. Аз го гледах открито и неустрашимо в лицето, чийто израз ставаше все по-мрачен и застрашителен.

— Знаеш ли къде си?

— Вероятно в близост до Ел Махбайа.

— Аллах! Ти не си тукашен и все пак това име ти е известно. От кого си го подочул?

— Не съм го подочул, а узнал по съвсем редовен начин.

— От кого?

— Това също мога да кажа само на твоя повелител.

— Тогава ела!

Думите му прозвучаха повече като заплаха, отколкото като покана. Той подкара коня напреко през храстите, които се затваряха с шибане зад него и мен, додето започна гората и се натъкнахме на един тесен път. Тук спря.

— Ако наистина искаш да идеш при господаря на Ел Махбайа, то сега крачи напред! Блазе ти, ако не си предател! В противен случай ще напуснеш това място само като труп в Нил или като роб, ако решат да ти съхранят живота! Сега върви!

Той измъкна пищова и запъна петлето. Аз тръгнах напред и оня ме последва. Не беше приятно чувство да знам, че куршумът му може всеки миг да ме улучи откъм тила.

Пътят се виеше в множество завои, докато стигнахме до една трънена ограда. При вика на ездача в нея възникна една пролука, през която се озовахме на един доста голям открит мегдан. Стражът, разтворил оградата, веднага я натъкми отново след нас. На мегдана имаше безчет по-големи и по-малки колиби, между които се движеха фигури, чийто вид не бе в състояние да събуди доверие. После видях няколко много дълги, много широки и много дълбоки колиби, до чиито входи лежах цели купчини синджири и шебахи. Аха, това бяха тюрмите за „изключително многото рекик“, за който бе говори Хубахр. Аз се намирах сред Ел Махбайа и нейните жители приближиха, за да ме измерят с любопитно-заплашителни погледи. За мое успокоение сред тях не открих познато лице. Те буквално образуваха шпалир, и то до една колиба, чийто по-грижлив строеж даваше да се заключи, че е собственост на някой тачен жител. Пред вратата ездачът слезе от коня, който беше ужасно пострадал от комарите.

— Ел Джаллад!¹⁵⁰ — каза той, после пристъпи в постройката, а аз бях тикнат след него.

Стените на колибата се състояха от дебели клони, омазани с глина. От тавана висяха щраусови пера като символ на плодородието и безконечността. Молитвената посока към Мека беше указана чрез една ниша. От стените заплашваха камшици, както и няколко меча за две ръце, чийто полир бе разяден от дебела кървава ръжда. Една пейка за връзване при бастонада и един як дръвник формираха до вратата задушевен натюрморт. Това бе жилището на много религиозен и много свиреп мюсюлманин.

Оня седна на един килим, взе в ръце молитвената броеница и захвана да се моли, мърморейки тихо, додето влезе един огромен чернокож, който взе един от мечовете и щръкна безмълвно до мен. Това беше свидният джаллад, който така точно си знаеше ролята, че, види се, често я упражняваше. Богомолецът остави броеницата да падне, обърна се към мен и каза твърдо и неумолимо:

— Сега животът ти виси само на един косъм. Мечът може да те върхлети като светкавица. Чувал ли си някога името Юмрук ел Марабут¹⁵¹?

— Не — отговорих аз.

Едва бях изрекъл тази дума и палачът издигна меча за удар. Разпитвачът обаче му махна възпиращо и продължи:

— Няма такъв, който да е дошъл насам, без да знае това име, и да не е изгубил главата си. Ти си първият, с когото правя изключение, защото очите ти гледат като тези на невинно дете. Юмрук ел Марабут се наричам аз, повелителят на Ел Махбайа. Първият въпрос не те доведе до смъртта, макар да липсваше нужният отговор, вторият обаче може толкова по-бърже да ти я докара. От кого си научил местонахождението на Ел Махбайа!

Значи очите ми бяха невинни детски очи! И същевременно те наблюдавах палача тайно, но зорко. Ако наистина ми беше посегнал, то в следващия миг не аз, а той щеше да е труп и после приятелят Юмрук също. Бях подготвен за всичко. Ако трябваше да умра, то във всеки случай нямаше да стане ей така съвсем сам, както си мислеха тези добряци. Придадох на лицето си един по възможност още по-безобиден израз и отговорих:

— От Хубахр, верският ученик на марабута от Аба.

— Аллах! — извика старият зарадван. — Ти си видял Хубахр? Къде и при кого се намираше той?

— При Абу Рекик, който ме праща с този пръстен.

Изхлузих пръстена от пръста и го сложих в ръката, която той чевръсто бе протегнал към мен. Едва бе хвърлил един поглед на пръстена и рече припряно:

— Хатимът¹⁵², наистина хатимът на Абу Рекик! На когото повери той този пръстен, онзи трябва да стои високо в неговата почит и хаберът му трябва да е много важен. Ела тук, седни до дясната ми страна и ми кажи каквото имаш да известиш!

Как се зарадвах само на тази покана! Бях спечелил играта, стига междувременно да не настъпеше някое фатално събитие. След като се поклоних три пъти почтително, аз седнах до лявата му страна, не до дясната — една скромност, която, изглежда, предизвика задоволството му, и започнах:

— Хаберът, който ти нося, е наполовина радостен и наполовина нерадостен. Радостен е, защото ако искаш, Рейс Ефендина и Кара Бен Немзи ефенди до броени часове ще се намират в ръцете ти. Но нерадостен...

Стигнах в приказките си само дотук, защото могъщият Пестник на Светеца скочи, като заграбен от някоя пружина и плесна прехласнато ръце.

— Най-сетне, най-сетне, най-сетне! Хамдулиллах! Те идват, идват! Търчат направо към неумолимия Юмрук ел Марабут, който ще ги стрие! Къде са? Кажи бързо къде са!

— Лежат на котва нагоре оттук в последната извивка на реката.

— Толкова близо, толкова близо! Защо не са продължили да плават? Защо са пристанали там?

— Защото искат да нападнат Ел Махбайа.

Неговото въодушевление изчезна на часа. Видимо уплашен, той попита:

— Нас да нападнат? Та те не знаят хич нищо за Ел Махбайа!

— Знаят си я даже много добре, защото те биха Абу Рекик толкова дълго, че накрая той от болки призна. Така му въздадоха бастонадата, че табаните му цъфнаха.

— Тогава... тогава... той се... намира в... в тяхна... тяхна власт? — изпелтечи повелителят.

— Тамек е техен пленник! Заедно с всичките си хора и също тези, които дойдоха от кор Ом Карн.

Онзи нададе един болезнен вик и се смъкна бавно отново на килима.

— Разказвай! Разкажи ми всичко от игла до конец!

Аз откликнах на подканата.

— Името ми е Бен Собата. Живея в Гуради при планините Катул и познавам Абу Рекик вече от доста време, защото и аз като него търгувам с рекик. Само че прекарвам робите си през степта Баюда до околностите на Бербер. Този път обаче стана толкова опасен, че сега направих един опит по направлението, в което се движи Абу Рекик. Опитът излезе успешен, както мога да ти докажа.

Аз извадих торбичките златен прах, отворих ги и ги сложих пред него. Той ги претегли преценяващо с ръка.

— Машаллах, ти трябва да ми имаш голямо доверие. Какво ще направиш, ако задържа златото?

Можеше да си го задържа, защото то и бездруго щеше да ми падне заедно с него в ръцете.

— Ти няма да посегнеш на имуществото на един вярващ мюсюлманин, който разчита на твоята честност! — заявих аз. — Но слушай по-нататък! Аз доставих моите роби в Ом Делгал и тръгнах със заплащането към Кака, откъдето се канех да се насоча към остров Аба, понеже бях чул за Марабута, възвестяващ най-чистото учение, и исках да тръгна по стъпките на неговите нозе.

— Това е угодно на Аллах намерение. Аз съм Пестника на Светеца и ще те препоръчам. Говори по-нататък!

— В Кака не лежеше никакъв кораб и аз чух, че също за дълго време не се очаквал никакъв да пътува надолу. Тогава пристигна Рейс Ефендина със своя. Аз помолих за разрешение да пътувам с него и той удовлетвори молбата ми.

— Аллах акбар! Какво куражливо сърце имаш! Ти приличаш на някой гълъб, който се осмелява да подири закрила под крилата на сокола. Мъжете от този сой са много редки и аз чувствам, че ти бързо ще спечелиш моето приятелство. Значи наистина пътува с него?

— Да. Аз, види се, допаднах на Рейса, защото той обичаше да разговаря с мен. Тогава Аллах отреди да стане така, че под Куек Абу Рекик да му падне в ръцете заедно с шейсет роби. Аз не можах да попреча, но страха ми лесно можеш да си представиш. Все пак се овладях. Абу Рекик също имаше достатъчно благоразумие да скрие, когато ме съгледа, че ме познава. Той беше веднага спохожден от мисълта, че мога да го спася. Аз не знаех как Рейс Ефендина е добил някакво понятие за Ел Махбайа, накратко казано, той поиска да научи подробности за това място от Абу Рекик и когато онзи се възпротиви да ги издаде, нареди да го налагат, додето изказа, че Ел Махбайа се намира тук. Повече не можа да признае, защото и той не беше узнал повече от Хубахр. Този сложи на устните си печата на мълчанието и не издаде нито дума, докато беше разстрелян.

— Хубахр разстрелян? О, Аллах! Вярно ли е това?

— Да. Той беше първо застрелян и после обесен.

— Къде и кога?

— Преди няколко часа, там, където корабът лежи на котва.

— Този верен, благочестив, отдаден на Аллах мъж, в когото нямаше и следа от притворство! Дано всички шейтани на Джехеннема се изкачат, за да завлекат надолу къс по къс неговите убийци, там, откъдето за цялата вечност избавление няма! Не каза ли ти, че съм можел да сбарам тия кучета?

— Да. Ако пожелаеш да изслушаш хабера ми, моята душа ще се възрадва също както и твоята.

— Аз съм готов веднага да връхлетя тия псета. Ти само кажи как може да стане тая работа. По-напред обаче още едно: как ти се отдаде възможност да ме издириш?

— Благодарение доверието, с което най-вече Кара Бен Немзи ме дари. Те не успяха да узнаят нищо повече, освен че Ел Махбайа се намира из този район, понеже Хубахр отнесе тайната със себе си в смъртта. Те искат да ви нападнат и накажат и ето как трябваше да потърсят Ел Махбайа. Тук аз изрекох една лъжа, която Аллах ще ми прости. Аз казах именно, че по-рано дълго време съм обикалял из тези краища като дяллаб¹⁵³. Те бяха наказани със слепота и ми дадоха заръката Ел Махбайа да търся. Аз се съгласих с радост и се промъкнах незабелязано до Абу Рекик, за да му го кажа. Можех да говоря с него само една минута. Той ми даде своя пръстен-печат да ти го покажа и да те помоля да спасиш него и живота му, и то още в тази нощ, защото утре ще е твърде късно.

— Защо твърде късно?

— Защото утре заран Ел Махбайа трябва да бъде нападната.

— Това няма да им се удаде, тъй като ти нали няма да се върнеш, за да им издадеш къде сме.

— Де да беше, както казваш! Ама не става. Ако не се върна, Рейс Ефендина ще приеме, че съм паднал в ръцете ви, и ще нареди за отмъщение да бъдат избити всички пленници.

— Това куче и кучият син на едно десетократно куче! При това положение наистина е неизбежно необходимо да се отправиш пак към тях, та дори и заради Абу Рекик, който ще се зарадва, дето си ни намерил. Златото си обаче не бива да излагаш

отново на опасност при тези разбойници. Аз ще ти го скътам при мен, докато победим.

— Стори го! Аз те моля за това. При теб то ще ми е по-сигурно, отколкото в моя джоб.

— Твоето благоразумие е също толкова голямо, колкото куража, който си проявил. Щом пленниците щели да бъдат утре заранта избити, то ние трябва да ги освободим още тая нощ. Но за целта не ми е достатъчно само описанието на кораба и неговото положение, а аз самият трябва да видя нещата. Ще го намериш ли в тъмницата? Денят преваля и Молитвата за здрача е вече близо.

— Няма да го пропусна.

— Тогава след молитвата ще го потърсим, за да мога да определя как да го превземем с изненада. После ще се върнем тук и ще вземем толкова войни, колкото ще са ни нужни.

— И аз ли?

— Разбира се! След като пленниците, в случай че не се върнеш, ще бъдат убити едвам на заранта, значи не е необходимо да се явяваш по-рано на борда. Ето защо можеш спокойно да останеш при нас.

Това разпореждане слагаше една дебела черта на моята сметка, ала се опазих с нещо да възразя. По този начин щях мигновено да проиграя голямото доверие, което проявяваше към мен Пестника на Светеца, а пък и се надявах, че все ще намеря претекст да отида навреме на борда. Когато онзи ме попита за причината на пластира на лицето ми, отвърнах, че е заради един дълбок разрез от нож, който съм получил при последния лов на роби. Това, изглежда, удвои неговото доверие.

Междувременно се стъмни и трябваше да бъде измолена Могреб. Това стана по правилата на Терика ел Гуреши, който аз не можех да познавам. Аз принадлежах към една друга терика, което снемаше от мен задължението да повтарям гласно молитвата. Снизхождението, проявено към мен, бе отказано на един друг, чието присъствие тук в Ел Махбайа бих сметнал за чиста невъзможност. Ако някой ми беше известил, че този мъж се намира тук, щях да му се изсмея в лицето. И все пак си беше така.

Малко след молитвата влезе един от надзирателите на робите с доклада:

— Господарю, проклетият твърдоглавец, когото завчера ни прати Марабута, отново отказа да изрече молитвата според нашата терика. Какво ще заповядаш да му се случи?

— Иди доведи прокажения! Ще му дам аз да се разбере?

Сега бяха запалени две маслени лампи, при чиято светлина можех достатъчно добре да различа лицето на въпросния, когато бе доведен след няколко минути. Дългите, разбъркани коси му висяха като разнищени сиджими покрай хлътналите бузи, а от дълбоко потъналите очи се хилеше близката гладна смърт. Голотата му бе покрита с няколко жалки дрипи, а някога гордата фигура беше приела немощна, приведена далеч напред стойка. Въпреки това аз го познах веднага, защото тези красиви, строги черти на каещ се грешник бяха останали за мен незабравими-. Човек може да си представи изумлението ми — този мъж беше Сали Бен Акил, кюрдският странстващ проповедник, който търсеше Махди.

Той не можа да ме разпознае, както аз него, тъй като извърната към него страна на лицето ми лежеше в сянка, а пък и пластирът и тъмният тен ме правеха напълно неузнаваем за него. Как беше стигнал в търсенето на Махди до Бели Нил?

Той, високопарният, стоеше сега превит пред Пестника на Светеца и бе принуден да изтърпи тежко оскърбителните думи:

— Куче, сине и потомък на кучка, ти отново си бил непокорен! Гладът още ли те ни е разял достатъчно карантите? В такъв случай ще те оставя и да жадуваш, докато изпълниш волята на Марабута и се подчиниш на неговия устав. Ти го оскърби с твоите учения и разгневи със съмненията си. Затова той изля над теб униинето, в чиито талази ще се удавиш, ако не се обърнеш към нашата свещена терика. Сториш

ли го обаче, той ще те въздигне, защото Аллах ти е дал дарбата на сразяващото слово. Той е Махди, когото ти толкова напусто си дирил!

— Аз вече не диря Махди, а само любовта — прозвуча отпаднало и глухо от неговите безкръвни устни.

— Любов! Това е щуротията, с която толкова често ядосваше Светеца. Ти даже му разправи за оня невернически червей, на когото дължиш заразата на твоята душевна болест. Ти ще разбереш, че ние го познаваме. Шейтанът е насочил пътя му в Судан, където той ще намери входа към Вечното проклетие.

— Ходех! (О, Господи!) — възкликна Сали на кюрдски, като се изправи с отривист напън. После прибави припряно на арабски: — Кара Бен Немзи се намира при Бахр ел Абиад?

— Да. До няколко часа той ще бъде смазан от Пестника на Светеца!

Тогава по лицето на пленника прелетя една искрица на някогашния патос. Той вдигна десница в знак на опровержение.

— Тук няма пестник, който да го смаже, но неговият ще улучи всички негови врагове! С него е любовта на Бога и никоя човешка омраза не може да го победи!

— Мълчи, проклетнико! Тъкмиш се да защитаваш проклетия гяур, който е враг на всички истински вярващи? Помисли, че ще бъдеш продаден като роб, ако не отвориш сърцето си към единствено вярното учение. Този привърженик на Разпнатия е смъртен враг на Марабута и трябва да замине за Геената. Искаш заедно с него ли да погинеш?

— По-добре с него в Геената, отколкото с Марабута в най-блаженото от вашите небеса! Неговата вяра ще ни отведе от Геената в Небето. Вашето бликащо омраза учение обаче превръща Седмото небе в Преизподня на проклятието. Погледни ме само! Бездната на омразата, в която ме захвърлихте, правият път към обещаните блаженства на Пророка ли е? Ноктестите лапи на незаслуженото отмъщение, които забихте в моето тяло и душа, да не би да са нежните ръце, които щели да посрещнат мюсюлманина в Отвъдното? Като спомена този християнин, ти разби всички ваши надежди по отношение мен. Ти го нарече куче, червей, гяур, ала той самият е истинският вярващ, докато вашите души са просто отвратителни торби на развалата. Кара Бен Немзи е тук, той е наблизо! Сега зная за какво и за кого трябва да се моля!

— Да не би за него, невернико с прогнил мозък? — прогърмя Юмрук.

— Да, за него — заяви запитаният спокойно.

Тогава повелителят на Ел Махбайа скочи, пристъпи към него и му изсъска:

— В такъв случай нека ти кажа една последна дума. Давам ти срок до следващата зора. По онова време той проклетник ще се гърчи в моите юмури. Ако тогава се приобщиш към нас, ще станеш един прочут водител на много хиляди вярващи. Продължиш ли обаче да говориш както в този миг, то ще имаш голямото щастие да поделиш съдбата на твоя боготворен гяур.

— За да чуеш решението ми, не е нужно да чакаш до зората. Аз се отказвам от славата, която ми предлагаш, и избирам гяура!

Каква радост ми достави тази сентенция, не е необходимо да казвам. С какво удоволствие бих дал знак на Сали, че съм толкова близо до него, ала предпазливостта ми повеляваше да си затрая. Ако той не съумееше да се овладее, последиците бяха непредсказуеми. Само че не ми било писано да изпълня това намерение за мълчание. Самият Юмрук го направи невъзможно. Той отстъпи една крачка от Сали и заяви:

— Е добре, ще си имаш волята! Твоята съдба е решена! — И обръщайки се към мен продължи: — Аз още не съм виждал гяура. Ти обаче, Бен Собата, си пътувал с него от Кака дотук и го познаваш. Кажи, това куче наистина ли пък е в състояние да извие врата на всекиго, когото залае?

Сега можех да дам възнамеряващия знак, но се искаше да бъда предпазлив. На първо време Сали биваше да ме познае само по говора. По тая причина отвърнах, без

да го преправям:

— Той не е нито някой красив мъж, нито може да се забележи нещо изключително по него. Мисля, ако го съзреш, ще останеш разочарован.

— Може би това е само преструвка?

— Възможно е.

Забелязах, че при зазвучаване на думите ми Сали се ослуша, взря се в мен остро й после затвори очи. Да не би да искаше да прикрие техните радостни лъчи? Това ми даде кураж за забележката:

— Право е, че той е страстен ловец. Преди да срещне Рейс Ефендина, бил край Сини Нил в оазиса Хой и после яздил нагоре към Мусалаллах ел Амват, където убил Мечката на безсмъртието.

— Мечката на безсмъртието? За такава още не са ми разказвали!

— Въпреки туй е вярно. Сетне сключил приятелство с голямото арабско племе беббех и освободил един от тях, когото бил срещнал в хана на Хой, и когото искали да направят роб, от пленничество, което било възможно единствено понеже двамата се държали така, сякаш никога преди туй не са се виждали.

— Това трябва да е много увлекателно да се чуе и аз те моля утре да ми го разкажеш, когато ще имам повече време от сега.

След тези думи нищо незаподозрелият мъж се обърна отново към Сали Бен Акил:

— Ти и тази вечер няма да получиш нищо за ядене, а утре ще бъдеш свързан със синджир за гяура. Тогава ще можете да си говорите за обичта, дето я търсиш, без да я намираш!

— Аз я намерих — отговори Сали съвсем различно, отколкото досега. — Аз съм убеден, че утре ще бъда при него, и се радвам на това, както цветето се радва след дългата зима на пролетното слънце. Аллах да ти даде тази нощ споен сън, а на утрото — весело пробуждане, о, Юмрук ел Марабут!

Сали ме беше разпознал и разбрал. И сега, когато го отведоха, беше убеден, че Пестникът на Светеца повече няма да може да го задържи и измъчва. Пожеланието, което бе изказал по отношение спокойния сън, беше подигравателно замислено, а щом един мъж в неговото положение можеше да стане подигравателен, то трябваше да е убеден, че нещата съвсем не стоят зле за него.

Скоро, след като бе станало съвсем тъмно, беше изречена Ашиа, Молитвата след здрача, и после Юмрук прати да повикат петима мъже, които трябваше да ни придружават. Когато пратеникът тръгна, той ме попита:

— Разбираш ли езика на шиллуките, Бен Собата?

— Да — заявих аз, верен на ролята си.

— А на нуехрите?

— Също.

— И този на динките ли ти е познат?

— Не.

Щеше може би да направи впечатление, понеже сега претендирах да съм за пръв път на отвъдната страна на Бели Нил, ако и тук бях отговорил утвърдително, и все пак тъкмо този език ми бе много добре познат, тъй като по време на пребиваването ни южно от тази река бях имал възможност всеки ден да се упражнявам в неговата употреба. Неговите три въпроса при други условия нямаше да възбудят подозрението ми, ала при тези обстоятелства ми обърнаха внимание, толкова повече че бяха така непосредствено зададени. Когато отговорих отрицателно на третия, той поклати доволно глава и заговори после за нещо друго. Що за причина бе имал да се осведомява за езиковите ми познания? Не се наложи дълго да чакам, за да я узная. С други думи сега влезе един тежковъоръжен юнак, който вероятно заемаше не някой второстепенен пост, понеже бе необичайно добре облечен и поздрави с едно свойско кимване вместо с поклон, което някой обикновен мъж не би могъл да извърши. Той вече отваряше уста да заговори, ала Юмрук му даде един припрян знак да мълчи, и се обърна извинително към мен:

— Ще ме прощаваш, дето ще извърша спрямо теб неучтивостта, като приказвам с този мъж на един език, който ти не разбираш. На него арабският му е непознат.

Чувайки това, въоръженият направи учудена физиономия, ала бе достатъчно умен да придаде бързо на чертите си непринуден израз. Този човек да не знаел арабски? Глупости! Аз бих могъл да се закълна, че той е един шукуриех-арабин. Защо това притворство? Дали доброжелателството, с което Юмрук се бе отнасял досега с мен, не бе само една бойна хитрост? Е, така щеше да ми е много по-приятно, отколкото ако нещата идваха от искрено сърце, защото да поведеш към гибел един човек, колкото и лош да е той, след като се е отнасял приятелски с теб, е щекотлива история. А и аз вече се бях зарекъл да смекча според силите си наказанието, което моят противник заслужаваше. Сега съвестта ми предписваше желанието, дано неговата радушност се окаже измама. Това тайно възжеление не остана неизпълнено, понеже Юмрук се обърна, послужвайки си езика динка, към въпросния:

— Не говори нито дума арабски! Аз не бива нито миг да се отделям от този другоземец, а имам да ти кажа нещо важно, което той не трябва да разбере.

Той му обясни за какво съм дошъл и че ще бъда техен водач до мястото, където лежи корабът на Рейс Ефендина. После прибави:

— Той трябва да умре, защото иначе ще бъде един постоянно опасен свидетел на това, че ние сме унищожили Рейса и хората му. Освен туй той като ловец на роби ми се пречка на пътя. Сега Ибн Асл е мъртъв и аз искам да имам цялото протежение на Бахр ел Абиад само за себе си, а този човек таи намерението да ни се бърка тук в далаверите. Аз го прикотках с любезност и той ме дари с доверието си. Но веднага щом ни покаже кораба и ние вече не се нуждаем от него, ще ти река като знак само кратката дума „Втоле!“¹⁵⁴. Тогава ти ще го ръгнеш изотзад в сърцето, че да се строполи. В този начин на ръгане ти барем си майстор.

Аз разбрах всяка дума и трябва да кажа, че ми стана леко на сърцето, защото сега за мен вече не съществуваше задължението да щадя противника. Придавах си физиономия на Божя кравичка и се правех, сякаш не удостоверявам с ни най-малко внимание неразбираемата за мен реч на Юмрук. Скоро дойдоха още четирима негови подчинени, на които той каза на арабски защо са повикани. Между другото вплете и няколко забележки за мен, които имаха за цел да подсилят доброто ми мнение за него. Аз му подадох „благодарствено“ ръка.

— Твоето благоволение, о, Юмрук ел Марабут, за мен е като дар на Небето и аз ще бъда щастлив, ако мога да кажа, че съм довел в твоя власт най-опасните врагове на роботърговците. Надявам се, имаш достатъчно войни да заловиш Рейс Ефендина и всички негови хора.

Изрекох това пожелание, понеже оня досега упорито бе премълчавал колко души стоят на негово разположение. Сега, когато моята смърт беше предрешена, той сметна тази тайна вече за ненужна и отговори без колебание:

— Ако оставя в Ел Махбайа само толкова мъже, колкото са необходими за варденето на рекика, ще имам достатъчно хора да завладее кораба с всичко живо на него.

— Ама робите не могат ли да офейкат при един толкова оскъден надзор?

Тук старият се изсмя високо:

— Ти търгуваш с рекик, ала май не знаеш по какъв начин може човек да натъкми тая стока, че да е достатъчен един-единствен пазач, за да направи на сто пленници бягството невъзможно. Ела, искам да ти покажа как я вършим ние тук тая работа!

Това бях целил. За мен беше важно естествено не да се запозная с оковаването на робите, а с обстановката на Ел Махбайа. Той заповяда на другите да чакат и ме изведе навън. Аз видях да горят пет или шест огъня, които осветяваха достатъчно плаца. Оня се отправи с мен към големите постройки, в които се намираше рекикът. Онова, което там видях, чух и... помирих, нека по-добре премълча. Може би е достатъчна забележката, че минах и покрай Сали Бен Акил, на когото съумях да дам

един таен знак. Това тук бе нещо повече от мъчение, то си беше чиста зверщина! И не всички от тези нещастници принадлежаха към негърската раса. Костваше ми огромно вътрешно усилие да скрия своята погнуса и така да полаская Юмрук, че той взе да се хвали с отличните постройките и съоръжения и се подведе да сподели няколко кратки, за мен извънредно важни сведения. По този начин узнах следното:

Серибата била разположена наред гъстата гора, през която имало само три пътя. Единият, по който бях дошъл, извеждаше откъм страната на сушата на открито, докато по втория и третия се стигало съответно до южния и северния бряг на полуострова. Излазите на двете последно споменати пътеки били така прикрити, че откъм реката не можели да се видят. До брега надолу по течението лежала една шахтура¹⁵⁵, принадлежаща на Юмрук. Той я бил построил навремето, за да може да се придвижва по-бързо отколкото с някой нилски кораб от едно място до друго. Точния брой на подчинените на Юмрук не успях да узная. Но чух, че били свадливи и трудни за обуздаване люде, така че техните огнестрелни оръжия трябвало да се съхраняват в специален склад, от който били вземани преди всяка употреба, и в който после били отново предавани. Това беше, което научих, вярно, малко, ала за моята цел, както се оказа по-късно, все пак достатъчно.

След тази кратка визита на складовете за „жива стока“ ние потеглихме — Юмрук, петимата негови хора и аз. Луната още не беше изгряла, но звездите блестяха ярко и можехме да виждаме достатъчно, когато оставихме гората зад себе си. Юмрук крачеше начело, а другите следваха така, че аз да съм винаги предновървящият на обичания приятел, който трябваше да ме наръга. За щастие засега още нямаше защо да се опасявам от неговата готовност за смъртоносното намушкване, а и за по-късно също не ме беше страх.

Първоначалният ми план беше да заловя Юмрук веднага щом стигнем кораба и после да поведе асакерите към Ел Махбайа. Ако предводителят там липсваше, едно нападение имаше по-големи изгледи за успех, отколкото при неговото присъствие. Само че той бе взел със себе си петима мъже, които сам нямаше да мога да обезвредя. Ако макар и само един от тях се изплъзнеше, щяхме да си останем с пръст в устата. Ето защо трябваше да опитам да постигна целта си по друг начин. За момента бе най-важното да не се върна заедно с тях до Ел Махбайа, а да се кача с читава кожа на борда. Бях измъдрил вече едно средство — една кремъклияка трябваше да гръмне.

Заради тъмнината се нуждаехме от час и половина, докато стигнем до дървото, служещо ми като разпознавателен знак. Оттук тръгнахме много бавно и в пълен мрак надясно навътре втората. Тя, както вече споменах, тук не беше широка. Но при тая тъмница все пак мина кажи-речи половин час, преди да видим корабните фенери да проблясват между дърветата. На брега приклекнахме, като аз проявих предпазливостта да заема място не пред, а до палача си, макар оня да опита да го избегне. Корабът лежеше толкова близо до нас, че можехме да обгърнем палубата с поглед. Видяхме повесения труп на Хубахр, както и Абу Рекик с неговите хора.

Докато моите придружители насочваха вниманието си към кораба, аз плъзнах ръка по кремъклияката на моя съсед, чийто приклад той бе опрял на земята, и издърпах петлето — тя трябваше да е тази, която в подходящия миг щеше да гръмне.

— Ти ни разправи истината, Бен Собата — прошепна ми Юмрук. — Виждам го. Абу Рекик е пленен, а там виси Хубахр. Корабът лежи толкова близо до брега, че хич няма да е трудно да се покатерим. Ние трябва да освободим Абу Рекик и няма да чакаме с тая работа до пукването на зората. Сега видяхме достатъчно... Вто...!

„Втоле“ искаше да каже той, опасната дума. Но не стигна дотам, да я изрече изцяло, защото аз в този миг задвижих спусъка на споменатата пушка. Изстрелът изтрещя и моите шестима интимни приятели подскочиха уплашено във въздуха.

— Какво направи, непредпазливце! — нашепнах аз на съседа. — Пушкалото ти гръмна!

— Аз нямам вина за това — оправда се оня, като съвсем забрави, че не знаеше арабски.

— Мълчи! — изтътна ядовито Юмрук. — Твоята непредпазливост погуби всичко! Сега е невъзможно...

— Тихо! — пресякох го аз. — Ако бъдете умни, още нищо не е пропаднало. Само нека се махнем на известно разстояние.

Улових Юмрук за ръката и го повлякох в гората, другите ни последваха. Сторих го, за да не видят и чуят какви последици ще предизвика на кораба изстрелът. Беше сигурно, че хората там ще викнат по мен, значи щеше да бъде споменато името ми, а него роботърговците не биваше да чуят. Когато бяхме отърчали толкова далеч, че виковете достигаха само неясно до нас, аз спрях.

— Не говорете нито една безполезна дума, защото няма миг за губене. Ако сега аз отида бързо на борда, всичко ще приеме добър край.

— Как тъй? — попита Юмрук.

— Изстрелът е вдигнал на нога и направил подозрителен целия екипаж. Вашето нападение може да успее единствено ако сега аз се върна и кажа, че аз съм този, който е стрелял.

— Машаллах! Това е вярно, имаш право!

— Но изстрелът се разнесе близо до кораба. Ето защо не бива да се бавя. Трябва да тръгвам. Вие няма да зарежете Абу Рекик, нали?

— Не, в името на Аллах, не! Него трябва да спасим, а Рейс Ефендина и Кара Бен Немзи ефенди — да пленим! Смяташ ли че ще можеш да ги успокоиш и приспиш подозрението им?

— Да! Но вие трябва много скоро да дойдете!

— Дай ми три часа време!

— Добре! Три часа, но не по-дълго!

— Тогава върви! Върви бързо, иначе недоверието им ще стане толкова голямо, че няма да можеш да го разсееш! Та кажи значи на Абу Рекик, че ние до три часа, най-много половин час по-късно, ще сме тук, за да го освободим! Върви! Ние също трябва бързо да тръгваме. Хайде, хора, хайде!

Те се отдалечиха. Аз останах, додето стъпките им престанаха да се чуват, и се върнах после на брега. Вследствие изстрела хората от кораба бяха смъкнали бързо пленниците под палубата, угасили фенерите и сега всички се държаха тихо освен Бен Нил, който се бе надвесил над релинга и викаше оттам надолу:

— Ефенди, ефенди, ама отговори, де, иначе ще дойда на брега! Случи ли ти се нещо?

— Я по-тихо, непредпазливецо! — предупредих. — Хвърли ми едно въже!

Той го стори и след малко аз стоях на палубата. Десет минути по-късно всеки знаеше моя план, който бе единодушно одобрен, а след още десет минути всички боеспособни мъже, които считах за благонадеждни, стояха на брега, за да бъдат поведени от мен към Ел Махбайа. А корабът се отблъсна от сушата, за да хвърли котва по средата на реката. Там, където щеше да е подсигурен срещу нападение, кормчията трябваше да издигне всички фенери, та да бъде видян от Юмрук, а на заранта да се насочи по течението и при даден сигнал от наша страна да акостира при Ел Махбайа.

18. Сали Бен Акил

Не беше лесно с такава чета да се върви през гората, в която в окото да ти бръкнат не можеш да видиш. Вън на откритото нещата потръгнаха по-добре. Там сега беше дори по-светло отпреди. Юмрук напредваше със своите хора, които също като него познаваха добре пътя, по-бързо. Независимо от това аз можех приблизително да пресметна точката, в която трябваше да се срещнем при неговото връщане. При това приемах, че няма да ми е необходим повече от половин час, за да подготви хората си за нощния поход. Когато почти бяхме достигнали тази точка, аз дадох заповед за спиране и повелих да се избягва всякакъв шум. После се скрихме в храсталака. Най-важният въпрос сега беше дали Пестника на Светеца е останал изобщо на намерението си да проведе нападението. Ако ли не, нашето начинание можеше да удари на камък.

Ето защо се зарадвах, когато след известно време чухме подрънкване на оръжия и високи гласове. Ловците на роби идваха и отмаршируваха с бързи крачки край нас. Ние почакахме заради евентуалните изостанали още малко и после продължихме пътя си. Той ни отведе благополучно до горската пътека, водеща до Махбайа.

Тук аз тръгнах начело, а всеки следващ се водеше по предния. Това ставаше толкова предпазливо и тихо, че едва чувах стъпките на лейтенанта, който вървеше след мен. Така достигнахме затворената тръненна стена. Аз се провикнах — какво, беше безразлично, стига само да се отвореше. И сега стоеше един пост от вътрешната страна. Той чу вика и избута трънената врата настрана. Едва го беше сторил, то получи един прикляден удар, след което бе вързан, а устата му — запушена. Ние се намерихме във вътрешността на Ел Махбайа.

Най-напред вратата бе тикната отново на мястото ѝ, а после аз сформирах от моите хора отделения, всяко от които получи своята задача. Работата, която имахме да свършим, се оказа много по-лесна, отколкото си бях мислил. Сега горяха само два огъня. Големите постройки бяха в миг окупирани, а сетне се установи, че Юмрук е оставил в серибата само девет мъже, които даже с пушки не бяха въоръжени. Те скоро бяха надвити. Един от тях трябваше да ни покаже пътя към южния бряг, където стоеше прословутият пост, имащ задача да се оглежда за „Шахин“. Той също беше обезвреден.

Сега тръгнахме да освобождаваме робите, при което търсих първо Сали Бен Акил. Пластира бях отстранил. Съглеждайки ме, той викна насреща ми:

— Хамдулиллах! Значи все пак не съм се излъгал! Това си ти! Това наистина си ти, ефенди! Колко прав беше навремето, когато каза, че Бог все още върши чудеса! А сега ти за втори път спаси този, който поиска да те убие! Ти все си си...

— Стига сега! — прекъснах го аз. — Ти стана навремето мой приятел и брат и трябва да благодариш на Бога, не на мен. По-късно ще ми разкажеш всичко. Сега нямам време, защото преди да са се върнали вашите мъчители, ние трябва да сме свършили тук и да сме готови за тяхното посрещане.

Сали беше освободен от оковите и в прилив на щастие поиска да се хвърли в нозете ми. Аз бързо се отдалечих, тъй като имаше още много за вършене. Лейтенантът беше освободил със своите отделения пленниците. Аз претърсих постройките за оръжия и всякакви други предмети, които можеха да послужат като такива. Накрая намерих арсенала. Там вече нямаше много нещо, понеже хората от Ел Махбайа бяха взели повечето със себе си. Но от всевъзможни неща бяха стъкмени оръжия за сечене, удряне и мушкане и ето как не мина много и всеки от освободените роби беше снабден с нещо годно за отбрана.

Въодушевлението на тези хора не можеше да се опише. В такава ситуация и най-студеният северняк не би могъл да остане спокоен. А какво да говорим пък за тези темпераментни африканци! То беше едно скачане и танцуване! Доста дълго

продължи, додето успяхме да ги доведем дотам, че да ни чуят. И колко време мина тепърва, докато схванат какво трябва да правят и ни обещаят, че няма да подхвърлят на опасност задачата ни с жажда за мъст. И после, най-сетне стана тихо и Юмрук можеше да дойде с хората си.

Аз бях на мнение, че той ще тръгне обратно още щом забележи, че „Шахин“ е отведен на сигурност в средата на реката. Ако предположението ми се окажеше вярно, то можехме да го очакваме всеки миг. Ние оставихме да гори само един огън, и то така, че светлината да не достига далеч и особено входът да лежи в тъмното. Там застанах аз с Бен Нил. Двата пътя към бреговете бяха така заети, че оттам измъкване нямаше, а околоръст мегдана, покрай периферията на гората, се претегляше една непрекъсната верига от мъже, готови по мой сигнал да се нахвърлят върху роботърговците. Бяхме освободили от оковите около двеста роби, значи имаше, като прибавим към тях и хората от „Шахин“, достатъчно мишци и пестници да бъде сложен на предстоящата битка един бърз край, защото каквото бяха изгубили пленниците по отношение физическа сила, се компенсираше от техния гняв.

Дълго време се заслушвахме напразно, докато най-сетне доловихме през трънака стъпките на приближаващите. Дългоочакваният вик прозвуча. Аз отворих и враговете бликнаха тихомълком вътре. Никой не обелваше дума. Това бе последица от разочарованието. Как глъчовито щеше да е, тяхното влизане, ако бяха пристигнали като победители. Юмрук стоеше отвън, пропускайки всички да минат. Когато влезе и той като последен и видя въпреки тъмнината вместо единичният пост да стоят две фигури, ни кресна гневно:

— Каква работа имат тук двамина? Нима все трябва да бръщолевите, кучета!

Той замахна да ме удари в лицето. Аз парирах удара и така здраво го пипнах после с две ръце за гърлото, че она увисна безсилно и безсъпротивително като вата на ръката ми. Беше набързо свързан с държаните в готовност от Бен Нил въжета. Неговите хора междувременно бяха продължили напред, без нищо да подозират. Когато достигнах средата на мегдана, аз дадох да се чуе уговорения вик. В отговор прокътят ревът на неколкостотин гърла. Нападателят се стрелнаха към тях от всички страни. Нищо не предугаждащите търговци на хора бяха обградени, преди да са могли да осъзнаят положението си, а когато помислиха да се отбраняват, беше вече твърде късно.

Аз бях останал с Бен Нил при входа, тъй като не сметнах за необходимо да участвам в битката, чийто изход не подлежеше на съмнение. Едва когато неистовото беснее и крясъци бяха отминали и чух лейтенанта да вика по мен, закрачихме към мегдана, където бяхме станали господари на Ел Махбайа. Нито един-едничък враг не се беше изплъзнал. За съжаление имаше убити. Ранени и неранени лежаха вързани на земята. Материал за връзване имаше налице повече от достатъчно. Екзалтираните чернокожи танцуваха, макар мнозина от тях да бяха също ранени, като умопобъркани около плаца. Други се нахвърляха да удрят победените, да ги заплюват и тъпчат с крака. Отвори ми се доста работа, докато сложа край на това изстъпление. Сега накарах да отведат Юмрук в неговото жилище, поставяйки уговорката, че той принадлежи само на мен и никой не бива да му посяга. Бен Нил трябваше да го пази, но получи заповедта нищо да не му казва. Както бях предвидил, сега настана едно безразборно оплячкосване на серибата и ми костваха усилия, за да попреча на това. Бях принуден да пусна в ход дори пестници и в крайна сметка постигнах целта си единствено като обещах на примрелите от глад роби едно голямо ядене, което в действителност придоби повече облика на плюскане. Когато денят настъпи, чернокожите лежаха по целия мегдан наоколо, натряскани до безсъзнание от прекомерно изпитата мерриса¹⁵⁶, което все пак бе по-добре, отколкото, ако бяха подхванали други ексцесии.

През това време, сиреч още през нощта, аз огледах плячката. Тя беше толкова голяма, че предизвика прехлас у асакерите. Един такъв успех Рейс Ефендина никога не бе имал и аз бях кажи-речи затрупан с възхвали, толкова повече че войниците бяха достигнали до тези богати дялове, без нито един от тях да е бил ранен или убит.

После, когато си бях свършил задълженията и можех вече да отдъхна, при мен дойде Сали и ме помоли да му позволя да ми изкаже все пак най-сетне своята благодарност. Не исках да му причиня огорчение, трябваше да удовлетвори молбата му и ето как той седна при мен и ме заля с благодарствени слова, на които едва съумях да сложа край, а сетне ми разказа какво е преживял от нашата раздяла в околностите на Хой. То беше и много, и малко. Малко — по отношение външни събития, ала много — по вътрешни промени.

Той все още си въобразявал, че имал заръка да търси Махди. Така дошъл отново в Египет и поискал да бъде приет в светата Кадирина. Може би там щял да намери водача на истинското учение. Още много скоро стигнал до познанието, че му се предлага безсъдържателен, сух формализъм, бездушна високопарност, че и още къде по-лошо. Сега поискал да излезе отново от братството, ала му било казано, че напускането ще означава неговата гибел, защото където и да идел, отмъстителят щял да го последва. Работата го довела до един мъж, който заемал висок ранг и трябвало да го предупреди във връзка с възнамеряваното оттегляне. Той бил офицер и също в друго отношение влиятелен мъж, който си бил поставил, види се, някакви, специални цели. Сали Бен Акил не ми издаде името. Но няколко неволно изплъзнали му се недомлъвки ми навяха предположението, че се има предвид Араби паша, който, както е известно, залагаше прекомерно възторжени надежди на Кадирина. Този височайши член на организацията в началото скастрил строго Сали, ала скоро проявил по-голяма мекота, като се запознал с неговото дарование. Той не само му отказал разрешението за напускане, но му обърнал внимание, че тъкмо чрез Кадирина може да стигне до целта си, защото единствено сред нейните привърженици, в някои от нейните подразделения или в някое от подобните на нея братства може да произлезе очакваният с копнеж Махди. Имало един съмишленик на Кадирина, който можел да каже повече по въпроса, са, той вече може би знаел името на Махди. Този удостоен с милостта на Аллах мъж изповядвал понастоящем Терика Самания, казвал се Мохамед Ахмед Ибн Абдуллахи и живеел на остров Аба на Бели Нил. Сали трябвало като наказание за своето съмнение и непостоянство да отиде при него на поклонение, за да измоли опрощение и се примоли да стане негов ученик. Той се подчинил на повелята и получил от офицера едно запечатано писмо до Мохамед Ахмед.

След дълго, уморително пътуване, яздене и странстване пеша стигнал до Хартум и оттам до остров Аба, където намерил Мохамед Ахмед. Този прочел писмото, показал се извънредно строг към него и му наложил самоизтезания за покаяние, които заплашвали да подрият неговото телесно здраве и унищожат остатъка от упованието му във вярата. Надарен с необикновена проникателност, Сали скоро прозрял душевната същност на мъжа, който досега се наричал Факир ел Фукара, сетне възприел сана шахид — човек, отрекъл се от земните блага, скоро след това накарал да го почитат като Ел Марабут, Светеца, и накрая гордо споделил със своя ученик, че общувал непосредствено с Аллах и бил получил от него повелята да покори в качеството на дългоочаквания Махди света и на всички вярващи да донесе щастието на истинското познание. Сали бил копнял с болка по Махди и бил убеден, че ако му се отдаде щастието да го намери, душата му ще възликува в неземна екзалтация. Къде обаче останало сега това възликуване? Той се уплашил, вместо да се зарадва, понеже го обхванал ужас от този мъж, който се одързостявал да донесе на човечеството блаженствата на всички небеса. Той да бил Махди?

Една по-голяма лъжа, или най-малкото самозаблуждение, не можело да има.

Сали сметнал за свой дълг да не въздържа мнението си и от този миг бил третиран като затворник. Онова, което изложил в своя защита, имало за последица

само влошаването на неговото положение, тъй като излязло наяве, че той притежава изключителен дар-слово. Мохамед Ахмед искал на всяка цена, дори чрез крайна принуда, да подчини в своя служба тази дарба. Марабутът разбрал, че е прозрян от Сали, и ето как според неговите виждания и планове за последния имало само два пътя: или Сали приема Терика Самания и преминава към съмишлениците на новопородилия се Махди, или трябва да умре. Ученикът по никой начин нямало да бъде пуснат да се върне, без да е спечелен за каузата. Сали обаче не бил мъжът, който ще се остави да го принудят. Изключителната суровост, с която се отнасяли към него, имала само противоположния ефект — довела до бързо съзряване семената, които навремето при Мусаллах ел Амват бях пръснал в неговото сърце. Съмнението му в истинността на исляма нараствало от час на час, а духовната тирания, под която страдал, накарала в него да се пробуди горещият копнеж по обичта, за която аз чрез думи и дела бях проповядвал. Ето как не било чудо, че той заговорил пред Мохамед Ахмед, който се появявал при него от време на време, за да прави опити за привличане към „делото“, за тази любов и същевременно споменал името ми. Въздействието било изненадващо. Сали смятал, че аз съм напълно непознат на Махди, и се изплашил от яростта, в която онзи изпаднал, като чул името Кара Бен Немзи.

„Ти го познаваш? Значи и ти го познаваш? — креснал му Мохамед Ахмед. — Даже си привърженик, приятел на тоя хиляди пъти проклет кучи син?“

„Да, аз го познавам и го обикнах, защото той е този, благодарение на когото опознах любовта и милосърдието на Бога, от който при вас няма и помен“ — отговорил Сали.

„Тогава няма защо да се дивя на шашавата съпротива, която дръзваш да ми оказваш. Всяка душа, влязла в съприкосновение с тоя гяур, е обречена на Шейтана. Аз въпреки туй ще опитам да те спася, което, разбира се, може да стане само чрез два по-голяма суровост. Не се ли оставиш и тогава да те поведе към истината, то аз ще съм си сторил моя дълг, а ти ще бъдеш изгубен.“

От тоя момент на Сали потръгнало още по-зле отпреди. Неговата упорита съпротива от това само станала по-твърда и ето как се стигнало, че завчера го откарали заедно с други пленници с бързата платноходка, която служела за превоз на хора, станали неудобни на „Светеца“ и затова трябвало да попаднат във властта на неговия „Пестник“. С един безкрайно благодарен и сияеш от обич поглед на тъмните си очи Сали заключи своето изложение:

— Очакваш ме робство или смърт. Тогава Бог се смили над мен в най-голямата злочестина и те изпрати, изпрати те отново при мен. Има ли едно по-ясно и по-необоримо доказателство, че любовта, възвестена на вас, е най-голямата сила на небето и земята? Ти, който я проповядваш повече чрез своите дела, отколкото с думите си, се намиращ съвсем сам в този затънт, неотраден земен кът сред апостолите на жестокостта, омразата и богохулничеството и все пак надвиваш всички тези хора, които си въобразяват, че могат да ви унищожат с остриетата на ненавистта и ятагана и покорят земния мир. Не трябва ли тук да затръшна зад себе си мрачните двери на исляма и да потъна в обятията на Този, който е единственият и правдив Махди, като учи, че единствено любовта е пътят към Небесния Отец?

Силно зарадван, аз сграбчих ръката му и потиха:

— Спомняш ли си думите, които ти казах при Мусаллах? Те гласяха: „Досега ти се скиташе в заблудата, понеже си си поставил задачата да бъдеш един водител. Веднага щом стигнеш до познанието, че ти самият се нуждаеш много повече от водителство, за теб ще се появи, както някога на тримата царе от Изтока, звездата на Байт Лахм¹⁵⁷, за да те отведе при истинския и единствен Махди, чийто глас и до днес ехти по всички страни: «Аз съм Пътят, и Истината, и Животът; никой не отива при Отца Ми, освен чрез мене.»“ Помниш ли, Сали Бен Акил?

— Да, ефенди? Но помниш ли и ти моите думи при раздялата? Аз казах: „Ако Аллах изпълни желанието ми, то аз някога отново ще те срещна и тогава ти ще узнаеш дали още вървя по дирите на Махди, или за мен се е появила другата звезда, за която ни говори.“ Тя ми се появи, още тогава. Ти ми я показа. Тя беше, наистина, още малка и далечна, когато я видях за пръв път, но идваше все по-близо и по-близо към мен. Ставаше все по-голяма и днес стои току над мен и сияе с блясък, в който желая да се движа до смъртта си и после в Отвъдното. О, ефенди, колко прав беше ти: „Бог е Любовта, а който не живее в любов, живее в нищета, защото обитава мрака!“

Признавам искрено, че се радвах на спасението на тази душа повече, отколкото на всички други успехи, които днес бях постигнал. Ето защо останахме да седим, задълбочени в светото учение на Христос, още дълго един до друг, додето стана светъл ден и аз бях ангажиран от други задължения. Когато станах да вървя, Сали ме задържа още за миг.

— Тук се сещам още нещо, ефенди, което трябва да ти кажа, защото зная, че ще те зарадва. Ти навремето посъветва съдържателя от Хой да се откаже от пиенето. Али те послуша и Духът на раки повече никога не намери достъп до неговата душа. Така мръсотията и немотията се отдръпнаха от него. Той отново спечели любовта на своята жена и децата си и пак стана уважаваният мъж, какъвто по-рано е бил. Сега върви! Аз не бива да те задържам по-дълго само за себе си.

Сали беше прав. За мен имаше още много неща за вършене. Най-напред Бен Нил трябваше да ми изведе Юмрук ел Марабут, който още изобщо не знаеше как стои работата с Ел Махбайа и чий пленник всъщност беше. Когато стъпи на открити и ме видя пред себе си, той веднага ме разпозна, въпреки че няхах пластира вече на лицето си.

— Ти ли си това, Бен Собата от Гуради? — извика. — Значи правилно си предчувствах. Рейс Ефендина е нападнал Ел Махбайа, когато съм се изнесъл с моите войни? След като те виждам сега тук, а ти ми стана приятел, съм убеден, че ще ме вземеш под своя закрила.

— Ти се намиращ в една многократна заблуда — отговорих аз сериозно. — Не Рейс Ефендина нападна Махбайа, а това се удаде на Кара Бен Немзи. Второ, аз не съм ти приятел и, трето, не се казвам Бен Собата, който впрочем никога не би те взел под своя закрила, понеже ти поиска да го убиеш.

— Да го убия? — попита оня учуден и изплашен. — Кой ти надрънка тези лъжи...

— Не са лъжи! — пресякох го аз. — Веднага щом изрече думата „Втоле!“, Бен Собата трябваше да бъде намушкан изотзад.

Видях въпреки неговия тъмен тен на лицето, че кръвта му се отдръпна от страните.

— Кой... кой го... издаде? — пропелтечи той. — И как... как можеш да кажеш... че не си... Бен Собата...

— В своето високомерие ти се осмели да твърдиш, че ще заловиш Кара Бен Немзи и ще го вържеш заедно със Сали Бен Акил — заявих аз. — Как може един връх на дивотията, какъвто си ти, да си въобрази, че ще ме надхитри!

— Теб ли... теб...? — запита онзи.

— Да, мен! Все още ли си нямаш хабер, че аз съм този Кара Бен Немзи, това краставо християнско куче, което се канеше да предадеш на Марабута?

— Ти... ти... си този... — запъна той, без да доведе въпроса докрай.

— Да, аз съм този! Сега навярно ти светна какво ти предстои. Когато ме смяташе за Бен Собата, ти симулираше благосклонност, та по този начин по-лесно да премахнете от пътя си един свидетел на вашите злодеяния. Ама че баламурник! Аз чух козните ти срещу мен, защото езикът динка ми е много по-добре познат отколкото на теб, и когато поиска да ме надхитриш, сам ти беше вече напълно надхитрен от мене! Ти се наричаш Пестника на Светеца. Нищо обаче не стои по далеч от този марабут, както светостта, а твоите престъпни ръце никога няма да се свият

отново в пестник — те са станали по-слаби от кутрето на едно новородено и не могат нито даже малкото златен прах да задържат, който ти привидно толкова умно и хитро ми отне. Ти имаш твърде малко мозък, за да можеш да предугадиш, че донесох торбичките само за да ти замажа очите!

Служех си с този презрителен начин на изразяване, за да го унижа още повече, отколкото това вече бе станало чрез фактите. Разликата между вчерашната му надменна самоувереност и сегашната принизеност действително му подежда така угнетително, че той се облегна немощно на стената от пръти и изпъшка с отмалял глас:

— Така, значи така е станало! Ти си Кара Бен Немзи християнинът! Иа хусн, иа мусаба, иа шаква! (О, мъка, о, нещастие, о, несрета! (Как можа всичко това да се случи в толкоз късо време!

— Как можа да се случи? — попита Сали Бен Акил, като пристъпи досами него и му метна един искрящ поглед от тъмните си очи. — Така трябваше да стане. Да, трябваше! Защото престъплението трябва да намери своето наказание, тук и там който дава любов, получава любов. Който обаче сее семената на омразата, той не може да пожъне нищо, освен единствено отмъщение. Божието наказание! Аз вчера ти пожелах спокойна нощ и радостно пробуждане. Ти не ме разбра. Аз разпознах в Бен Собата моя приятел Кара Бен Немзи, прокълнатият от вас, и веднага щом го видях, знаех, че още тази нощ ще се свърши с моята злочестина. Сега ти окайваш нещастията си. Как тепърва ще се вайкаш и ревеш, когато наказанието, което сега виждаш все още в далечина, пристъпи към теб, за да те тръшне на земята със силата на лъвски лапи!

Фактът, че Сали, неговият пленник, можеше да си позволи да му говори по този начин, възмути неговата гордост и възкреси дееспособността му. Той се изпъна в цял ръст, сви вързаните си ръце и ги издигна заплашително.

— Замълчи, червей! Защото ти и сега си само един жалък червей, макар близостта на тоя християнин да ти придава безогледната дързост да ме оскърбяваш! Вие още не сте победили! Аз виждам, наистина, всичките ми хора вързани, а робите ми освободени. На вас ви се удаде само с долно коварство да получите Ел Махбайа за малко часове във ваша власт, но радостта ви ще се превърне в горест, а ликуването ви — във вопли защото Светеца от Аба ще вдигне своята могъща ръка, за да ме освободи, а вас да погуби!

— Светеца? Ръката си да вдигне? Струва ми се, ти май беше неговата „ръка“? Нали се наричаш „Юмрук ел Марабут“! Щом виждаме пред себе си тоя „Пестник“ в такава немощна слабост, как да се боим тогава от онзи, на когото той принадлежи! Не се ли е уплашил навремето си вашия марабут от Кара Бен Немзи? Не е ли бил негов пленник? Не дължи ли на него той живота си, на него, който го е съжалил, когато, захвърлен след бастонадата, е лежал почти умиращ край блатото? И един такъв мъж наричате вие марабут? Един мъж, чиито ходила са били смазани от бой по заповед на Рейс Ефендина, да бил Махди, проведен от Аллах да донесе на човечеството благочестивост и праведност, а на вас да разтвори портите на Дженнет? О, Юмрук ел Марабут, как щях да ти се присмее, ако не беше така тъжно да слушаш един човек, на когото Аллах все пак е дал разсъдък, да изрича такива безумни дивотии!

— Мълчи, че да не задушиш от собствените си думи! — кресна му Юмрук. — Аз знам точно какво съм казал и защо съм го казал. За вашата победа няма какво да си въобразявате, защото...

— Стига! — прекъснах го аз. — Ако ти си мислиш, че знаеш какво казваш, то ние още къде по-добре знаем какво правим. Аз именно предпочитам действията пред приказките и на теб няма да ти се наложи дълго да чакаш, за да получиш чрез дела отговор на твоите заплахи. Вкарайте го пак вътре и му вържете краката!

Той поиска да се опъне, ала по мой знак довтасаха няколко асакери, които помогнаха на Бен Нил да усмири съпротивяващия се. Аз прекъснах толкова бързо с

него, защото видях да идва аскери, когато бях поставил на южния бряг на полуострова на мястото на вражеския страж, за да следи за приближаването на „Шахин“. Този мъж сега ми доложи, че корабът се виждал.

Аз се бях уговорил с кормчията, в случай че на полуострова всичко е наред, да дам два изстрела от моя надалеч отекващ мечкоубиец. При този сигнал той трябваше да акостира на северния бряг на полуострова, понеже там водата бе по-спокойна, отколкото от другата страна. Видях „Шахин“ да идва, и то бързо, тъй като по пътния вятър му позволяваше да си служи с платната. Когато приближи достатъчно, аз изстрелях двете цеви, след което от борда прозвуча в отговор висок трикратен вик. После „Шахин“ се плъзна на запад, за да заобиколи полуострова. Докато той описваше този завой, аз тръгнах от южната страна към северната и пристигнах там тъкмо когато навлезе в тихата бухта, където лежеше на котва и бързоходната шахтура, която Юмрук бе наредил да му построят, и на която аз гледах като на най-добрия трофей, понеже отлично подходеше за моите намерения.

Още преди „Шахин“ да е хвърлил котва, кормчията се провикна да ме пита дали номерът ми е успял.

— Да, по-добре и отколкото си мислех — отговорих аз. — Прати ми най-напред на сушата Абу Рекик под добър конвой!

Само след няколко минути роботърговецът беше изведен.

Когато водещите го аскери слязоха с него от борда, аз пристъпих напред.

— Ти имаше голям мерак да се запознаеш с Ел Махбайа, а Хубахр трябваше да бъде твой водач. Само че той не беше подходящ за тая цел и ето как аз застъпих неговото място. Под мое водителство ти ще видиш не само нея, но и Юмрук ел Марабут, който те очакваше с такова нетърпение.

— Аллах йил'анак! (Аллах да те прокълне!) — промърмори оня полугласно през зъби.

Аз се престорих, все едно не съм го чул и наредих да бъде закарай на мегдана. Там Тамек трябваше да влезе в къщата на Юмрук. Този седеше с Бен Нил във вътрешното помещение и погледна към нас двамата с мрачен поглед.

— Водя ти един приятел, о, Юмрук ел Марабут — рекох аз. — Той се нарича Абу Рекик и е запленил от изключителното щастие, дето има възможност да те поздрави тъкмо под моята радушна закрила.

Вървите му пречеха да скочи от мястото си. Той направи напразен опит, ала падна отново обратно.

— Ти си едно куче, което не е научило нищо друго, освен да си показва зъбите — процеди. — Дано Аллах даде да можем да избягаме от теб?

За това оскърбление получи от Бен Нил една оглушителна плесница, която го вразуми дотолкова, че оттук насетне повече дума не обели. А аз продължих спокойно, сякаш нищо не бях чул:

— Събрах ви, за да ви кажа какви са ми намеренията относно вас. Вие сте мои смъртни врагове и аз бих могъл според господстващите тук закони да ви отнема живота. Така човечеството би се задължило към мен с най-голяма благодарност. Но като християнин аз съм длъжен да ви опростя всичко, което имам лично към вас, макар и да не бива да си мислите, че съдията ще ви се размине. Аз, напротив, съм принуден да ви предам на него за наказание. Рейс Ефендина е представителят на гражданското правосъдие, под чиито удари вие попадате, и ето как трябва да знаете, че ще ви предам на него.

Тук Абу Рекик вметна бързо:

— Не го прави, ефенди? Той веднага ще ни убие. По-добре ни съди според законите на християнството!

— Аха! Когато е за твое добро, че дори се касае за живота ти, предпочиташ християнството пред исляма, а? Ако искаше да се възползваш от моята милост, то не биваше да пожелаваш преди малко Аллах да ме прокълне. Какво може да те грее милосърдието на един прокълнат? Щом умоляваш за милост един християнин,

провалил се в бездната на проклятието, то колко ли дълбоко ти тепърва трябва да потънеш!

Тогава она ми кресна:

— Твоята душа е толкова черна, че просто няма как да стане по-черна! Предадеш ли ни на Рейс Ефендина и той ни убие, то Аллах в Съдния ден ще поиска душите ни от теб!

— Аз спокойно ще му покажа Джехеннема, където той ще трябва да ги поиска от Шейтана, чието притежание ще сте станали заради своите злодеяния. Рейс Ефендина ще ви съди според поговорката си: Горко на онзи, който стори зло! За жалост той не може да ви възмезди и за едната хилядна част от злото, което сте разнесли. Но едно може и той определено няма да го пропусне, а именно да ви обезвреди, както човек стъпква отровна змия.

— Помисли какво вършиш, ефенди! Ти си човек и ние също сме хора.

— Не бяха ли хора онези, които сте убивали и продавали в робство?

— Черните са само наполовин хора. Те нямат никакви чувства!

— Вие все така се оправдавате, макар много добре да знаете, че това не е нищо друго освен лъжа. А и дори да приемем, че е вярно, ел хомрите, които се канеше да продадеш, също ли са черни? Нима сред освободените роби няма повече от трийсет човека, които не са негри, ами даже изповедници на исляма? Аз тук не правя разлика, понеже за мен един човек е точно толкова ценен, колкото другият, независимо каква вяра и произход има. Но при Рейс Ефендина ще натегне могъщо в блюдото на везните обстоятелството, че вие сте третирали съизповедници на вашата вяра също така, както езичните-негри. Човешката съдба лежи в неговата ръка. Вие сте потопили вашите в кръв, затова краят ви ще бъде кръвав!

— Това окончателното ти решение ли е?

— Да.

— В такъв случай ти ще умреш по-рано от мен и всички нас, куче на проказата и порочността!

Той скочи към мен, което му бе възможно, понеже краката му не бяха вързани, и вкопчи ноктите на двете си ръце в гърлото ми. Искаше да му удуши. Бен Нил се изстреля пъргаво нагоре да ми помогне, ала бе излишно, тъй като аз цапардосах разбеснелия се човек под брадата, от което пръстите му се разхлабиха и той се срина на земята с отметната назад глава. Сега и краката му бяха свързани наедно. След това командировах няколко асакери да пазят двамата роботърговци, понеже надзираваият ги досега Бен Нил беше необходим при разпределянето на плячката, което сега щеше да започне.

Плячка! Каква приятна дума за всички, които имаха правото да участват в нея, двойно по-приятна, защото във всички случаи не Рейс Ефендина, а аз щях да имам решаващия глас! Тази дума предизвика такова ликуване и трескаво вълнение, че ми костваше усилие да въдворя необходимите тишина и ред. Вярно, народът още през нощта се бе занимавал с тая работа, ала същинската част щеше да започне сега.

Аз постанових, че не само онези, участвали в нощния поход, но и всички, които се числяха към кораба, ще имат дял в плячката. Това бяха следователно нашите първоначални асакери, после наетите във Фашода такалехи, по-нататък войниците от серибата Алиаб и накрая ел хомрите. Ратниците, намирали се на кораба извън споменатите, бяха напуснали във Фашода. Освен това имаше и няколко отделни лица, които също не биваше да бъдат подминати, а именно Абу ен Нил, Бен Нил и дългият Селим, който като „най-големият герой във всемира“ претендираше най-много да получи, макар и пръст за успеха на нашия удар да не бе мръднал, а и изобщо откак го познавах повече ми бе пречил, отколкото помагал. Даже повечето затруднени положения, в които бяхме изпадали, дължах на него.

За моя особена радост бях узнал от неколцина от освободените пленници, че към Ел Махбайа принадлежали няколко дузини ездитни и товарни камили, намиращи се в едно ограждение при крайнината на гората. Тези животни отредих за ел хомрите и

такалехите, предоставяйки им по този начин отлична възможност да се „експедират“ до родните си места. Погрижих се също и тези хора да бъдат достатъчно снабдени с дрехи, оръжия и муниции, каквито имаше колкото щеш.

Разпределянето между многото, лесно възбудими хора не минаваше без инциденти, при което се прибягваше дори до помощта на юмруците. Аз се видях принуден да пусна в употреба същия аргумент и когато една пиперлива дума от моя страна не даваше възнамерявания ефект, си помагах с някой порядъчен удар, който никога не пропускаше своето въздействие.

Тримата офицери, от само себе си се разбира, дойдоха първи наред. Те получиха „на осем очи“ толкова от личното имущество на Юмрук, че изразиха пълно задоволство. Абу ен Нил, Бен Нил и Селим също бяха без свидетели „обслужени“ от мен. Аз гледах на тях като на най-свои хора и поради това ги удостоих с предпочитание пред войниците, за което тези не бе необходимо да знаят. И Юмрук като хората от Ом Кари, но много повече от тях, бе притежавал тхибур, по-голямата част от който се падна на офицерите. Остатъка разпределих между тримата споменати.

Подофицерите получиха петкратно по-голям дял от един аскери и все пак накрая всички асакери заявиха, че никога, откак са на служба, не им се е падала такава богата плячка както днес. А робите? Е, то се подразбира, че аз се погрижих и за тези бедни дяволи, доколкото бе възможно. Войниците не бяха съгласни, ала трябваше да се подчинят. Ами мъжът, който щеше да си определи най-малкото една трета от пляката, сиреч Рейс Ефендина? Него аз не споменах, а и неговите подчинени добре се пазеха да го упоменат. По мое мнение той нямаше да поиска нищо, ако ли пък повдигнеше претенции, след като съм си заминал, то това можеше да ми е безразлично. Аз бях скъсал с него.

Когато всеки получи своето, крамолите замлъкнаха и навсякъде възцари ликуване. Народът ме хвалеше и славеше във всички тоналности. За съжаление бях принуден да сложа сурдинка на радостта с изявлението, че е настъпил часът на раздялата. Никой не поиска да го повярва и аз трябваше да държа няколко дълги речи, за да схванат добрите хорица, че през ум не ми минава да се срещам отново на борда на „Еш Шахин“ с Рейс Ефендина. Аз не се опасявах, наистина, от неговото отмъщение, но след днешния успех едно съвместно съществуване с този завистлив офицер за мен бе пълна невъзможност.

Шахтурата на Юмрук бях определил за пътуването си до Хартум и сега тръгнах към реката с тези, които щяха да ме придружават, за да приведем в изправност плавателния съд. Това бяха Сали Бен Акил, Абу ен Нил, Бен Нил, Хафид Сихар и Селим, „героят на всички герои“. Докато се занимавахме с бързата платноходка, при мен дойде един, който също бе слязъл заедно с другите от „Шахин“, за да види Ел Махбайа, но не бе получил дял от пляката, а именно Мурад Насър, турчинът. Той беше ни придружавал до Вагунда и после обратно, като изпървом бе третиран с открито недоверие от Рейс Ефендина, ала сетне полека-лека бе съумял да го накара да си състави едно по-благоприятно мнение за него. Странното бе, че Рейс Ефендина ставаше с него толкова по-любезен, колкото се отдръпваше от мен. Този факт и някои други наблюдения ми бяха дали основание да допусна, че съм изгубил доверието на Рейс Ефендина не само вследствие неговата ревност, а и заради тайното подстрекателство от страна на Мурад Насър. Турчинът от дълго време бе разговарял с мен само по най-необходимото. Много вероятно хранеше към мен дълбоко желание за мъст, понеже по негово гледище аз единствено бях съсипал красивите му планове, така че сега трябваше да се прибере въщи с Кумру, гургулицата, с несвършена работа.

Сега той дойде при мен и ме помоли да го взема на шахтурата заедно с неговите женоря.

— Как стигна до тая молба? — попитах го. — Рейс Ефендина ще бъде нещастен, ако пожелаеш да го напуснеш.

— Не го вярвай, ефенди! Ти си ми много по-драг от него!

— Откога?

— Всякога! — врече се дебелакът.

— Не лъжи! Аз те познавам и знам точно какво ти дължа. И сега отгатвам причините ти, без да е нужно да ми ги казваш.

— Аз нямам друга причина за молбата си, освен приятелството, което питая към теб, ефенди.

— Не ме баламосвай. Аз ще ти кажа, защо желаеш да пътуваш с нас. Първо, за това те е помолила твоята сестра Кумру. При мен тя би се чувствала по-сигурна, отколкото на „Шахин“, където множеството асаkerи буквално я принуждават към затворнически живот. Основната причина обаче е залегнала в твоя страх от Рейс Ефендина.

— Страх? Та той нали постоянно бе така приятелски разположен към мен. Защо трябва тъкмо сега да се страхувам от него? Че нали нищо не съм му сторил!

— Ти не, но аз! И все пак и ти ще отнесеш вината, както много добре знаеш. Когато се качи отново на борда при остров Талек хадра, той ще се намира в такова люто настроение, че за всекиго ще е уместно да му се махне от пътя. Това е, което те подтиква към желанието да пътуваш с мен.

— Не! Само от чисто приятелско чувство желая да остана при теб!

— Наистина ли? Толкова ли е голямо приятелското ти чувство, че да споделиш и опасностите с мен?

— Да.

— Мурад, Насър, нека желанието ти бъде изпълнено. Иди и доведи харема си! След най-много час отплаваме оттук.

При тези думи му се ухилих подигравателно в лицето. Той се смути, преглъща, преглъща и сетне попита:

— Какви опасности имаш предвид?

— Не някои обичайни, защото ще плаваме непосредствено до ръба на смъртта. Светеца от остров Аба иска да ме залови, а тази лодка принадлежи на Пестника на Светеца. В този район Нил е зает от стражи, които ще следят за нас. Оттук произтичат опасности, които големият, добре попълнен с екипаж „Шахин“ не е нужно да зачита, но на които една толкова малка лодка като тази шахтура едва ли може да убегне. Твоето приятелство, разбира се, няма да държи сметка за това!

— Не, съвсем определено не, ефенди! Аз на драго сърце съм готов във всичко да рискувам редом и те моля само за разрешение да говоря преди туй с моята сестра Кумру!

Той побърза да се отдалечи и щял още днес да се върне! О, Мурад Насър, брат на две сестри, едната от които трябваше да ме ошастливи, каква болка ми причини твоето припряно сбогуване!

Че аз ще отплавам още след час, беше едно празнословие от моя страна. Толкова скоростно не можех да замина, защото не исках да напусна Ел Махбайа, преди да знам ел хомрите и такалехите в безопасност от Рейс Ефендина. Те трябваше да се прехвърлят с камилите на отвъдния бряг, за което „Шахин“ не бе удобен, тъй като натоварването и разтоварването на животните щеше да е трудна работа. За целта се искаха няколко големи сала, които при многобройната налична ръка бяха набързо стъкмени. Камилите бяха откарани на тях, както и тези, които се бяха намирали на кораба, и после се стигна до сбогуването, което отне немалко време. Аз съкратих посветената на мен част, като просто ударих на бяг пред пороя от благодарности, и се върнах на брега едвам когато саловите плаваха вече далеч от Ел Махбайа в средата на реката. На оттатъшния бряг за спасените бе необходимо само да яздят на запад, за да стигнат до керванския път за Абу Хабле.

Сега вече нищо не ме препятстваше да напусна полуострова. Събрах офицерите и асаkerите, за да им говоря за последен път и им дам последните си указания. Те трябваше да вземат на борда пленените търговци и освободените роби, да

пропътуват късото разстояние до остров Талек хадра и там да чакат Рейс Ефендина. Какво щеше да прави той после и кога и как щеше да тръгне за Хартум, можеше да ми е безразлично.

Преминах към сбогуването. То и за двете страни не беше леко, тъй като ние по време на дългото пътуване се бяхме, така да се каже, сраснали в многобройните, заедно преодолени опасности.

— С теб, ефенди, си тръгва нашата радост — рече старият онбаши Мустафа, който винаги бе проявявал преданост към мен. — Без теб няма да имаме вече мерак за такива пътувания. Когато стигнем в Хартум, аз ще си отпиша сабята. Аллах да бъде с теб толкова често и дълго, както ние ще те мислим!

Той поднесе ръце към очите и се махна настрани. Сред всички тези хора имаше само един, който не пожела да ми стисне ръката. Това беше Азис, „Любимец“ на Рейс Ефендина, размахващ по заповед на своя господар неумолимия камшик. Когато му подадох ръка за изпроводяк, той се дръпна крачка назад и ме погледна мрачно в лицето.

— Не очаквай от мен ръкостискане! Аз обичам господаря си и съм му верен. Ти го докачи и оскърби. Не искам да зная за теб!

— Радвам се за твоята вяност, ала тя не ти дава правото да ме мразиш — отговорих аз. — Ако твоят господар се чувства оскърбен, то вината за това носи единствено той, не аз. Предай му моя последен поздрав и му кажи, че не се разделям с него като враг!

Бяхме съпроводени до брега, качихме се и се отблъснахме. На всички нас, и най-вече на мен, бе тъжно на сърцето. Моето сбогуване с „Еш Шахин“ можеше да е съвсем различно. Аз искрено бях обикнал Рейс Ефендина.

Дълго седяхме мълчаливо в лодката, изпълнявайки безгласно необходимите манипулации. Там зад нас в Юга беше останал един кратък, но изпълнен с много събития отрязък от нашия живот! Минахме, гребейки, покрай Мавджара и пристаняхме после до брега, за да не минем през деня край остров Аба. С какво удоволствие бих останал там, срещу „великия и свят Факир ел Фукара“! Но това щеше да ни подхвърли заради едно голо любопитство безполезно на опасност и ето как след настъпването на вечерта се понесохме с течението край него при светлината на звездите, а когато луната изгря и повя вятърът от юг, издигнахме двете платна, за да изпробваме скоростта на шахтурата.

Можехме да бъдем доволни от нея, защото се убедихме, че Рейс Ефендина, дори и да му бе възможно още днес да се качи на борда на „Шахин“, пак не би могъл да ни настигне до Хартум. За пътуването ни надолу по реката няма нищо важно за казване, то превръщаше в реалност моето предсказание към Рейс Ефендина: „Аз ще бъда преди теб в Хартум и също в Кайро!“

Беше ранен предиобед, когато се шмугнахме между многото баркове и легнахме до брега. Аз веднага побързах да отида до мисионерската църква, която винаги беше отворена, за да отдам почитта на Този, Комуто дължах честта за избавлението от толкова много опасности. Сали — казвам това с радост — ме придружи и коленичи до мен. Когато напуснахме Божия храм, той каза:

— В този четвърт час аз приключих и външно с исляма, ефенди. В родината ще започна да посещавам някое християнско медресе¹⁵⁸, за да стана проповедник на учението за любовта, както бях учител за лъжовностите на Мохамед.

Нека на това място си спестя описанието на този изключително забележителен град, това би дало твърде голям обем. Най-важното, което имахме да свършим, бе да потърсим Баряд ел Амин, ограбил навремето заедно с Ибн Асл златото на Хафид Сихар, а самия него продал в робство. Къщата му се намиреше в близост до Хакмюдюретието¹⁵⁹. Заварихме я обитаема, но вече не от търсения. При запитванията си узнахме, че Аллах му проводил тежко изпитание. Ел Асфар, холерата, покосила семейството му, оставяйки единствено него, налегнат от горест и тежка меланхолия.

Дирейки самотата, той все по-рядко се показвал и накрая съвсем изчезнал. Хората смятали, че е сложил край на живота си. Къде беше отишло неговото състояние, не можеше никой да каже.

Хафид Сихар направи движение с ръка, сякаш отмахва нещо от себе си, и каза:

— Пусто опустяло златото му! Аллах не е пожелал да го получи обратно. Аз си имам отново моята свобода, а тя за мен с много по-ценна от всички иманета на земята. Да бъде възславен Аллах, дето след толкова дълга работа под земята мога пак да се наслаждавам на светлината на слънцето!

Неговото доволство ме успокои. Дадох вид, сякаш мисля като него, ала тайно размишлявах усърдно, къде ли би трябвало да търся тоя Баряд ел Амин. Парите не бяха мои, но една сума от 150 000 пиастри плюс лихвата, сложната лихва, не можех ей така с лека ръка да изоставя. Къде се беше дянало състоянието на изчезналия? То не бе нито откраднато, нито пък някой бе чул нещо за ифлас¹⁶⁰. Она трябва да го бе взел със себе си, защото в цял Хартум нямаше търговец, при когото да го е депозирал.

Покрай тези напразни издирвания от моя страна мина една седмица. После моите спътници, които копнееха по родния си край, поискаха да не се застояваме повече и ето как решихме да отпътуваме.

И през ум не ни минаваше да хванем пътя през степта Баюда. Ние си имаме шахтурата, която досега никой не бе ни оспорил, и възнамерявахме да се спуснем по Нил. Онова, което много ме учудваше, бе, че Рейс Ефендина още никакъв не се бе веснал. По мои сметки той можеше да дойде най-много два дни след нашето пристигане. Аз често бях ходил до реката, за да се оглеждам за „Шахин“, без обаче да го мерна.

Но ето ти на, само един ден преди нашето отплаване — бях си имал работа заради снабдяването на лодката с провизии в хамбарите и минавах край разположеното в съседство Сарайе¹⁶¹, една от малкото тухлени постройки в града, който иначе се състоеше най-вече от кирпичени жилища, когато някой излезе с толкова бързи крачки от портата, че се блъсна в мен. Беше... Рейс Ефендина!

Той отстъпи назад, за да се извини. Тогава видя, че това съм аз, и веднага посегна към сабята. Стояхме няколко мига един срещу друг. После той направи едно изпълнено с презрение движение с ръка и се изплю.

— За мен ти си хава, съвсем ел хава ер раик¹⁶²!

От думите лъхаше такава безкрайна пренебрежителност, че с мъка съумях да отговоря на Ахмед само с една спокойна усмивка. С това той призна своето поражение. Ако бе имал и най-малкия изглед за успех, то сигурно щеше да ми подири сметка. Той се изплю още веднъж и се отдалечи с горди крачки.

Аз се огледах сега за „Шахин“, ала не можах да го зърна. Едва на другото утро узнах, малко преди заминаването ни, че корабът на Рейс Ефендина вече от два дни лежи на котва от другата страна на раса¹⁶³ при така наречения Шедрих Махобе, срещу сетнешния Омдурман, и че Рейса не разрешил на никого от хората си да слезе от борда. И тогава всички те, с изключение само на офицерите, офейкали през последната нощ с все багаж. За съжаление не мернах никого от асакерите, а и една повторна среща с Мурад Насър и неговата гургулица не можех да отпразнувам — трябваше да тръгваме. Заради цялостната свързаност на нещата искам веднага да отбележа, че аз още на няколко пъти виждах впоследствие Рейс Ефендина. Той сега вече не се казва Ахмед Абд ел Инсаф, а носи друго име. И отдавна вече не е Рейс Ефендина, а е станал по-висш, често споменаван чиновник, което обаче мен ни най-малко може да ме засяга.

Но нататък!

След дълго, благополучно пътуване нашата шахтура пристана при брега на Маабдех. Попитахме за Бен Васак, водача. Той живееше още тук, но ни бе казано, че вече не се главявал като водач, понеже бил станал много богат. Той отдавна да се

бил изтеглил в Кайро, ако не трябвало да чака завръщането на някакъв немски ефенди, когото бил пратил до Хартум да издири безследно изчезналия му брат. Богат, помислих си, е станал чрез забранената, контрабандна търговия с мумии.

Предпазливостта ми запретяваше да го събера веднага с брат му. Така че аз отидох при него най-напред сам, за да го подготвя. От радост той едва не ми се хвърли на врата. Аз трябваше първом да бъда тържествено нагостен и после да разправам. Гощавката отклоних, на разказването се съгласих. Преди обаче да започна доклада си, му казах, както току-що бях чул за него.

— Да, сега съм богат, ефенди — потвърди той. — И знаеш ли благодарение на кого? Как ще има да се чудиш, като узнаеш!

— Е, кой е мъжът?

— Баряд ел Амин.

— Машаллах! Той ли?

— Да. Аз горя от желание да науча какво си открил за моя брат. Ето защо само ще ти кажа накъсо, че той е бил предаден от Баряд ел Амин на известния с мрачната Си слава Ибн Асл. Те му задигнали парите ми и с тях подхванали търговия с роби, която им донесла големи печалби. За тая работа обаче наказващата ръка на Аллах се стоварила върху Баряд ел Амин — жена му и всичките му деца били завлечени от холерата. Болката от нещастieto проникнала толкова дълбоко в неговата съвест, че той взел решението да изкупи своето престъпление. Превърнал състоянието си и всичко, което имал от Ибн Асл за боравене още в ръце, в ликвиден капитал и ми го донесе. Седяхме долу при реката, когато ми разказа всичко и ми връчи камарата пари. После си тръгна, не можах да го спра. На другия ден лежеше мъртъв във водата, беше се удавил. Аллах да се смили над душата му? По-добре все пак да беше задържал парите, а да можеше в замяна да ми каже къде е бил откаран брат ми?

— Не можеше ли?

— Не. Ибн Асл така и не му съобщил мястото.

— Това не бива да те натъжава, защото аз го дирих и го намерих.

— Мястото или брат ми?

— Двете!

Тогава Бен Васак скочи и така ме шурмува с въпроси и молби, че нещата повече не можеха да се отлагат. Трябваше да кажа къде го чака Хафид Сихар. После той изтърча от къщата. Аз обаче останах спокойно да си седя, защото поделената радост често е само половин радост.

В Маабдех преживяхме два чудно хубави, щастливи дни. Когато си вземахме сбогом с двамата братя, в ръцете си имах цял пакет египетски антики. Абу ен Нил, Бен Нил и Селим получиха да си разпределят сумата, предадена ми навремето от Бен Васак за Хартум, а и Сали Бен Акил беше дарен като скъп приятел.

Ако Абу ен Нил и неговият внук искаха да тръгнат направо за Губатар при близките си, трябваше да се разделят с нас само след кратко пътуване. Те обаче решиха да дойдат с мен до Кайро, където на практика, съобразно думите ми, пристигнахме преди Рейс Ефендина. Там от нас се отдели първо Селим. Със своите пари той си обзаведе една махлака¹⁶⁴, ведно с почистване на нокти, уши и носове. Там можеше да разказва на клиентите си хилядите приключения, на които сам-саменичък противостоял, докато ние само сме били сеирджии. Доколкото престоях в Кайро, аз бях неговият пръв и единствен клиент, което означава, че аз самичък си се бръснях. Слушатели иначе имаше колкото щеш, ала никой не притежаваше сербезлъка да се подхвърли на опасността да издъхне от кръвоизлияние под неговия храбър нож.

После продадох шахтурата. Реализираната печалба дадох на Сали. След един двуседмичен престой, Бен Нил и неговият дядо се сбогуваха с мен. Какво да кажа за това! Чувствата не могат да се предадат върху хартията. Когато приятели се

разделят, те си казват „довиждане!“ И аз ги видях отново и двамата. Абу ен Нил малко преди смъртта му — той ми предаде благословията си, а Бен Нил по водата.

Сред моите читатели, които искат да посетят страната на фараоните и да попътуват към Горен Египет, навярно ще има сегиз-тогиз някой, комуто не се налага да бърза и се надпреварва, а разполага с достатъчно време да се откаже от железницата и парахода и да направи това пътуване на рахат с ветроход. Ако той се осведоми в Булак, пристанището на Кайро, за дахабийето „Барака ел Фадл“¹⁶⁵, ще му покажат един кокетен, чист плавателен съд, чийто рейс с особено удоволствие и евтино взема немски пътници. А каже ли пасажерът, че е чел книгите на Кара Бен Немзи, то ще узна от рейса, че се нарича Бен Нил и е дал на кораба си името „Барака ел Фадл“, понеже е придобил средствата за него благодарение добротата на своя приятел. Той е добър разказвач и пътуването нагоре до първия шеллал¹⁶⁶ сигурно ще мине за слушателя като в полет, макар дахабийето да не е някой бърз параход.

А Сали Бен Акил? Аз тръгнах с него от Александрия за Йерусалим, за да му покажа светините на християнството. После се разделихме — той отпътува за родината си през Дамаск, аз пък за своята през Константинопол и Дунавските страни. Оттогава ние се намираме в непрекъсната кореспонденция и дори се видяхме отново. А попитат ли ме дали е съдържал думата си е станал проповедник на обичта, отговарям: да, той я съдържа. Но му беше трудно, много трудно, защото това му коства дълга борба с неговите сродници и цялото племе. Аз стоях на негова страна и се сражавах не само с уста, но трябваше да поръчителствам за него и с оръжие. Това е един от най-забележителните откъслечи от моя бурен скитнически живот. Той показва така правдиво истинността на думите на апостол Павел: „Ако говоря с човечески и ангелски езици, а любов нямам, ще съм мед що звънти или кимвал що дрънка“¹⁶⁷. За тези неща ще разкажа в моята книга „Марах Дуримех“.

Информация за текста

© 1995 Любомир Спасов, превод от немски

Karl May
Im Sudan, 1891-1896

Сканиране и разпознаване: Неизвестен любител на автора
Редакция: BHorse, 2007

Публикация:

Карл Май
В страната на Махди III: Махди (глави 8-15)
В страната на Махди IV: Пестникът на светеца
Издателство „Калем-90“ — Пловдив

Im Sudan (Bd. 18), 1891-1896
(Im Lande des Mahdi)

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://chitanka.info/text/3598>]
Последна редакция: 2007-10-09 08:00:00

notes

1

мишви хусан ел бахр — хипопотамско печено (Б. а.)

Мокрен ел Бохур — езерото Но (Б. а.)

Негърско просо — дурра (Б. нем. изд.)

4

мериса — напитка от ферментирало просо (Б. а.)

Сравни Събрани съчинения т. 10 „Портокали и фурми“ и т. 23 „По непознати пътеки“ (Б. нем. изд.)

Хой Санджак (Б. нем. изд.)

Сравни Събрани съчинения т. 6 „Жълтоликя“ (Б. нем. изд.)

хан — странноприемница (Б. нем. изд.)

ходих — господар (Б. нем. изд.)

гъомлек, камис — риза (Б. а.)

ханджи — съдържател (Б. нем. изд.)

Абу кулл' канасир — Баща на всички свине (Б. а.)

Джидд ел Васах — Дядо на мръсотията (Б. а.)

мюсайефет — дуел, двубой (Б. а.)

гурани — селяни, които никога не могат да станат войни (Б. а.)

раки — ракия (Б. нем. изд.)

сакран — пияница (Б. а.)

Магхарет ер Редила — Свърталище на порока (Б. а.)

хараджи — бирник (Б. а.)

Сравни Събрани съчинения т. 1 „През пустинята“ (Б. нем. изд.)

малкоегунд — кмет (Б. а.)

Сали Бен Акил — буквално Благочестивия, Син на острия ум (Б. а.)

Сравни Събрани съчинения т. 1 „През пустинята“ (Б. нем. изд.)

катиб — проповедник (Б. нем. изд.)

Ибн ел Масвака — Син на камшика (Б. а.)

Сибт ел Адаб — Внук на учтивостта (Б. а.)

хаддам — ратай (Б. а.)

ише — вечера (Б. а.)

Махди (Б. а.)

Големия Хадж — ежегоден поклоннически керван (Б. нем. изд.)

хамаил — Коран, переписан в Мекка (Б. нем. изд.)

мудеррис — учител, професор във висше училище (Б. а.)

шериф — потомък на Мохамед (Б. нем. изд.)

талаба — ученици, студенти (Б. а.)

Ед Димиат — арабското име на Дамиета (Б. нем. изд.)

Сравни Събрани съчинения т. 3 „От Багдад до Стамбул“ (Б. нем. изд.)

тхар — крѣвно отмѣщение (Б. а.)

канасил — арабското множествено число за консул (Б. а.)

Шам'ат ед Дудх — дневни светила (Б. а.)

Билад ел Алман — Германия (Б. а.)

меджнун — прещракал, превъртял (Б. а.)

Се дере'и, карван дибехухре. — Кучето лае, керванът си върви (Б. а.)

Ай ку тиф беке бер ба'и, тиф дике ру'и ху. — Който плюе срещу вятъра плюе себе си. (Б. а.)

Иса Бен Мерием — Исус, синът на Мария (Б. нем. изд.)

лелетак са'иде — лека ноц (Б. а.)

кибитат — кибрит (Б. а.)

Китаб ел Мукад'дас — Свещена книга, Библия (Б. а.)

Санам ел хайванийе — Бог на глупостта (Б. а.)

иа харика, иа харика! — олеле пожар, олеле пожар! (Б. а.)

хор — сребърна топола (Б. а.)

За съжаление не разполагам с цитираната скица и тя нямаше как да се приложи в електронното копие на книгата (Б. ВHorse)

шеятин — мн. ч. от шейтан — дьявол (Б. нем. изд.)

хор ет тахлис — Топола на спасението (Б. а.)

ситте — дама, господарка (Б. а.)

Абу Хосеин — лисица (Б. а.)

асад — лъв (Б. а.)

парса — пантера (Б. а.)

ашайыр — племена (Б. а.)

баия — търговец (Б. нем. изд.)

Таббах ел адвия — аптекар (Б. а.)

Билад Амирика — Америка (Б. нем. изд.)

канафид — мн. ч. от кунфуд — бодливо свинче (Б. а.)

намуса — комар (Б. а.)

каманджат — гъдулки (Б. а.)

анфар — тромпеты (Б. а.)

наккара — тамбури (Б. а.)

тхабл — тъпан (Б. а.)

Мунагхат ел Маскара — чирикането на подигравката (Б. а.)

дебабис — мн.ч. от дебуса — карфица (Б. а.)

кибритат френгия — кибритени клечки (Б. а.)

батта — патица (Б. а.)

белабил — мн. ч. на бюлбюл — славей (Б. а.)

Мусаллах ед Амват — Капелата на мъртвите (Б. а.)

масиджилар — събирачи на шикалки (Б. а.)

шухада — мн. ч. от шахид — мъченик (Б. а.)

мантика — логика (Б. а.)

Назираһ — Назарет (Б. а.)

Ел Месиах — Месията, Христос (Б. нем. кзд.)

Гозет ел А6 — мащеа (Б. а.)

дабб сакран — къркан гуцер (Б. а.)

Шеба — Жаба (Б. а.)

шеллал — водопад (Б. а.)

Дубб ел Хулуд — Мечка на безсмъртието (Б. а.)

бирка — езерце (Б. а.)

Лахбата ел Нигара — безпорядък на камъни (Б. а.)

фатимиди — шиитско-исмаилитска династия в Египет (969–1171), която води назад до фатима (606–632), дъщерята на пророк Мохамед (Б. пр.)

джинове — духове (Б. нем. изд.)

Тахунет ел Бунн — мелничка за кафе (Б. а.)

Иджджулджула — Голгота (Б. а.)

table d'hôte (фр.) — маса за гости (Б. пр.)

Катил ел Дибаб — убиец на мечки (Б. а.)

хилал — полумесец (Б. а.)

алим — учен (Б. а.)

Та'ал! Та'а лахаун! — Ела! Ела тук! (Б. а.)

ватвата — прилеп (Б. а.)

синджаб — летяща катерица (Б. а.)

байкуш — бухал (Б. а.)

салиб — кръст (Б. а.)

Баруда ес Сир — Омагьосана пушка (Б. а.)

гхарабил — мн. ч. на гхирбал — сито, решето (Б. а.)

Библия (1914 г.), Евангелие от Матя, гл. 6, отк. 44, 45 (Б. пр.)

Кудс еш Шериф — Йерусалим (Б. а.)

руб — мярка за вместимост — 8,5 литра (Б. а.)

кададим — мн. ч. на каддум — секира (Б. а.)

Байт Лахм — Витлеем (Б. а.)

Библия (1914 г.), Евангелие от Йоана, 14; 6 (Б. пр.)

В том 6, „Жълтоликя“, Рих бива застрелян от един бебхех (Б. нем. изд.)

Лукам еш Шухре — хапки на славата (Б. а.)

такдис — освещаване (Б. а.)

Джаса, никма, багхда, тхар... — Наказание, расплата, омраза, кръвно отмъщение... (Б. а.)

мувал — песен (Б. а.)

саббагх — бояджия (Б. а.)

нил — индиго (Б. а.)

Гелерт, Кристиан Фюрхтегот (1715-1769) — саксонски писател (Б. нем. изд.)

хавариюн — апостоли (Б. а.)

120

Acacia gummifera (Б. а.)

махада — брод (Б. а.)

митра — бряг, пристан (Б. нем. изд.)

Арба'а Макадиф — четиригребна лодка (Б. а.)

даббар — хитрост (Б. а.)

125

Aedemona mirabilis (Б. а.)

сала — молитва (Б. а.)

седжаде — молитвено килимче (Б. а.)

адан — приканване към молитва (Б. а.)

Фрайлиграт, Фердинанд (1810-1876) — немски поет, преводач (Б. пр.)

буда'и — разменни стоки (Б. а.)

аджнаби — приятел (Б. а.)

худжун — ездитни камили (Б. нем. изд.)

намус — комари (Б. а.)

бедлат — униформи (Б. а.)

сабит — офицер (Б. а.)

Бахр ел ахмар — Червено море (Б. а.)

Тамек ер Рхани — Тамек Богатия (Б. а.)

ферках — подразделение (Б. а.)

аджаджир — ловци с мечове (Б. а.)

фил — слон (Б. а.)

керкедан — носорог (Б. а.)

Шех ес Сеф — Господар на меча — учител по фехтовка, майстор-фехтовач (Б. а.)

Тамек ел Хасир — Тамек Негодяя (Б. а.)

мюлазим — лейтенант, подпредводител (Б. а.)

Терика ес Самания — „Пътя към избавлението“ (Б. а.)

хауар — ученик-последовател (Б. а.)

шахид — човек, отрекъл се от земните блага, светец (Б. а.)

феннек — малка пустинна лисица (Б. а.)

сабах — утро, утринен (Б. а.)

Ел Джаллад — Палача (Б. а.)

Юмрук ел Марабут — Пестникът (юмрукът) на Светеца (Б. а.)

хатим — пръстен-печат (Б. а.)

дяллаб — търговец (Б. а.)

Втоле! — Свършвай! (Б. а.)

шахтура — бърза платноходка (Б. а.)

мерриса — ферментирала напитка от дурра (Б. а.)

Байт Лахм — Витлеем (Б. нем. изд.)

медресе — висше духовно училище (Б. нем. изд.)

Хакмюдюрие — резиденцията на генерал-губернатора в Хартум (Б. а.)

ифлас — банкрот (Б. а.)

Сарайе — палата на генерал-губернатора (Б. а.)

хава, од хава ер раик — въздух, прозрачен въздух (Б. а.)

рас — предпланини; тесен, нисък нос (Б. а.)

махлака — бръснарница (Б. а.)

Барака ел Фадл — Благословия на Добротата (Б. а.)

шеллал — бързей, водопад (Б. а.)

Библия, „Послание до коринтяните“, Първото послание на свети апостол Павел
13: 1 (Б. пр.)